

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Vaida STRIPEIKYTĖ

**AB DnB NORD IR AB SEB BANKŲ FIZINIŲ ASMENŲ
KREDITAVIMO PASLAUGŲ PALYGINAMOJI ANALIZĖ IR
GALIMOS PERSPEKTYVOS**

**Magistro darbas
Socialiniai mokslai, ekonomika (04 S)**

Aš, Vaida Stripeikytė teigiu, kad magistro studijų baigiamasis darbas, kurį teikiu Ekonomikos studijų programos magistro kvalifikaciniam laipsniui įgyti, yra originalus autorinis darbas

(parašas)

Magistro darbo autorius **Vaida Stripeikytė**

(vardas, pavardė, parašas)

Vadovas **doc. dr. Angelė Lileikienė**

(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

Recenzentas _____

(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

SANTRAUKA

Vaida Stripeikytė

AB DnB NORD IR AB SEB bankų fizinių asmenų kreditavimo paslaugų palyginamoji analizė ir galimos perspektyvos.

Magistro darbas.

Magistro darbe yra suformuluoti bankų fizinių asmenų kreditavimo principai, susisteminti ir pateikti įvairių Lietuvos bei užsienio autorių teoriniai ir praktiniai fizinių asmenų kredito rizikos valdymo metodai. Atlikta išsami AB DnB NORD ir AB SEB bankų fizinių asmenų paskolų portfelio analizė, išanalizuotos minėtų bankų pajamos, iš fizinių asmenų kreditavimo veiklos, nustatyta kaip šiuose bankuose siekiama valdyti kredito riziką, bei atliktas abiejų bankų palyginimas visais nagrinėjamais klausimais. Nustatyti bei apibrėžti LR Fizinių asmenų bankroto įstatymo projekto straipsniai, kurie galėtų būti tobulinami, bei išsiaiškinta Europos Centrinio Banko bazinių palūkanų normų augimo įtaka Lietuvos būsto kreditų turėtojams. Nustatytos AB DnB NORD ir AB SEB bankų fizinių asmenų kreditavimo paslaugų tobulinimo galimybės. Patvirtinama suformuluota mokslinio tyrimo hipotezė, kad darbo užmokesčio, nedarbo lygio kitimo tendencijos bei komercinių bankų vykdoma kreditavimo politika, tiesiogiai įtakoja fizinių asmenų paskolų portfelio kokybę AB DnB NORD ir AB SEB bankuose.

SUMMARY

Vaida Stripeikytė

Comparative analysis and possible perspectives of credit services provided by “AB DnB NORD bankas” and “AB SEB bankas” for natural entities. Master’s work.

The present master work deals with the main principals of credit services for natural entities and it reveals the methods of mastering the risk of credit services for natural entities in Lithuanian and foreign banks. A detailed analysis of credit services for natural entities in AB “DnB NORD bankas” and AB “SEB bankas” is presented. The analysis of the income from credit services for natural entities is presented. The research showed that both banks mentioned above has its ways to control the risk of credit services. The Lithuanian Republic laws dealing with credit services and bankruptcy of natural person and the influence of The Central European bank to Lithuanian credit holders are analysed. The possible methods of improvement of credit services for natural persons in AB “DnB NORD bankas” and AB “SEB bankas” were suggested. The hypothesis that monthly

incomes, unemployment trends and the policy of credit services for natural entities of commercial banks has direct influence for credit services for natural entities in AB "DnB NORD bankas" and AB "SEB bankas" is justified.

TURINYS

ĮVADAS	8
1. KREDITAVIMO PASLAUGŲ ANALIZĖ TEORINIU ASPEKTU	11
1.1. Komerčių bankų esmė	11
1.2. Kredito samprata ir jį charakterizuojantys aspektai.....	13
1.2.1. Kredito esmė, savybės bei jo sistemos veikimas	13
1.2.2. Kredito formos, funkcijos ir rūšių klasifikavimo kriterijai	17
1.2.3. Kreditavimo principai	21
1.3. Kredito rizikos vertinimas ir valdymas.....	24
1.4. Fizinų asmenų kreditavimas	32
2. FIZINIŲ ASMENŲ KREDITAVIMO PASLAUGŲ ANALIZĖ.....	43
PRAKTINIU ASPEKTU.....	43
2.1. Kreditavimo paslaugų analizės metodologija.....	43
2.2. Bankų charakteristika	46
2.2.1. AB DnB NORD banko charakteristika	46
2.2.2. AB SEB banko charakteristika	50
2.2.3. AB DnB NORD banko ir AB SEB banko charakteristikų palyginimas	54
2.3. Bankų fizinių asmenų kreditavimo paslaugų analizė	55
2.3.1. AB DnB NORD banko fizinių asmenų kreditavimo paslaugų analizė.....	56
2.3.2. AB SEB banko fizinių asmenų kreditavimo paslaugų analizė	59
2.3.3. AB DnB NORD IR AB SEB bankų fizinių asmenų kreditavimo paslaugų analizės palyginimas.....	62
2.4. Bankų pajamos iš kreditavimo veiklos.....	66
2.4.1. AB DnB NORD banko pajamos iš kreditavimo veiklos	66
2.4.2. AB SEB banko pajamos iš kreditavimo veiklos	72
2.3.3. AB DnB NORD ir AB SEB banko pajamų iš kreditavimo veiklos palyginimas	77
2.5. Bankų kreditavimo rizikos valdymas	82
2.5.1. AB DnB NORD banko kreditavimo rizikos valdymas	82
2.5.2. AB SEB banko kreditavimo rizikos valdymas.....	85
2.5.3. AB DnB NORD banko ir AB SEB banko kreditavimo rizikos valdymo palyginimas	86
3. FIZINIŲ ASMENŲ KREDITAVIMO PASLAUGŲ TOBULINIMO GALIMYBĖS KOMERCINIUOSE BANKUOSE	93
3.1. Fizinų asmenų kreditavimo paslaugų AB DnB NORD ir AB SEB bankuose įvertinimas ir galimos perspektyvos	93
3.2. Lietuvos Respublikos Fizinų asmenų bankroto įstatymo galimybės	94
3.3. Europos Centrinio Banko didinamos bazinių palūkanų normos įtaka	97
Lietuvos namų ūkių įmokoms	97
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS.....	100
LITERATŪRA IR KITI ŠALTINIAI	104

PAGRINDINIŲ SAŲVOKŲ ŽODYNAS	110
PRIEDAI	114
1 priedas Darbo pobūdžio įvertinimas	115
2 priedas Skolininko kriterijų vertinimas	116
3 priedas Koreliacinio ryšio stiprumo vertinimai	118
4 priedas AB DnB NORD ir AB SEB bankų teikiamų paslaugų palyginimas	119
5 priedas AB DnB NORD banko pajamų spragos analizės skaičiavimo duomenys, 2010 m.....	121
6 priedas AB DnB NORD banko pajamų spragos analizės skaičiavimo duomenys, 2009 m.....	122
7 priedas AB DnB NORD banko pajamų spragos analizės skaičiavimo duomenys, 2008 m.....	123
8 priedas AB DnB NORD banko pajamų spragos analizės skaičiavimo duomenys, 2007 m.....	124
9 priedas AB DnB NORD banko pajamų spragos analizės skaičiavimo duomenys, 2006 m.....	125
10 priedas AB SEB banko pajamų spragos analizės skaičiavimo duomenys, 2010 m.	126
11 priedas AB SEB banko pajamų spragos analizės skaičiavimo duomenys, 2009 m	127
12 priedas AB SEB banko pajamų spragos analizės skaičiavimo duomenys, 2008 m.	128
13 priedas AB SEB banko pajamų spragos analizės skaičiavimo duomenys, 2007 m.	129
14 priedas AB SEB banko pajamų spragos analizės skaičiavimo duomenys, 2006 m.	130
15 priedas AB DnB NORD banko paraiška kreditui gauti	131
16 priedas AB SEB banko paraiška kreditui gauti	135

Lentelių sąrašas

1 lentelė. Komercinio banko apibrėžimai.....	12
2 lentelė. Banko balanso aktyvų ir pasyvų jautrumo palūkanų normai klasifikacija.....	15
3 lentelė. Piniginio kredito formos.....	18
4 lentelė. Kredito rūšių klasifikacija.....	20
5 lentelė. Hipotekos rūšys.....	34
6 lentelė. Paskolų gradacija.....	37
7 lentelė. Kredito suma su draudimu ir be kredito draudimo.....	40
8 lentelė. Draudimo įmokų tarifai.....	40
9 lentelė. AB DnB NORD banko pagrindiniai veiklos rodikliai 2006-2010 m.....	47
10 lentelė. AB DnB NORD banko pelningumo rodiklio įvertinimas 2006-2010 m.....	48
11 lentelė. AB DnB NORD banko nuosavo kapitalo pelningumo rodiklio vertinimas 2006-2010m.....	49
12 lentelė. AB SEB banko pagrindiniai banko veiklos rodikliai 2006-2010 m.....	51
13 lentelė. AB SEB banko pelningumo rodiklio vertinimas 2006-2010 m.....	52
14 lentelė. AB SEB banko nuosavo kapitalo pelningumo rodiklio vertinimas 2006-2010 m.....	53
15 lentelė. Vidutinis metinis bruto darbo užmokestis 2006-2010 m., Lt.....	62
16 lentelė. AB DnB NORD banko 2010 m. pajamų spragos analizės rezultatai, tūkst. Lt.....	69
17 lentelė. AB DnB NORD banko 2009 m. pajamų spragos analizės rezultatai, tūkst. Lt.....	69
18 lentelė. AB DnB NORD banko 2008 m. pajamų spragos analizės rezultatai, tūkst. Lt.....	70
19 lentelė. AB DnB NORD banko 2007 m. pajamų spragos analizės rezultatai, tūkst. Lt.....	70
20 lentelė. AB DnB NORD banko 2006 m. pajamų spragos analizės rezultatai, tūkst. Lt.....	71
21 lentelė. AB SEB banko 2010 m. pajamų spragos analizės rezultatai, tūkst. Lt.....	74
22 lentelė. AB SEB banko 2009 m. pajamų spragos analizės rezultatai, tūkst. Lt.....	75
23 lentelė. AB SEB banko 2008 m. pajamų spragos analizės rezultatai, tūkst. Lt.....	75
24 lentelė. AB SEB banko 2007 m. pajamų spragos analizės rezultatai, tūkst. Lt.....	76
25 lentelė. AB SEB banko 2006 m. pajamų spragos analizės rezultatai, tūkst. Lt.....	76
26 lentelė. Lietuvos bankų suteiktos paskolos fiziniams asmenims 2006-2010 m.....	78
27 lentelė. Suteiktų paskolų pagal riziką struktūra 2007-2010 m. AB DnB NORD banke.....	83
28 lentelė. AB DnB NORD ir AB SEB bankų palyginimas išsiimant būsto ir vartojamuosius kreditus.....	88

Iliustracijų sąrašas

1 paveikslas. Kredito sistemos veikimas.....	16
2 paveikslas. Kredito veikimas.....	16
3 paveikslas. Kredito principai.....	21
4 paveikslas. Likvidumo, saugumo, pelningumo principų modelis.....	23
5 paveikslas. Rizikos rūšys.....	25
6 paveikslas. AB DnB NORD banko grynas pelnas 2006-2010 m., tūkst. Lt.....	48
7 paveikslas. AB SEB banko grynas pelnas 2006-2010 m., tūkst. Lt.....	52
8 paveikslas. Paskolų dinamika fiziniams asmenims AB DnB NORD banke 2006-2010 m. laikotarpiu.....	56
9 paveikslas. Būsto paskolų dinamika fiziniams asmenims AB DnB NORD banke 2006-2010 m. laikotarpiu.....	57
10 paveikslas. Vartojamųjų paskolų dinamika fiziniams asmenims AB DnB NORD banke 2006-2010 m. laikotarpiu.....	57
11 paveikslas paveikslas Kitų paskolų dinamika fiziniams asmenims AB DnB NORD banke 2006-2010 m. laikotarpiu.....	58
12 paveikslas. Bendra paskolų dinamika fiziniams asmenims AB DnB NORD banke 2006-2010 m. laikotarpiu.....	58
13 paveikslas. Paskolų dinamika fiziniams asmenims AB SEB banke 2006-2010 m. laikotarpiu....	59
14 paveikslas. Būsto paskolų dinamika fiziniams asmenims AB SEB banke 2006-2010 m. laikotarpiu.....	60
15 paveikslas. Vartojamųjų paskolų dinamika fiziniams asmenims AB SEB banke 2006-2010 m. laikotarpiu.....	60
16 paveikslas. Kitų paskolų dinamika fiziniams asmenims AB SEB banke 2006-2010 m. laikotarpiu.....	61
17 paveikslas. Bendra paskolų dinamika fiziniams asmenims AB SEB banke 2006-2010 m. laikotarpiu.....	61
18 paveikslas. Darbo užmokesčio kitimo įtaka AB DnB NORD banko fizinių asmenų paskolų kiekiui.....	62
19 paveikslas. Darbo užmokesčio kitimo įtaka AB SEB banko fizinių asmenų paskolų kiekiui.....	63
20 paveikslas. Namų ūkių, imančių kreditą būstui įsigyti, pajamų vidurkis, lyginant su vidutinėmis namų ūkių pajamomis Lietuvoje, Lt.....	64
21 paveikslas. Vidutinis būsto paskolos dydis Lietuvoje 2007-2011 m., Lt.....	64
22 paveikslas. AB DnB NORD banko fiziniams asmenims suteiktų paskolų dalis visame turte 2006-2010 m.....	67

23 paveikslas. Palūkanų pajamų ir visų pajamų kitimas 2006-2010 m. laikotarpiu (iš fizinių asmenų).....	67
24 paveikslas. AB DnB NORD banko fizinių asmenų pajamos 2006-2008 m., tūkst. Lt.....	68
25 paveikslas. AB DnB NORD banko fizinių asmenų palūkanų pajamos 2006-2008 m., tūkst. Lt..	68
26 paveikslas. AB SEB banko fiziniams asmenims suteiktų paskolų dalis visame turte 2006-2010 m.....	72
27 paveikslas. Palūkanų pajamų ir visų pajamų kitimas 2006-2010 m. laikotarpiu (iš fizinių asmenų).....	72
28 paveikslas. AB SEB banko fizinių asmenų pajamos 2006-2008 m., tūkst. Lt.....	73
29 paveikslas. AB SEB banko fizinių asmenų palūkanų pajamos 2006-2008 m., tūkst. Lt.....	73
30 paveikslas. Lietuvos komercinių bankų fizinių asmenų paskolų litais palūkanų normos kitimas, proc.....	79
31 paveikslas. Lietuvos komercinių bankų fizinių asmenų paskolų eurais palūkanų normos kitimas, proc.....	80
32 paveikslas. Nedarbo lygio įtaka AB DnB NORD banke uždelstoms paskoloms 2006-2010 m...82	82
33 paveikslas. Uždelsti fizinių asmenų kreditai AB DnB NORD banke 2006-2010 m.....	84
34 paveikslas. Nedarbo lygio įtaka AB SEB banke uždelstoms paskoloms 2006-2010 m.....	85
35 paveikslas. Uždelsti fizinių asmenų kreditai AB SEB banke 2007-2010 m.....	86
36 paveikslas. Reikalaujamos mėnesio pajamos, turinčios likti asmeniui atskaičius finansinius įsipareigojimus, Lt.....	88

ĮVADAS

Paskolų suteikimas yra pagrindinė komercinių bankų aktyviųjų operacijų rūšis, duodanti daugiausiai pajamų, bet gali būti ir didžiausias rizikos šaltinis. Bankai, siekdami išvengti paskolos negražintinumo rizikos, užtikrinti išduotų paskolų susigrąžinimą laiku ir gauti kuo didesnę pelną, paskolas turi teikti tik patikimiems klientams. Todėl tik kokybiškai atliktas paskolos gavėjo kreditingumo įvertinimas turėtų padėti išspręsti vieną svarbiausių bankams iškylančių problemų – kreditinės veiklos pelningumo ir rizikos suderinamumą [2].

Kreditavimo paslaugas komerciniuose bankuose savo moksliniuose darbuose ir publikacijose analizuoja A. Lileikienė, J. Martinkienė, V. Aleknavičienė, D. Jatkūnaitė, V. Valvonis, F. Jasevičienė ir kiti Lietuvos mokslinės literatūros autoriai, bei užsienio autoriai: S. Priyank, T. Mayer, J. S. Duesenberry, R. Zaliber, D. S. Kidwell, R. L. Peterson, D. W. Blackwell. Tačiau fizinių asmenų kreditavimo paslaugų analizė moksliniuose darbuose yra retai išskiriama, todėl šio **mokslinio darbo problema yra fizinių asmenų kreditavimo paslaugų reikšmė komerciniams bankams**. Bankai yra kredito įstaigos, todėl jų pelningiausia veiklos sritis – kreditų teikimas. Dėl šios priežasties bankai susiduria su įvairiomis rizikomis. Atlikta mokslinių literatūros šaltinių analizė parodė, kad viena reikšmingiausių komerciniams bankams yra kredito rizika. Kredito rizikos valdymas plačiai plėtojamas V. Valvonio taip pat F. Jasevičienės, K. Ramono, L. Steckytės, A. Džikevičiaus moksliniuose darbuose. Užsienio autorių darbuose taip pat nagrinėjama ši tema. D. Cossin, H. L. Pirotte (2001) teigia, kad kredito rizika yra svarbi ne tik pačiam bankui, bet ir jo partneriams. J. Mester savo darbuose aprašo kredito rizikos vertinimui sukurtų programų naudą, M. A. Santomero taip pat nagrinėja komercinių bankų patiriamą kredito riziką. Kredito rizika taip pat yra ribojama įstatymais ir nutarimais, todėl buvo analizuojama Bazelio komiteto medžiaga, Lietuvos Respublikos teisės aktai, bei Lietuvos Banko valdybos nutarimai.

Vis labiau keičiasi nusistovėjęs požiūris, jog pirma reikia sutaupyti lėšas, o po to jas leisti, siekiant pagerinti savo gyvenimą ir patenkinti konkrečiu momentu atsiradusius poreikius. Todėl vis daugiau namų ūkių ryžtasi įsipareigoti komerciniams bankams. Tačiau ekonomikos recesija privertė Lietuvos komercinius bankus sugriežtinti savo kreditavimo politiką, taip siekiant sumažinti galimą kredito riziką, kuomet nemaža dalis bankų klientų susiduria su laikinomis finansinėmis problemomis arba net tampa nemokiais. Taip yra grindžiamas **mokslinio darbo aktualumas**. Analizuojant bankų pajamas, palūkanų pajamas, daroma prielaida, kad tiek AB DnB NORD banke, tiek ir AB SEB banke fiziniams asmenims suteikti kreditai sudaro pusę visų suteiktų kreditų, todėl norint sužinoti pajamas, palūkanų pajamas, gautas iš fizinių asmenų, visi reikalingi bankų rodikliai yra dalijami perpus. Dėl šios priežasties darbe kalbant apie pajamas, omenyje turima pajamas, gautas iš fizinių asmenų.

Tyrimo objektas – AB DnB NORD ir AB SEB bankų fizinių asmenų kreditavimo paslaugos.

Tyrimo dalykas - efektyvus fizinių asmenų kreditavimo paslaugų valdymas AB DnB NORD ir AB SEB bankuose.

Tyrimo tikslas - AB DnB NORD ir AB SEB bankų fizinių asmenų kreditavimo paslaugų analizė ir galimų perspektyvų numatymas.

Tyrimo tikslui pasiekti keliami šie uždaviniai:

1. Išanalizuoti kredito sampratą, nustatyti pagrindinius kreditavimo principus teoriniu aspektu.
2. Ištirti fizinių asmenų kreditavimo paslaugas, bei atlikti pajamų, iš fizinių asmenų kreditavimo veiklos, analizę AB DnB NORD ir AB SEB bankuose.
3. Nustatyti bei įvertinti kredito riziką AB DnB NORD ir AB SEB bankuose.
4. Aptarti galimą LR Fizinių asmenų bankroto įstatymo naudą, fiziniams asmenims, bei nustatyti įstatymo projekto silpnąsias sritis.
5. Ištirti bazinių palūkanų normų EURIBOR augimo įtaką fizinių asmenų įmokų didėjimui.
6. Nustatyti galimas fizinių asmenų kreditavimo paslaugų perspektyvas.

Mokslinio tyrimo metu iškelta hipotezė – darbo užmokesčio, nedarbo lygio kitimo tendencijos bei komercinių bankų vykdoma kreditavimo politika, tiesiogiai įtakoja fizinių asmenų paskolų portfelio kokybę AB DnB NORD ir AB SEB bankuose.

Tyrimo metodai – mokslinės ir akademinės ekonominės literatūros analizė, palyginimas, apibendrinimas. Taikyti ekonometriniai, sisteminimo ir statistiniai metodai, grafinis vaizdavimas, dinaminių duomenų analizė, metanalizė, koreliacinė analizė.

Teorinis rezultatų reikšmingumas. Atliktos AB DnB NORD ir AB SEB bankų fizinių asmenų kreditavimo paslaugų analizės padės įvertinti šių bankų kreditavimo situaciją 2006-2010 m. tarpusavyje, bei kitų Lietuvos komercinių bankų kontekste.

Praktinis rezultatų reikšmingumas. Atliktos AB DnB NORD ir AB SEB bankų fizinių asmenų kreditavimo paslaugų analizės padės įvertinti minėtų komercinių bankų fizinių asmenų kreditavimo efektyvumą, bei numatyti galimas tendencijas.

Darbo struktūra – magistro darbą sudaro: santrauka lietuvių bei anglų kalbomis, įvadas, 3 skyriai (pirmajame skyriuje yra atliekama mokslinės ir akademinės literatūros analizė, antrajame skyriuje atlikta AB DnB NORD ir AB SEB bankų fizinių asmenų kreditavimo paslaugų analizė, nustatyta kaip yra valdoma fizinių asmenų sukeliama kredito rizika, bei atlikta bankų pajamų, gaunamų iš namų ūkių, analizė, taip pat atliktas abiejų bankų palyginimas, visais analizuojamais klausimais, trečiajame skyriuje nustatyti Lietuvos Respublikos Fizinių asmenų bankroto įstatymo projekto netikslumai, išsiaiškinta Europos Centrinio Banko bazinės palūkanų normos augimo įtaka Lietuvos namų ūkiams, turintiems būsto kreditus, bei apibūdinta galima įtaka komercinių bankų kreditų apimtims, patvirtinus Lietuvos Respublikos Vartojimo kredito įstatymą, numatytos galimos fizinių asmenų kreditavimo tobulinimo galimybės), išvados, rekomendacijos, naudotos literatūros

bei kitų šaltinių sąrašas, pagrindinių sąvokų žodynas ir priedai. Tyrimo duomenis bei rezultatus iliustruoja 28 lentelės ir 36 paveikslai. Darbo apimtis 113 p. (138 p.).

1. KREDITAVIMO PASLAUGŲ ANALIZĖ TEORINIU ASPEKTU

Pagrindinė tradicinio banko veikla – paskolų teikimas. Kad jos būtų sėkmingai teikiamos, bankui reikia ne tik finansinių išteklių, bet ir informacijos apie skolininkus, jų kredito riziką. Kitaip tariant, finansiniai ištekliai yra būtina, bet ne vienintelė sąlyga, norint gauti pelno iš paskolų teikimo. Sėkmę teikiant paskolas gali lemti įvairi informacija: bendrieji duomenys apie skolininką, duomenys apie skolininko ankstesnių įsipareigojimų vykdymą, skolininko patikimumo, reputacijos įvertinimas, rinkos ir šalies, kurioje veikia skolininkas, rizikos įvertinimas, informacija apie paskolos gražinimo užtikrinimo priemones ir kt. [19].

Bankų kredito operacijos ypač išplito atsiradus pinigams. Šiuolaikiniame ekonomikos terminų žodyne banko kreditas apibūdinamas kaip terminuota paskola. Kai kurie ekonomistai kreditą vadina pasitikėjimu, kurį pareiškia vienas asmuo, vadinamas skolintoju arba kreditoriumi, kitam asmeniui skolininkui, vadinamam debitoriumi. Kreditorius, duodamas kreditą, vadovaujasi ne tik pasitikėjimu, bet ir nauda. Už suteiktą paskolą jis uždirba palūkanas. Laikinas pinigų paskolinimas už tam tikrą atlyginimą vadinamas kreditu [42].

1.1. Komercinių bankų esmė

Klein G., Lambert J. (1987) teigia, kad bankininkystė – labai sena veiklos rūšis, kurios vienokios ar kitokios užuomazgos buvo pastebimos jau prieš 4000 m., pagal randamus istorinius šaltinius nustatyta, kad senovės Romos, Graikijos, Babilono, Kinijos ir Egipto civilizacijos naudojosi bankų paslaugomis, tačiau jos nebuvo tokios išpuoselėtos kaip šiandien. Tuo tarpu šių laikų bankininkystė prasidėjo renesanso Italijoje. Lietuvoje bankai atsirado po baudžios panaikinimo (1861 m.), kai žemės savininkai ir valstiečiai, norėdami atsikratyti gobšių palūkininkų, supirkinėtojų, ėmė ieškoti pigesnių paskolų šaltinių [61].

1990 m. gruodžio 19 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos (LR) Aukščiausios Tarybos Prezidiumo nutarimas „Dėl akcinių komercinių bankų steigimo“, kuriame „atsižvelgiant į būtinumą steigti tarpusavyje konkuruojančius komercinius bankus, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas nutarė: pritarti Lietuvos pramoninkų asociacijos, Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio įmonių iniciatyvai steigti akcinius komercinius bankus, kurie registruojami Lietuvos banke“. Po ilgų ir karštų diskusijų 1992 m. liepos 7 d. pagaliau buvo priimtas Lietuvos Respublikos komercinių (akcinių) bankų įstatymas Nr. I-2715. Įstatymas turėjo tikslą sukurti teorinius pagrindus bankų steigimui, veiklai, reorganizavimui ir likvidavimui. Iš tiesų šio įstatymo nuostatos leido sukurti pakankamai platų komercinių bankų, įsteigtų akcinio kapitalo pagrindu, tinklą, iš dalies reorganizuoti ir privatizuoti valstybinius bankus. Tai buvo komercinių bankų

kūrimosi, tiksliau, atsikūrimo pradžia [61]. Šiuo metu bankų veiklą Lietuvos Respublikoje reglamentuoja LR Bankų įstatymas, LR Akcinių bendrovių įstatymas, LR Finansų įstaigų įstatymas, LR Civilinis kodeksas.

Komercinio banko sąvoka autorių yra apibūdinama įvairiai, 1 lentelėje pateikiami keleto autorių komercinio banko apibrėžimai.

1 lentelė

Komercinio banko apibrėžimai

<i>Autorius</i>	<i>Apibrėžimas</i>
Bikas E., Čepienė I., Jasiene M. (2007)	Komercinis bankas yra akcinio kapitalo įmonė, kuri verčiasi indėlių bei kitų gražintinių lėšų priėmimu ir paskolų teikimu bei prisiima su tuo susijusią riziką ir atsakomybę, taip pat verčiasi kita įstatymų nustatyta veikla. Tai kredito organizacija, savo išteklius formuojanti pritraukdama laikinai laisvas lėšas ir dirbanti bankinės komercijos principais. Bankų sistemoje komerciniai bankai sudaro daugumą. Jie yra pelno siekiančios įmonės, paprastai turintys daugelį skyrių (filialų) šalyje, o dažnai ir užsienyje.
Ivaškevičius D., Sakalas A. (1997)	Bankas yra finansinis tarpininkas, teikiantis daugumą kreditinių finansinių paslaugų. Bankams yra būdingas finansinės veiklos universalumas.
LR Bankų įstatymas	Komercinis bankas - Lietuvos Respublikoje įsteigta kredito įstaiga, kuri turi licenciją verstis ir verčiasi indėlių ir kitų gražintinių lėšų priėmimu iš neprofesionalių rinkos dalyvių ir jų skolinimu, taip pat turi teisę verstis kitų finansinių paslaugų teikimu ir prisiima su tuo susijusią riziką bei atsakomybę.

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės.

Apibendrinant 1 lentelėje pateiktus komercinio banko apibrėžimus, galima pasakyti, kad komercinis bankas, tai kredito įstaiga, teikianti pagrindines kreditines finansines paslaugas, pasitelkiant laikinai laisvus pinigus.

Ivaškevičius D., Sakalas A. (1997) išskiria pagrindines bankų vykdomas funkcijas:

- *Atsiskaitymų funkcija* garantuoja atsiskaitymų saugumą, patikimumą, sumažina grynųjų pinigų poreikius, nes atsiranda galimybė vykdyti nepiniginius atsiskaitymus tarp klientų.
- *Indėlių priėmimas/deponavimas*. Vienas iš svarbiausių bankų uždavinių – surinkti laisvas lėšas iš įmonių, privačių asmenų ir taip sukaupti ūkiui ir gyventojams kredituoti reikalingą kapitalą.
- *Kreditavimo funkcijos tikslas* – paskirstyti sukauptas lėšas įmonėms ir gyventojams, siekiant didžiausio efektyvumo tiek kreditus ganančio, tiek juos išduodančiojo požiūriu.

Dažnai yra skiriamos ir antrinės bankų funkcijos: *transportavimas* (pinigų ar vertybinių popierių perkėlimas erdvėje iš vieno banko į kitą, klientams), *saugojimas* (garantuoja patikėtų likvidžių priemonių saugojimą. Saugumas tampa pagrindine funkcija, kai už tam tikrą atlyginimą saugomi klientų brangieji metalai, vertybiniai popieriai, papuošalai), *paruošimas* (ši funkcija reikalinga tam, kad būtų galima greitai atlikti operacijas: pinigai suskaičiuojami, surūšiuojami, parengiami reikalingi dokumentai) [17]. Prie antrinių funkcijų Lileikienė A., Martinkienė J. (2005) priskiria *piniginius mokėjimus bei atsiskaitymus*. Ši funkcija palengvina atsiskaitymus tarp įvairių ekonominių sektorių. Mokėjimų bei atsiskaitymo mechanizmą palengvino čekiai, kreditinės kortelės, vekseliai, akredityvai bei kitos atsiskaitymo priemonės.

Kiekvieno banko veikla pagrįsta perskolinimo principu. Jis reiškiasi tuo, kad bankas rinkoje surenka lėšas ir perduoda jas kitiems asmenims [12]. Bankai kaupia ir saugo finansines lėšas, klientų pavedimu vykdo atsiskaitymus. Taip pat bankai vykdo kreditavimo operacijas, kurios atneša didžiąją pelno dalį. Tačiau, remiantis Lileikiene A. (2008), nusistovėjęs požiūris, kad pagrindinės pajamos gaunamos teikiant kreditus ir darant investicijas, yra pasikeitęs į supratimą, kad bankas parduoda visą paketą bankinių paslaugų – kreditus, santaupas, konsultacijas, vykdo fondines, trasto ir kitas operacijas, ir jų kainos turi padengti banko daromas pateikimo išlaidas.

1.2. Kredito samprata ir jį charakterizuojantys aspektai

Vis dažniau fiziniai asmenys ryžtasi gyventi skolon, vardan to, kad savo norus galėtų patenkinti šią minutę, o ne tada, kai turės pakankamai santaupų. Dėl šios priežasties yra būtina suvokti kredito reikšmę, jo sistemos veikimą, pagrindinius principus, funkcijas. Visa tai nagrinėjama šiame skyriuje.

1.2.1. Kredito esmė, savybės bei jo sistemos veikimas

Remiantis Vilniaus universiteto sudarytu žodynu (1999), *kreditas* - komercinis pasitikėjimas, kurį kreditorius išreiškia arba tiesiogiai (skolindamas pinigus), arba netiesiogiai (parduodamas prekes ir teikdamas paslaugas į skolą). Tuo tarpu Tarptautiniame žodžių žodyne (2003) *kreditas*, taip pat įvardijamas kaip komercinis pasitikėjimas – prekių arba pinigų skolinimas už palūkanas; paskola. Bikas E., Čepienė I, Jasienė M. (2007) taip pat teigia, kad *kreditas* – tai prekių ar pinigų skolinimas, paprastai už atlygį, t.y. palūkanas. *Kreditas* rodo piniginius santykius, susijusius su įmonių, organizacijų ar fizinių asmenų laikinai laisvų lėšų kaupimu ir teikimu gražintinumo sąlygomis. Aleknavičienė V. (2005) pritaria, kad *kreditas*, tai ekonominiai piniginiai santykiai, susiję su įmonių, organizacijų ir gyventojų laikinai laisvų pinigų kaupimu ir tiksliniu jų teikimu apmokėjimo ir gražinimo pagrindais. Pasak Kamerschen D. R. (1988), teikiami *kreditai* yra labai svarbūs visiems rinkos dalyviams tiek verslui, tiek valdžios institucijoms, tiek ir vartotojui. Paskola suteikia galimybę turėti norimą daiktą, plėsti verslą ir t.t. dabar, o ne tada, kai bus sukaupta tam pakankamai lėšų.

Žodį *kreditas* autoriai apibrėžia labai panašiai – laikinų lėšų įdarbinimas, kurio metu vyksta pinigų skolinimas, už kurį yra gaunamas atlyginimas – palūkanos. Kurios, pasak Snieškos V. ir kt. (2005), yra pinigų kiekis, sumokamas už naudojimąsi skolintais pinigais. Kitaip tariant, tai yra pinigų kaina. Palūkanas galima apibrėžti ir kaip kompensaciją skolintojams už tai, kad jie sutinka nenaudoti pinigų dabar. Palūkanų ir pasiskolintų pinigų sumos santykis, išreikštas procentais,

sudaro palūkanų normą. Todėl analizuojant bankuose taikomas palūkanų normas, išskiriamos dvi palūkanų normų rūšys:

- *fiksuota palūkanų norma* – tai palūkanų norma, kuri nustatoma sudarant sandorį ir nėra keičiama per visą sandorio laikotarpį;
- *kintama palūkanų norma* – tai palūkanų norma, kuri nustatoma sudarant sandorį ir toliau yra keičiama sandorio sutartyje nustatyta tvarka ir terminais [7].

Taip pat išskiriamos tokios palūkanų normos grupės: *VILIBOR*, *EURIBOR* ir *LIBOR*, pagal kurias yra skaičiuojamos kredito palūkanų normos. Prie kredito palūkanų normos taip pat pridedama ir marža, kurios procentą bankai nustato kiekvienam klientui individualiai. Ją bankas klientui nustato visam laikui. Maržos dydis priklauso nuo asmens turimų įsipareigojimų, šeimos pajamų, bei nuo kredito turto santykio su paskola. Pasak Lileikienės A. ir Martinkienės J. (2005), marža yra pagrindinis banko pajamų šaltinis ir turi padengti mokesčius, spekuliacinių operacijų nuostolius. Maržos dydis gali būti charakterizuojamas absoliučiu dydžiu litais ir eile finansinių koeficientų.

VILIBOR (Vilnius Interbank Offered Rate) - vidutinės tarpbankinės palūkanų normos, kuriomis bankai pageidauja (pasiruošę) paskolinti lėšų litais kitiems bankams. Skaičiuojamos ir skelbiamos 1 nakties, 1 savaitės, 2 savaitių, 1 mėnesio, 3 mėnesių, 6 mėnesių ir 1 metų *VILIBOR*. *VILIBOR* apskaičiavimui naudojamos minėtų terminų ne mažiau kaip 5 bankų skelbiamos palūkanų normos. Šie bankai turi atlikti operacijas tarpbankinėje indėlių ir paskolų rinkoje bei būti didžiausiais jos dalyviais. Palūkanų normos fiksuojamos 11 val. ryto Lietuvos laiku. Kiekvieno termino *VILIBOR* apskaičiuojamos taip: didžiausia ir mažiausia užfiksuotos atitinkamo termino palūkanų normos atmetamos, o iš likusių atitinkamo termino palūkanų normų apskaičiuojamas aritmetinis vidurkis. *VILIBOR* apskaičiuojamos ir skelbiamos kiekvieną darbo dieną. *VILIBOR* skelbiamos ne vėliau kaip iki 12 val. REUTERS informacinės sistemos puslapyje "LTBANK08", Bloomberg informacinės sistemos puslapyje „LITB“ ir Lietuvos banko puslapyje [76]. *EURIBOR* yra bazinė palūkanų norma, kuri naudojama eurozonos pinigų rinkoje ir kuri nustatoma remiantis galiojančia tarptautine praktika. *VILIBOR* nuo *EURIBOR* skiriasi tuo, kad *EURIBOR* rodo palūkanų normas eurai, o *VILIBOR* – litais. *LIBOR* (angl. London Interbank Offer Rate) yra Londono tarpbankinė palūkanų norma, kuri rodo, kiek palūkanų turi mokėti bankai, pasiskolinę pinigų iš didžiųjų Londono bankų. Ši palūkanų norma skelbiama 3750 Telerate puslapyje. *LIBOR* norma nustatoma remiantis galiojančia tarptautine praktika. Palūkanų norma, už kurią galima pasiskolinti tam tikrą pinigų sumą, priklauso nuo įvairių veiksnių. Makroekonominiams veiksniams priskiriama kredito išteklių pasiūla ir paklausa, infliacija ir centrinio banko vykdomos pinigų politikos priemonės. Didėjant pasiūlai, palūkanų norma mažės ir

atvirksčiai. Kreditoriai, norėdami dirbti pelningai, palūkanų normą visada privalo laikyti aukštesnę negu infliacijos dydis [10].

Ramanauskas T. (2005) įsitikinęs, kad griežta fiskalinė politika ir vyriausybės vertybinių popierių palūkanų normų mažėjimas buvo vienas iš veiksnių, lėmusių paskolų privačiam sektoriui palūkanų normų mažėjimą. Mažų palūkanų normų aplinkai būdingi procesai, susiję su didele vidaus paklausa ir pertekliniu likvidumu: didėjo žemės, būsto ir kito nekilnojamojo turto kainos, vyko stebinantį investuotojų optimizmą rodantys akcijų kainų pokyčiai vertybinių popierių rinkoje, keletą metų vyravusius defliacinius procesus pakeitė nedidelė infliacija, padidėjo einamosios sąskaitos deficitas.

Vaškelaitis V. (2003) teigia, kad palūkanų normos spragos (angl. – *interest gap*) modelis vertina riziką pajamų požiūriu, t.y. stengiamasi nustatyti, kaip gali pakisti banko metų (skaičiuojant nuo ataskaitinio laikotarpio pradžios) grynosios palūkanų pajamos rinkos palūkanų normai pakitus tam tikru apibrėžtu dydžiu (paprastai vienu procentiniu punktu).

2 lentelė

Banko balanso aktyvų ir pasyvų jautrumo palūkanų normai klasifikacija

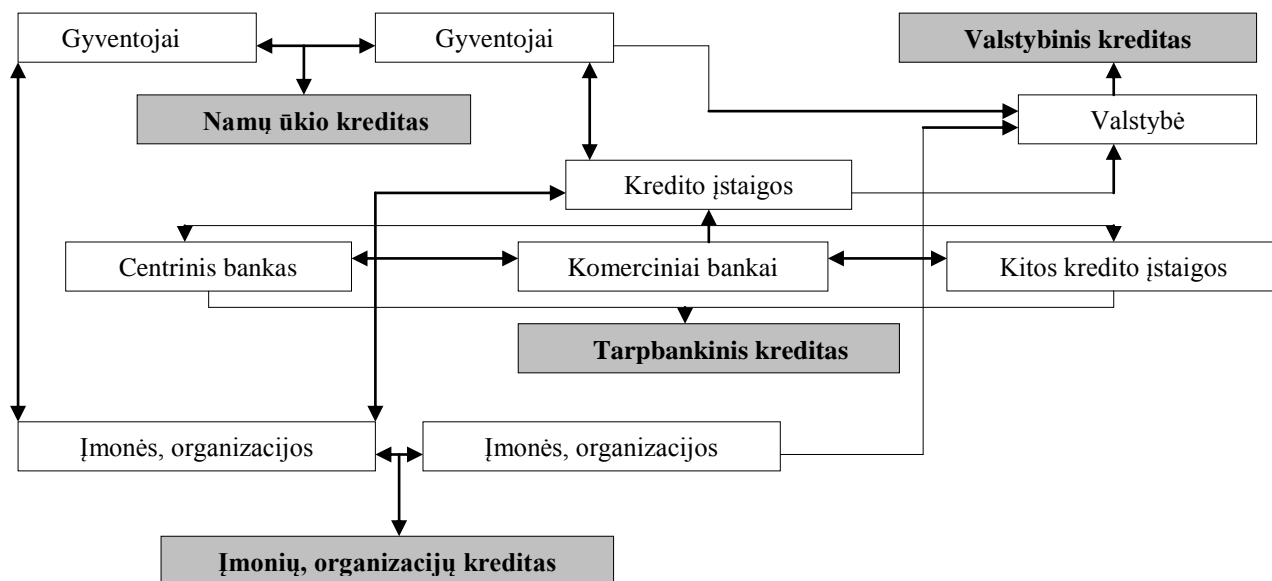
<i>Aktyvai</i>	<i>Klasifikacija</i>	<i>Pasyvai</i>	<i>Klasifikacija</i>
<i>Grynieji pinigai</i>	Nejautrūs	<i>Indėliai iki pareikalavimo</i>	Nejautrūs
<i>Trumpo laikotarpio VP</i>	Jautrūs	<i>Einamosios sąskaitos</i>	Nejautrūs
<i>Ilgo laikotarpio VP</i>	Nejautrūs	<i>Pinigų rinkos depozitai</i>	Jautrūs
<i>Kintamų palūkanų kreditai</i>	Jautrūs	<i>Trumpo laikotarpio depozitai</i>	Jautrūs
<i>Trumpo laikotarpio paskolos</i>	Jautrūs	<i>Ilgo laikotarpio depozitai</i>	Nejautrūs
<i>Ilgo laikotarpio paskolos</i>	Nejautrūs	<i>Repo operacijos</i>	Jautrūs
<i>Kiti aktyvai</i>	Nejautrūs	<i>Nuosavas akcinis kapitalas</i>	Nejautrūs

Šaltinis: Priyank, S. (2007). *An Assigmemt on Assets – Liabilities Management propriety in Banks.*

Remiantis Priyank S. (2007) spragos analizei atlikti – komercinio banko balanso straipsniai yra skirstomi į jautrius rinkos palūkanų normos pokyčiams ir nejautrius (2 lentelė).

Kreditiniame sandoryje dalyvauja du subjektai: kreditorius (paskolos davėjas, skolintojas) ir skolininkas (paskolos ėmėjas), ir kiekvienas iš jų turi savus ekonominius interesus. Skolintojas pateikia skolininkui kreditinio sandorio objektą – kreditą, nustatydamas jo grąžinimo terminą ir paslaugos apmokėjimo sąlygas, vadinasi, likdamas sandorio objekto savininku. Praktika rodo, kad beveik kiekviename kreditiniame sandoryje egzistuoja kreditinės rizikos elementas, t.y. pačios paskolos negrąžinimas, procentų neapmokėjimas, paskolos ir procentų grąžinimo terminų pažeidimas [9]. Pasak Aleknavičienės V. (2005) kredito sandorio dalyviai gali būti gyventojai, įmonės bei organizacijos, valstybė ir kredito įstaigos (bankai, kredito unijos, kredito kooperatyvai ir

pan.). Viena vertus, minėti kredito sistemos dalyviai yra kredito išteklių tiekėjai, kita vertus – kredito išteklių vartotojai. Tai vaizdingiau iliustruoja 1 pav.

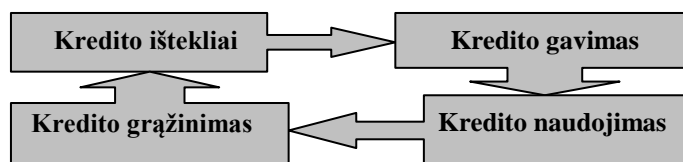
1 pav. Kredito sistemos veikimas

Šaltinis: Aleknavičienė, V. (2005). *Finansai ir kreditas*. Vilnius: Enciklopedija, p. 272.

Kaip matyti 1 pav., daugeliu atveju kreditiniai santykiai yra abipusiai, išskyrus valstybės santykius su kitais kredito sistemos dalyviais. Šį reiškinį galima paaiškinti, kitu ekonominiu reiškiniu. Valstybė linkusi skolintis, bet pati kreditinių išteklių neteikia, išskyrus atvejus, kai perskolina iš tarptautinių organizacijų arba fondų gautus pinigus įmonėms su valstybės garantija. Kredito sistema veikia per kredito rinką, t.y. susidarius jos dalyvių kreditiniams santykiams, ji giliai įsiskverbia į finansų sistemą dviem keliais:

- kredito įstaigos, akumuliuojančios ir perskirstančios visuomenės pinigus, yra tos įmonės, kurios dalį sukurtos pridėtinės vertės atiduoda valstybei;
- kreditiniai santykiai sąlygoja gyventojų, įmonių, organizacijų ir valstybės pinigų fondų formavimo bei naudojimo procesus [10].

Primityvesnį kredito sistemos veikimą siūlo Martinkus B., Žilinskas V. (2001) (2pav.).

2 pav. Kredito veikimas

Šaltinis: Martinkus, B., Žilinskas, V. (2001). *Ekonomikos pagrindai*. Kaunas: Technologija, p. 790.

Kredito santykiuose dalyvauja: pirminiai investuotojai, t.y. laisvų finansinių išteklių savininkai, kurie skirtingais būdais kaupia juos bankuose, kitose kredito įstaigose arba paskolina juos tiesiai kredito gavėjams; bankai ir kitos kredito įstaigos, kurie sukauptus išteklius paskolina subjektams,

stokojantiems pinigų; kredito gavėjai, kurie per kredito įstaigas arba tiesiogiai per investuotojus gauna kreditą ir panaudoję jį grąžina kredito davėjams [10].

Apibendrinant galima teigti, kad kreditas yra laikinai laisvų lėšų įdarbinimas, už kurį yra gaunamas atlygis – palūkanos. Palūkanų norma mažėja didėjant pasiūlai ir didėja – mažėjant pasiūlai. Bankai, norėdami dirbti kuo pelningiau, palūkanų normą turi laikyti aukštesnę nei infliacija. Būtina pažymėti, kad kreditiniuose santykiuose dalyvauja du subjektai – kreditorius ir skolininkas.

1.2.2. Kredito formos, funkcijos ir rūšių klasifikavimo kriterijai

Bikas E., Čepienė I, Jasienė M. ir kt. (2007) išskiria **dvi kredito formas**: prekinį kreditą ir piniginį kreditą, kuriuos minėti autoriai apibūdina sekančiai:

- **prekinis kreditas** – tai prekinė paskola, kurią teikia prekių gamintojai ir pardavėjai pirkėjams, atidėdami parduotų prekių apmokėjimą;
- **piniginis kreditas** – tai banko, kitos kredito institucijos, valstybės, ne finansų įmonės ar fizinio asmens lėšų suteikimas skolininkams atlygintinumo ir grąžintinumo pagrindais. Tai svarbiausia kredito forma.

3 lentelėje pateikiamos piniginio kredito formos, bei jų trumpi apibūdinimai ir pagrindinės skiriamosios savybės.

Skirtingai nei piniginio kredito, kurio formų mokslinės literatūros autoriai skiria net septynias, prekinio kredito formų minimos tik dvi. Aleknavičienė V. (2005), Vaškelaitis V. (2001) prekinio kredito formas apibūdina sekančiai:

- **Komercinis kreditas** – kreditas, kurį pirkėjui teikia prekių ar paslaugų pardavėjas, atidėdamas mokėjimo terminą arba atsiskaitydamas vekseliais už parduotas prekes ar suteiktas paslaugas iki sutarto laiko. Komercinis kreditas dabartiniu metu yra viena populiariausių komercinio kredito rūšių.
- **Lizingas** – tai netradicinė finansavimo sistema, jungianti ilgalaikės nuomos ir kreditavimo elementus. Jo esmė yra ilgalaikė nuoma. Lizingas – tai vienas iš efektyviausių finansavimo mechanizmų, nes suteikia naujų galimybių ir privalumų tiek lizingo davėjui, tiek lizingo gavėjui. Praktikoje dažniausiai naudojami fiksuoto lizingo mokėjimai. Pagal įmokų periodiškumą lizingo mokėjimai gali būti: periodiniai, vienkartiniai.

Remiantis Lileikiene A., Martinkienė J. (2005), kai kurios anksčiau minėtos kredito formos yra priskiriamos prie paskolų substitutų, t.y. tokios banko operacijos, kai bankas ne suteikia klientui tam tikrą pinigų sumą, o tikrai garantuoja atlikti mokėjimą tuo atveju, jeigu klientas negalės

apmokėti savo įsipareigojimų. Paskolų substitutams priskiriama: lizingas, faktoringas, forfeitingas, overdraftas.

3 lentelė

Piniginio kredito formos

<i>Piniginio kredito formos</i>	<i>Apibūdinimas</i>
<i>Tiesioginis banko kreditas</i>	Tipinė banko paskola. Ją bankai gali suteikti gyventojams, įmonėms, įstaigoms ar organizacijoms įvairiems poreikiams kredituoti.
<i>Overdraftas (sąskaitos kreditavimas)</i>	Viena iš kreditavimo formų, kai klientas sąskaitoje nustatytą laiką gali turėti debetinį likutį. Overdraftinis kreditas yra neterminuotas ir bankas gali jį atšaukti be išankstinio įspėjimo. Overdrafto limitas – tai nustatyta maksimali suma, kuria galima viršyti sąskaitos likutį. Maksimali suma negali viršyti 30% vidutinės debetinės metinės apyvartos, susidariusios per paskutinius 6 mėnesius kliento sąskaitoje. Klientas nuo rezervuotos, bet nepanaudotos overdrafto sumos moka bankui 1% metinių palūkanų, t.y. „įsipareigojimo mokesčių“. Šis mokestis skaičiuojamas nuo overdrafto suteikimo iki jo pasibaigimo dienos. Jei overdraftas negražinamas sutartyje nustatytu laiku, debeto operacijų vykdymas sustabdomas ir aktyvinio likučio palūkanos neskaičiuojamos, bet skaičiuojama 0.2% delspinigių už kiekvieną overdrafto dieną (pradedant aštunta diena).
<i>Palaikymo kreditas (kredito unija)</i>	Suteikiamas įmonėms trumpalaikiam turtui kredituoti. Kredito limitas nustatomas, įvertinus kliento finansinę būklę ir įkaitus bankui turtą. Kredito liniją bankai suteikia tik patikimiems klientams, nustatę, kad jų finansinė būklė yra stabili ir sugebės laiku sumokėti palūkanas bei gražinti paskolas.
<i>Kredito kortelė</i>	Banko išleista kortelė, suteikianti ją įsigijusiam asmeniui teisę naudotis banko paskolą prekėms ir paslaugoms apmokėti.
<i>Vekseliai</i>	Vekselis – skolos dokumentas, kuris dėl jam suteiktos teisinės reikšmės, turinio paprastumo, reikalavimų patenkinimo greitumo ir aukšto likvidumo tampa vis populiariesnis tarpusavio atsiskaitymuose negrynais pinigais. Taip pat jis naudojamas kaip kreditavimo ir net prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonė.
<i>Faktoringas</i>	Bankas arba kita finansinė institucija perka kliento gautinas sumas už pinigus. Šiuo atveju bankas prisiima visą nesumokėjimo riziką. Tai banko ar specialios finansinės institucijos tiekėjo piniginių reikalavimų pirkimas pirkėjui ir jų inkasavimas už tam tikrus komisinius. Faktoringo įmonė iš savo klientų perka reikalavus pirkėjams ir apmoka 80-90% atgautų pinigų vertės. Pirkėjas sumoką likusią dalį (10-20%), taip pat komisinius mokesčius ir procentus už kreditą griežtai nustatytais terminais nepriklausomai nuo lėšų gautų iš pirkėjo. Vėlesnės įplaukos, gautos iš pirkėjo, pervedamos faktoringo įmonei.
<i>Forfeitingas</i>	Negražintinių įsiskolinimų pirkimas ir pardavimas. Forfeitingas – komercinio kredito forma užsienio prekybos veikloje. Šiuo atveju dažniausiai parduodamas vekselis arba bet koks kitas skolos dokumentas.

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės remiantis Miliute J. (2011), Taraila S. (2001), Biku E., Čepienė I., Jasiene M., (2007).

Mokslinės literatūros autoriai (Aleknavičienė V. (2005), Ivaškevičius D., Sakalas A. (1997), Lileikienė A., Martinkienė J. (2005) ir kt.) išskiria dvi pagrindines **kredito funkcijas**:

- *paskirstomąją* (su fizinių ar juridinių asmenų pagalba laikinai laisvomis pinigėmis lėšomis yra patenkinami laikini kitų fizinių ar juridinių asmenų piniginių lėšų poreikiai);
- *pakeičiamąją* (apyvartoje esantys gryniesi pinigai pakeičiami kreditiniais pinigais, o atsiskaitymuose tarp įmonių gryniesi pinigai pakeičiami, darant atitinkamus įrašus sąskaitose, esančiose bankuose. Keičiant grynuosius pinigus kreditinėmis operacijomis sumažėja cirkuliacijos kaštai ir spartėja apyvartinio kapitalo apyvartumas).

Kai kurie autoriai (Bikas E., Čepienė I., Jasiene M. ir kt. (2007), Aleknavičienė V. (2005)) dar išskiria *kontrolės* funkciją - atliekant kreditavimo operacijas stebima, vertinama ir kontroliuojama

ūkio subjektų ekonominė - finansinė būklė. Ši funkcija pasireiškia teikiant ir naudojant kreditus. Kontroliuoja kredito įstaigos arba verslo subjektai, suteikiantys komercinį kreditą. Kontroliuojama įmonių ir organizacijų finansinė būklė ir veiklos efektyvumas, gyventojų pajamos, įkeisto turto būklės pasikeitimai ir pan. Kontrolinė funkcija padeda užtikrinti kredito grąžinimą laiku. Aleknavičienė V. (2005) teigia, kad kredito funkcijas lemia jo būtinumas. Kredito, kaip ekonominės kategorijos, funkcijos ne visada sutampa su kredito institucijų funkcijomis, kurių veiklą iš dalies sąlygoja konjunktūriniai veiksniai.

Kreditų rūšys priklauso nuo klasifikavimo kriterijų. Jų gausa lemia rūšių įvairovė. **Svarbiausi klasifikavimo kriterijai**, pasak Mayer T., Duesenberry J. S., Zaliber R. (1995), Vaškelaičio V. (2003), Aleknavičienės V. (2005), yra šie: **apdraudimo būdas** (kreditai gali būti apdrausti arba neapdrausti. Neapdrausti kreditai neturi papildomų sugrąžinimo garantijų. Apdrausti kreditai gali būti hipoteka, įkeičiant turtą garantija arba laidavimu); **kreditų terminai** (išskiriami kreditai iki pareikalavimo ir terminuoti kreditai. Kreditams iki pareikalavimo nėra nustatytas grąžinimo terminas. Terminuoti kreditai yra klasifikuojami į trumpalaikius, vidutinės trukmės ir ilgalaikius. Trumpalaikiai kreditai yra tokie, kurie kartu su palūkanomis turi būti grąžinami ne vėliau kaip per vienerius metus. Kadangi kreditai su palūkanomis turi būti grąžinti ne vėliau kaip per vienerius metus, jų grąžinimo laikotarpis turi atitikti perkamo turto „uždirbamų“ pinigų laikotarpį. Vidutinės trukmės kreditai, palyginti su trumpalaikiais, suteikiami ilgesniam laikotarpiui, todėl jų panaudojimo galimybės daug platesnės. Tokių kreditų terminai svyruoja nuo 1 iki 5 metų. Ilgalaikiai kreditai naudojami įmonių rekonstrukcijai ar gamybos modernizavimui finansuoti, įsigyjant nekilnojamąjį turtą, įrenginius ar transporto priemones. Jie taip pat teikiami gyventojams gyvenamajam būstui įsigyti. Ilgalaikiai kreditai suteikiami ilgesniam negu 5 metų laikotarpiui); **palūkanų rūšys** (gali būti paprastųjų, sudėtinių, fiksuotųjų ir kintamųjų palūkanų kreditai. Paprastųjų palūkanų kreditai yra tokie, kuriems mokėtina palūkanų suma skaičiuojama nuo pasiskolintos sumos arba jos likučio. Sudėtinių palūkanų kreditai yra tokie, kuriems mokėtina palūkanų suma skaičiuojama nuo pasiskolintos sumos ir palūkanų, priskaičiuotų ankstesniais laikotarpiais, t.y. palūkanos kapitalizuojamos. Fiksuotųjų palūkanų kreditams yra nustatoma fiksuota palūkanų norma per visą laikotarpį nuo kredito išdavimo iki grąžinimo. Kintamųjų palūkanų kreditų palūkanų norma svyruoja pagal rinkos palūkanų normą); **gavėjas ir skolinimosi tikslas** (kreditai klasifikuojami į valstybinį, įmonių bei organizacijų, gyventojų ir tarpbankinį. Valstybinis kreditas yra toks, kai gyventojai, įmonės arba tarptautinės finansinės organizacijos skolina pinigus valstybei. Įmonėms ir organizacijoms teikiami kreditai trumpalaikėms, vidutinės trukmės ir ilgalaikėms investicijoms finansuoti. Gyventojų kreditai teikiami gyventojams vartojimo prekėms įsigyti, gyvenimo sąlygoms gerinti, išsimokslinimo išlaidoms, medicininėms išlaidoms ir pan. Tarpbankinio kredito padedami komerciniai bankai gali pasiskolinti iš centrinio banko arba

skolintis vieni iš kitų tam tikrą pinigų sumą, reikalingą einamiesiems atsiskaitymams atlikti, trumpalaikiam likvidumui palaikyti ar kreditiniams ištekliams padidinti); *susidarymo vieta* (jie gali būti vidaus ir užsienio (tarptautiniai). Būdingas pavyzdys yra valstybinis kreditas. Emituojant ir parduodant vyriausybės vertybinius popierius šalyje susidaro vidaus skola, o skolinantis iš tarptautinių organizacijų – užsienio skola. Tarptautiniams kreditams būdingas atsiskaitymas užsienio valiuta). Tuo tarpu Ivaškevičiaus D., Sakalo A. (1997) siūloma kredito rūšių klasifikacija pateikiama 4 lentelėje.

4 lentelė

Kredito rūšių klasifikacija

<i>Klasifikavimo kriterijus</i>	<i>Kredito rūšis</i>
<i>Kreditavimo trukmė</i>	Trumpalaikis (iki metų) apyvartinių lėšų kreditavimas; Vidutinis (1-5 metai) pagrindinio kapitalo kreditavimas; Ilgalaikis (per 5 metus) pagrindinio kapitalo kreditavimas.
<i>Pagal apdraudimą</i>	Kreditas už užstatą vekseliais, prekėmis, dokumentais liudijančiais prekės priklausimą klientui; Kreditas be užstato arba kreditas kapitalu; šiuo atveju padidėja kliento kapitalas.
<i>Pagal palūkanų ėmimą</i>	Palūkanos iš karto išskaitomos iš kredito sumos, tai taikoma nepatikimiems klientams, diskontuojant vekselius bei suteikiant vartotojišką kreditą; Palūkanos imamos kredito grąžinimo metu; Palūkanos mokamos dalimis per visą kredito grąžinimo periodą.
<i>Pagal kreditavimo metodus</i>	Pagal likučius - kreditas suteikiamas periodiškai esant poreikiui palūkanos išskaitomos iš karto; Pagal apyvartą – kreditas suteikiamas nuolat ir dažnai tuo pat metu vienas kreditas grąžinamas, kitas imamas.
<i>Pagal skolininkų rūšis</i>	Komercinis kreditas suteikiamas firmoms laikinai pritrūkus lėšų; Vartotojiškas kreditas; jis esti kelių formų: gyvenamųjų namų statybai, prekėms pirkti, grąžinamas dalimis ir grąžinamas iš karto.

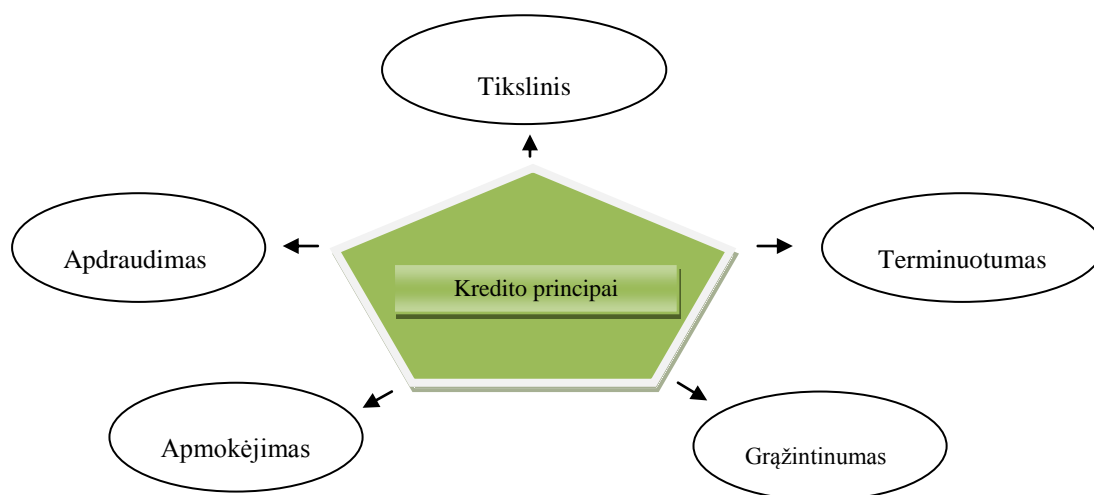
Šaltinis: Ivaškevičius, D., Sakalas, A., (1997). *Bankų vadyba*. Kaunas: Technologija, p. 238.

Palyginus kredito rūšių klasifikacijas tarpusavyje, matyti, kad jos iš esmės yra panašios, tik pavadinimai suformuluoti kitaip: Mayer T., Duesenberry J. S., Zaliber R. (1995), Vaškėlaitis V. (2003), Aleknavičienė V. (2005) kaip vieną iš kredito rūšių klasifikacijos išskiria „gavėją ir skolinimosi tikslą“, o Ivaškevičius D., Sakalas A. (1997) tą pačią klasifikaciją vadina „pagal skolininkų rūšis“, ir t.t.

Apibendrinant, galima teigti, kad yra išskiriamos dvi kredito formos: prekinis ir piniginis kreditai. Mokslinėje literatūroje aprašomos dvi pagrindinės kredito funkcijos – paskirstomoji ir pakeičiamoji, tačiau kai kurie autoriai (Aleknavičienė V. (2005), Bikas E., Čepienė I., Jasienė M. (2007)) įvardija papildomą kontrolės kredito funkciją. Kredito rūšys priklauso nuo klasifikavimo kriterijų, kurių išskiriama daug ir įvairiuose šaltiniuose jie aprašomi skirtingai, tačiau svarbiausi yra: apdraudimo būdas, kreditų terminai, palūkanų rūšys, gavėjas ir skolinimosi tikslas bei susidarymo vieta.

1.2.3. Kreditavimo principai

Kredito santykiai remiasi tam tikra metodologija, kurios vienas iš elementų yra principai. Jų turi būti laikomasi vykdant bet kurią kredito rinkos operaciją. Principai stichiškai kūrėsi dar pirminiame kredito santykių vystymosi etape, o vėliau įgavo tiesioginę išraišką valstybės ir tarptautinėje kredito įstatymų leidyboje [10]. Pagrindiniai kredito principai pateikti 3 paveiksle.

3 pav. Kredito principai

Šaltinis: Aleknavičienė V. (2005). *Finansai ir kreditas*. Vilnius: Enciklopedija, p. 272.

Tikslinio pobūdžio principas reikalauja, kad kreditai būtų išduodami sutartyje apibrėžtam tikslui. Kreditorius, atsižvelgdamas į kredituojamo objekto riziką, nustato tam tikrą palūkanų normą. Jei ilgalaikė banko paskola išduodama vienam investicijų projektui finansuoti, tai ji negali būti panaudota kitam investicijų projektui finansuoti. Nustačius, jog nesilaikoma tikslinės paskirties, kreditas gali būti atšauktas arba didinama palūkanų norma. **Terminuotumo principas** reikalauja, kad kreditai būtų išduodami tam tikram laikui. Kredito sandoriuose pinigų sumos, nepriklausomai nuo jų kilmės ir paskirties, būtinai siejamos su tam tikrais laiko momentais arba intervalais. Šio principo svarbą lemia kreditavimo pobūdis, nes įvairiais laiko momentais gautų ir išleistų pinigų dabartinė vertė nevienoda. Trumpalaikiai kreditai suteikiami apyvartiniam turtui kredituoti ir turi būti grąžinti kartu su palūkanomis ne vėliau kaip po metų. Ilgalaikiai kreditai teikiami ilgalaikėms investicijoms finansuoti. Kredito gavėjas turėtų taip suderinti jų terminus su kredituojančia įmone arba įstaiga, kad pagal planuojamus pinigų srautus galėtų laiku grąžinti skolą. Priešingu atveju, gali tekti mokėti delspinigius, didesnes palūkanas, patirti skolų išieškojimo procedūrą. Kredito sutartyje fiksuojami ir tarpiniai palūkanų mokėjimo bei kredito grąžinimo terminai, kurių būtina laikytis skolininkui. **Grąžinimo principas** reikalauja, kad suteiktas kreditas būtų grąžintas kreditoriaus iki jam pareikalavus. Už laiku nesumokėtas palūkanas imami sutartyje numatyto dydžio delspinigiai. Laiku negrąžinus paskolos, nuo termino pasibaigimo dienos

skaičiuojamos sutartyje numatytos padidintos palūkanos. Kai paskolos gavėjas neturi pakankamai pinigų vykdyti visus įsipareigojimus kreditoriui, iš jo skaičiuojama ir dengiama: delspinigiai už laiku nesumokėtas palūkanas, palūkanos, padidintos palūkanos už laiku negrąžintą paskolą, paskolos dalis, esanti pradelsto termino sąskaitoje, paskola. **Apmokėjimo principas** reikalauja, kad už komercinį pasitikėjimą skolinant pinigus arba parduodant prekes ir paslaugas skolon reikia atlyginti. **Apdraudimo principas** reikalauja užtikrinti, kad kreditorius galėtų apginti savo turtinius interesus, jei skolininkas nevykdys prisiimtų įsipareigojimų. Apdraudimas ypač aktualus nestabilioje ekonominėje sistemoje, kredituojant nepatikimus klientus ar rizikingus projektus, įskaitant ilgalaikius kreditus. Apdraudimo principo nesilaikymas sukelia problemų ne tik konkrečiam bankui, bet ir pavojų makroekonominiam stabilumui. Jei suteiktos paskolos nebūtų grąžinamos, bankai negalėtų vykdyti savo įsipareigojimų kredito išteklių tiekėjams. Pastarieji pradėtų nepasitikėti ne tik konkrečiu banku, bet ir visa bankų sistema. Mažėjant kredito ištekliams, jie pabrangtų [10]. O Šiauleckienė K. (2004) išskiria tokius pagrindinius kredito politikos principus:

- *skolinimas turi atitikti kredito politiką* (neatitinkantys kredito politikos sandoriai yra rizikingesni, todėl realizuoti žymiai dėmesingiau ir atsargiau. Tokie pažeidžiantys kredito politiką sandoriai gali būti patvirtinti tik nurodžius ypatingas priežastis ar aplinkybes, pagrindžiančias minėtų sandorių sudarymo būtinumą);

- *visos skolinimo veiklos pagrindas yra patikimumas* (bankas turi gerai pažinti skolininką tiek kompetencijos, tiek patikimumo bei reputacijos aspektais. Patikimumas yra sunkiai įvertinamas dalykas, bet jis yra pats svarbiausias iš kredito kokybę nulemiančių faktorių. Skolininko reputacija bei noras būti atviru, teikti informaciją šia prasme yra kreditavimo pagrindas);

- *skolininko kapitalo investicija, lyginant su kreditais, privalo būti pakankamai didelė*. Tikėtina, kad investavusi didelę savo pinigų sumą į akcinį kapitalą, sandorio šalis apdairiau ir protingiau naudos skolintus pinigus.

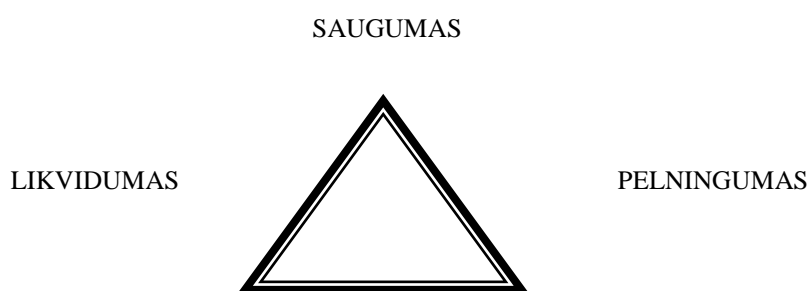
Apžvelgus kreditavimo principus ir remiantis Mykolo Romerio universiteto duomenų baze, nustatyta, kad vienas svarbiausių principų yra terminuotumas arba, kitaip tariant, terminų suderinimas tarpusavyje. T.y, jog bankai privalo laikytis „*auksinės bankininkystės taisyklės*“, kuri teigia, kad bankai negali išduoti paskolos ilgesniam terminui, negu bankui suteikta teisė disponuoti jam patikėtomis klientų lėšomis. Kitaip šis terminų suderinamumas dar vadinamas harmonija (angl. *Concordance*).

Pasak Lileikienės A., Martinkienės J. (2004), komercinio banko veiklos sėkmės laidas yra tinkamai suformuluoti strategiją. Formuojant strategiją, komercinis bankas ypač turi rūpintis savo paskolų portfeliu. Pagal Tarailos S. (2001) komercinio banko strategija turi suderinti tris pagrindinius principus: *pelningumą, likvidumą, saugumą*. Pasak Mačerinskienės I., Ivaškevičiūtės I. (2000), visų šių trijų principų pasiekti tuo pačiu metu neįmanoma, todėl susidaro konfliktinė

situacija. Tokioje situacijoje komerciniai bankai turi tiksliai apibrėžti, kuriam vienam iš šių principų atiduoti pirmenybę, nes nuo šio pasirinkimo priklauso banko veiklos rezultatai.

Įvairūs mokslininkai (Kidwell, D. S., Peterson R. L., Blackwell D. W. (2000); Mačerinskienė, Ivaškevičiūtė I. (2000)) teigia, kad siekdamas trijų pagrindinių principų, komercinis bankas turi priimti prieštarigus sprendimus:

- norėdamas pasiekti aukštą pelningumą, bankas privalo maksimizuoti ilgalaikių paskolų kiekį (aukštesnės palūkanos);
- norėdamas palaikyti reikiamą likvidumą, bankas privalo optimizuoti trumpalaikių paskolų kiekį;
- norėdamas užtikrinti saugumą, bankas privalo būti selektyvus, rinkdamas klientus [38].

4 pav. Likvidumo, saugumo, pelningumo principų modelis

Šaltinis: Kidwell, D. S., Peterson, R. L., Blackwell, D. W. (2000). *Financial Institutions, Markets and Money*, p. 749.

Todėl, pasak Lileikienės A., Martinkienės J. (2004), optimaliai suderinti šiuos tris principus (4 pav.), yra pagrindinis paskolų portfelio valdymo rūpestis. Efektyvus paskolų portfelio valdymas užtikrina optimalų pelningumo, likvidumo ir saugumo principų suderinamumą. Todėl šie trys veiksniai yra pagrindiniai, užtikrinantys paskolų portfelio valdymo kokybę. Priklausomai nuo to, kam bankas skiria didesnę dėmesį, kreditavimo politika gali būti agresyvi, konservatyvi, liberali ir pan. [84]. Kokybiškas kreditų portfelis mažina netikėtų ir didelių kredito nuostolių tikimybę ir tuo pačiu užtikrina bankui ilgalaikes bei pastovias pajamas [56]. Kad būtų garantuotas banko likvidumas, bankas turi taip valdyti savo turtą ir įsipareigojimus, kad lėšų išmokėjimo banko klientams terminai ir paskolų gražinimo bankui terminai visuomet būtų suderinti [57].

Mokslinėje literatūroje kreditai yra skirstomi pagal apdraudimo būdą, kreditų terminus, palūkanų rūšis, gavėją, bei skolinimosi tikslą, susidarymo vietą. Kiti mokslinės literatūros autoriai siūlo šiek tiek kitokią klasifikaciją, kur atsižvelgiama į kreditavimo trukmę, taip pat pagal apdraudimą, pagal palūkanų ėmimą, pagal kreditavimo metodus, bei pagal skolininkų rūšis. Bene svarbiausiu principu įvardijamas terminuotumo principas, t.y. bankai privalo laikytis „auksinės bankininkystės taisyklės“, kurioje teigiama, kad bankai negali suteikti kredito ilgesniam laikui, negu bankui patikėta teisė disponuoti klientų lėšomis. Kitaip šis terminas vadinamas harmonija

(angl. Concordance). Labai svarbu, kad bankas suderintų tris pagrindinius principus: pelningumą, likvidumą ir saugumą. Šį suderinamumą užtikrina efektyvus paskolų portfelio valdymas.

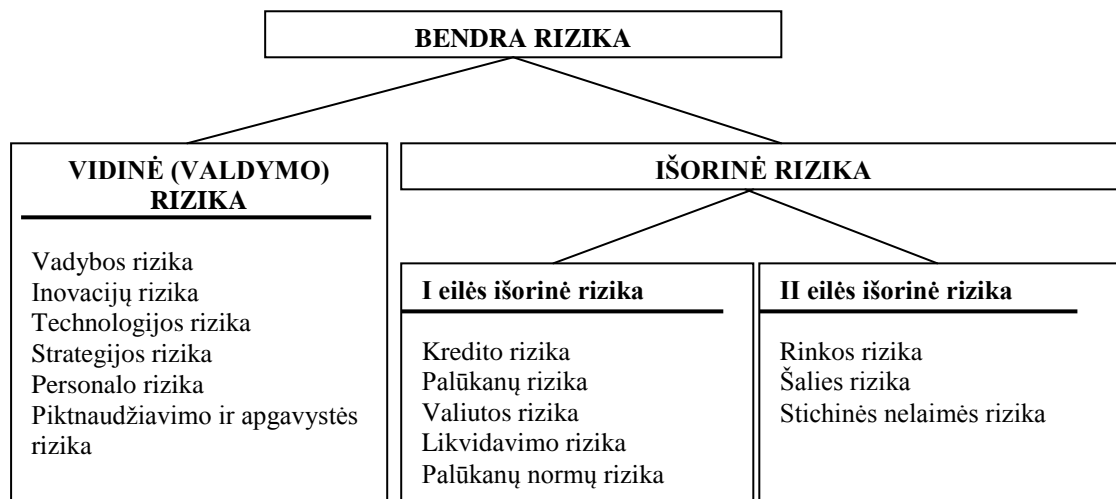
1.3. Kredito rizikos vertinimas ir valdymas

Santomero M. A. (1996) teigia, kad komercinių bankų veikla yra labai rizikinga. Kadangi bankai teikia finansines paslaugas, todėl patiria įvairių rūšių riziką. Jeigu įmonė tik stebi savo veiksmus iš šalies, tai būtų pasyvi pozicija. Bet jeigu įmonė siekia apsidrausti nuo neigiamų rizikos pasekmių ir garantuoti palankų rezultatą, tai bus jau įmonės aktyvi priemonių visuma aktyviai veikti ateities situaciją ir kuo mažiausiai nukrypti nuo laukiamų rezultatų. Rizikos įvertinimas ir yra tokio mažiausio nukrypimo paieška ir nustatymas [37]. Todėl Nawalkha S. K., Soto G. M., Beliaeva N. A. (2005) yra įsitikinę, kad gera rizikų valdymo sistema privalo apsvarstyti ir įvertinti sąveiką tarp galimų rizikų, kurios yra vienoje sistemoje. Steckytė L., Džikevičius A. (2003) mano, kad nesugebėjimas vykdyti sutartinių įsipareigojimų yra tikimybinis dydis. Taip pat nėra iš anksto žinomos apimtys, kurias bankui pavyks susigrąžinti, jeigu skolininkas sustabdytų paskolų grąžinimą bei palūkanų mokėjimą.

Valvonio V. (2004) išskiriamos banko rizikos grupės: **Vidinė (valdymo) rizika** susijusi su banko personalo pasirengimo, naudojamos technikos, technologijos lygiu, banko įvaizdžiu ir pan. Ji tiesiogiai nesusijusi su grynai piniginiiais veiksniais. Jos lygis labai priklauso nuo išorinės rizikos lygio. Jeigu banko sprendiniai infrastruktūrai plėsti bus nepagrįsti, padidės vadybos rizika. Technologijos rizika didėja, kai bankas pradeda teikti paslaugas, kurių savikaina didesnė nei pajamos už jas. Inovacijų rizika atsiranda tada, kai bankas negeba pasiūlyti naujų aptarnavimo paslaugų ar banko veiklos produktų. Jeigu bankas nepajėgia įgyvendinti savo perspektyvinio plano, mažėja teikiamų paslaugų skaičius, blogėja jų kokybė, jeigu prarandami klientai, tuomet susiduriama su strategijos rizika. Personalo rizika priklauso nuo personalo kvalifikacijos ir tinkamumo užimamoms pareigoms. Piktnaudžiavimo (darbuotojų nesąžiningumo), apgavystės rizika didėja, kai banko darbuotojai ar vadovybė nesistengia užkirsti kelio iš anksto prognozuojamiems nuostoliams.

I eilės išorinė rizika – tai rizika, kurios lygis priklauso nuo bankų sistemos lygio ir jos teisinio reguliavimo.

II eilės išorinė rizika – priklauso nuo dar bendresnių išorinės rizikos sąlygų – ekonominės, politinės, socialinės situacijos šalyje. Pereinamuoju nuo planinės ekonomikos į rinkos ekonomiką laikotarpiu vyksta staigūs ekonominių sąlygų pokyčiai, todėl kontroliuojant banko veiklą šios rizikos veiksnys tampa vos ne lemiamas. II eilės išorinės rizikos poveikis gali lemti klaidingus valdymo sprendinius.

5 pav. Rizikos rūšys

Šaltinis: Vaškelaitis, V. (2003). *Pinigai: komerciniai bankai ir jų rizikos valdymas*. Vilnius: Lietuvos mokslo redakcija, p. 363.

Lietuvos Respublikos Bankų įstatyme nustatyti bankų veiklos riziką ribojantys normatyvai, kuriuos privalo vykdyti visi Lietuvos komerciniai bankai. Normatyvų dydžius ir jų apskaičiavimo metodiką nustato Lietuvos bankas. Nustatyti šie veiklos riziką ribojantys normatyvai: kapitalo pakankamumo, likvidumo, maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta ir tauriaisiais metalais, maksimalios paskolos sumos vienam skolininkui ir didelių paskolų normatyvai. Lietuvos bankas teisės aktais gali nustatyti kitus normatyvus, neprieštaraujančius Bazelio bankų priežiūros komiteto rekomendacijoms ir Europos Sąjungos direktyvoms. Remiantis Lietuvos Banko valdybos nutarimu „Dėl Lietuvos Banko valdybos 2006 m. lapkričio 9 d. nutarimo Nr. 138 „Dėl kapitalo pakankamumo skaičiavimo bendrųjų nuostatų“ pakeitimo“, 2010 m. spalio 21 d. Nr. 03-127, Lietuvos Banko valdybos nutarimu „Dėl likvidumo normatyvo skaičiavimo taisyklių“, 2004 m. sausio 29 d. Nr. 1, Lietuvos Banko valdybos nutarimu „Maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta ir tauriaisiais metalais normatyvo skaičiavimo“, 1999 m. gruodžio 16 d. Nr.197, Lietuvos Banko valdybos nutarimu „Dėl bankams nustatomo maksimalios paskolos sumos vienam skolininkui ir didelių paskolų normatyvų“, 2002 m. liepos 4 d. Nr. 91, Lietuvos bankas yra išskyręs bankų veiklos riziką ribojančius normatyvus ir reikalavimus:

- *Kapitalo pakankamumo normatyvas* – banko skaičiuotino kapitalo ir turto (aktyvų) bei nebalansinių įsipareigojimų, įvertintų pagal riziką santykis, turi būti ne mažesnis kaip 8 procentai.
- *Likvidumo normatyvas* – banko likvidžiojo turto ir einamųjų įsipareigojimų santykis negali būti mažesnis negu 30 procentų.
- *Maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta ir tauriaisiais metalais normatyvas* – leidžiamas bendrosios (išskyrus eurus) atviros pozicijos dydis – yra ne daugiau kaip 25 procentai

banko kapitalo, o vienos valiutos (išskyrus eurus) ar tauriųjų metalų atviros pozicijos dydis – ne daugiau kaip 15 procentų banko kapitalo.

- *Maksimalios paskolos sumos vienam skolininkui normatyvas* – paskolų suma vienam skolininkui neturi būti didesnė kaip 25 procentai banko kapitalo. Paskolų suma, suteikta jį patronuojančiajai įmonei, kitoms šios patronuojančiosios įmonės patronuojamosioms įmonėms arba savo patronuojamosioms įmonėms, kiekvienam skolininkui negali būti didesnė kaip 75 procentai banko kapitalo, jeigu Lietuvos bankas vykdo konsoliduotą visos finansinės grupės priežiūrą. Jeigu Lietuvos bankas nevykdo konsoliduotos visos finansinės grupės priežiūros, paskolos suma, banko suteikta jį patronuojančiajai įmonei, kitoms šios patronuojančiosios įmonės patronuojamosioms įmonėms arba savo patronuojamosioms įmonėms, kiekvienam skolininkui negali būti didesnė kaip 20 procentų banko kapitalo.

- *Didelių paskolų normatyvas* – banko suteiktų didelių paskolų bendroji suma neturi būti didesnė kaip 800 procentų banko kapitalo [76].

Viena reikšmingiausių komerciniams bankams yra *kredito rizika*. Bazelio bankų priežiūros komitetas yra nurodęs, kad daugiausia problemų kredito įstaigoms kelia per daug liberalios kreditavimo sąlygos, prastas paskolų portfelio rizikos valdymas, nepakankamas besikeičiančios ekonominės ar kitokios aplinkos vertinimas [60].

Pasak Vaškėlaičio V. (2003), kredito rizika – tai rizika, kad banko skolininkas dėl tam tikrų priežasčių (ekonominiai, politiniai pakitimai, bankrotas ir kt.) negalės įvykdyti savo įsipareigojimų bankui. Kredito rizikos priimtumas banke kinta ciklais, iš pradžių kovojama dėl rinkos dalies, lengvinamos kreditavimo sąlygos, mažinamos kredito kainos. Tačiau tokia politika ilgainiui daro didesnių nei įprasta kredito nuostolių, o tai priverčia banko vadovybę sugriežtinti kreditavimo sąlygas. Dėl to mažėja pelningumas. Tada vadovybė nusprendžia laisvinti kreditavimo sąlygas, skatinti kreditavimą. Ciklas prasideda iš naujo. Valvonis V. (2004), Santomero M. A. (1996) pritaria, kad kredito rizika – tai rizika, kad sandorio šalis nesugebės atsiskaityti sutartyje nustatyta tvarka. Daugelio tradicine veikla besiverčiančių bankų pagrindinis kredito rizikos šaltinis yra paskolos. Cossin D., Pirotte H. (2001) teigia, kad kredito rizika yra svarbi ne tik pačiam bankui, bet ir banko partneriams, kurie yra susiję su banku. Steckytė L., Džikevičius A. (2003) teigia, kad kredito rizika sudaro didžiausią bankų rizikų dalį, kadangi paskolų teikimas yra viena pagrindinių bankų veiklos kryptų. Paskolos sudaro taip pat didžiausią turto dalį. Kredito rizikos reikšmė banko rizikų sistemoje priklauso nuo kreditinių operacijų apimtys. Žymios aktyvų dalies panaudojimas kreditinėms operacijoms, didelės apimtys kreditų negrąžinimas gali banką priversti bankrutuoti.

Kredito rizikos valdymas prasideda dar iki suteikiant paskolą. Iš skolininko bankas turi pareikalauti tiek informacijos, kad paskolą teikiantys, jos riziką vertinantys darbuotojai, paskolų komitetas, vidaus ir išorės auditoriai bei banko priežiūros institucija galėtų tinkamai įvertinti kredito

riziką prieš suteikiant paskolą ir turėtų galimybę ją vertinti visą paskolos terminą. Prieš suteikiant paskolą reikia įvertinti ne tik prisiimamą riziką ir laukiamą pelną, bet ir abu šiuos veiksnius kartu, t. y. pagal riziką įvertintą pelną. Priimdamas sprendimą suteikti paskolą, bankas taip pat turi įvertinti atidėjimų tikėtinam nuostoliui padengti ir kapitalo netikėtam nuostoliui padengti poreikį (kainodara, pagrįsta rizika) [60]. Remiantis Bazelio bankų priežiūros komiteto išleistu dokumentu „Kredito rizikos valdymo principai“, banko taryba turi patvirtinti ir ne rečiau kaip kartą per metus peržiūrėti kredito rizikos strategiją. Savo ruožtu kredito rizikos valdymo priemonės sudaro:

- kreditavimo taisyklės ir tvarka;
- kreditavimo procedūros, reglamentuojančios kreditavimo veiklą;
- kredito rizikos limitų sistema;
- paskolų klasifikavimo modeliai bei jų nustatymo kriterijai;
- kredito rizikos valdymas banko padaliniuose;
- kreditavimo darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas [17].

Kredito rizika įvertinama tikimybe, kad pasiskolinta suma nebus gražinta ir nebus mokamos palūkanos. Ši rizika valdoma: Diversifikuojant kreditų ir banko investicijų portfelį, analizuojant kredituojamojo kreditingumą, įvertinant išduodamų kreditų sumas ir kontroliuojant anksčiau išduotus kreditus [17]. Kad kredito rizika būtų valdoma veiksmingai, būtina sudaryti tinkamas sąlygas, t. y. sukurti reikiamą kredito rizikos vertinimo ir valdymo sistemą. Prieš pradėdant valdyti kredito riziką ji turi būti įvertinama. Tam reikia nustatyti kiekvienos paskolos ir skolininko riziką. Abu šie procesai – kredito rizikos vertinimas ir jos valdymas – apima rizikos nustatymą, rizikos ir bendro jos lygio vertinimą, finansinių, taip pat įvairių kontrolės priemonių ir procedūrų taikymą, rizikos stebėjimą siekiant padidinti jos atžvilgiu įvertintą pelną, valdymo organų informavimą. Sklandų šių procesų vykdymą užtikrina tinkama kredito rizikos vertinimo ir valdymo organizacinė struktūra, t. y. efektyvi banko stebėtojų tarybos, valdybos, rizikos valdymo komitetų, banko struktūrinių padalinių veikla. Kredito rizikos valdymo tikslas – įvertinti galimų nuostolių atsiradimo galimybę, numatyti jų dydį, pateikti informaciją banko vadovybei, kad būtų pagerinta susidariusi padėtis [59].

Atsiradus kredito rizikos vertinimui sukurtoms programoms, palengvėjo ir sutrumpėjo banko darbuotojų darbas, nes vertinant klientą balais, banko darbuotojai paskolos išdavimo laikotarpį gali sutrumpinti iki kelių valandų, o seniau užtrukdavo net kelias savaites. Toks laiko taupymas yra naudingas ne tik klientui, bet ir pačiam bankui – banko darbuotojas suvedęs kliento duomenis į atitinkamą programą, iš karto gali pasakyti kokio dydžio kreditą bus galima suteikti klientui, ar pagal nurodytus kriterijus paaiškės, kad klientas nepajėgs padengti paskolos ir jos palūkanų. Kita kredito vertinimo nauda – kad nebėra atsižvelgiama į kliento rasę, lytį, ar kitus veiksnius, nes tai draudžia įstatymai, todėl kreditavimas atliekamas visiems vienodai, taikant vienodas sąlygas [82].

Ramonas K. (2002) teigia, kad tarptautiniu mastu testavimas nepalankiausiomis sąlygomis yra vienas iš naujausių ir vis plačiau bankuose taikomų rizikos valdymo metodų, kuri tampa neatsiejama veiksminga banko veiklos rizikos valdymo sistemos dalimi. Testuodami bankai gali modeliuoti įvairius rinkos raidos scenarijus arba konkrečių veiksmų (pvz. paskolų ir indėlių palūkanų normų, vertybinių popierių rinkos kainų, užsienio valiutų kursų) kitimą, visapusiškai įvertinti savo veiklą ir prognozuoti, kokius nuostolius bankas ir visa banko grupė patirtų ateityje, rinkoje susiklosčius tam tikroms nepalankioms aplinkybėms. Šis galimų nuostolių prognozavimo metodas ypač pasiteisina pereinamosios ekonomikos šalyse su nepakankamai išplėtotą finansų rinka, kuriose statistiniai rizikos vertinimo metodai yra sunkiai pritaikomi. Lietuvos Banko valdybos nutarime „Dėl testavimo nepalankiausiomis sąlygomis bendrųjų nuostatų patvirtinimo“ (2007 m. spalio 11 Nr. 133) nustatyta, kad:

- testuojant kredito riziką, bankui rekomenduojama vertinti konsoliduotą savo skolininkų kredito riziką, t. y. visi individualūs banko skolininko įsipareigojimai bankui būtų traktuojami kaip viena visuma;

- vertindamas konsoliduotą skolininkų kredito riziką, bankas gali ją sumažinti banko įsipareigojimų skolininkui suma, tačiau turi įvertinti būsimų pinigų srautų suderinamumą pagal laiką;

- bankui rekomenduojama nusistatyti testuojamą konsoliduotos kliento kredito rizikos lygį, t. y. apibrėžti įsipareigojimų bankui sumą, kurią viršijęs klientas tampa testavimo proceso objektu. Pageidautina, kad būtų testuojama daugiau kaip 70 procentų banko paskolų;

- atliekant testavimą, bankui rekomenduojama klientų mokumą vertinti neatsižvelgiant į kredito riziką mažinančias priemones (užstatą, garantijas ir pan.);

- testuodamas bankas turi stengtis įvertinti paskolų portfelio koncentracijos riziką, t. y. įvertinti tarpusavyje susijusių klientų kredito riziką;

- testuojant kredito riziką, bankui rekomenduojama įvertinti galimą ekonominį nuosmukį tiek šalies ekonomikoje bendrai, tiek atskiruose ekonominiuose sektoriuose (pvz., gyvenamojo būsto kainų kritimas) ir atitinkamai koreguoti skolininkų mokumo prielaidas bei kredito riziką mažinančių priemonių vertę;

- testuodamas kredito riziką, bankas turi įvertinti kitus veiksnius, galinčius turėti įtakos skolininko mokumui (palūkanų normų augimas, valiutos kurso pokyčiai ir kt.).

Testavimo rezultatų analizė leidžia atskleisti banko veiklos silpnąsias puses, o kartu padeda banko vadovybei priimti tinkamus sprendimus: iš anksto numatyti veiklos strategiją nepalankiausiomis aplinkybėms ir alternatyvius finansavimo šaltinius, jeigu nuosavo kapitalo nepakaktų galimiems nuostoliams atlyginti, arba pakoreguoti esamą verslo politiką siekiant sumažinti nuostolius [50].

Aleknavičienė V., Jatkūnienė D. (2005) teigia, kad kokybiškos paskolos gavėjo kreditingumo įvertinimas – vienas pagrindinių banko veiklos kreditinės rizikos mažinimo ir išduodamų pelningų paskolų skaičiaus didinimo būdų. Neišsamios, neobjektyvios kliento kreditingumo analizės padarinys – probleminės paskolos išdavimas. Atižvelgiant į tai, kaip kokybiškai bus atlikta paskolos gavėjo kreditingumo įvertinimo analizė, priklausys tolesnė kreditavimo specialisto ir paskolų komiteto darbo eiga, apimtis, kokybė bei rizikos neatgauti paskolintų pinigų tikimybė.

Bankai daro atidėjimus, kurie skirti galimiems rizikų padariniams mažinti. Paprastai daromi dviejų rūšių atidėjimai – specialieji ir bendrieji. *Specialieji atidėjimai* – turto ir nebalansinių pretenzijų vertės sumažėjimo dydis, atitinkantis tikėtinų nuostolių galimybę. Kitaip sakant, specialieji atidėjimai – tai apskaičiuota išlaidų, kurių kilmė aiški, tačiau dydis nėra visiškai aiškus iki tam tikro momento ateityje, suma. Specialieji atidėjimai pagal savo esmę yra atidėjimai ex post, nes susiję su konkrečios paskolos konkrečiais jos kokybę apibūdinančiais veiksniais. *Bendrieji atidėjimai* – tam tikros sukauptos piniginės lėšos, sudaromos ir skirtos galimiems banko nuostoliams sumažinti (padengti), t. y. atlyginti nuostoliams, kurie negali būti priskirti konkrečioms paskoloms. Bendrieji atidėjimai sietini ne su konkrečių paskolų jau įvykusiu kokybės pasikeitimu, bet su viso paskolų portfelio galimu kokybės pasikeitimu ateityje [15].

Specialieji atidėjimai abejotiniams aktyvams sudaromi galimiems banko nuostoliams apskaičiuoti, kai negražinamos suteiktos paskolos ir už jas nesumokamos palūkanos bei neįvykdomi garantiniai įsipareigojimai [17]. Specialieji atidėjimai abejotiniams aktyvams:

- I rizikos grupė – 0 procentų;
- II rizikos grupė – nuo 1 iki 15 procentų;
- III rizikos grupė – nuo 15 iki 40 procentų;
- IV rizikos grupė – nuo 40 iki 60 procentų;
- V rizikos grupė – 100 procentų [23].

Kredito rizika išauga tuomet, kai bankuose atsiranda probleminių paskolų, t.y. tokia paskola, kurios gražinimas atėjus terminui kelia abejonių. Jei paskola gražinama pagal grafiką, ji nėra probleminė, jei grafiko nesilaikoma – paskola probleminė. Išduodant paskolą bankas ir klientas susitaria, kaip paskola bus tvarkoma. Jei bankas įtaria, kad klientas negalės laikytis šio susitarimo, paskola laikoma problemine. Didžiausia probleminių paskolų priežastis yra ta, kad skolininkas nemoka naudotis paskola. Tai rodo, kad yra per didelė priklausomybė nuo skolos. Kitos galimos probleminių paskolų priežastys: netinkama kredito analizė, kurią bankas atlieka prieš suteikdamas paskolą: per didelis pasiklojimas užstatu. Blogai nustatyti gražinimo pagrindai ir per švelni politika kredituojant privilegijuotus klientus. [57]. Probleminių paskolų požymiai:

- negražinama pagrindinė paskolos suma arba nemokamos palūkanos;

- vengiama bendrauti: kai klientas nustoja bendradarbiauti su banku, tai dažnai reiškia, kad atsirado problema;

- šeimos problemos: išyra santuoka, o teismas įkeistą turtą padalina abiem šalims, ir klausimas, kaip bus gražinama paskola, lieka neaiškus. Tokia paskola bankui tampa rizikinga [48].

Kiekviena negražinta paskola yra problema. Bankas turi spręsti (parengti savo politiką ir vidaus taisykles), kada ir kiek jų nurašyti. Laiku negražintas paskolas galima suskirstyti pagal tai, kiek laiko klientas delsia mokėti: 30 d., 60 d., 90 d. ir pan. Kita grupė uždelstų mokėti paskolų vadinama *neakrualinėmis paskolomis*, šios rūšies paskoloms nebeskaičiuojamos palūkanos. Nesitikima, kad visa pagrindinė paskolos suma bus gražinta arba palūkanos sumokėtos po 90 ar daugiau dienų, jei paskola be garantijos ir negražinama (kitu atveju palūkanos skaičiuojamos) [86].

Abejotini aktyvai grupuojami į penkias rizikos grupes: *standartinė* (I rizikos grupė); *galimos rizikos* (II rizikos grupė); *padidėjusios rizikos* (III rizikos grupė); *abejotina* (IV rizikos grupė); *nuostolinga* (V rizikos grupė).

Vertinant paskolas individualiai, taikomi pagrindiniai ir papildomi (paties banko nusistatyti) vertinimo ir grupavimo kriterijai. Individualiai vertinant ir grupuojant paskolas, į paskolos ar jos dalies gražinimo ir (ar) palūkanų mokėjimo terminus atsižvelgiama:

- jei terminai pradelsti iki 30 kalendorinių dienų imtinai, taikant rizikos grupės (pogrupio) nustatymo procedūrą paskola gali būti priskirta vienai iš penkių rizikos grupių, atsižvelgus į kitus vertinimo ir grupavimo kriterijus;

- jei terminai pradelsti nuo 31 iki 60 kalendorinių dienų imtinai, taikant rizikos grupės (pogrupio) nustatymo procedūrą paskola gali būti priskirta II, III, IV arba V rizikos grupei, atsižvelgus į kitus vertinimo ir grupavimo kriterijus;

- jei terminai pradelsti nuo 61 iki 90 kalendorinių dienų imtinai, taikant rizikos grupės (pogrupio) nustatymo procedūrą paskola gali būti priskirta III, IV arba V rizikos grupei, atsižvelgus į kitus vertinimo ir grupavimo kriterijus;

- jei terminai pradelsti nuo 91 iki 180 kalendorinių dienų imtinai, taikant rizikos grupės (pogrupio) nustatymo procedūrą paskola gali būti priskirta IV arba V rizikos grupei, atsižvelgus į kitus vertinimo ir grupavimo kriterijus;

- jei terminai pradelsti daugiau kaip 180 kalendorinių dienų imtinai, paskola turi būti priskirta V rizikos grupei [23].

Vykstant šalies bankų sektoriaus struktūriniais pokyčiais, daugiau dėmesio imta skirti bankų balansų skaidrumui didinti – blogos paskolos buvo nuosekliai perkeliamos į nesisteminę apskaitą, todėl gerėjo paskolų portfelio kokybė. Blogų paskolų dalis bankų paskolų portfelyje mažėjo ir dėl to, kad apskritai gerėjo ekonomikos būklė. Be to, daugiau skolinant ūkiui, didėjo naujų paskolų

dalį. Paskolų portfeliui tampant skaidresniam ir gerėjant jo kokybei, bankai turėjo daugiau galimybių pritraukti finansinius išteklius teikiamoms paskoloms finansuoti [49].

Bankinio sektoriaus krize galima vadinti situaciją, kai blogos bankų išduotos paskolos sudaro didelę dalį visų išduotų paskolų, kuri veda prie bankų uždarymo, prijungimo prie kitų bankų, nacionalizavimo arba vyriausybės pagalbos veiksnių. Riba, kada blogos paskolos sudaro didelę dalį paskolų, yra neaiški. Pasak Misiūno A. (2009), kai kurie autoriai nurodo šią ribą kaip 10 proc. blogų paskolų, tarp visų bankų išduodamų paskolų. Minėtas autorius mano, kad šiuo metu Lietuvoje tokios situacijos nėra, todėl nėra grėsmės dėl atskirų bankų uždarymo, prijungimo prie kitų bankų arba vyriausybės pagalbos veiksnių būtinybės. Tačiau blogėjant bendrai ekonominei situacijai, mažėjant gyventojų pajamoms ir didėjant blogų paskolų apimtims bankai priversti taikyti griežtesnę kreditavimo politiką.

Išskiriami *banko kredito rizikos prisiėmimo principai*: prisiimti tik tą kredito riziką, kuri yra išmatuojama ir valdoma, finansuoti tik tokius klientus, kurie yra mokūs ir gali garantuoti paskolų grąžinimą iš teikiamų pinigų srautų per visą paskolos laikotarpį, valdyti konsoliduotą kredito riziką vadovaujantis susijusių asmenų principu. Savo ruožtu *kredito rizikos valdymo priemonės sudaro*: kreditavimo taisyklės ir tvarka, kreditavimo procedūros, reglamentuojančios kreditavimo veiklą, kredito rizikos limitų sistema, paskolų klasifikavimo modeliai bei jų nustatymo kriterijai, kredito rizikos valdymas banko padaliniuose, kreditavimo darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas. Paskolos suteikiamos pagal griežtai nustatytus kriterijus. Šie kriterijai turi apibrėžti klientą, paskolos struktūrą ir tikslą, paskolos grąžinimo šaltinius ir apdraudimo priemonę [59].

Kiekvienos įmonės, taip pat ir banko, rizikos valdymo organizacinės struktūros gali būti skiriamos dvi dalys:

- strateginė struktūra – banko stebėtojų taryba, valdyba, rizikos valdymo komitetai. Pagrindinė šių organų funkcija valdant riziką – numatyti rizikos valdymo strategiją ir politiką, užtikrinti tinkamas sąlygas jas įgyvendinti;
- vykdomoji struktūra – tai banko struktūriniai padaliniai. Pagrindinės jų funkcijos – įgyvendinti rizikos valdymo strategiją ir politiką [60].

Kad kredito rizika būtų valdoma veiksmingai, to turi siekti tiek bankas, tiek ir visa banko grupė. Be to, valdant kredito riziką, reikia atsižvelgti į tai, kad ji susijusi su kitų rūšių rizika. Veiksminga kredito rizikos valdymo sistema apima kredito rizikos valdymo strategiją, kredito politiką, kredito rizikos limitų sistemą, kitas kredito rizikos valdymo priemones ir procedūras, taip pat kredito rizikos valdymo vidaus kontrolę ir vidaus auditą, kurie leidžia kontroliuoti banko prisiimamą nustatyto dydžio kredito riziką ir siekti didžiausio pagal ją įvertinto pelno. Priemonės, kuriomis siekiama veiksmingo kredito rizikos valdymo, kiekvienas bankas pasirenka individualiai, atsižvelgdamas į savo veiklos ypatumus [59].

Bankas gali patirti vidinę (valdymo) riziką bei I ir II eilės išorines rizikas. Siekiant išvengti galimų rizikų, LR Bankų įstatyme nustatyti bankų veiklos riziką ribojantys normatyvai, kurių Lietuvos komerciniams bankams yra privalu laikytis. Bene pati reikšmingiausia rizika bankuose laikoma kredito rizika - tai prielaida, kad kredito gavėjas taps nemokiu, kas sąlygos banko nuostolius, bei pelno mažėjimą. Siekiant išvengti galimos kredito rizikos būtina vertinti kiekvieną galimą kredito gavėją atskirai. Veiksmai, siekiant išvengti kredito rizikos, arba patirti ją kuo mažesnę, turi būti atliekami dar prieš suteikiant paskolą. Ir tik tuomet, kai bankas įsitikina, jog klientas yra mokus, gali suteikti jo prašomą kreditą, tačiau tuo kreditavimo vertinimas nesibaigia, jis turi būti atliekamas keletą kartų ir keliuose etapuose.

1.4. Fizinį asmenų kreditavimas

Fizinį asmenų kreditavimas banke yra labai svarbus, nes ne tik verslo klientai, bet ir fiziniai asmenys neša bankui didelį pelną. Ankstesniame skyriuje išsiaiškinus kredito sąvoką, labai svarbu nustatyti, kokie gali būti suteikiami kreditai fiziniams asmenims. Aleknavičinė V. (2005), Taraila S. (2001), Smalenskas G. (2002) ir kiti autoriai išskiria šias pagrindines kreditų fiziniams asmenims rūšis:

- *vartojimo kreditas* (arba vartotojiškoji paskola - paskola, skirta fiziniams asmenims, pirkti pagamintoms prekėms bei paslaugoms asmeniniam naudojimui);
- *hipotekinis kreditas* (esamo ar būsimos skolinio įsipareigojimo įvykdymą apsaugantis turto įkeitimas, kai įkeisto turto savininkui paliekama nuosavybės teisė).

Vartotojiškos paskolos gali būti skirstomos pagal: panaudojimo pobūdį, paskolos terminą. Vartotojiškosios paskolos, pagal jų panaudojimo tikslus yra skirstomos į: paskolas neatidėliotiniams poreikiams tenkinti - gydymo, mokslo išlaidoms padengti, mokesčiams, draudimo įmokoms sumokėti, būtiniams įrenginiams įsigyti ir pan. Šios paskolos suteikiamos klientams, turintiems nuolatinį pajamų šaltinį arba likvidų užstatą; kapitalinio remonto išlaidoms padengti. Bankas skolina pinigus ir nekontroliuoja, kur jie panaudojami. Šios paskolos suteikiamos tiesiogiai besikreipiantiems asmenims į banką. Svarbiausias šios paskolos požymis, kuris ją išskiria iš visų kitų kreditavimo formų - tai trumpalaikiškumas. Pagal suteikimo terminą vartotojiškoji paskola yra trumpalaikė paskola (nuo 4 mėn. iki 2-3 metų) ir vidutinio ilgumo paskola (nuo 2-3 iki 5 metų). Paskolos grąžinimo terminas priklauso nuo paskolos panaudojimo tikslo. Gali būti buitiniams prekėms įsigyti paskolos suteikiamas nuo 4 mėnesių iki 2 metų; automobiliui įsigyti - 5 metams. Vartotojas turi teisę grąžinti bankui visą paimtą kreditą nesibaigus jo grąžinimo terminui. Šiuo atveju vartotojas sumoka bankui iki grąžinamos datos priskaičiuotas palūkanas ir kitus su kredito suteikimu bei naudojimu susijusius mokėjimus. Visoms vidutinio ilgumo paskoloms būtina

grąžinimo garantija - kito patikimo asmens laidavimas arba užstatomas turtas, trumpalaikėms paskoloms (iki 3 metų) to nereikia. Paskola be užstato yra išduodama trumpesniai nei paskola su užstatu. Visos vartojimo paskolos yra periodiškumo mokėjimo. Tiek skolininkui, tiek skolintojui yra patogiau paskolą grąžinti dalimis, nei kaupti sumą ir visą grąžinti iš karto [57].

LR Civiliniame kodekse apibrėžiama, kad kreditavimo sutartis privalo būti rašytinė. Šio reikalavimo nesilaikymas kreditavimo sutartį daro negaliojančią. Kreditavimo sutartimi bankas ar kita kredito įstaiga (kreditorius) įsipareigoja suteikti kredito gavėjui sutartyje nustatyto dydžio ir nustatytomis sąlygomis pinigines lėšas (kreditą), o kredito gavėjas įsipareigoja gautą sumą grąžinti kreditoriui ir mokėti palūkanas. Tarptautiniame žodžių žodyne (2003) kreditorius – prievolės šalis, turinti teisę reikalauti iš kitos šalies atlikti jos naudai tam tikrą veiksmą arba tam tikro veiksmo nedaryti; paskolos davėjas, skolintojas. Vartojimo kredito sutartimi kredito davėjas suteikia ar įsipareigoja suteikti kredito gavėjui fiziniam asmeniui (vartotojui):

- kreditą atidėto apmokėjimo, taip pat mokėjimo išdėstymo (apmokėjimo dalimis) būdu;
- kreditus, įskaitant einamosios sąskaitos kreditą, bendrosios vienkartinės sumos kreditą ir daiktui ar paslaugai pirkti teikiamą kreditą [33].

Terminas „hipoteka“ reiškia nekilnojamojo turto įkeitimą. Užsienio praktikoje hipoteka apima šias teisinės kategorijas: nekilnojamojo turto įkeitimą, siekiant gauti specialų hipotekinį kreditą (teisinė hipotekos funkcija), dokumento, kuris patvirtina skolintojo teises pagal įsipareigojimus, įkeitimą, arba piniginę paskolą (hipotekinį kreditą, kurį skolininkas už nekilnojamojo turto užstatą gauna iš kredito institucijos) [53].

Remiantis LR Civiliniu kodeksu, hipoteka neatima iš daikto savininko teisės valdyti, naudoti įkeistą daiktą bei juo disponuoti atsižvelgiant į hipotekos kreditoriaus teises. Paskesnis įkeisto daikto įkeitimas leidžiamas, jeigu hipotekos sutartyje (lakšte) nenumatyta kitaip. Hipotekos objektu gali būti atskiri viešame registre registruojami, iš civilinės apyvartos neišimti nekilnojamieji daiktai, kurie gali būti pateikti parduoti viešose varžytynėse. Nekilnojamojo daikto hipoteka neapima iš šio daikto gaunamų pajamų. Įkeičiant žemę, kaip priklausiniai įkeičiami ir ant jos esantys statiniai, jei hipotekos sutartyje nenumatyta kitaip. Jeigu įkeičiant žemę statiniai neįkeičiami, pardavus įkeistą žemę varžytynėse, statinių savininkas įgyja teisę į žemės servitutą. Jei varžytynėse parduodamas įkeistas žemės sklypas, ant kurio stovi kitam asmeniui (ne žemės savininkui) nuosavybės teise priklausantys statiniai, įsigijusiam varžytynėse žemę asmeniui pereina buvusio žemės savininko teisės ir pareigos, kurias turėjo statinių savininkas. Jeigu atėjus nustatytam terminui skolininkas hipotekiniam kreditoriui skolos negrąžina, kreditorius turi teisę reikalauti, kad įkeistas turtas būtų parduotas iš varžytinių ir iš gautų pinigų būtų grąžinta jam priklausanti suma [48].

Pagal LR Civilinio kodekso 4.179-4.184 str., hipoteka gali būti šešių rūšių (5 lentelė), t.y. paprastoji, jungtinė, svetimo daikto, maksimalioji, bendroji ir sąlyginė hipoteka. Visas šias

hipotekas jungia tai, kad bet koku atveju kalbama apie nuosavybės teise priklausančio daikto įkeitimą.

5 lentelė

Hipotekos rūšys

<i>Hipotekos rūšis</i>	<i>Apibūdinimas</i>
Paprastoji hipoteka	Vieno konkretaus nuosavybės teise priklausančio nekilnojamojo daikto įkeitimas, norint apsaugoti vieno konkretaus įsipareigojimo įvykdymą
Jungtinė hipoteka	Kelių nuosavybės teise priklausančių nekilnojamojų daiktų įkeitimas vienu metu, norint apsaugoti vieno konkretaus įsipareigojimo įvykdymą
Svetimo daikto hipoteka	Nuosavybės teise priklausančio nekilnojamojo daikto įkeitimas, norint apsaugoti kito asmens skolinio įsipareigojimo įvykdymą
Maksimalioji hipoteka	Nekilnojamojo daikto įkeitimas, kai susitariama tik dėl maksimalios įsipareigojimų apsaugojimo įkeičiamu daiktu sumos ir dėl paskolos naudojimo srities. Maksimalioji hipoteka registruojama ne ilgesniam kaip penkerių metų laikotarpiui. Pasibaigus penkerių metų laikotarpiui, skolos dydis fiksuojamas hipotekos registre, ir hipoteka pradeda veikti kaip paprastoji
Bendroji hipoteka	Keleto atskiriems savininkams priklausančių nekilnojamojų daiktų įkeitimas, norint apsaugoti vieną skolinį įsipareigojimą. Bendrąja hipoteka įkeisto daikto savininkas, norėdamas šį daiktą įkeisti dar kartą, turi gauti rašytinį visų kitų bendrąja hipoteka įkeistų daiktų savininkų sutikimą. Bendrosios hipotekos sutartyje turi būti nurodyta įkeistų daiktų pardavimo varžytynėse eilė
Sąlyginė hipoteka	Daikto įkeitimas, norint apsaugoti skolinio įsipareigojimo įvykdymą, jeigu susitariama, kad hipoteka išgalios nuo sutartyje numatytos sąlygos įvykdymo momento arba kad hipoteka galios tik iki to momento, kol bus vykdoma sutartyje numatyta sąlyga. Sąlyga gali būti nustatoma tiek kreditoriui, tiek skolininkui. Kol sąlyga, lemianti hipotekos išgaliojimą, neįvykdyta, hipoteką suinteresuotos šalies prašymu gali bet kuriuo momentu hipotekos teisėjas panaikinti. Jeigu sąlyga, lemianti hipotekos pasibaigimą, nebevykdoma, suinteresuota šalis turi teisę kreiptis į hipotekos teisėją ir reikalauti, kad hipoteka būtų baigta

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis LR Civilinio kodekso 4.179-4.184 str.

Hipotekinis kreditas dažniausiai siejamas su būsto įsigijimu. Būsto kreditavimas – labai svarbi šalies socialinės politikos sritis, kurios tikslas – padaryti prieinamą nekilnojamojo turto kaip pagrindinės gyvenamosios vietos paskolų sektorių kiekvienam reguliarias pajamas gaunančiam šalies gyventojui, kad būsto įsigijimas galėtų būti gyvenamosios vietos nuomos alternatyva. Pagrindiniai būsto pirkėjai Lietuvoje yra gyventojai, turintys nuolatinį darbą ir didesnes negu vidutines pajamas; tokios sąlygos sudaro galimybes gyventojams skolintis lėšų bankuose [48]. Būsto paskolų paklausą Lietuvoje gerokai padidino nuo 2003 m. išgaliojusi gyventojų pajamų mokesčio lengvata, numatanti pajamų dalies, naudojamos būsto paskolų palūkanoms mokėti, dalinį arba visišką (atsižvelgiant į gyventojų pajamų dydį ir kitas turimas lengvatas) neapmokestinimą. Pritaikius šią lengvatą, būsto paskolas paėmusių gyventojų įmokos bankams tapo trečdaliu (arba beveik trečdaliu) mažesnės [34]. Tačiau nagrinėjant kredito ciklą ir paskolų portfelio didėjimo priežastis didesnė reikšmė tenka namų ūkių balanso efektui. Didžiąją dalį gyventojų įsiskolinimo bankams paprastai sudaro paskolos būstui įsigyti. Kylant būsto kainoms, didėja ir suteikiamų paskolų dydis. Atrodytų, kad kylančios būsto kainos turėtų mažinti gyventojų norą imti būsto paskolas ir neleisti susidaryti kredito ciklui, tačiau tokia prielaida ne visada pasitvirtina. Tai įrodė Lietuvos nekilnojamojo turto ir būsto paskolų rinkos būklė. Pažymėtina, kad trumpu ir vidutinės

trukmės laikotarpiu gali išsilaikyti perteklinė naujo būsto paklausa, lemianti didelę būsto paskolų paklausą. Jei nekilnojamojo turto rinkoje, kur pasiūla yra palyginti nelanksti (dėl ilgo gamybos ciklo, kvalifikuotos darbo jėgos trūkumo, per mažos statybos bendrovių konkurencijos ir kt.), susidaro rinkos dalyvių lūkesčiai, kad būsto kainos dar kils, tai labai tikėtina, kad jie, apimti „bandos jausmo“, skubės įsigyti būstą, o kartu į rinką įsitrauks ir spekuliantai, kurie, supirkdami būstus, gali bandyti „įsprausti rinką į kampą“ ir dirbtinai kelti kainą. Kai naujo nekilnojamojo turto pasiūla yra nelanksti ir labiau tikėtina nominalioji (kainos), o ne realioji (kiekio) reakcija į jo paklausos šokus, namų ūkių balanso pagerėjimas turėtų labiau lemti ne ekonomikos augimo spartą, o vienu visuomenės grupių gerovės padidėjimą ir kitų visuomenės grupių gerovės sumažėjimą. Ramanauskas T. (2005) teigia, kad Jacob C. Vidgor (2004), taikydamas teorinį modelį, nagrinėjo finansinių naujovių, t.y., kredito suvaržymus tam tikrai visuomenės daliai mažinančių lengvatų, poveikį būsto rinkai ir tos visuomenės dalies sprendimams. Daroma paradoksali išvada: taikant nepasvertas būsto plėtros skatinimo programas, mažinančias kredito suvaržymus pernelyg didelei visuomenės daliai, gali nukentėti finansiškai pažeidžiamiausia visuomenės dalis, nes tokios programos didina ir būsto, ir nuomos kainas. Būsto lengvatų problemos yra nagrinėtos ir Lietuvos ekonomistų. Nemažai kritikuotas vienas prieštaringiausių būsto strategijos aspektų – pajamų mokesčio lengvata būstą įsigyjantiems asmenims. Tokia praktika gana ydinga socialiniu požiūriu: ji skatino būsto kainų kilimą šalyje ir sudarė sąlygas daugiausia naudos gauti turtingiausiems visuomenės nariams, galintiems imti didžiausias paskolas. Bankų kredito didėjimas yra glaudžiai susijęs su nekilnojamojo turto rinka (būsto paskolų portfelis pastaraisiais metais didėjo labiausiai iš visų šalies bankų teikiamų paskolų), todėl šios rinkos pokyčiai gali turėti didelę įtaką bankų veiklai [49]. SEB bankas 2011 m. vasario 8 d. pasirašė su Europos Investicijų Banku sutartį, pagal kurią bankas suteiks kreditus daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) projektams įgyvendinti. Kreditai bus teikiami 100 proc. kontroliuojančiojo fondo, įgyvendinančio JESSICA (angl. Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas) iniciatyvą, lėšomis. SEB bankas daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programoje veiks kaip tarpininkas, kuris perskolins ir suadministruos Europos Investicijų Banko lėšas. Pagrindinės kredito gavimo sąlygos: kredito laikotarpis iki 20 m., kredito gavėjai gali būti tiek fiziniai asmenys, tiek ir juridiniai, t.y. daugiabučių namų savininkų bendrijos. Taikomos fiksuotos 3 proc. palūkanos eurais. Soc. remtinų įmokų dengimas: valstybės 100 proc. kredito įmokų kompensacija bei valstybės kredito kompensacija: 15 proc. nuo kredito sumos (pasiekus C energ. klasę). Namų energinis naudingumas yra skirstomas į kelias klases. Kai planuojama pasiekti D energinio naudingumo klasę, atnaujinimo (modernizavimo) projekte skaičiuojamos šiluminės energijos sąnaudos per metus, atsižvelgiant į namo dydį, turi būti ne didesnės kaip: 110 kW/h kvadratiniam metrui, jei daugiabučio naudingas plotas yra didesnis nei 1500 kvadratiniai metrai, 130 kW/h kvadratiniam metrui, jei daugiabučio

naudingas plotas - nuo 501 iki 1500 kvadratinių metrų, 145 kW/h kvadratiniam metrui, jei daugiabučio naudingas plotas siekia iki 500 kvadratinių metrų. Kai planuojama pasiekti C energinio naudingumo klasę, atnaujinimo (modernizavimo) projekte šiluminės energijos sąnaudos per metus, atsižvelgiant į namo dydį, turi būti ne didesnės kaip: 80 kW/h kvadratiniam metrui, kai daugiabučio namo naudingasis plotas - daugiau kaip 3000 kvadratinių metrų, 100 kW/h kvadratiniam metrui, kai daugiabučio namo naudingasis plotas - nuo 501 iki 3000 kvadratinių metrų, 115 kW/h kvadratiniam metrui, kai daugiabučio namo naudingasis plotas - ne daugiau kaip 500 kvadratinių metrų. Šios vertės taikomos tuo atveju, kai pastato šildymui naudojama energija iš šilumos tinklų. Jei energija šildymui naudojama ne iš šilumos tinklų, laikoma, kad pastatas pasieks C energinio naudingumo klasę, jei jo šilumos sąnaudos per metus neviršys 115 kW/h kvadratiniam metrui, nesvarbu, koks daugiabučio namo naudingasis plotas [65].

Fizinių asmenų, paėmusių būsto ir vartojamąsias paskolas, kredito rizika vertinama pagal tam tikrą, banko parengtą, klausimyną, kuris leidžia įvertinti tik skolininko, o ne paskolos kredito riziką [59]. Fiziniams asmenims ir jų kredito rizikai vertinti labiau tinka taikyti kiekybinius metodus. Fizinio asmens kredito rizika Lietuvos bankuose vertinama pagal klausimynus: kiekvienas atsakymas yra įvertinamas tam tikru ekspertų iš anksto nustatytu balų skaičiumi. Susumavus balus, bendra suma lyginama su nustatytais dydžiais. Iš to sprendžiama apie skolininko riziką. Toks klausimynas yra standartizuotas ekspertinis kredito rizikos vertinimo metodas: visi skolininkai vertinami pateikiant vienodus klausimus, o klausimai, atsakymų variantai, balų skaičius už atsakymus ir dydžiai, su kuriais lyginama balų suma, yra nustatomi ekspertų [59]. Rose P. S. (1991) teigia, kad suteikiant kreditą, reikia atsižvelgti į kliento amžių ir kokiam terminui suteikiamas kreditas, nes yra svarbu, kad iki pensijos klientas baigtų gražinti paskolą ir mokėti palūkanas, kitaip paskola gali tapti problemine.

Remiantis komercinių bankų skelbiamais duomenimis, norint gauti būsto kreditą, vartojamąjį kreditą ar kitos rūšies kreditą, dokumentus turi pateikti tiek asmuo, norintis gauti kreditą, tiek ir jo bendraskolis. Reikalingi dokumentai: kredito paraiška, asmens tapatybės dokumentai – pasai ar asmens tapatybės kortelės, valstybinio socialinio draudimo pažymėjimai, sutikimai dėl duomenų apie asmens pajamas gavimo iš SODROS duomenų bazės. Banko darbuotojas gali paprašyti ir papildomų dokumentų, kurie suteiktų informaciją apie asmens gaunamas pajamas: darbdavių pažymų apie paskutinių 12 mėn. darbo užmokestį (firminiuose darbdavių blankuose, pasirašytų įmonės vadovo ir vyriausiojo finansininko, patvirtintų antspaudu), darbo sutarčių, pajamų deklaracijos, patvirtintos Valstybinės mokesčių inspekcijos, jei klientas yra individualios įmonės savininkas, autorinių sutarčių, jei dalis pajamų gaunama pagal tokias sutartis, kitų dokumentų ar pažymų. Norint gauti kreditą būstui statyti ar rekonstruoti, reikia pateikti papildomus dokumentus: rangos darbų sutartis, jei darbai atliekami rangos būdu, leidimas statyti ir kiti projekto dokumentai,

dokumentai, liudijantys žemės sklypo nuosavybę ar nuomos teisę, bei statybos, rekonstrukcijos darbų sąmata ir darbų grafikas. Banko darbuotojams kilus neaiškumams, gali paprašyti pateikti ir papildomus dokumentus.

6 lentelėje pateikiama paskolų gradacija pagal Tarailą S. (2001), kuris siūlo paskolas klasifikuoti pagal raides ir atsižvelgiant į tai, nustatyti kokios rūšies paskola yra priskiriama tam tikrai raidei.

6 lentelė

Paskolų gradacija

<i>Paskolų gradacija</i>	<i>Apibūdinimas</i>
A Geriausios paskolos	Tai banko aukščiausios kokybės paskolos. Šias paskolas gauna asmenys, kuriuos bankas gerai pažįsta. Tai paskolos, kurios turi labai grus grąžinimo šaltinius ir yra gerai dokumentiškai sutvarkytos.
B Kokybiškos paskolos	Tai paskolos, kurių geri grąžinimo šaltiniai, beveik nėra jokios rizikos dėl paskolos negrąžinimo. Jos visais atžvilgiais atitinka banko kreditavimo politiką. Dokumentacijoje galimos nedidelės išimtys, kurios nereiškia, kad paskola bus nuostolinga.
C Priimtinos rizikos paskolos	C kategorija skiriama priimtinos rizikos paskoloms. Tai silpniausia iš trijų patenkinamų kategorijų. Šios paskolos turi tinkamus grąžinimo šaltinius, maža jų negrąžinimo rizika ir jos atitinka bankų kreditavimo politiką.
D Paskolos, esančios žemiau nustatyto standarto	Tinkamai neapdraustos savininko nuosavybe, jo pajėgumu mokėti ar užstatu. Paskolos priskiriamos šiai kategorijai, kai jos turi nepatenkinamas savybes, sukeliančias didesnę riziką negu priimtinas jos laipsnis. Tokia paskola turi vieną arba daugiau aiškiai apibrėžtų pusių, kurios kelia grėsmę, kad paskola bus negrąžinta.
E Abejotinos paskolos	Paskolos, turinčios silpnųjų pusių, būdingų D kategorijos paskoloms, jei dėl jų grąžinimo abejojama, priskiriamos E kategorijai. Šiai klasifikacijai keliamas reikalavimas, kad paskola būtų nedelsiant apibrėžiama kaip nedidėjanti (neskaičiuojamos palūkanos).
F Nuostolingos paskolos	F kategorija suteikiama paskoloms, kuris yra negrąžinamos ir turi tokią mažą vertę, kad jos nebelaikomos banko turtu. Tokia klasifikacija nereiškia, kad paskola prarandą savo atgaunamąją vertę, bet dabar ją naudingiau yra nurašyti, nors galbūt įmanoma atgauti dalis jos ateityje.
W Kontrolinio sąrašo paskolos	Tai paskolos, kurias kreditus teikiantis darbuotojas laiko probleminėmis. Tai reiškia, kad tokios rūšies paskolai reikia labai daug dėmesio, reikalinga ją nuolatos kontroliuoti.
O Kitos (minimos ypatingu būdu) paskolos	Tokios rūšies paskolos turi potencialiai nepatenkinamas sąlygas. Ši kategorija suteikiama tada, kai paskolą teikiantis darbuotojas nesugeba tinkamai prižiūrėti paskolos dėl nepakankamos kvalifikacijos arba dėl patirties stokos, kai netinkamai sudaryta paskolos sutartis, kai nesugebama kontroliuoti užstato ir iš kliento gauti reikalingų finansinių ataskaitų bei paskolos dokumentų.
U Paskolos be kategorijos (neklasifikuojamos)	Tai tokios paskolos, kurių dėl įvairių priežasčių negalima suklasifikuoti. Paprastai tai trunka tik keletą dienų, vėliau paskola priskiriama kažkuriai iš jau minėtų kategorijų

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Taraila S. (2001).

Pagrindines metodines rekomendacijas skolinimo klausimu išreiškia *CAMPARI* metodas, t.y. septynių anglų kalbos žodžių pirmosios raidės:

- C – paskolos gavėjo charakteristika (**C**harakter of the customer);
- A – mokėjimas skolintis ir grąžinti paskolą (**A**bility to borrow and repay);
- M – marža (**M**argin);
- P – paskolos tikslas (**P**urpose of the loan);
- A – paskolos dydis (**A**mount of the loan);
- R – grąžinimo sąlygos (**R**epayment terms);

- I – paskolos apdraudimas (Insurance against the possibility of loan – repayment).

Šis metodas suteikia kreditavimo darbuotojui galimybę sutelkti dėmesį į svarbiausias sritis ir garantuoti, kad visos sritys, kurios turi įtaką sprendimo priėmimui dėl paskolos suteikimo būtų deramai išnagrinėtos [53].

1 priede pateikiama informacija, kaip bankas vertina fizinio asmens kreditingumą, pagal kliento darbovietę, kiek laiko joje asmuo dirba ir pan. Jeigu asmuo dirba pagal terminuotą darbo sutartį ir bendras darbo stažas mažiau nei 6 mėn. ir iki 18 mėn., - rizika yra didelė, jeigu virš 19 mėn. – rizika yra priimtina. Tačiau, jeigu asmuo pateikia darbdavio garantiją, kuomet darbo sutartis yra neterminuota, bet jam nustatytas bandomasis laikotarpis, tuomet, bendrai išdirbęs 7 mėn. asmuo, yra vertinamas priimtina rizika. Kai asmuo dirba pagal neterminuotą darbo sutartį ir yra išdirbęs 7-18 mėn., o bendras darbo stažas atitinkamai tiek pat – vertinama priimtina rizika, jei bendras darbo stažas 19-36 mėn. – vidutine rizika. Kai asmuo išdirbęs 19-36 mėn. – taip pat vertinama priimtina rizika. Tuo atveju, jeigu žmogus yra verslininkas ir bendras darbo stažas mažiau nei 6 mėn., 7-18 mėn., 19-36 mėn., atitinkamai vertinama didele, priimtina vidutine rizika. Verslininkas priimtina rizika vertinamas, jeigu veiklos pobūdis susijęs su medicina, teise ir pan. Arba atitinkamai didele, didele ir priimtina rizika (didele rizika vertinami kitų profesijų atstovai).

Vertinant klientą didelis dėmesys skiriamas skolininko amžiui (laikoma, kad vyresnio amžiaus skolininkas atsakingiau vykdys skolinius įsipareigojimus), išsilavinimui (laikoma, kad aukštesnį išsilavinimą įsigijęs skolininkas turi didesnes galimybes susirasti pakankamai apmokamą darbą), šeimyninei padėčiai (laikoma, kad turintis šeimą ar partnerį skolininkas atsakingiau vykdys skolinius įsipareigojimus), ar turi tame banke, kuriame prašomas suteikti kreditas, taupymo ar investicinių produktų (klientas turintis taupymo produktų yra atsakingesnis ir labiau pasiruošęs galimiems nenumatytiems atvejams), grynųjų mėnesio pajamų marža (laikoma, daugiau likutinių pajamų turintis skolininkas yra geriau pasiruošęs galimiems nenumatytiems atvejams), darbo pobūdis (šiuo kriterijumi įvertinama tikimybė, kad skolininkas nepakeis darbovietės), ar asmuo yra nekilnojamojo turto savininkas (laikoma, kad bankas turi didesnes galimybes išieškoti galimas skolas, jei skolininkas yra būsto ar kito nekilnojamojo turto savininkas arba bendraturtis), vidinė kredito istorija (laikoma, kad skolininkas laiku vykdantis įsipareigojimus, juos laiku vykdys ir ateityje), išorinė kredito istorija (laikoma, kad skolininkas laiku vykdantis įsipareigojimus, juos laiku vykdys ir ateityje). Kiekvieno kriterijaus rezultatai yra padauginami iš kriterijaus svorio ir yra susumuojami, ir skolininko būklė apibūdinama atsižvelgiant į įvertinimo rezultatų sumavimo metu gautą taškų skaičių. Maksimali galima taškų suma yra 100 balų (2 priedas). Skolininko būklė apibūdinama:

- *labai gera*, jei įvertinimo rezultatų suma yra 80 ir daugiau taškų;
- *gera*, jei įvertinimo rezultatų suma yra nuo 55 iki 79 taškų;

- *patenkinama*, jei įvertinimo rezultatų suma yra nuo 30 iki 54 taškų;
- *bloga*, jei įvertinimo rezultatų suma yra 29 ir mažiau taškų.

Vaškelaitys V. (2003) teigia, kad banko taisyklėse ar su šiomis taisyklėmis susijusiuose dokumentuose turi būti numatyti išsamūs skolininko finansinės būklės vertinimo reikalavimai bei procedūros, pagal kurias nustatomas galutinis (atsižvelgus į visus vertinimo rodiklius) skolininko finansinės būklės įvertinimas. Kontroliuodamas duomenis ir gavęs žinių apie kliento kreditavimo pajėgumo pakitimą (sumažėjimą), bankas gali pareikalauti pakeisti paskolos sutarties sąlygas, kad apgintų savo interesus (pareikalauti papildomų paskolos grąžinimo garantijų). Nepaisant bankų naudojamų standartizuotų ir formalizuotų rizikos vertinimo modelių, vertinimų ir banko priimamų sprendimų teisingumas priklauso nuo personalo patirties ir žinių.

Tiek dėl savo paties saugumo, tiek ir dėl klientų gerovės, bankai visuomet siūlo apsidrausti būsto kredito draudimu. Ši papildoma priemonė padės klientui, jeigu pablogėtų jo finansinė padėtis, arba jis staiga taptų visiškai nemokiu. Yra skiriamas kredito draudimas, bei gyvybės draudimas.

1998 metais LR Vyriausybė, siekdama iš dalies išspręsti būsto finansavimo problemą bei išjudinti nekilnojamojo turto rinką, priėmė sprendimą įsteigti bendrovę UAB „Būsto paskolų draudimas“, kurios įkūrimas suteiktų galimybę efektyviai spręsti gyventojų apsirūpinimo būstu problemą Lietuvoje - padaryti būstą prieinamą kiekvienam turinčiam reguliarias pajamas, bet negalinčiam sukaupti ar neturinčiam pradinio įnašo, šalies gyventojui. 2000 m. bendrovė sudarė pirmąją būsto kredito draudimo sutartį, o iki 2011 m. pirmo ketvirčio pabaigos bendrovės paslaugomis pasinaudojo jau daugiau kaip 47 000 šeimų.

Įmoka už būsto kredito draudimą yra mokama visa iš karto, vieną kartą - sudarant būsto kredito draudimo sutartį. Jei draudimo įmoka yra skolinamasi iš banko, ją galima mokėti kas mėnesį per visą kredito grąžinimo laikotarpį. Kreditą apdrausti nebūtina, jei asmuo yra sukaukęs 30 proc. perkamo būsto vertės pradinį įnašą. Jeigu tokios sumos klientas neturi ar nenori išleisti tokios sumos būsto pirkimui, būtinai reikės apdrausti gaunamą kreditą, nes kitu atveju bankas nesutiks išduoti kredito būstui pirkti. Būsto kredito draudimas sumažina reikalaujamą banke pradinį įnašą, kurio reikia būsto įsigijimui ir kredito gavimui. Imant būsto kreditą, banke reikalaujamas 15 - 30 proc. (naujam būstui 10-20 proc.) pradinis įnašas. Apdraustą būsto kreditą bankai gali suteikti be pradinio įnašo. Būsto kreditų draudimo nauda:

- bendrovėje apdraustiems kreditams bankai taikys iki 0,5 procentinio punkto mažesnę palūkanų normą;
- draudžiant kreditą klientas turės galimybę gauti kreditą be pradinio įnašo arba su mažesniu pradiniu įnašu;
- valstybė apmokės pusę kredito draudimo įmokos, šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims, turintiems teisę į valstybės paramą būstui įsigyti.

Kredito suma su draudimu ir be kredito draudimo

Alternatyva	Su kredito draudimu	Be kredito draudimo
Perkamo būsto vertė (kaina), Lt	250000	250000
Maksimalaus kredito dydis, Lt	250000	175000
Turimas pradinis įnašas, Lt	0	75000

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis [66].

Tarkime, kad būsto, kurį norima įsigyti, vertė (kaina) yra 250 000 litų (7 lentelė). Bankas reikalaus, kad pradinis įnašas būtų apie 75 000 litų. Jeigu tiek investuoti į būstą negalima ar tiesiog nenorima, tai būsto kredito draudimas suteiks galimybę gauti banko kreditą be pradinio įnašo arba su mažesniu pradiniu įnašu. Svarbu yra ir tai, jog apdraudus kreditą UAB „Būsto paskolų draudimas“, palūkanų norma banke gali būti sumažinta iki 0,5 proc. Šiuo metu valstybės parama būstui įsigyti gali pasinaudoti nepasiturinčios šeimos ir vieni gyvenantys asmenys. Valstybė gali kompensuoti 50 proc. draudimo įmokos, teikti subsidiją daliai būsto kredito. Valstybės remiamus būsto kreditus gali teikti bankai, kurie sudarė sutartis su LR finansų ministerija dėl valstybės remiamų būsto kreditų teikimo tvarkos. Šiuo metu sudaręs sutartį tik AB bankas SNORAS [76].

Draudžiamas kreditas negali būti didesnis nei 100 proc. įkeičiamo nekilnojamojo turto vertės (kainos), t.y. pradinio įnašo dydis - 0 proc. Kreditas būsto remontui ar kredito dalis žemės sklypiui įsigyti negali būti didesnis nei 85 proc. įkeičiamo nekilnojamojo turto vertės. Maksimali draudimo suma: Vilniaus, Kauno, Klaipėdos miestai ir jų raj. – 600 tūkst. Lt, kiti miestai – 500 tūkst. Lt. Būsto kredito draudimo įmoka yra vienkartinė, apskaičiuojama procentais nuo draudimo sumos. Draudimo įmokos tarifas priklauso tik nuo pradinio įnašo dydžio (8 lentelė).

Draudimo įmokų tarifai

Pradinis įnašas, proc.	Būsto kredito draudimo įmokų tarifai, procentais nuo draudimo sumos
Nuo 0 iki 5	4,22
Nuo 5 (imtina) iki 10	3,93
Nuo 10 (imtina) iki 15	3,63
Nuo 15 (imtina) iki 20	3,34
Nuo 20 (imtina)	3,05

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis [66].

Norint apdrausti būsto kreditą, reikia kreiptis į vieną iš bankų (AB bankas „Snoras“, Danske Bank A/S Lietuvos filialas, AB DnB NORD bankas, UAB Medicinos bankas, Nordea Bank Finland Plc, AB Parex bankas, AB SEB bankas, „Swedbank“, AB, AB Šiaulių bankas, AB Ūkio bankas), o dokumentus, reikalingus draudimo sutarčiai sudaryti, bendrovei pateiks bankas, todėl būsto kredito draudimas nesukels jokių papildomų rūpesčių. 2010 m. gegužės viduryje pasirašyta sutartis su

anksčiau minėtais bankais, kuri numato bendradarbiavimo su šiais bankais modelius - kaip bus padedama su laikiniais finansiniais sunkumais susiduriantiems BPD apsidraudusiems asmenims, padengiant susidariusią skolą bankams, laikinai atidedant arba už juos laikinai mokant periodines kredito grąžinimo įmokas ir palūkanas bankams. Pasirašius sutartį su bankais dvejiems metams pratęsiama 2009 m. gegužės 20 d. tarp bendrovės ir bankų pasirašyta vienerius metus galiojusi sutartis. Pagal minėtą sutartį per 2009 m. pagalba išsaugant bankams įkeistą būstą buvo suteikta maždaug 1400 šeimų, o per 2010 m. I ketv. – 300 šeimų. Numatyti taikyti tokie modeliai:

- *Kredito grąžinimo ir palūkanų mokėjimo termino atidėjimas draudžiant palūkanas ar skolos sumokėjimas.* Šio modelio esmė – tai įmokų mokėjimo bankams atidėjimas sutartam laikotarpiui. Bendrovė su bankais susitarė taikyti naują modelio variantą – bendrovė galės apmokėti susidariusią būsto kreditą paėmusio asmens skolą pagal būsto kreditavimo sutartį bankui. Padengus gyventojų skolą, jis pats tęs periodinių kredito įmokų mokėjimą bankui įprasta tvarka. Už gyventoją bankui sumokėta suma bendrovei turės būti gražinta per 12 mėn. laikotarpį, mokant lygiomis dalimis kiekvieną mėnesį. Be to, taip pat bus vykdomas senasis variantas, t.y. atidedamas kredito grąžinimo ir palūkanų mokėjimo terminas, draudžiant per atidėjimo laikotarpį sukauptas palūkanas.

- *Mokėjimų draudimo susitarimas.* Šio modelio esmė yra tame, kad už finansinius sunkumus patiriantį asmenį laikinai už jį bendrovė moka įmokas bankui (skolos, kredito ir palūkanų). Bendrovė ir bankai, siekdami padėti paskutinį šeimos būstą siekiantiems išsaugoti asmenims, susitarė, kad bus pratęstas terminas, per kurį bendrovė turi priimti sprendimą taikyti arba atsisakyti taikyti šį modelį (nuo 21 iki 30 kalendorinių dienų). Be to, gyventojas už jį bankams sumokėtas sumas galės pradėti gražinti bendrovei mokėjimų draudimo susitarimo galiojimo laikotarpiu pagal savo finansinį pajėgumą [66].

Kreditų draudimas suprantamas kaip tam tikros finansų institucijos prisiimamas įsipareigojimas sumokėti kreditoriui draudimo sutartyje nurodyta sumą, jei skolininkas neįvykdys savo įsipareigojimų, tai - dar kitaip vadinamas finansinio nuostolio perkėlimas [43].

Apibendrinant galima teigti, kad fizinių asmenų kreditavimas yra labai svarbus visoms finansų institucijoms. Suteikiant kreditą fiziniam asmeniui finansų įstaiga būtinai turi atlikti jo kreditingumo analizę ir išsiaiškinti, ar galima konkrečiam fiziniam asmeniui suteikti kreditą. Kredito suteikimas fiziniams asmenims visada yra labai rizikingas, nes bet kada klientas gali tapti nemokus. Dėl šios priežasties bankas, ar kita finansinė įstaiga, privalo atlikti išsamų kredito rizikos vertinimą – reitinguoti klientą, norintį gauti kreditą.

Kiekvieno banko veikla yra pagrįsta perskolinimo principu – bankas surenka rinkoje esančias laisvas lėšas ir perleidžia jas kitiems asmenims. Bankų vykdomos kreditavimo paslaugos sudaro didžiąją pelno dalį, ypač tai yra aktualu dabartiniais laikais, kuomet keičiasi nusistovėjęs požiūris, jog pirma reikia sutaupyti lėšas, o po to jas leisti, siekiant pagerinti savo gyvenimą ir patenkinti

poreikius. Taigi, atlikus mokslinės literatūros analizę, galima daryti išvadą, kad kreditas yra laikinai laisvų lėšų įdarbinimas už tam tikrą atlygį, t.y. palūkanas. Kreditiniuose santykiuose dalyvauja du subjektai – tas kuris skolina (kreditorius) ir tas, kuris skolinasi (skolininkas). Šiuose santykiuose išskiriamos prekinio ir piniginio kredito formos, bei mokslinėje literatūroje aprašomos dvi pagrindinės kredito funkcijos: paskirstomoji ir pakeičiamoji, bei papildoma - kontrolės funkcija. Kredito rūšys priklauso nuo klasifikavimo kriterijų, kurie gali būti skirstomi sekančiai: apdraudimo būdas, kreditų terminai, palūkanų rūšys, gavėjas ir skolinimosi tikslas bei susidarymo vieta. Bene svarbiausiu principu įvardijamas terminuotumo principas, t.y. bankai privalo laikytis „auksinės bankininkystės taisyklės“, kurioje teigiama, kad bankai negali suteikti kredito ilgesniam laikui, negu bankui yra patikėta teisė disponuoti klientų lėšomis. Kitaip šis terminas vadinamas harmonija (angl. Concordance). Labai svarbu, kad bankas suderintų tris pagrindinius principus: pelningumą, likvidumą ir saugumą. Šį suderinamumą užtikrina efektyvus paskolų portfelio valdymas.

Nepaslaptis, kad bankų veikla yra be galo rizikinga. Atlikus mokslinės literatūros analizę nustatyta, kad bankas gali patirti vidinę (valdymo) riziką bei I ir II eilės išorines rizikas. Siekiant išvengti galimų rizikų, LR Bankų įstatyme nustatyti bankų veiklos riziką ribojantys normatyvai, kurių Lietuvos komerciniams bankams yra privalu laikytis. Ekonominės mokslinės literatūros autoriai reikšmingiausia rizika laiko kredito rizika. Kredito rizika, tai prielaida, kad kredito gavėjas taps nemokiu, kas gali sąlygoti banko pelno mažėjimą bei nuostolių atsiradimą. Siekiant išvengti galimos kredito rizikos būtina vertinti kiekvieną galimą kredito gavėją atskirai. Tik atlikus kokybišką kliento įvertinimą bus galima tiksliau kontroliuoti, bei išvengti dalies blogų paskolų suteikimo. Tačiau neužtenka vieną kartą įvertinti klientą, šis vertinimas turi būti atliekamas nuolat, taip siekiant išvengti probleminių paskolų (paskolos, kurių grąžinimas suėjus terminui kelia abejonių). Skiriamos dvi pagrindinės kreditų rūšys fiziniams asmenims: tai vartojimo kreditas, bei hipotekinis kreditas. Vartojamieji kreditai ilgiausiai Lietuvos komercinių bankų gali būti suteikiami iki 5 m., o būsto kreditų laikotarpis gali siekti net 40 m. Hipotekų rūšių gali būti įvairių, tačiau jas visas vienija tai, jog yra kalbama apie nuosavybės teise priklausančio daikto įkeitimą. Fizinių asmenų kredito rizika kiekviename banke yra vertinama skirtingai (sistema vadinama skoringu), tačiau sistema, pagal kurią bus vertinamas klientas, atskiras bankas turi konkrečiai ir aiškiai apibrėžti savo vidiniuose dokumentuose. Bankams yra svarbu, kad klientas apsidraustų, nemažiau svarbus draudimas ir pačiam kredito gavėjui. Ši paslauga gali pagelbėti atsiradus laikiniams gyventojų finansiniams sunkumams.

2. FIZINIŲ ASMENŲ KREDITAVIMO PASLAUGŲ ANALIZĖ PRAKTINIŲ ASPEKTU

Keičiantis visuomenės nuomonei apie skolinimąsi, kad galima įsigyti šeimos gerovę lengvinantį ir gerinantį daiktą ar būstą dabar, o ne tuomet, kai tam skirtas lėšas namų ūkis susitaupys, kreditavimo paslaugos fiziniams asmenims tampa vis svarbesnės. Naudodamasis kreditavimo paslaugomis asmuo gali greičiau įsigyti norimą daiktą ar pirkti būstą. Kreditai bankuose išduodami būstui įsigyti, vartojamosios paskolos bei kitos paskolos. Asmuo gali pasirinkti sau tinkamiausią, jo poreikius atitinkantį, kreditą.

2.1. Kreditavimo paslaugų analizės metodologija

Atliekant AB DnB NORD ir AB SEB bankų kreditavimo paslaugų analizę neapsieinama be statistikos, bei ekonometrijos metodų. Metodai aprašomi sekančiai:

Remiantis Valkausku R. (2004), Bartosevičiene V. (2006), Paulavičiumi K. B. (2004), nustatyta, kad dinamikos eilutėmis vadinamos statistinės eilutės, apibūdinančios socialinių - ekonominių reiškinių kitimą laiko atžvilgiu. Šios eilutės kartais vadinamos chronologinėmis eilutėmis. Dinamikos eilutės turi du pagrindinius elementus: laiko momentą ir skaitinę rodiklių išraišką. *Absoliučiu padidėjimu* vadinamas dinamikos eilutės dviejų lygių skirtumas. Jis rodo dinamikos eilutės lygio padidėjimą arba sumažėjimą ir gali turėti teigiamą (+) arba neigiamą (-) ženklą. Šis rodiklis skaičiuojamas grandininio būdu pagal, formulę:

$$\Delta y = y_i - y_{i-1} \quad (1)$$

Baziniu būdu, taikant formulę:

$$\Delta y = y_1 - y_0 \quad (2)$$

Čia:

y_i – analizuojamų metų rodiklis;

y_{i-1} – prieš tai buvusių metų rodiklis;

y_1 – analizuojamų metų rodiklis;

y_0 – bazinių metų rodiklis.

Didėjimo tempu vadinamas dinamikos eilutės dviejų lygių santykis. Didėjimo tempas gali būti išreikštas koeficientais arba procentais. Išskiriami grandininiai ir baziniai didėjimo tempai. Kai didėjimo tempas apskaičiuojamas ataskaitinį lygį lyginant su prieš jį esančiu lygiu, t.y. kada lyginimo bazė kinta, gaunami grandininiai didėjimo tempai (47), kurie apskaičiuojami:

$$T_d = \frac{y_i}{y_{i-1}} \times 100\% \quad (3)$$

Jeigu didėjimo tempas didesnis 100 proc., tai ataskaitinio laikotarpio lygis yra didesnis už prieš jį esantį lygį. Jeigu lygus 100 proc., tai ataskaitinio laikotarpio lygis, palyginti su prieš jį esančiu lygiu, nepasikeitė. Jeigu didėjimo tempas mažesnis už 100 proc. – ataskaitinio laikotarpio lygis mažesnis už prieš jį esantį lygį. Baziniu būdu didėjimo tempas skaičiuojamas sekančiai:

$$T_d = \frac{y_1}{y_0} * 100\% \quad (4)$$

Lyginant dinamikos eilutės lygius su pradiniu (baziniu) lygiu, t.y. kai lyginimo bazė nekinta ir yra pastovi, gaunami baziniai didėjimo tempai (47).

Pasak Bartosevičienės V. (2006), *padidėjimo (prieaugio) tempas* rodo, keliais procentais pasikeičia reiškinio lygis per nagrinėjamą laikotarpį. Padidėjimo (sumažėjimo) tempus galima paskaičiuoti taikant šią formulę:

$$T_p = T_d - 100\% \quad (5)$$

Vidutinis kitimo (didėjimo/mažėjimo) tempas apskaičiuojamas:

$$\overline{Td} = \sqrt[n-1]{\frac{y_n}{y_1}} \quad (6)$$

Remiantis vidutinio didėjimo tempo formule, galima daryti išvadą, kad rodiklis bus didesnis už 1, jei pradinių metų duomenys bus mažesni už galutinių. O mažesnis už 1, jei pradinių metų duomenys didesni už paskutiniųjų metų.

Statistinę ryšį galima apibrėžti kaip kintamojo y priklausomybę nuo kintamojo x, kuriai esant nepriklausomo dydžio x pasikeitimas sukelia priklausomo dydžio y pasiskirstymo dėsnio pasikeitimą. *Koreliaciniu (priežastiniu)* vadinamas ryšys, kai faktorinio požymio reikšmių kitimas veikia tik vidutines požymio reikšmes. Pasak Bartosevičienės V. (2010) koreliacinio tipo ryšiams išreikšti paplitusios koreliacijos (atsakant į klausimą ar yra ryšys tarp požymių, kokia jo kryptis ir koks stiprumas) ir regresijos (konkretizuojant ryšio formą) sąvokos. Šiems ryšiams nustatyti reikalinga atlikti tokius skaičiavimus:

$$r = \frac{\overline{xy} - \bar{x} * \bar{y}}{\delta x * \delta y} \quad (7)$$

$$\delta x^2 = \overline{x^2} - \bar{x}^2 = \sqrt{\delta x^2} = \delta x \quad (8)$$

$$\delta y^2 = \overline{y^2} - \bar{y}^2 = \sqrt{\delta y^2} = \delta y \quad (9)$$

Šis rodiklis reikalingas atlikti skaičiavimams, kurie parodo priklausomybę tarp reiškinų, ieškant tarp jų funkcinio ryšio. Kitaip tariant, ryšio tarp dviejų ar daugiau kintamųjų prigimtis yra

vadinama regresine analize, o šio ryšio stiprumo nustatymas yra vadinamas koreliacijos analize (3 priede pateikiami koreliacinio ryšio stiprumo vertinimai).

Remiantis Lileikiene L., Martinkiene J. (2005), palūkanų normos rizika matuojama skaičiuojant įvairių laikotarpių skirtumus, naudojant tam tikros datos agreguoto balanso duomenis. Šie skirtumo dydžiai naudojami įvertinti, kiek pasikeis *grynosios palūkanų pajamos*, jeigu pakis palūkanų normos. Spragos dydžiui rasti naudojama formulė:

$$GAP = JPA - JPP \quad (10)$$

Čia:

GAP – spraga arba balansinių straipsnių grynoji pozicija;

JPA – jautrių palūkanų normų aktyvai (angl. Interest Rate Sensitive Assets);

JPP – jautrių palūkanų normų pasyvai (angl. Interest Rate Sensitive Liabilities).

Skirtumo teikiama informacija gali būti pritaikyta grynosioms palūkanų pajamoms apsaugoti nuo palūkanų normų pokyčių (palūkanų normos rizikai mažinti) arba spekuliatyviniais tikslais – keisti skirtumo dydį mėginant padidinti grynąsias palūkanų pajamas.

Akcininkų nuosavybės grąža (ROE) parodo, kokią grąžą generuoja bankas vienam investuotam savininkų nuosavybės litui. Kuo nuosavybės grąža yra didesnė, tuo efektyvesnė yra įmonės veikla, tuo daugiau pelno ji uždirba savo akcininkams. Dažniausiai investuotojai yra numatę, kokios grąžos jie reikalauja iš įmonės, o būtent ROE ir parodo, ar realūs įmonės veiklos rezultatai atitinka išankstinius lūkesčius. Tačiau kaip ir daugelis kitų rodiklių pastarasis turi savų trūkumų. ROE dydis labai priklauso nuo įmonės kapitalo struktūros ir savininkų nuosavybės dydžio įmonės turte. Jei įmonė dirba pelningai, tai padidindama įmonės skolas ir tokiu būdu sumažindama savininkų nuosavybę, įmonė gali „išauginti“ savininkų nuosavybės grąžą. Žvelgiant aritmetiškai, kuo mažiau yra akcininkų nuosavybės, tuo aukštesnis bus ROE rodiklis [92].

„Išaugęs“ pelningumas yra ne kas kita, kaip tik didesnių įmonės įsipareigojimų padarinys. Dėl šios priežasties ROE rodiklį derėtų nagrinėti kartu su *turto grąžos rodikliu* (ROA). Turto grąža parodo, kiek grynojo pelno įmonė uždirba vienam turto litui. Šis dydis gali būti naudojamas kaip įmonės turto panaudojimo efektyvumo matas. Kuo didesnė ROA reikšmė, tuo turtas „įdarbinamas“ efektyviau, tuo daugiau pelno uždirbama. Šio rodiklio privalumas yra tas, kad jo reikšmė nepriklauso nuo įmonės veiklos finansavimo šaltinių, t.y. ar įmonė naudoja daugiau skolintų ar nuosavų lėšų (taip yra išvengiama pagrindinio ROE trūkumo). Kuo įmonė mažiau naudoja skolinto kapitalo, tuo turto grąža (ROA) bus artimesnė savininkų nuosavybės grąžai (ROE). Konkrečios įmonės ROA rodiklio reikšmę reiktų lyginti su tame pačiame sektoriuje veikiančių įmonių ar vidutiniu sektoriaus dydžiu. Šis rodiklis, kaip ir visi kiti, turi savų privalumų bei trūkumų. Įmonės vadovybė gali manipuliuoti įmonės pelnu, keisdami įmonės apskaitos politiką (pailgindama ilgalaikio turto nusidėvėjimo laikotarpį ar sumažindama nusidėvėjimo normą) ir taip paveikti ROA

dydį. Akcininkų nuosavybės grąža (ROE) parodo, kokią grąžą generuoja bankas vienam investuotam savininkų nuosavybės litui. Kuo nuosavybės grąža yra didesnė, tuo efektyvesnė yra įmonės veikla, tuo daugiau pelno ji uždirba savo akcininkams. Dažniausiai investuotojai yra numatę, kokios grąžos jie reikalauja iš įmonės, o būtent ROE ir parodo, ar realūs įmonės veiklos rezultatai atitinka išankstinius lūkesčius. Jei įmonė dirba pelningai, tai padidindama įmonės skolas ir tokiu būdu sumažindama savininkų nuosavybę, įmonė gali „išauginti“ savininkų nuosavybės grąžą [98].

2.2. Bankų charakteristika

Siekiant atlikti komercinių bankų fizinių asmenų AB DnB NORD ir AB SEB bankų kreditavimo paslaugų analizę, visų pirma reikia susipažinti su analizuojamais bankais: išsiaiškinti jų atsiradimo istoriją, apskaičiuoti pagrindinius veiklos rodiklius, pelningumo ir nuosavo kapitalo pelningumo rodiklius.

2.2.1. AB DnB NORD banko charakteristika

1924 m. yra laikomi banko istorijos pradžia, kuomet įsteigiamas Žemės bankas, vėliau – 1993 m. bankas atkuriamas Lietuvos žemės ūkio banko vardu, 2002 m. banko strateginiu investuotoju tampa Vokietijos bankas NORD/LB, 2003 m. banko firminio stiliaus sukūrimas – naujas vardas Akcinė bendrovė bankas “NORD/LB Lietuva”, o jau 2006 m. bankas tampa DnB NORD bankų grupės nariu ir pradeda veikti su DnB NORD ženklu. Nuo 2010 m. vieninteliu DnB NORD grupės savininku tampa didžiausia Norvegijos finansų institucija DnB NOR. AB DnB NORD bankas priklauso Bank DnB NORD A/S grupei dirbančiai Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje ir Lenkijoje. Visos Bank DnB NORD A/S akcijos priklauso didžiausiai Norvegijos finansų institucijai DnB NOR Bank ASA, kurios bendras turtas yra 250 mlrd. EUR [64]. AB DnB NORD bankas yra universalus komercinis bankas, teikiantis visas bankininkystės paslaugas privatiems ir verslo klientams [64]. DnB NORD bankas turi šias dukterines bendroves:

- UAB „DnB NORD investicijų valdymas“;
- UAB „DnB NORD lizingas“;
- UAB „DnB NORD būstas“.

AB DnB NORD bankas Lietuvoje aptarnauja daugiau nei 650 000 individualių klientų ir verslo įmonių, bei yra vienas didžiausių skolintojų savivaldybėms ir apdirbamajai pramonei. Šis bankas Lietuvoje yra trečias pagal turtą ir valdomą paskolų portfelį. AB DnB NORD bankas užima 14,6 proc. turto rinkos, 16,5 proc. paskolų rinkos, bei 9,7 proc. indėlių rinkos. Bankas yra vienas

aktyviausių skolos vertybinių popierių rinkos dalyvių, teikia investicinės bei asmeninės bankininkystės, turto valdymo ir lizingo paslaugas, tarpininkauja teikiant draudimo paslaugas. Taip pat bankas turi vieną iš didžiausių klientų aptarnavimo tinklų Lietuvoje. AB DnB NORD bankas turi platų bankomatų tinklą - 177 visoje šalyje. Sujungus bankomatų tinklą su SEB banku, DnB NORD banko klientai gali naudotis didžiausiu bankomatų tinklu Lietuvoje [64].

Pagrindinė AB DnB NORD banko veiklos kryptis – kreditavimo paslaugų teikimas tiek fiziniams asmenims, tiek ir juridiniams.

9 lentelėje pateikiami AB DnB NORD banko pagrindiniai veiklos rodikliai 2006-2010 m. laikotarpiu.

9 lentelė

AB DnB NORD banko pagrindiniai veiklos rodikliai 2006-2010 m.

<i>Metai</i> <i>Rodiklis</i>	2006	2007	2008	2009	2010	<i>Pokytis 2006 - 2010 m.</i>	
						<i>tūkst. Lt</i>	<i>%</i>
<i>Akcininkų nuosavybės grąža, ROE, %</i>	15,2	18	8,2	-45,9	-14,70	-	-196,71
<i>Turto grąža, ROA, %</i>	0,67	1,01	0,54	-3,37	-1,09	-	-262,03
<i>Išlaidų ir pajamų Santykis, CIR, %</i>	60,9	50,5	51,9	41,3	57	-	-6,40
<i>Pelnas, tenkantis vienai akcijai, Lt</i>	19,8	35,93	17,86	-76,07	-19,81	-39,61	-200,05
<i>Grynasis pelnas, tūkst. Lt</i>	50303	107884	70737	-402629	-122633	-172936	-343,79
<i>Grynosios palūkanų pajamos, tūkst. Lt</i>	153815	231844	294035	264613	237275	83460	54,26

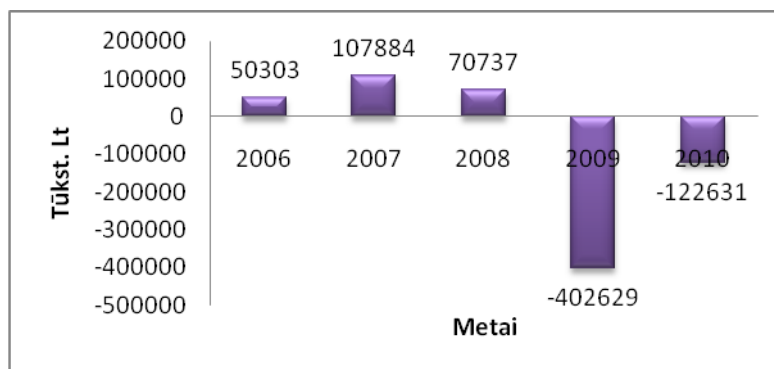
Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB DnB NORD banko 2006-2010 m. finansinėmis ataskaitomis ir Lietuvos bankų asociacijos pagrindiniais Lietuvos bankų veiklos 2006-2010 m. duomenimis.

Bankų vadovų pagrindinis uždavinys – didinti akcininkų turtą ir maksimizuoti pelną. Siekiant maksimizuoti pelną prisiimama vis didesnė rizika. Todėl svarbu įvertinti AB DnB NORD banko pelningumą. Analizuojamu laikotarpiu banke AB DnB NORD akcininkų nuosavybės grąža (ROE) buvo didžiausia 2007 m., kuomet rodiklis siekė 18 proc. ir buvo 2,8 proc. didesnis nei 2006 m. 2008 m. ROE rodiklis sumažėjo iki 8,2 proc., o 2009 m. buvo -45,9 proc., paskutiniiais analizuojamais metais (2010 m.) rodiklis padidėjo iki -14,7 proc. Neigiamas akcininkų nuosavybės grąžos rodiklis parodo, kad bankas 2009-2010 m. dirbo nuostolingai. Lyginant 2006 ir 2010 m. pokytį, nustatyta, kad rodiklis sumažėjo net 196,71 proc.

Turto grąžos rodiklis (ROA) 2007 m. AB DnB NORD banke buvo didžiausias ir siekė 1,01 proc., o mažiausias – 2009 m., nes bankas patyrė nuostolį, todėl banko turtas buvo „įdarbinamas“ neefektyviai. Procentinis rodiklio pokytis lyginant 2010 m. su 2006 m. yra sumažėjęs net 262,03

proc. AB DnB NORD banko išlaidų ir pajamų santykio rodiklis (*CIR*) geriausias buvo 2009 m., kuomet rodiklis siekė 38,9 proc. Tai pasiekti leido nuolatinis dėmesys veiklos efektyvumo ir darbo našumo didinimui. Didžiausias pelnas, tenkantis vienai akcijai buvo 2007 m., kuomet rodiklis siekė 35,93 Lt. Kadangi, kaip jau buvo minėta, 2009-2010 m. bankas patyrė nuostolį, todėl šis rodiklis minėtais metais buvo pats blogiausias visu analizuojamu laikotarpiu.

Grynosios palūkanų pajamos analizuojamu laikotarpiu didėjo nuo 153815 tūkst. Lt 2006 m. iki 294035 tūkst. Lt 2008 m. Šis didėjimas vyko dėl nuolatinio paskolų portfelio didėjimo, o 2009 m. palūkanų pajamos ima mažėti ir sumažėja iki 264613 tūkst. Lt, 29422 tūkst. Lt mažiau nei 2008 m. 2010 m. vis dar stebimas palūkanų pajamų mažėjimas iki 237275 tūkst. Lt, tačiau lyginant 2010 m. su 2006 m. rodiklis padidėjo 54,26 proc.

6 pav. AB DnB NORD banko grynasis pelnas 2006-2010 m., tūkst. Lt

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB DnB NORD banko 2006-2010 m. finansinėmis ataskaitomis.

AB DnB NORD banko grynasis pelnas 2007 m. buvo 107884 tūkst. Lt ir buvo didžiausias analizuojamu laikotarpiu. 2007 m. beveik visi banko rodikliai buvo geriausi. O 2009 m. grynasis nuostolis siekė net 402629 tūkst. Lt, 2010 m. grynasis nuostolis sumažėjo iki 122631 tūkst. Lt, tikimasi, kad 2011 m. bankas dirbs pelningai.

10 lentelė

AB DnB NORD banko pelningumo rodiklio įvertinimas 2006-2010 m.

Rodiklis \ Metai	2006	2007	2008	2009	2010	Pokytis 2006 - 2010 m.	
						tūkst. Lt	%
<i>Pelnas iki mokesčių, tūkst. Lt</i>	68556	131567	83826	-431408	-122631	-191187,00	-278,88
<i>Visas turtas, tūkst. Lt</i>	7510001	10631469	13101513	11940314	11299584	3789583,00	50,46
<i>Pelno iki mokesčių ir turto santykis, %</i>	0,91	1,24	0,64	-3,61	-1,09	-	-218,89

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB DnB NORD banko 2006-2010 m. finansinėmis ataskaitomis.

Iš pateiktos 10 lentelės matyti, kaip kito AB DnB NORD banko pelningumas 2006-2010 m. laikotarpiu. 2006 m. vienam turto litui teko 0,91 Lt pelno, o 2007 m. banko pelningumas visu

analizuojamu laikotarpiu buvo didžiausias, kuomet vienam turto litui teko 1,24 Lt pelno. 2008m. rodiklis sumažėjo beveik per pus ir siekė tik 0,64 Lt. Šiam rodiklio mažėjimui įtakos turėjo sumažėjęs pelnas iki mokesčių ir padidėjęs turtas, kuris išaugo iki 13101513 tūkst. Lt. 2009 m. rodiklis tampa neigiamas, kadangi bankas patiria didelį nuostolį. 2010 m. rodiklis šiek tiek pagerėjo, tačiau vis dar yra neigiamas. Rodiklio gerėjimui įtakos turėjo viso turto bei nuotolių mažėjimas, lyginant su 2009 m. Analizuojant pokytį, nustatyta, kad lyginant 2010 m. su 2006 m. pelnas iki mokesčių sumažėjo 191187 tūkst. Lt, arba 278,88 proc., tuo tarpu turtas padidėjo 50,46 proc., arba 3789583 tūkst. Lt.

11 lentelė

AB DnB NORD banko nuosavo kapitalo pelningumo rodiklio vertinimas 2006-2010 m.

<i>Metai</i>	<i>2006</i>	<i>2007</i>	<i>2008</i>	<i>2009</i>	<i>2010</i>	<i>Pokytis 2006 - 2010 m.</i>	
						<i>tūkst. Lt</i>	<i>%</i>
<i>Rodikliai</i>							
<i>Grynasis pelnas, tūkst. Lt</i>	50303	107884	70739	-402629	-12263	-12936,0	-343,79
<i>Akcininkų nuosavybė, tūkst. Lt</i>	46494	731828	94429	10590	860512	395918,00	8522
<i>Nuosavo kapitalo pelningumas, %</i>	10,83	14,74	7,4	-49,67	-1,2	-	-312

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB DnB NORD banko 2006-2010 m. finansinėmis ataskaitomis.

Akcininkams taip pat labai svarbi informacija apie nuosavo kapitalo pelningumą. Iš pateiktos lentelės (11 lentelė) matoma, kad nuosavo kapitalo pelningumas 2006-2007 m. sparčiai didėjo, atitinkamai nuo 10,83 proc. iki 14,74 proc. Rodiklio didėjimas – teigiamas veiksnys, kuris parodo kiek pelno tenka kiekvienam akcininkų investuotam litui ir apibūdina investicijų pelningumą. Kuo nuosavo kapitalo pelningumo rodiklis didesnis, tuo didesnių dividendų gali tikėtis akcininkai. Dėl 2009-2010 m. patiriamo banko nuostolio, analizuojamas rodiklis yra neigiamas. Analizuojant pokytį, nustatyta, kad lyginant 2010 m. su 2006 m. grynasis pelnas sumažėjo net 172936 tūkst. Lt, arba 343,79 proc. Tuo tarpu akcininkų nuosavybė padidėjo 85,22 procentinio punkto.

Apibendrinant galima teigti, kad pagrindiniai AB DnB NORD banko rodikliai 2006-2008 m. didėjo, patys geriausi rodiklių rezultatai pastebimi 2007m., kuomet banko pelnas siekė 107884 tūkst. Lt. Dėl ištikusios finansų krizės, kuri paskatino bankus atsargiau vertinti klientus, stengtis kaip galima labiau apsidrausti nuo kredito rizikos, 2009-2010 m. bankas patiria didelį nuostolį (atitinkamai 402629 tūkst. Lt ir 122633 tūkst. Lt), todėl didžioji dalis rodiklių tapo neigiami arba yra sumažėję.

2.2.2. AB SEB banko charakteristika

AB Vilniaus banko veiklos pradžia galima laikyti 1990 m., kuomet lapkričio 29 d. įregistruotas komercinis Spaudos bankas, kurio pavadinimas vėliau pakeistas į AB Vilniaus bankas. 1995 m. įrengtas pirmasis Lietuvoje bankomatas, įsteigti du naujas paslaugas teikiantys Vilniaus banko padaliniai: Finansų maklerio departamentas ir UAB „VB lizingas“. Vilniaus banko akcinis kapitalas padidėjo iki 42 mln. litų. Net per Lietuvos bankų krizę į banką investavo tarptautiniai investiciniai fondai – pirmieji užsienio investuotojai. 1998 m. SEB ir Vilniaus bankas pasirašė strateginio bendradarbiavimo sutartį, pagal kurią SEB ketino tapti pagrindiniu Vilniaus banko akcininku. 1999 m. Vilniaus bankas pirmasis Lietuvoje tapo didžiausios pasaulyje tarptautinių vertybinių popierių tarpuskaitos ir atsiskaitymų sistemos „Euroclear“ nariu. 2000 m. Vilniaus bankas tapo SEB grupės nariu, SEB įsigijus 97,9 proc. Vilniaus banko akcijų. Vilniaus bankas prisijungė banką „Hermis“. Tais pačiais metais Lietuvos bankas įregistravo 154,4 mln. Lt Vilniaus banko akcinį kapitalą ir išdavė licenciją be apribojimų, leidžiančią bankui vykdyti visas Komercinio banko įstatymo ir banko statuto nustatytas banko operacijas ir pradėdamos teikti paslaugas internetu. 2001 m. pristatyta banko e. paslauga telefonu „VB linija“, bei privatiems klientams pasiūlyta nauja aptarnavimo forma – „VB asmeninis bankas“. 2002 m. Lietuvos banko valdyba suteikė banko licenciją Vilniaus banko grupės narei AB VB būsto kreditų ir obligacijų bankas. Veiklą pradėjo Vilniaus banko antrinė bendrovė „VB nekilnojamasis turtas“. Pradėjo veikti Vilniaus banko specializuotas Finansų rinkų forumas internete. Pradėta teikti nauja kreditavimo paslauga – kaupiamasis būsto kreditas. 2005 m. balandžio 18 dieną Vilniaus bankas pakeitė pavadinimą ir tapo SEB Vilniaus banku. 2008 m. SEB bankas pakeitė pavadinimą ir užbaigė daugiau negu dvejus metus trukusį pavadinimo keitimo procesą – galutinai įtvirtino narystę tarptautinėje finansų grupėje SEB. Kartu pakeisti banko filialų, banko įmonių ir jų atstovybių pavadinimai [89].

SEB banko grupė profesionaliai teikia visas finansų paslaugas, kurių gali prireikti asmeniniame gyvenime ar kuriant ir plečiant verslą. Kartu su antrinėmis bendrovėmis SEB grupė gyventojams siūlo lizingo, pensijų fondų, gyvybės draudimo ir kitas kreditavimo bei investavimo paslaugas. Įmonėms ir finansų institucijoms bankas siūlo kreditavimo, investicijų valdymo, lėšų tvarkymo, verslo konsultacijų ir kitas naudingas paslaugas. SEB banko grupę Lietuvoje sudaro AB SEB bankas ir keturios bendrovės: UAB „SEB investicijų valdymas“, AB „SEB lizingas“, UAB „SEB Venture Capital“, UAB „SEB Enskilda“ [89]. Lietuvoje taip pat veikia tiesiogiai SEB grupei priklausanti UAB „SEB gyvybės draudimas“, teikianti šalyje gyvybės draudimo paslaugas, UAB „Litectus“ – specializuota nekilnojamojo turto valdymo bendrovė, kurios paskirtis yra užtikrinti grupei priklausančio nekilnojamojo turto valdymą, plėtrą ir realizavimą, bei „Skandinaviska

Enskilda Banken AB“ Vilniaus filialas, įkurtas 2008 m. spalio 6 dieną ir vykdomas dalies SEB klientų Švedijoje sąskaitų tvarkymo operacijas.

Pirmaujančios Šiaurės Europos finansų grupės SEB narys SEB bankas yra didžiausias komercinis bankas Lietuvoje, teikiantis visas bankininkystės paslaugas privatiems, verslo klientams ir finansų įstaigoms. SEB bankas pirmauja svarbiausiose šalies bankų paslaugų rinkose ir aptarnauja daugiau negu milijoną klientų visoje Lietuvoje. Nuo savo veiklos pradžios bankas diegė naujas bankų paslaugas, skatino šalies bankininkystės plėtrą ir darė didelę įtaką bankų rinkos plėtrai šalyje [89].

Analizuojamu laikotarpiu AB SEB banke akcininkų nuosavybės grąža buvo didžiausia 2007 m., kuomet rodiklis siekė 34,27 proc. ir buvo beveik 20 proc. didesnis nei 2006 m. ROE rodiklis 2008 m. sumažėjo iki 15,4 proc., o 2009 m. buvo net -102,47 proc. Neigiamas akcininkų nuosavybės grąžos rodiklis parodo banko nuostolį, kuomet neigiamas rodiklis didesnis, tuo didesnis yra banko patiriamas nuostolis (12 lentelė).

12 lentelė

AB SEB banko pagrindiniai banko veiklos rodikliai 2006-2010 m.

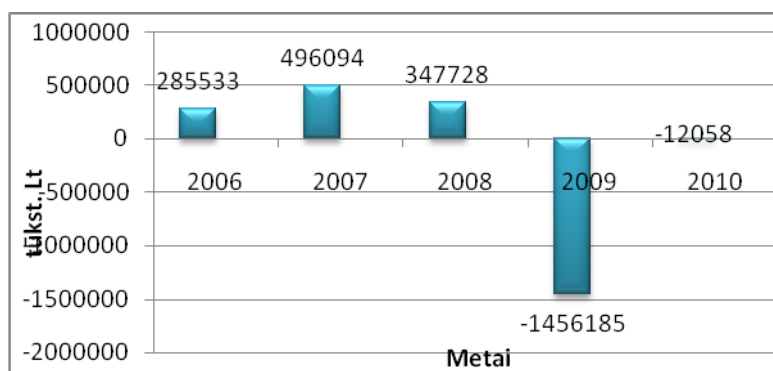
<i>Metai</i> <i>Rodiklis</i>	2006	2007	2008	2009	2010	<i>Pokytis 2006 - 2010 m.</i>	
						<i>tūkst. Lt</i>	<i>%</i>
<i>Akcininkų nuosavybės grąža, ROE, %</i>	14,72	34,27	15,4	-102,47	-0,73	-	-104,96
<i>Turto grąža, ROA, %</i>	1,50	2,01	2,25	-6,06	-0,05	-	-103,33
<i>Išlaidų ir pajamų Santykis, CIR, %</i>	66,66	62,99	77,75	231,68	1,03	-	-98,46
<i>Pelnas, tenkantis vienai akcijai, Lt</i>	18,49	32,13	22,52	-100,13	-0,78	-19,27	-104,22
<i>Grynasis pelnas, tūkst. Lt</i>	285533	496094	347728	-1456185	-12058	-297591	-104,20
<i>Grynosios palūkanų pajamos, tūkst. Lt</i>	374914	557125	581238	304942	233462	-141452	-37,73

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB SEB banko 2006-2010 m. finansinėmis ataskaitomis ir Lietuvos bankų asociacijos pagrindiniais Lietuvos bankų veiklos 2006-2010 m. duomenimis.

Turto grąžos rodiklis 2008 m. AB SEB banke buvo didžiausias ir siekė 2,25 proc., o 2009-2010 m. šis rodiklis buvo neigiamas, dėl banko patiriamo nuostolio, todėl daroma išvada, kad šiuo laikotarpiu banko turtas buvo „įdarbinamas“ neefektyviai.

AB SEB banko išlaidų ir pajamų santykio rodiklis geriausias buvo 2007 m., kuomet rodiklis siekė 62,99 proc. Tai pasiekti leido nuolatinis dėmesys veiklos efektyvumo ir darbo našumo didinimui. Pats blogiausias rodiklis buvo 2009 m., kuomet jis siekė net 231,68 proc. Didžiausias pelnas, tenkantis vienai akcijai buvo 2007 m., kuomet rodiklis siekė 32,13 Lt. Kadangi, kaip jau

buvo minėta, 2009-2010 m. bankas patyrė nuostolį, o 2009 m. nuostolis buvo ypač didelis, todėl šis rodiklis minėtais metais buvo pats blogiausias visu analizuojamu laikotarpiu. Grynosios palūkanų pajamos analizuojamu laikotarpiu didėjo nuo 374914 tūkst. Lt 2006 m. iki 581238 tūkst. Lt 2008 m. Šis didėjimas vyko dėl nuolatinio paskolų kiekio augimo, o 2009 m. palūkanų pajamos ima mažėti ir sumažėja iki 304942 tūkst. Lt, 276296 tūkst. Lt mažiau nei 2008 m. 2010 m. rodiklis dar labiau mažėja iki 233462 tūkst. Lt. Lyginant 2010 m. su 2006 m., nustatyta, kad grynosios palūkanų pajamos sumažėjo 141452 tūkst. Lt, arba 37,73 proc.

7 pav. AB SEB banko grynasis pelnas 2006-2010 m., tūkst. Lt

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB SEB banko 2006-2010 m. finansinėmis ataskaitomis.

AB SEB banko grynasis pelnas 2007 m. buvo 496094 tūkst. Lt ir buvo didžiausias visu analizuojamu laikotarpiu. O 2009 m. grynasis nuostolis siekė net 1456185 tūkst. Lt. 2010 m. AB SEB bankas taip pat patiria nuostolį, tačiau jis nėra toks didelis – siekia 12058 tūkst. Lt, tačiau palyginus 2010 m. su 2006 m. grynasis banko pelnas sumažėjo 104 proc. punktais. Grafiškai kitimą galima stebėti 7 pav.

13 lentelė

AB SEB banko pelningumo rodiklio vertinimas 2006-2010 m.

Rodiklis \ Metai	2006	2007	2008	2009	2010	Pokytis 2006 - 2010 m.	
						tūkst. Lt	%
<i>Pelnas iki mokesčių, tūkst. Lt</i>	333063	572246	393361	-1730627	-26421	-359484	-107,93
<i>Visas turtas, tūkst. Lt</i>	19063040	24694846	25830437	24038765	21028262	1965222	10,31
<i>Pelno iki mokesčių ir turto santykis, %</i>	1,75	2,32	1,52	-7,20	-0,13	-	-107,19

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB SEB banko 2006-2010 m. finansinėmis ataskaitomis.

Iš 13 lentelės matyti, kaip kito AB SEB banko pelningumas 2006-2010 m. laikotarpiu. 2006 m. vienam turto litui teko 1,75 Lt pelno, o 2007 m. banko pelningumas visu analizuojamu laikotarpiu buvo didžiausias, kuomet vienam turto litui teko 2,32 Lt pelno. 2008 m. rodiklis sumažėjo ir siekė 1,52 Lt. Šiam rodiklio mažėjimui įtakos turėjo sumažėjęs pelnas iki mokesčių ir padidėjęs turtas,

kuris išaugo iki 25830437 tūkst. Lt. 2009 m. rodiklis tampa minusinis, kadangi bankas patiria didelį nuostolį. Analizuojant pokytį, nustatyta, kad lyginant 2009 m. su 2006 m. pelnas iki mokesčių sumažėjo 2063690 tūkst. Lt, arba net 619,61 proc., tuo tarpu turtas padidėjo 26,10 proc., arba 4975725 tūkst. Lt. 2010 m. dėl banko patiriamo nuostolio rodiklis taip pat yra neigiamas, tačiau labai nedidelis siekia -0,13 proc., šiam kitimui įtakos turėjo viso turto sumažėjimas ir AB SEB banko nuostolio iki mokesčių mažėjimas, lyginant su 2009 m.

14 lentelė

AB SEB banko nuosavo kapitalo pelningumo rodiklio vertinimas 2006-2010 m.

<i>Metai</i> <i>Rodikliai</i>	<i>2006</i>	<i>2007</i>	<i>2008</i>	<i>2009</i>	<i>2010</i>	<i>Pokytis 2006 - 2010 m.</i>	
						<i>tūkst. Lt</i>	<i>%</i>
<i>Grynasis pelnas, tūkst. Lt</i>	285533	496094	347728	-1456185	-12058	-297591	-104,22
<i>Akcininkų nuosavybė, tūkst. Lt</i>	1935826	1447751	2258437	1421030	1761252	-174574	-9,02
<i>Nuosavo kapitalo pelningumas, %</i>	14,75	34,27	15,40	-102,47	-0,68	-	-104,64

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB SEB banko 2006-2010 m. finansinėmis ataskaitomis.

Iš pateiktos lentelės (14 lentelė) matoma, kad nuosavo kapitalo pelningumas 2006-2007 m. sparčiai didėjo, atitinkamai nuo 14,57 proc. iki 34,27 proc. Rodiklio didėjimas – teigiamas veiksnys, kuris parodo kiek pelno tenka kiekvienam akcininkų investuotam litui ir apibūdina investicijų pelningumą. Kuo nuosavo kapitalo pelningumo rodiklis didesnis, tuo didesnių dividendų gali tikėtis akcininkai. 2008 m. rodiklis sumažėja beveik iki 2006 m. lygio, ir siekia 15,4 proc. Dėl 2009 m. patiriamo banko nuostolio, analizuojamas rodiklis yra neigiamas. Analizuojant pokytį, nustatyta, kad lyginant 2009 m. su 2006 m. grynasis pelnas sumažėjo net 1741718 tūkst. Lt, arba 609,99 proc. Tuo tarpu akcininkų nuosavybė sumažėjo šiek tiek mažiau – 26,59 proc. punkto. 2010 m. nuosavo kapitalo pelningumas taip pat yra neigiamas ir siekia -0,68 proc. Palyginus 2010 m. su 2006 m. nuosavo kapitalo pelningumas sumažėjo beveik 105 proc.

Apibendrinant galima teigti, kad pagrindiniai AB SEB banko rodikliai 2006-2008 m. didėjo, patys geriausi rodiklių rezultatai pastebimi 2007 m., kuomet banko pelnas siekė 496094 tūkst. Lt. Dėl ištikusios finansų krizės, kuri paskatino bankus atsargiau vertinti klientus, stengtis kaip galima labiau apsidrausti nuo kredito rizikos, 2009-2010 m. bankas patiria didelį nuostolį (atitinkamai 1456185 tūkst. Lt ir 12058 tūkst. Lt), todėl didžioji dalis rodiklių tapo neigiami arba yra sumažėję.

2.2.3. AB DnB NORD banko ir AB SEB banko charakteristikų palyginimas

Lyginant AB DnB NORD banką ir AB SEB banką tarpusavyje, nustatyta, kad abu bankai Lietuvoje yra užsienio bankų filialai, turintys dukterines įmones Lietuvoje. AB SEB bankas yra didžiausias komercinis bankas Lietuvoje, turintis virš 1 mln. klientų, o AB DnB NORD – mažesnis bankas, turintis apie 650 tūkst. klientų. Abiejų bankų pagrindinė veiklos kryptis – kreditavimo paslaugų teikimas. Bankai turi bendrą bankomatų tinklą Lietuvoje.

Apibendrinant abiejų bankų pagrindinius veiklos rodiklius 2006-2010 m., galima teigti, kad akcininkų nuosavybės grąžos rodiklis abejuose bankuose 2006-2007 m. didėjo, 2008 m. ima mažėti, o 2009-2010 m. tampa minusinis, dėl bankų patiriamo nuostolio. Akcininkų nuosavybės grąža parodo, kokią grąžą generuoja bankas vienam investuotam savininkų nuosavybės litui. Kuo nuosavybės grąža yra didesnė, tuo efektyvesnė yra įmonės veikla, tuo daugiau pelno ji uždirba savo akcininkams. Turto grąža parodo, kiek grynojo pelno įmonė uždirba vienam turto litui. Kuo didesnė ROA reikšmė, tuo turtas „įdarbinamas“ efektyviau, tuo daugiau pelno uždirbama. Turto grąžos rodiklis 2007 m. AB DnB NORD banke buvo didžiausias ir siekė 1,01 proc., o mažiausias – 2009 m., nes bankas patyrė nuostolį, todėl banko turtas buvo „įdarbinamas“ neefektyviai. Tuo tarpu AB SEB banke rodiklis didžiausias buvo 2008 m., kuomet siekė 2,25 proc., o mažiausias – 2009 m., kuomet šis bankas irgi patyrė nuostolį.

AB DnB NORD banko išlaidų ir pajamų santykio rodiklis geriausias buvo 2009 m., kuomet rodiklis siekė 38,9 proc., AB SEB banke šis rodiklis geriausias buvo 2007 m., siekė – 62,99 proc. Tai pasiekti leido nuolatinis dėmesys veiklos efektyvumo ir darbo našumo didinimui. Lyginant AB DnB NORD banko ir AB SEB banko rodiklį proporcingai, nustatyta, kad AB SEB banke šis rodiklis visu analizuojamu laikotarpiu yra didesnis, nei AB DnB NORD banke, vadinasi pastarajame banke šio rodiklio atžvilgiu, situacija yra geresnė.

Didžiausias pelnas, tenkantis vienai akcijai abejuose bankuose buvo 2007 m., kuomet rodiklis siekė 35,93 Lt AB DnB NORD banke ir 32,13 Lt AB SEB banke. Kadangi, kaip jau buvo minėta, 2009-2010 m. bankai patyrė nuostolį, todėl šis rodiklis minėtais metais buvo pats blogiausias visu analizuojamu laikotarpiu.

Kadangi AB SEB bankas yra didesnis, nei AB DnB NORD bankas, todėl visu analizuojamu laikotarpiu jo pelnas buvo žymiai didesnis, nei AB DnB NORD banko, tačiau ir patiriamas nuostolis 2009-2010 m. taip pat didesnis. Tarpusavyje lyginant bankų pelningumą, paaiškėjo, kad AB DnB NORD banke 2006 m. vienam turto litui teko 0,91 Lt pelno, o 2007 m. banko pelningumas visu analizuojamu laikotarpiu buvo didžiausias, kuomet vienam turto litui teko 1,24 Lt pelno. 2008 m. AB DnB NORD banke rodiklis sumažėjo beveik perpus ir siekė tik 0,64 Lt. Šiam rodiklio mažėjimui įtakos turėjo sumažėjęs pelnas iki mokesčių ir padidėjęs turtas, kuris išaugo iki

13101513 tūkst. Lt. 2009-2010 m. rodiklis yra neigiamas, kadangi bankas patiria didelį nuostolį. O AB SEB banke 2006 m. vienam turto litui teko didesnis pelnas – 1,75 Lt, 2007 m. rodiklis taip pat buvo didžiausias visu analizuojamu laikotarpiu ir vienam turto litui teko 2,32 Lt pelno, dėl sumažėjusio pelno ir padidėjusio turto 2008 m. rodiklis sumažėja iki 1,52. 2009-2010 m. rodiklis taip pat tampa minusinis, dėl patiriamų banko nuostolių. Analizuojant pokytį paaiškėjo, kad AB DnB NORD banke lyginant 2009 m. su 2006 m. pelnas iki mokesčių sumažėjo 499964 tūkst. Lt, arba net 729,28 proc., o AB SEB banke 2063690 tūkst. Lt, bet procentaliai sumažėjimas yra mažesnis nei kitame banke – 619,61 proc., tuo tarpu turtas AB DnB NORD banke padidėjo 58,99 proc., arba 4430313 tūkst. Lt, o AB SEB banke – 26,10 proc., bet pinigine išraiška – 4975725 tūkst. Lt, labai panašiai kaip ir AB DnB NORD banke. 2010 m. rodiklis abejuose bankuose tampa šiek tiek geresnis, bet dėl patiriamų nuostolių, vis dar išlieka neigiamas.

Nuosavo kapitalo pelningumas 2006-2008 m. AB DnB NORD banke sparčiai didėjo, atitinkamai nuo 10,83 proc. iki 74,91 proc. Rodiklio didėjimas – teigiamas veiksnys, kuris parodo kiek pelno tenka kiekvienam akcininkų investuotam litui ir apibūdina investicijų pelningumą. Kuo nuosavo kapitalo pelningumo rodiklis didesnis, tuo didesnių dividendų gali tikėtis akcininkai. Dėl 2009-2010 m. patiriamo banko nuostolio, analizuojamas rodiklis yra neigiamas. Šis rodiklis AB SEB banke nebuvo toks didelis – didėjo 2006-2007 m., atitinkamai nuo 14,75 proc. iki 34,27 proc., o 2008 m. sumažėjo iki 15,40 proc. 2009-2010 m. – rodiklis taip pat yra neigiamas. Nustatant pokytį, lyginant 2009 m. su 2006 m. grynasis pelnas AB DnB NORD banke sumažėjo net 452932 tūkst. Lt, arba 900,41 proc., o AB SEB banke – 1741718 tūkst. Lt, arba 609,99 proc. Vėl pinigine išraiška mažėjimas AB DnB NORD banke yra mažesnis nei AB SEB, bet procentine išraiška – atvirkščiai. Tuo tarpu atitinkamai akcininkų nuosavybė padidėjo 74,47 proc. punkto, o AB SEB banke – sumažėjo 26,59 proc.

Kaip jau buvo minėta, abejuose bankuose bene patys geriausi rodikliai analizuojamu laikotarpiu (2006-2010 m.) buvo 2007 m. Dėl 2009-2010 m. AB DnB NORD ir AB SEB bankų patiriamų nuostolių daugelis rodiklių tampa neigiami ir labai pablogėję, todėl būtina atlikti tolimesnę kreditavimo paslaugų analizę, kad būtų galima nustatyti pagrindines priežastis dėl ko banko rodikliai šitaip mažėjo, bei tapo neigiami, kokie veiksniai įtakojo, kad bankai 2009-2010 m. dirbo nuostolingai.

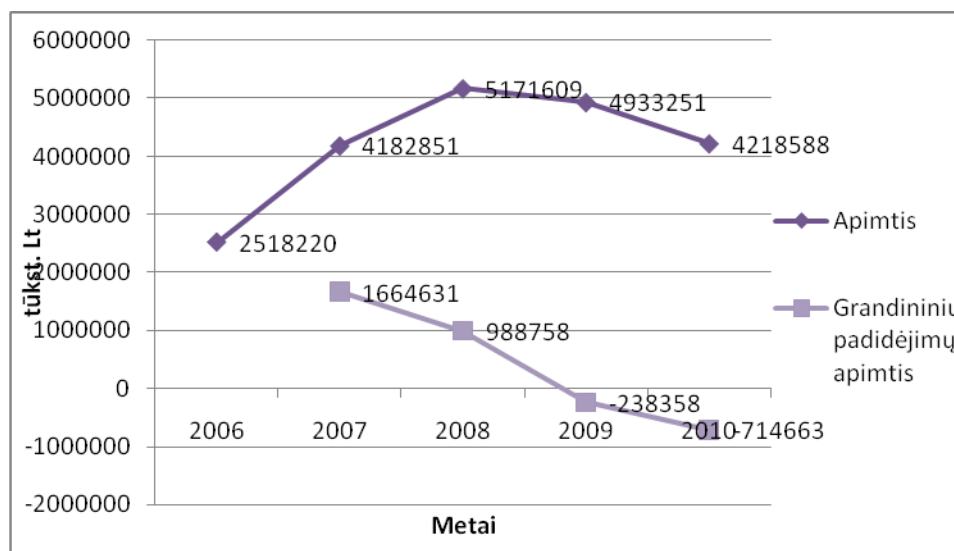
2.3. Bankų fizinių asmenų kreditavimo paslaugų analizė

Fizinių asmenų kreditavimo paslaugos bankuose, taip pat kaip ir juridinių asmenų kreditavimo paslaugų teikimas, sudaro didelę, bankuose teikiamų paslaugų, dalį. Namų ūkiai į bankus dažniausiai kreipiasi norėdami gauti būsto kreditą, vartojamąjį kreditą ar kitos rūšies kreditą.

2.3.1. AB DnB NORD banko fizinių asmenų kreditavimo paslaugų analizė

Fizinių asmenų kreditavimas yra svarbi bankų veiklos funkcija. Šiame poskyryje bus atliekama AB DnB NORD banko fizinių asmenų kreditavimo paslaugų analizė. 8 paveiksle pateikiamos AB DnB NORD banko paskolų fiziniams asmenims kitimo tendencijos bei grandininių padidėjimo apimtys 2006-2010 m.

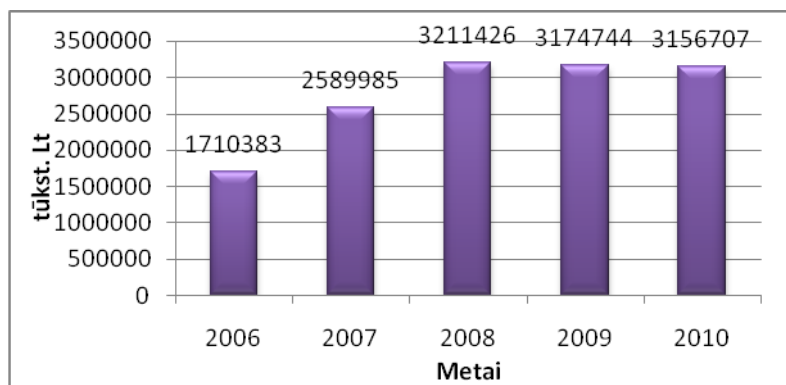
Matoma, kad iki 2008 m. paskolos, suteiktos fiziniams asmenims didėjo, likusiu laikotarpiu – mažėjo. Apskaičiavus grandininių padidėjimų apimtis paaiškėjo, kad lyginant 2007 m. su 2006 m. fiziniams asmenims suteiktų paskolų apimtis išaugo 1664631 tūkst. Lt – šiuo laikotarpiu pastebimas didžiausias paskolų padidėjimas, 2008 m. lyginant su 2007 m. suteiktų paskolų skaičius padidėjo 988758 tūkst. Lt. 2009 m. lyginant su 2008 m. paskolų apimtis sumažėjo 238358 tūkst. Lt, o 2010 m. lyginant su 2009 m. sumažėjimas ypač didelis – 714663 tūkst. Lt. Šiam mažėjimui daugiausiai įtakos turėjo ekonominis nuosmukis, bei sugriežtėjusi paskolų išdavimo tvarka.

8 pav. Paskolų dinamika fiziniams asmenims AB DnB NORD banke 2006-2010 m. laikotarpiu

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB DnB NORD banko 2006-2010 m. finansinėmis ataskaitomis ir Lietuvos bankų asociacijos pagrindiniais Lietuvos bankų veiklos 2006-2010 m. duomenimis.

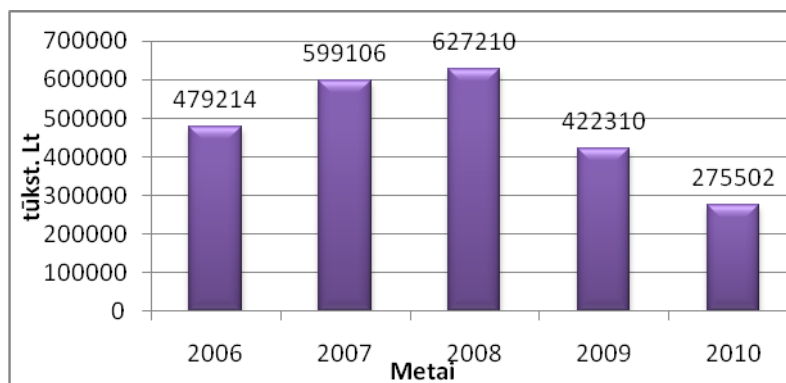
9 paveikslas parodo, kaip kito būsto paskolų suteikimas fiziniams asmenims 2006-2010 m. laikotarpiu. Iki 2008 m. būsto paskolų apimtys tik didėjo, 2009 m. sumažėjo 36682 tūkst. Lt, o 2010 m. laikotarpį lyginant su 2009 m., fiziniams asmenims suteiktų būsto paskolų skaičius dar sumažėjo 18037 tūkst. Lt.

9 pav. Būsto paskolų dinamika fiziniams asmenims AB DnB NORD banke 2006-2010 m. laikotarpiu

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB DnB NORD banko 2006-2010 m. finansinėmis ataskaitomis ir Lietuvos bankų asociacijos pagrindiniais Lietuvos bankų veiklos 2006-2010 m. duomenimis

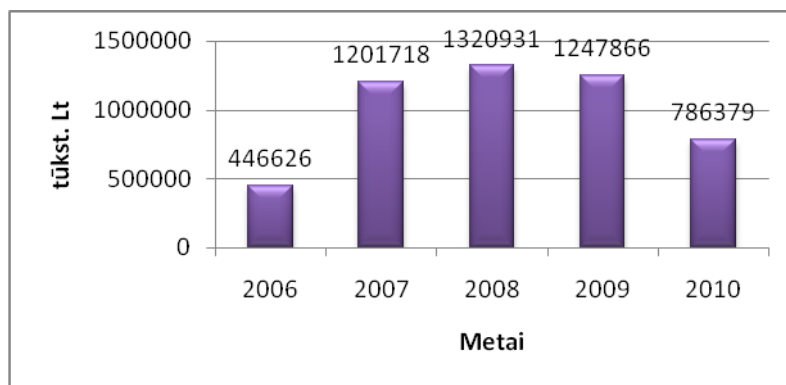
Analizuojant vartojamųjų paskolų dinamiką (10 pav.), paaiškėjo ta pati tendencija, kuri vyrauja analizuojant bendrą paskolų fiziniams asmenims dinamiką – iki 2008 m. vartojamųjų paskolų suteikimas AB DnB NORD banke didėjo, o nuo 2009m. ima mažėti. Lyginant 2010 m., kuomet vartojamųjų paskolų AB DnB NORD banke buvo suteikta mažiausiai, su 2008 m., kuomet minėtų paskolų buvo suteikta daugiausiai per analizuojamą laikotarpį, pastebimas net 2,3 karto mažėjimas.

10 pav. Vartojamųjų paskolų dinamika fiziniams asmenims AB DnB NORD banke 2006-2010 m. laikotarpiu

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB DnB NORD banko 2006-2010 m. finansinėmis ataskaitomis ir Lietuvos bankų asociacijos pagrindiniais Lietuvos bankų veiklos 2006-2010 m. duomenimis.

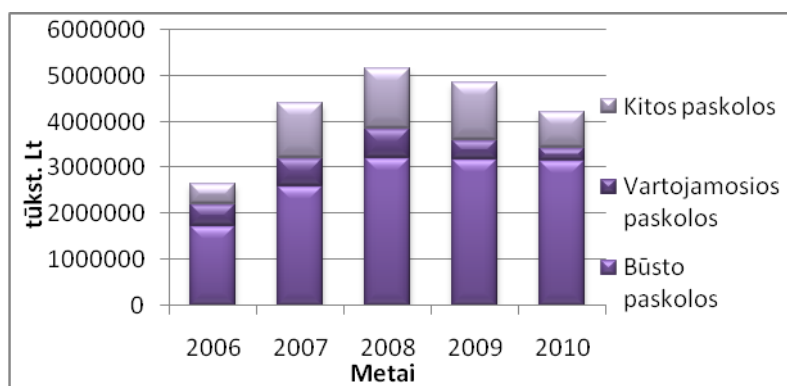
11 pav. matoma kitų paskolų dinamika. Tai visos paskolos, kurios nepatenka į vartojamųjų ir būsto paskolų sąvoką. Čia vyraujanti tendencija – iki 2008 m. kitų paskolų suteikimas AB DnB NORD banke didėja, o nuo 2009 m. ima mažėti ir sumažėjimas stebimas beveik iki 2007 m. lygio. AB DnB NORD banke 2010 m. kitų paskolų fiziniams asmenims buvo suteikta tik už 786379 tūkst. Lt ir tai beveik du kartus mažiau, nei geriausiai finansiniais metais banke – 2007 m.

11 pav. Kitų paskolų dinamika fiziniams asmenims AB DnB NORD banke 2006-2010 m. laikotarpiu

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB DnB NORD banko 2006-2010 m. finansinėmis ataskaitomis ir Lietuvos bankų asociacijos pagrindiniais Lietuvos bankų veiklos 2006-2010 m. duomenimis.

Įvertinus visų suteiktų paskolų dinamiką ir dalį visose paskolose, matyti, kad būsto paskolų visu analizuojamu laikotarpiu buvo suteikta daugiausiai. Labai maža dalis tenka vartojamosioms paskoloms ir šiek tiek didesnė – kitoms paskoloms.

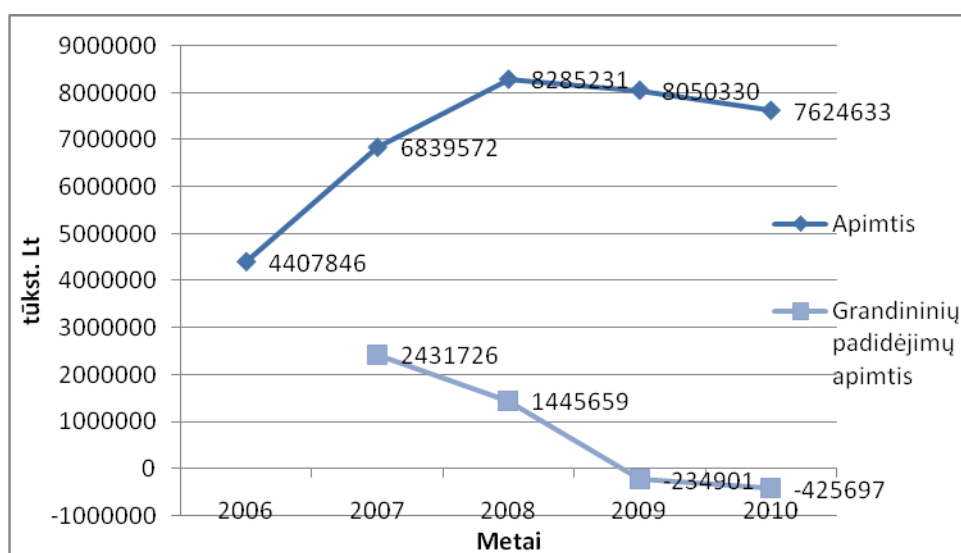
12 pav. Bendra paskolų dinamika fiziniams asmenims AB DnB NORD banke 2006-2010 m. laikotarpiu

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB DnB NORD banko 2006-2010 m. finansinėmis ataskaitomis ir Lietuvos bankų asociacijos pagrindiniais Lietuvos bankų veiklos 2006-2010 m. duomenimis.

Apibendrinant galima teigti, kad 2006-2008 m. paskolos, suteiktos fiziniams asmenims tik didėjo, o nuo 2009 m. gautų pajamų iš paskolų skaičius ima mažėti. Didžiausią dalį paskolų visu analizuojamu laikotarpiu sudaro būsto paskolos, mažesnę – kitos paskolos ir pačią mažiausią – vartojamosios paskolos. Šiems kitimams įtakos turėjo 2006-2008 m. pradėjęs augti vidutinis darbo užmokestis, gerėjusi ekonominė situacija, mažėjęs nedarbas, didėjusi žmonių perkamoji galia. 2008 m. situacija pasikeičia ir veiksniai, kurie turėjo įtakos paskolų portfelio augimui, ima blogėti.

2.3.2. AB SEB banko fizinių asmenų kreditavimo paslaugų analizė

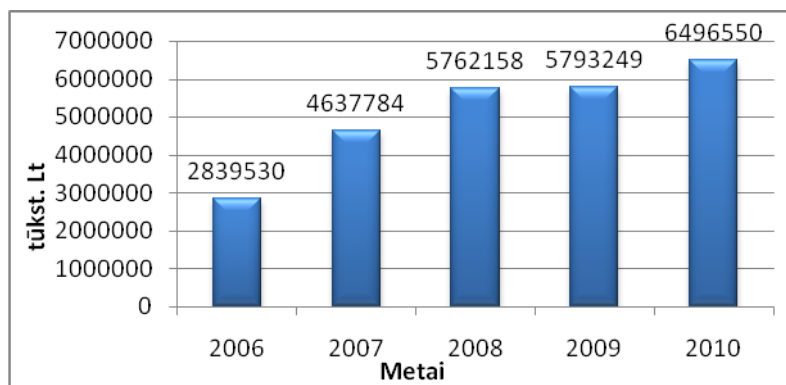
Šiame poskyryje bus atliekama AB SEB banko fizinių asmenų kreditavimo paslaugų analizė. 13 paveiksle pateikiama AB SEB banko paskolų fiziniams asmenims kitimo tendencijos 2006-2010 m. bei grandininio padidėjimo apimtys. Matoma, kad iki 2009 m. paskolos, suteiktos fiziniams asmenims, didėjo, likusiu laikotarpiu – mažėjo. Apskaičiavus grandininio padidėjimų apimtį paaaiškėjo, kad lyginant 2007 m. su 2006 m. fiziniams asmenims suteiktų paskolų apimtį išaugo 2431726 tūkst. Lt – šiuo laikotarpiu pastebimas didžiausias paskolų padidėjimas, 2008 m. lyginant su 2007 m. suteiktų paskolų skaičius padidėjo 1445659 tūkst. Lt. 2010 m. lyginant su 2009 m. paskolų apimtį sumažėjo net 425697 tūkst. Lt. Šiam mažėjimui daugiausiai įtakos turėjo prasidėjęs ekonomikos nuosmukis, bei sugriežtėjusi paskolų išdavimo tvarka.

13 pav. Paskolų dinamika fiziniams asmenims AB SEB banke 2006-2010 m. laikotarpiu

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB SEB banko 2006-2010 m. finansinėmis ataskaitomis ir Lietuvos bankų asociacijos pagrindiniais Lietuvos bankų veiklos 2006-2010 m. duomenimis.

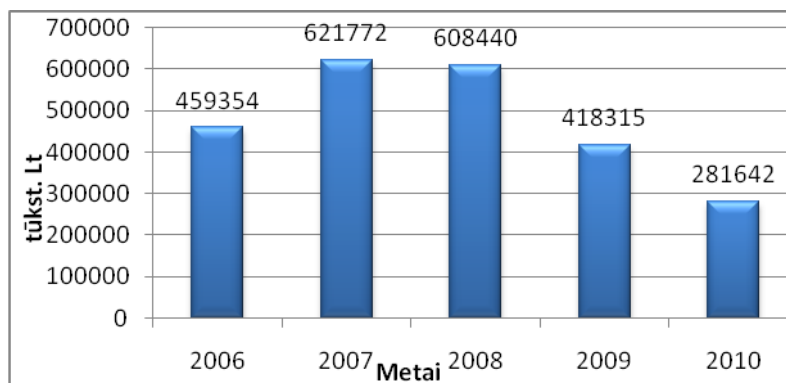
14 paveikslas parodo, kaip kito būsto paskolų suteikimas fiziniams asmenims 2006-2010 m. laikotarpiu. Iki 2008 m. būsto paskolų apimtys tik didėjo, 2009 m. sumažėjo 31091 tūkst. Lt, o 2010 m. laikotarpį lyginant su 2009 m., fiziniams asmenims suteiktų būsto paskolų skaičius padidėjo 703301 tūkst. Lt.

14 pav. Būsto paskolų dinamika fiziniams asmenims AB SEB banke 2006-2010 m. laikotarpiu

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB SEB banko 2006-2010 m. finansinėmis ataskaitomis ir Lietuvos bankų asociacijos pagrindiniais Lietuvos bankų veiklos 2006-2010 m. duomenimis.

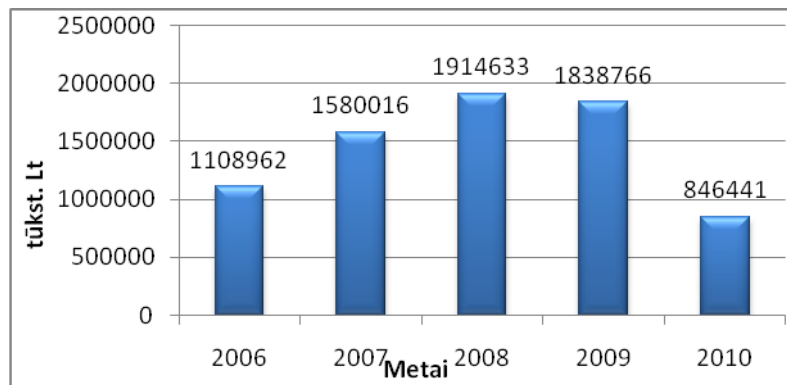
Analizuojant vartojamųjų paskolų dinamiką (15 pav.), paaiškėjo, kad šių paskolų 2006 m. buvo išduota 459354 tūkst. Lt, 2007 m. išdavimas padidėjo iki 621772 tūkst. Lt, 2008 m. ima mažėti iki 608440 tūkst. Lt. 2009 m. suteiktų vartojamųjų paskolų apimtis sumažėja net iki 418315 tūkst. Lt, t.y. paskolų suteikta mažiau nei 2006 m., o 2010 m. laikotarpiu vartojamųjų paskolų buvo suteikta tik už 281642 tūkst. Lt, net 2,1 karto mažiau nei 2007 m., kuomet šių paskolų buvo suteikta daugiausia visu analizuojamu laikotarpiu.

15 pav. Vartojamųjų paskolų dinamika fiziniams asmenims AB SEB banke 2006-2010 m. laikotarpiu

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB SEB banko 2006-2010 m. finansinėmis ataskaitomis ir Lietuvos bankų asociacijos pagrindiniais Lietuvos bankų veiklos 2006-2010 m. duomenimis.

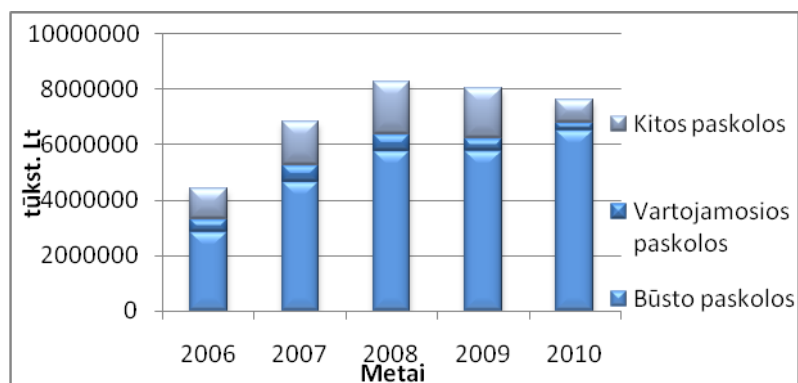
16 pav. matoma kitų paskolų dinamika. Tai visos paskolos, kurios nepatenka į vartojamųjų ir būsto paskolų sąvoką. Čia vyraujanti tendencija – iki 2008 m. kitų paskolų suteikimas AB SEB banke didėja, o nuo 2009 m. ima mažėti. 2010 m. kitų paskolų banke buvo suteikta net 1068192 tūkst. Lt mažiau nei 2008 m., kuomet suteikta daugiausiai šios rūšies paskolų per analizuojamą laikotarpį, arba net 2,3 karto mažiau.

16 pav. Kitų paskolų dinamika fiziniams asmenims AB SEB banke 2006-2010 m. laikotarpiu

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB SEB banko 2006-2010 m. finansinėmis ataskaitomis ir Lietuvos bankų asociacijos pagrindiniais Lietuvos bankų veiklos 2006-2010 m. duomenimis.

Analizuojant atskirų paskolų rūšių bendrą dalį visose paskolose paaiškėjo, kad daugiausiai analizuojamu laikotarpiu buvo suteikta būsto paskolų, mažiau – kitų paskolų ir mažiausiai – vartojamųjų paskolų. Lyginant suteiktas paskolas kartais, nustatyta, kad būsto paskolų 2006-2009 m. buvo suteikta 6-13 kartų daugiau nei vartojamųjų paskolų, o 2010 m. m. net 22 kartais. Tokiu pat principu lyginant būsto paskolų suteikimą su kitomis paskolomis paaiškėjo, kad minėtų paskolų 2006-2009 m. buvo suteikta už 2-3 kartus didesnę pinigų sumą, o 2010 m. - 7,7 kartus.

17 pav. Bendra paskolų dinamika fiziniams asmenims AB SEB banke 2006-2010 m. laikotarpiu

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB SEB banko 2006-2010 m. finansinėmis ataskaitomis ir Lietuvos bankų asociacijos pagrindiniais Lietuvos bankų veiklos 2006-2010 m. duomenimis.

Apibendrinant galima teigti, kad 2006-2008 m. paskolos, suteiktos fiziniams asmenims tik didėjo, o nuo 2009 m. gautų pajamų iš paskolų skaičius ima mažėti. Didžiausią dalį visu analizuojamu laikotarpiu sudaro būsto paskolos, mažesnę – kitos paskolos ir pačią mažiausią – vartojamosios paskolos. Paskolų skaičiaus mažėjimui įtakos turėjo šalyje prasidėjęs ekonomikos nuosmukio laikotarpis, dėl kurio smuko žmonių perkamoji galia, bankai griežtino kreditų išdavimo tvarką.

2.3.3. AB DnB NORD IR AB SEB bankų fizinių asmenų kreditavimo paslaugų analizės palyginimas

Atlikus AB DnB NORD ir AB SEB bankų fizinių asmenų kreditavimo paslaugų analizę, galima teigti, kad 2006-2008 m. bankuose stebimas išduotų kreditų augimas. Suteiktų kreditų didėjimui 2006-2008 m. įtakos daugiausiai turėjo tai, jog žmonės pakeitė savo požiūrį – buvo linkę daugiau skolintis ir vartoti, o ne pirma taupyti, o po to vartoti. Būsto paskolų didėjimą veikė nekilnojamo turto kainų šuoliai – kuomet per metus kainos augo labai sparčiai. Nuo 2009 m. suteiktų kreditų skaičius abejuose bankuose yra stipriai sumažėjęs, dėl pablogėjusių ekonominių sąlygų šalyje: mažėjančio darbo užmokesčio, didėjančio nedarbo lygio, sumažėjusioms kreditų apimtims įtakos turėjo ir sugriežtėjusios bankų vykdomos kreditavimo politikos sąlygos.

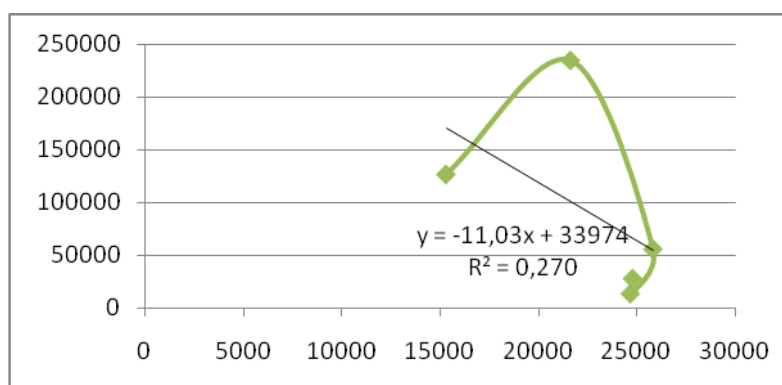
15 lentelė

Vidutinis metinis bruto darbo užmokestis 2006-2010 m., Lt

Metai	2006	2007	2008	2009	2010
Suma	15314	21629	25820	24672	24871

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Statistikos departamento duomenimis.

Kreditų skaičiaus didėjimui įtakos taip pat turėjo ir darbo užmokesčio didėjimas, kuris pagal 15 lentelėje nurodytus kriterijus padidėjo 41,2 proc. 2007 m. lyginant su 2006 m., 2008 m. su 2007 m. – 19,4 proc., 2009 m. lyginant su 2008 m. sumažėjo 4,4 proc., o 2010 m. lyginant su 2009 m. vidutinis metinis bruto darbo užmokestis padidėjo 0,4 proc.

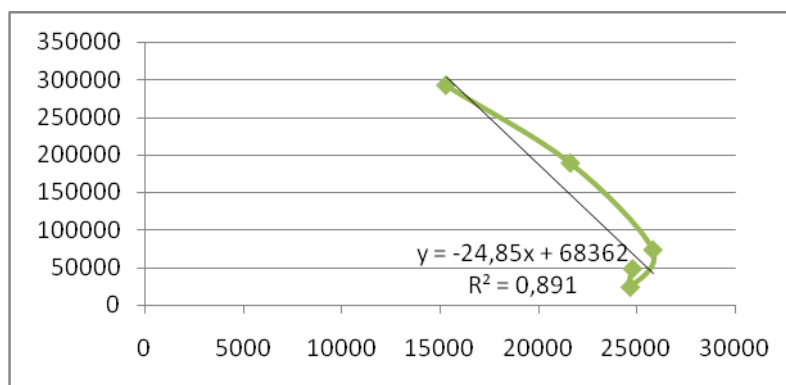

18 pav. Darbo užmokesčio kitimo įtaka AB DnB NORD banko fizinių asmenų paskolų kiekiui

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos bankų asociacijos duomenimis.

Analizuojant fiziniams asmenims naujai pasirašytų paskolų ir vidutinio metinio bruto darbo užmokesčio ryšį AB DnB NORD banke 2006-2010 m., nustatyta, kad ryšys tarp šių dviejų reiškinių yra vidutinio stiprumo – 0,52. Determinacijos koeficientas R^2 rodo, kad šiuo atveju darbo užmokestis lemia paskolas 27 procentais. Gautas regresijos lygties $y_t = 339749 - 11,035x$ regresijos

koeficientas prie x rodo, kiek pasikeis rezultatinis požymis, faktoriniam pasikeitus 1 vienetu. Šiuo atveju – darbo užmokesčiui sumažėjus, paskolų kiekis sumažės 1103,5 Lt.

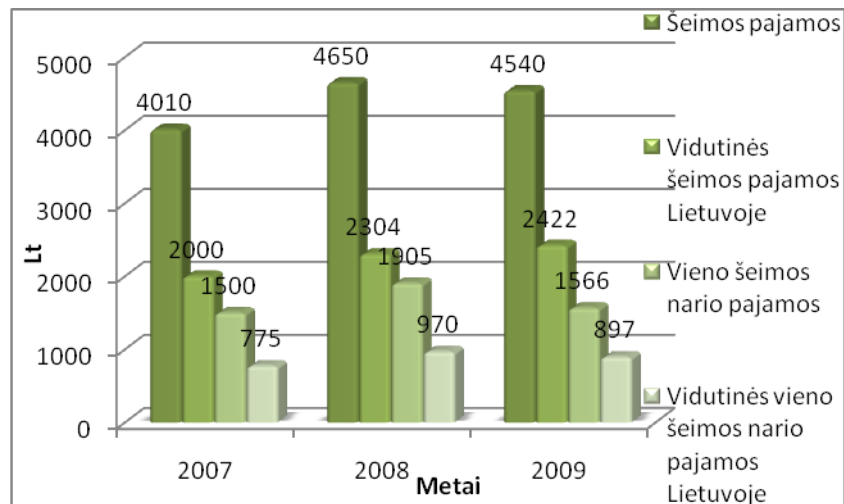
19 pav. Darbo užmokesčio kitimo įtaka AB SEB banko fizinių asmenų paskolų kiekiui

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos bankų asociacijos duomenimis.

Tuo tarpu analizuojant fiziniams asmenims suteiktų paskolų ir darbo užmokesčio ryšį AB SEB banke 2006-2010 m., nustatyta, kad ryšys tarp šių dviejų reiškinių yra labai stiprus – 0,94. Determinacijos koeficientas R^2 rodo, kad šiuo atveju darbo užmokestis lemia paskolas 89 procentais. Gautas regresijos lygties $y_t = 683626 - 24,859x$ regresijos koeficientas prie x rodo, kiek pasikeis rezultatinis požymis, faktoriniam pasikeitus 1 vienetu. Šiuo atveju – darbo užmokesčiui padidėjus 1 Lt, paskolų kiekis sumažės 2485,9 Lt.

Analizuojant abiejų bankų paskolų kitimą, nustatyta, kad AB DnB NORD banke būsto paskolos, vartojamosios paskolos ir kitos paskolos didėjo iki 2008 m., po to ima mažėti, o AB SEB banke stebima kitokia situacija – būsto paskolos didėjo 2006-2008 m., 2009 m. ima mažėti, o 2010 m. vėl pradeda didėti, tam daugiausiai įtakos galėjo turėti beatsigaunanti ekonomika, po truputį didėjantis darbo užmokestis. Tuo tarpu vartojamosios paskolos 2006-2007 m. laikotarpiu auga, o nuo 2008 m. pradeda mažėti, kas stebima ir dabar. Kitų paskolų išdavimas AB SEB banke didėja iki 2008 m., o vėliau pradeda mažėti. Žvelgiant struktūriškai, abejuose bankuose nustatyta, kad daugiausiai bankai išduoda būsto kreditų, žymiai mažesnę dalį – kitų paskolų ir pati mažiausia dalis suteikiamų paskolų fiziniams asmenims yra vartojamieji kreditai.

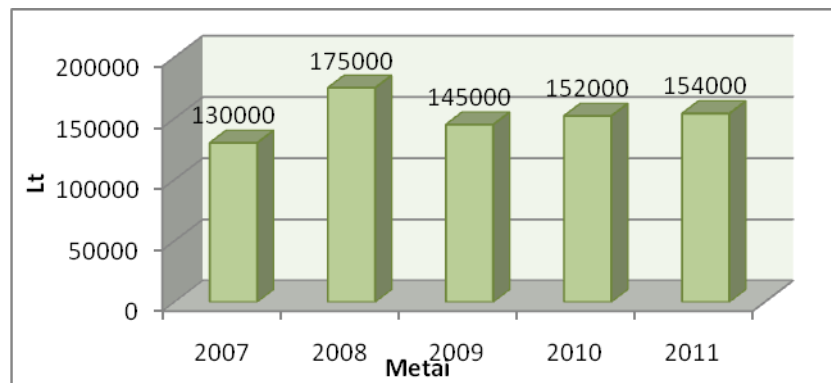
Remiantis Lietuvos banko atlikta paskolas būstui įsigyti turinčių namų ūkių apklausa, nustatyta, kad būstui įsigyti daugiausiai kreditus ima 25-29 m. amžiaus asmenys (2010 m., 2009 m. didžiausią procentinę dalį sudarė 25-40 m. amžiaus asmenys). Taip yra todėl, kad vidutinis terminas tokios rūšies paskoloms svyruoja 20-25 metų laikotarpyje. Mažesnes pajamas uždribančių namų ūkių paskolos terminas, atėjus sunkmečiui, pailgėjo maždaug 3 metais.

20 pav. Namų ūkių, imančių kreditą būstui įsigyti, pajamų vidurkis, lyginant su vidutinėmis namų ūkių pajamomis Lietuvoje, Lt

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos banko atliktomis, paskolas būstui turinčių namų ūkių, apklausomis 2007-2009 m.

Analizuojamu laikotarpiu, paskolas būstui įsigyti imančių namų ūkių šeimos pajamos buvo kone dvigubai didesnės, nei vidutinės šeimos pajamos Lietuvoje. Ta pati tendencija stebima ir analizuojant vieno šeimos nario pajamas. Paskolas būstui įsigyti paėmusių namų ūkių šeimos maitintojas (gaunantis didžiausias pajamas) dažniausiai yra specialistas arba valstybės tarnautojas (2007-2011 m. kinta 42-59 proc. ribose). Šiek tiek mažesnę procentinę dalį sudaro darbininkai ir įmonių vadovai, analizuojamu laikotarpiu apie 10-16 proc.

21 pav. Vidutinis būsto paskolos dydis Lietuvoje 2007-2011 m., Lt

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos banko atliktomis, paskolas būstui turinčių namų ūkių, apklausomis 2007-2011 m.

Vidutinis paskolos būstui įsigyti dydis Lietuvoje, 2008 m. palyginti su 2007 m. padidėjo apie 45000 Lt, o jau 2009 m. sumažėjo apie 30000 Lt lyginant 2009 m. su 2008 m., 2010 m. palyginti su 2009 m. atliktos Lietuvos banko apklausos metu gautais rezultatais, padidėjo 7 000 litų ir sudarė daugiau negu 152 000 Lt. Tuo tarpu 2011 m. atliktos apklausos duomenimis paaiškėjo, kad vidutinis būsto paskolos dydis padidėjo 2000 Lt lyginant su 2010 m. ir siekė 154000 Lt. Iš pateikto 21 pav. matyti, kad didžiausias vidutinis paskolos dydis Lietuvoje būstui įsigyti buvo 2008 m.

4 priede pateikiama informacija apie AB DnB NORD banko ir AB SEB banko tokios pat rūšies teikiamas paslaugas privatiems klientams, t.y. būsto kreditai, vartojamieji kreditai ir kreditai, įkeičiant kokį nors turtą. Lyginant būsto paskolų sąlygas abejuose bankuose, nustatyta, kad paskolos gavėjas AB DnB NORD banke nėra apibrėžiamas, o AB SEB banke jis traktuojamas kaip asmuo, nejaunesnis nei 18 m. ir turintis pastovias pajamas. Būsto kreditas AB DnB NORD banke gali būti suteikiamas litais, eurais ir JAV doleriais (būtina pažymėti, kad nuo 2008 07 16 kreditai JAV doleriais gali būti suteikiami tik kredito gavėjams pajamas gaunantiems JAV doleriais), tuo tarpu AB SEB banke – litais ir eurais, palūkanos abejuose bankuose gali būti kintamos ir fiksuotos, pagal kliento pageidavimą. Kintamos palūkanų normos gali būti nustatomos kas 1, 3, 6 ar 12 mėn. Kredito terminas (maksimalus) abejuose analizuojamuose bankuose taip pat yra vienodas – 40 m., grąžinimo būdą klientas gali pasirinkti anuitetinį arba linijinį. Maksimali paskolos suma AB DnB NORD banke gali būti iki 90 proc. užstatomo turto vertės, o AB SEB banke – net iki 100 proc. Užstatas AB DnB NORD banke – sodo nameliai, statomi sodo nameliai, gyvenamieji namai, statomi gyvenamieji namai su žemės sklypais, bei butai, o AB SEB banke – tas pats įkeičiamas turtas kaip ir AB DnB NORD banke, bei gali būti įkeičiamos piniginės lėšos, vertybiniai popieriai.

Vartojimo kreditas AB DnB NORD banke apibrėžiamas kaip greitas vartojimo kreditas, kurio valiuta gali būti litai, eurai ir JAV doleriai, o AB SEB banke – litai ir eurai. AB DnB NORD banke greitojo vartojimo kredito terminas gali būti nuo 3 mėn. iki 5 m., o AB SEB banke jis įvardijamas kaip kreditas iki 5 m. Palūkanos abejuose bankuose šiems kreditams yra fiksuotos, grąžinimo būdas anuitetinis, tik AB DnB NORD banke galima pasirinkti ir linijinį kredito grąžinimo būdą. Užstato šiems kreditams bankai nereikalauja, o maksimali suma AB SEB banke gali siekti net 80000 Lt, o AB DnB NORD banke ji gali kisti 1001-40000 Lt ribose.

Kreditai įkeičiant kokį nors turtą AB DnB NORD banke vadinami Privačiais kreditais, o AB SEB banke – Didelių galimybių kreditais. Įsigyti kreditus bankuose galima tomis pačiomis valiutomis kaip ir kitus kreditus, AB DnB NORD banke kreditas suteikiamas nuo 6 mėn. iki 10 m., o AB SEB banko siūlomas terminas yra ilgesnis – net 25 m. Palūkanų normos gali būti fiksuotos arba kintamos, o grąžinimo būdą AB SEB banke klientas gali pasirinkti pats – linijinį ar anuitetinį, o apie AB DnB NORD banke nustatytą grąžinimo būdą duomenų nebuvo rasta. AB SEB banke nerasta informacijos apie tai, kokio dydžio kreditas gali būti suteikiamas, akivaizdu, kad tai priklausys nuo asmens įkeičiamo turto ir gaunamų pajamų, o AB DnB NORD banke galima gauti kreditą iki 80 proc. įkeičiamo turto vertės. Įkeičiamas turtas abejuose bankuose gali būti toks pats kaip ir imant kreditus būstui įsigyti.

Be minėtų paslaugų privatiems klientams AB DnB NORD bankas ir AB SEB bankas siūlo ir kitas paslaugas. AB DnB NORD bankas siūlo būsto kredito programą PIRMI NAMAI, greitąjį vartojimo kreditą internetu, greitąjį vartojimo kreditą su draudimu, kredito limitą, kreditą

studentams su valstybės garantija, kreditą ISM magistrantūros studijoms. Tuo tarpu AB SEB bankas siūlo kredito limitą, atvirkštinį atsipirkimo sandorį, bei kreditus daugiabučių namų bendrijoms. Žinoma, abu bankai teikia lizingo paslaugas, pensijų kaupimo ir draudimo paslaugas.

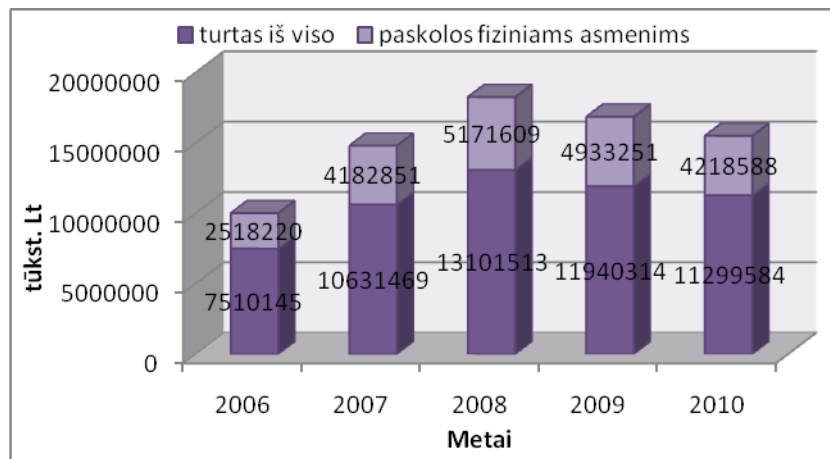
Apibendrinant AB DnB NORD ir AB SEB bankų kreditavimo paslaugų analizę, nustatyta, kad darbo užmokesčio didėjimas ar mažėjimas turi tiesioginės įtakos fizinių asmenų paskolų kiekio didėjimui ar, atitinkamai, mažėjimui. Analizuojant fizinių asmenų kreditavimo paslaugas struktūriškai, paaiškėjo, kad abejuose analizuojamuose bankuose didžiausią suteiktų kreditų dalį sudaro būsto kreditai, mažesnę – kiti kreditai, bei pačią mažiausią – vartojamieji kreditai. Remiantis Lietuvos banko atlikta paskolas būstui įsigyti turinčių namų ūkių apklausa 2006-2011 m., nustatyta, kad būstui įsigyti daugiausiai kreditus ima 25-40 m. amžiaus asmenys, nes būsto kreditas dažniausiai suteikiamas 20-25 metams. Didžiausia vidutinė kredito būstui įsigyti suma buvo 2008 m. ir siekė 175 tūkst. Lt, o 2009 m. sumažėjo iki 145 tūkst. Lt, toks staigus pasikeitimas stebimas todėl, kad bankai pradėjo vykdyti agresyvią kreditavimo politiką. 2011 m. ši suma padidėjo iki 154 tūkst. Lt. Tiek AB DnB NORD bankas, tiek ir AB SEB bankas, siekdami pritraukti kuo daugiau klientų teikia įvairias paslaugas ir konkuruoja tarpusavyje, sudarydami kuo patrauklesnes sąlygas klientui.

2.4. Bankų pajamos iš kreditavimo veiklos

Kuo komercinis bankas tinkamiau valdo savo finansus, tuo jis labiau gali pasigirti didesniu savo pelnu, pasibaigus ataskaitiniam laikotarpiui. Fizinių asmenų kreditavimas, atneša maždaug pusę komercinio banko bendro pelno (AB DnB NORD ir AB SEB bankų pavyzdžiu). Geresnį banko finansinio valdymo rezultatą įtakoja sėkmingas finansinių veiksnių naudojimas, bei tinkamas galimos finansinės rizikos įvertinimas.

2.4.1. AB DnB NORD banko pajamos iš kreditavimo veiklos

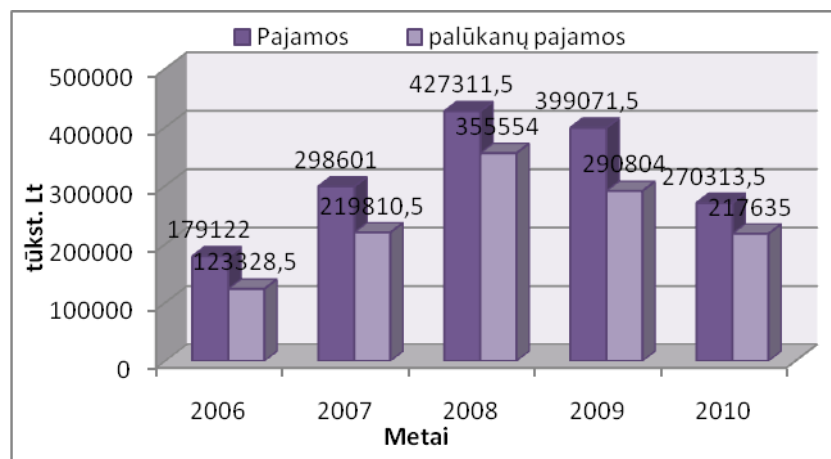
Šiame poskyryje bus atliekama AB DnB NORD banko pajamų iš fizinių asmenų kreditavimo veiklos analizė. Analizuojant AB DnB NORD banko fizinių asmenų pajamas iš kreditavimo veiklos, įdomu sužinoti, kokią dalį visame banko turte sudaro fiziniams asmenims suteiktos paskolos.

22 pav. AB DnB NORD banko fiziniams asmenims suteiktų paskolų dalis visame turte 2006-2010 m.

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos bankų asociacijos pagrindiniais Lietuvos bankų veiklos 2006-2010 m. duomenimis.

Atlikti skaičiavimai parodė (22 pav.), kad paskolos suteiktos fiziniams asmenims visame turte AB DnB NORD banke sudaro ganėtinai didelę dalį. 2006 m. fiziniams asmenims suteiktų paskolų visame turte dalis sudarė 34 proc., 2007-2008 m. – 40 proc., 2009 m. – 41 proc., o 2010 m. sumažėjo ir fiziniams asmenims suteiktų paskolų dalis visame turte sudarė 37 proc.

23 pav. Palūkanų pajamų ir visų pajamų kitimas 2006-2010 m. laikotarpiu (iš fizinių asmenų)

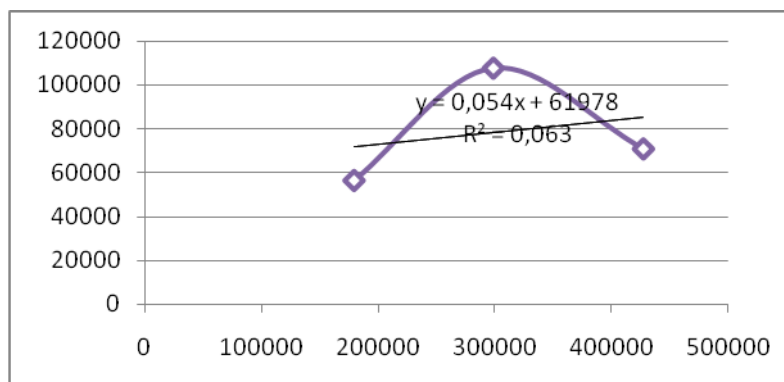
Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos bankų asociacijos pagrindiniais Lietuvos bankų veiklos 2006-2010 m. duomenimis.

Analizuojant palūkanų pajamų pajamas visose pajamose nustatyta, kad minėtos pajamos sudaro pagrindinę dalį visose pajamose. Analizuojant procentinį kitimą nustatyta, kad 2006 m. palūkanų pajamos visose pajamose sudarė 69 proc., 2007 m. – 74 proc., 2008 m. pastebima didžiausia procentinė dalis per visą analizuojamą laikotarpį, net – 83 proc., 2009 m. – 73 proc., o 2010 m. – 81 proc. sudarė palūkanų pajamos visose gautose AB DnB NORD banko pajamose. Kadangi pastebima tokia didelė procentinė dalis palūkanų pajamų visose pajamose, todėl galima teigti, kad

pajamų didėjimui ar atitinkamu laikotarpiu – mažėjimui, įtakos turėjo suteikiamų paskolų kiekis ir už jas gaunamų palūkanų suma.

Analizuojant fizinių asmenų pajamų ir grynojo pelno priklausomybę (2006-2008 m., kuomet rodikliai yra teigiami dydžiai), nustatyta, kad ryšys tarp šių dviejų reiškinų nėra labai stiprus – 0,25. Determinacijos koeficientas R^2 rodo, kiek procentų bendrosios variacijos galima paaiškinti faktorinio požymio kitimu. Šiuo atveju fizinių asmenų pajamų apimtis lemia grynąjį pelną 6 procentais.

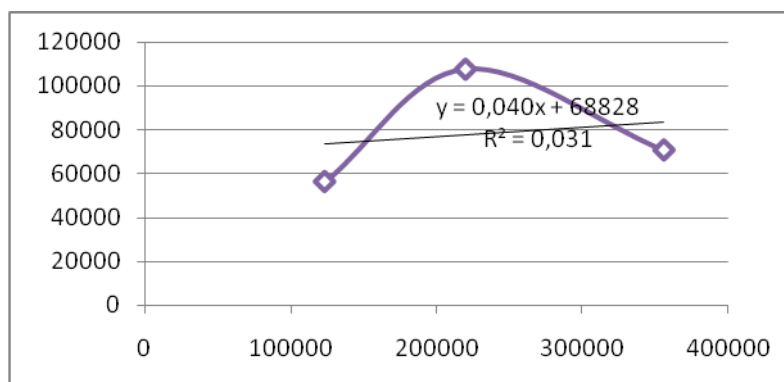
Gautos regresijos lygties $y_t = 61978 + 0,054x$ regresijos koeficientas prie x rodo, kiek pasikeis rezultatinis požymis, faktoriniam pasikeitus 1 vienetu. Šiuo atveju – pajamoms, gautoms iš fizinių asmenų, išaugus 1 tūkst. Lt, grynasis pelnas iš fizinių asmenų išaugs 5 Lt.

24 pav. AB DnB NORD banko fizinių asmenų pajamos 2006-2008 m., tūkst. Lt

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos bankų asociacijos pagrindiniais Lietuvos bankų veiklos 2006-2008 m. duomenimis.

Toliau analizuojant palūkanų pajamų iš fizinių asmenų ir grynojo pelno ryšį (25 pav.), 2006-2008 m. (kuomet rodikliai yra teigiami dydžiai), nustatyta, kad ryšys tarp šių dviejų reiškinų yra silpnas – 0,18. Determinacijos koeficientas R^2 rodo, kad šiuo atveju palūkanų pajamų apimtis lemia grynąjį pelną 3 procentais.

25 pav. AB DnB NORD banko fizinių asmenų palūkanų pajamos 2006-2008 m., tūkst. Lt

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos bankų asociacijos pagrindiniais Lietuvos bankų veiklos 2006-2008 m. duomenimis.

Gautos regresijos lygties $y_i=68828+0,0406x$ regresijos koeficientas prie x rodo, kiek pasikeis rezultatinis požymis, faktoriniam pasikeitus 1 vienetu. Šiuo atveju – palūkanų pajamoms, iš fizinių asmenų, išaugus 1 tūkst. Lt, grynasis pelnas išaugs 4 Lt.

AB DnB NORD banko aktyvų ir pasyvų spragos analizė atliekama skirstant banko aktyvus ir pasyvus į jautrius ir nejautrius rinkos palūkanų normos pokyčiams. Tiek aktyvai, tiek pasyvai, jautrūs rinkos palūkanų normos pasikeitimams, skirstomi pagal terminus: iki 1 mėnesio, nuo 1 iki 3 mėnesių, nuo 3 iki 6 mėnesių, nuo 6 iki 12 mėnesių ir daugiau nei 1 metai. Nejautrūs palūkanų normai aktyvai ir pasyvai išskiriami ir pajamų spragos analizės skaičiavimuose nenaudojami.

16 lentelė

AB DnB NORD banko 2010 m. pajamų spragos analizės rezultatai, tūkst. Lt

<i>Jautrūs palūkanų normai</i>								
<i>Laikotarpis</i>	<i>iki 1 mėn.</i>	<i>1-3 mėn.</i>	<i>3-6 mėn.</i>	<i>6-12 mėn.</i>	<i>virš 1 m.</i>	<i>nejautrūs palūkanų normai</i>	<i>iš viso</i>	
<i>Aktyvai</i>	416885	206655	396687	701814	5430699	362302	7515042	
<i>RSA</i>	416885	206655	396687	701814	5430699		7152740	
<i>Pasyvai</i>	613287	575856	311118	815918	2945260	2472126	7733565	
<i>RSL</i>	613287	575856	311118	815918	2945260		5261439	
<i>Spraga (RSA-RSL)</i>	196402	-369201	85569	-114104	2485439			
<i>Spragos suma</i>	196402	-565603	-480034	-594138	1891301			
<i>RSA/RSL</i>	0,68	0,36	1,28	0,86	1,84		1,36	

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB DnB NORD banko 2010 m. finansine ataskaita.

2010 m. pabaigoje (16 lentelė) AB DnB NORD bankas turėjo 7152740 tūkst. Lt jautrių palūkanų normai aktyvų ir 5261439 tūkst. Lt jautrių palūkanų normai pasyvų. Trumpuoju laikotarpiu (iki 12 mėn.) banke jautrių palūkanų normai aktyvų ir pasyvų santykis yra artimas 1, o ilguoju laikotarpiu (virš 1 m.) santykis yra didesnis. Bendras aktyvų ir pasyvų santykis siekia 1,36, tai rodo, jog aktyvų buvo daugiau nei pasyvų.

17 lentelė

AB DnB NORD banko 2009 m. pajamų spragos analizės rezultatai, tūkst. Lt

<i>Jautrūs palūkanų normai</i>								
<i>Laikotarpis</i>	<i>iki 1 mėn.</i>	<i>1-3 mėn.</i>	<i>3-6 mėn.</i>	<i>6-12 mėn.</i>	<i>virš 1 m.</i>	<i>nejautrūs palūkanų normai</i>	<i>iš viso</i>	
<i>Aktyvai</i>	425645	446702	537584	866686	7733970	509040	10519627	
<i>RSA</i>	425645	446702	537584	866686	7733970		10010587	
<i>Pasyvai</i>	944178	1199799	799464	1205455	3749787	2732786	10631469	
<i>RSL</i>	944178	1199799	799464	1205455	3749787		7898683	
<i>Spraga (RSA-RSL)</i>	518533	-753097	-261880	-338769	3984183			
<i>Spragos suma</i>	518533	1271630	1533510	1872279	2111904			
<i>RSA/RSL</i>	0,45	0,37	0,67	0,72	2,06		1,27	

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB DnB NORD banko 2009 m. finansine ataskaita.

2009 m. pabaigoje (17 lentelė) AB DnB NORD bankas turėjo 10010587 tūkst. Lt jautrių palūkanų normai aktyvų ir 7898683 tūkst. Lt jautrių palūkanų normai pasyvų. 2009 m. lyginant su

2010 m. buvo mažesnis aktyvų ir pasyvų santykis ir siekė 1,27, tai rodo, kad 2010 m. sumažėjo pačių aktyvų ir pasyvų. Trumpuoju laikotarpiu 2009 m. aktyvų ir pasyvų jautrių palūkanų normai santykis buvo iki vieno.

18 lentelė

AB DnB NORD banko 2008 m. pajamų spragos analizės rezultatai, tūkst. Lt

<i>Jautrūs palūkanų normai</i>							
<i>Laikotarpis</i>	<i>iki 1 mėn.</i>	<i>1-3 mėn.</i>	<i>3-6 mėn.</i>	<i>6-12 mėn.</i>	<i>virš 1 m.</i>	<i>nejautrūs palūkanų normai</i>	<i>iš viso</i>
<i>Aktyvai</i>	349756	521760	716817	1316103	9686800	510278	13101514
<i>RSA</i>	349756	521760	716817	1316103	9686800		12591236
<i>Pasyvai</i>	1713812	1082675	682529	1737061	5810260	2075176	13101513
<i>RSL</i>	1713812	1082675	682529	1737061	5810260		11026337
<i>Spraga (RSA-RSL)</i>	1364056	-560915	34288	-420958	3876540		
<i>Spragos suma</i>	1364056	-1924971	-1890683	-2311641	1564899		
<i>RSA/RSL</i>	0,20	0,48	1,05	0,76	1,67		1,14

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB DnB NORD banko 2008 m. finansine ataskaita.

2008 m. pabaigoje (18 lentelė) AB DnB NORD bankas turėjo 12591236 tūkst. Lt jautrių palūkanų normai aktyvų ir 11026337 tūkst. Lt jautrių palūkanų normai pasyvų. Trumpalaikių aktyvų jautrių palūkanų normai buvo mažiau nei trumpalaikių pasyvų tuo pat metu, o ilgalaikiu laikotarpiu stebima atvirkščia situacija – aktyvų jautrių palūkanų normos pokyčiams buvo daugiau nei tokių pat pasyvų.

19 lentelė

AB DnB NORD banko 2007 m. pajamų spragos analizės rezultatai, tūkst. Lt

<i>Jautrūs palūkanų normai</i>							
<i>Laikotarpis</i>	<i>iki 1 mėn.</i>	<i>1-3 mėn.</i>	<i>3-6 mėn.</i>	<i>6-12 mėn.</i>	<i>virš 1 m.</i>	<i>nejautrūs palūkanų normai</i>	<i>iš viso</i>
<i>Aktyvai</i>	391193	472001	593385	1958725	8078567	446443	11575117
<i>RSA</i>	391193	472001	593385	1958725	8078567		11125674
<i>Pasyvai</i>	1306022	1548835	1499623	1877601	3745792	1962440	11940314
<i>RSL</i>	1306022	1548835	1499623	1877601	3745792		9977874
<i>Spraga (RSA-RSL)</i>	-914829	1076834	-906238	81124	4332775		
<i>Spragos suma</i>	-914829	1991663	2897901	2816777	1515998		
<i>RSA/RSL</i>	0,30	0,30	0,40	1,04	2,16		1,12

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB DnB NORD banko 2007 m. finansine ataskaita.

2007 m. pabaigoje (19 lentelė) AB DnB NORD bankas turėjo 11125674 tūkst. Lt jautrių palūkanų normai aktyvų ir 9977874 tūkst. Lt jautrių palūkanų normai pasyvų. Trumpuoju laikotarpiu, o ypač iki 6 mėn., aktyvų ir pasyvų santykis buvo labai mažas, tai parodo, jog aktyvų jautrių palūkanų normai buvo žymiai mažiau nei pasyvų jautrių palūkanų normai.

AB DnB NORD banko 2006 m. pajamų spragos analizės rezultatai, tūkst. Lt

<i>Jautrūs palūkanų normai</i>							
<i>Laikotarpis</i>	<i>iki 1 mėn.</i>	<i>1-3 mėn.</i>	<i>3-6 mėn.</i>	<i>6-12 mėn.</i>	<i>virš 1 m.</i>	<i>nejautrūs palūkanų normai</i>	<i>iš viso</i>
<i>Aktyvai</i>	676922	496800	629849	981691	7901754	610768	10771942
<i>RSA</i>	676922	496800	629849	981691	7901754	610768	10161174
<i>Pasyvai</i>	1992329	1367711	514311	1061224	3780451	2583548	11299574
<i>RSL</i>	1992329	1367711	514311	1061224	3780451	2583548	8716026
<i>Spraga (RSA-RSL)</i>	1315407	-870911	115538	-79533	4121303		
<i>Spragos suma</i>	1315407	-2186318	-2070780	-2150313	1970990		
<i>RSA/RSL</i>	0,34	0,36	1,22	0,93	2,09		1,17

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB DnB NORD banko 2006 m. finansine ataskaita.

2007 m. pabaigoje (20 lentelė) AB DnB NORD bankas turėjo 10161174 tūkst. Lt jautrių palūkanų normai aktyvų ir 8716026 tūkst. Lt jautrių palūkanų normai pasyvų.

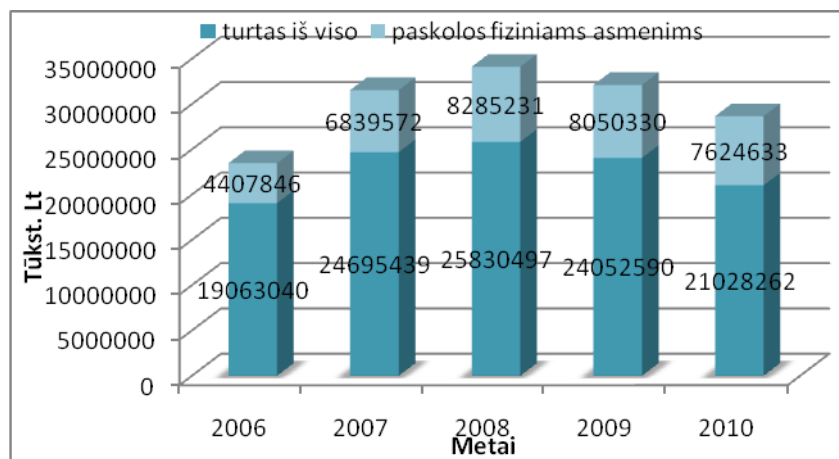
Visu analizuojamu laikotarpiu banko jautrūs palūkanų normai aktyvai viršija jautrius palūkanų normoms pasyvus, todėl galima teigti, kad bankas balanso struktūroje turi teigiamą spragą. Tačiau analizuojant atskirų terminų skirtingus balanso aktyvų ir pasyvų straipsnius, yra stebimas bankui palankus rinkos palūkanų normų augimas, nes spragos dydis yra teigiamas, o kitais perkainojimo terminais – spragos dydis yra neigiamas, todėl rinkos palūkanų normų mažėjimas bankui yra palankesnis.

AB DnB NORD banko aktyvų ir pasyvų pajamų spragos analizės rezultatai pateikiami 16-20 lentelėse, pagal balansinius straipsnius jautrūs ir nejautrūs aktyvai bei pasyvai pateikiami 5-9 prieduose.

Apibendrinant AB DnB NORD banko pajamų iš fizinių asmenų kreditavimo veiklos analizę, galima daryti išvadą, kad fiziniams asmenims suteiktų kreditų dalis visame turte analizuojamu laikotarpiu kito 34-41 proc. ribose. Didžiausia dalis (41 proc.) buvo 2009 m., o mažiausia – 2006 m. (34 proc.). Atlikus analizę, nustatyta, kad palūkanų pajamos sudaro didžiąją dalį, apie 70-83 proc., visų pajamų. Pajamų (iš fizinių asmenų) ir grynojo pelno, bei palūkanų pajamų (iš fizinių asmenų) ir grynojo pelno tarpusavio ryšio analizė parodė, kad ryšys tarp šių reiškinų nėra stiprus. O atlikus banko pajamų spragos analizę (2006-2010 m.), nustatyta, kad analizuojamu laikotarpiu banko jautrūs palūkanų normai aktyvai viršija jautrius palūkanų normai pasyvus, o tai reiškia, kad bankas balanso struktūroje turi teigiamą spragą. Vadinasi, AB DnB NORD bankas turi daugiau jautrių palūkanų normų turto negu įsipareigojimų. Kai palūkanų normos kyla, iškart didėja ir palūkanų pajamos, daugiau nei išlaidos, nes yra perkainojama daugiau turto. O palūkanoms mažėjant – viskas vyksta atvirkščiai, natūralu, kad mažėja ir grynosios palūkanų pajamos.

2.4.2. AB SEB banko pajamos iš kreditavimo veiklos

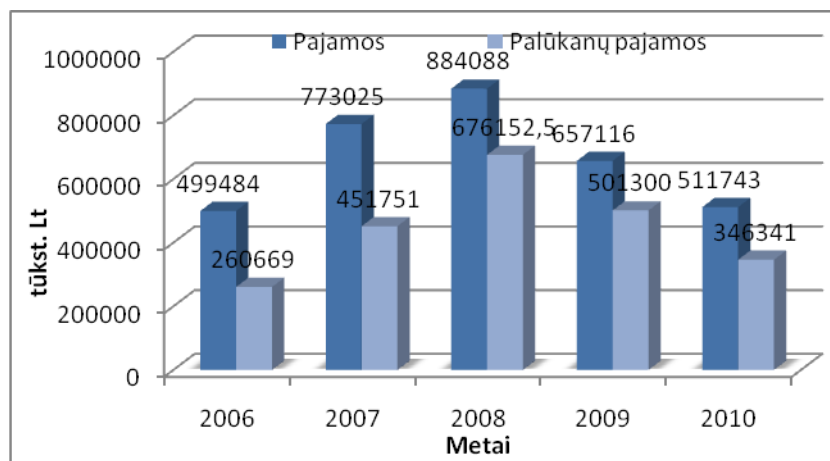
Šiame poskyryje bus atliekama AB SEB banko pajamų iš fizinių asmenų kreditavimo veiklos analizė. Analizuojant AB SEB banko fizinių asmenų pajamas iš kreditavimo veiklos, buvo apskaičiuotas turto ir paskolų fiziniams asmenims santykio - rodiklis.

26 pav. AB SEB banko fiziniams asmenims suteiktų paskolų dalis visame turte 2006-2010 m.

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos bankų asociacijos pagrindiniais Lietuvos bankų veiklos 2006-2010 m. duomenimis.

Atlikti skaičiavimai parodė, kad paskolos suteiktos fiziniams asmenims visame turte AB SEB banke analizuojamu laikotarpiu keitėsi, t.y. nuolat didėjo - 2006 m. fiziniams asmenims suteiktų paskolų visame turte dalis sudarė 23 proc., 2007 – 28 proc., 2008 m. – 32 proc., 2009 m. – 33 proc., o 2010 m. – 36 proc.

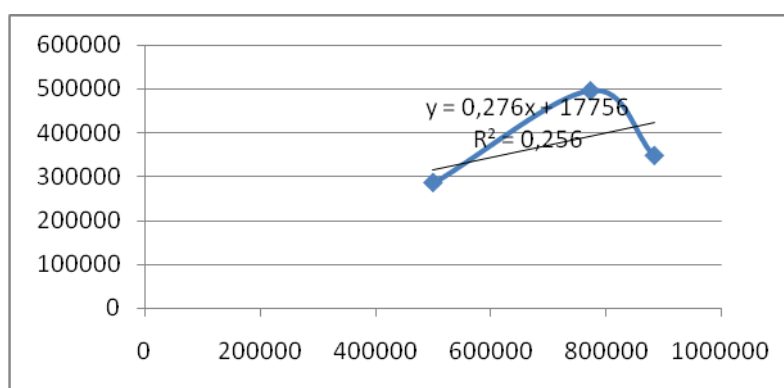
27 pav. Palūkanų pajamų ir visų pajamų kitimas 2006-2010 m. laikotarpiu (iš fizinių asmenų)

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos bankų asociacijos pagrindiniais Lietuvos bankų veiklos 2006-2010 m. duomenimis.

Analizuojant palūkanų pajamų pajamas, gautas iš fizinių asmenų, visose pajamose, taip pat gautose iš fizinių asmenų, nustatyta, kad minėtos pajamos AB SEB banke sudaro pagrindinę dalį visose pajamose iš privačių namų ūkių. Analizuojant procentinį kitimą nustatyta, kad 2006 m.

fizinių asmenų palūkanų pajamos visose pajamose, atėmus pajamas iš juridinių asmenų, sudarė 52 proc., 2007 m. – 58 proc., 2008-2009 m. pastebima didžiausia procentinė dalis per visą analizuojamą laikotarpį, net – 76 proc., o 2010 m.– 68 proc. sudarė palūkanų pajamos visose gautose AB SEB banko pajamose. Kadangi pastebima tokia didelė procentinė dalis palūkanų pajamų visose pajamose, todėl galima teigti, kad pajamų didėjimui ar atitinkamu laikotarpiu – mažėjimui, įtakos turėjo suteikiamų paskolų fiziniams asmenims kiekis ir už jas gaunamų palūkanų suma.

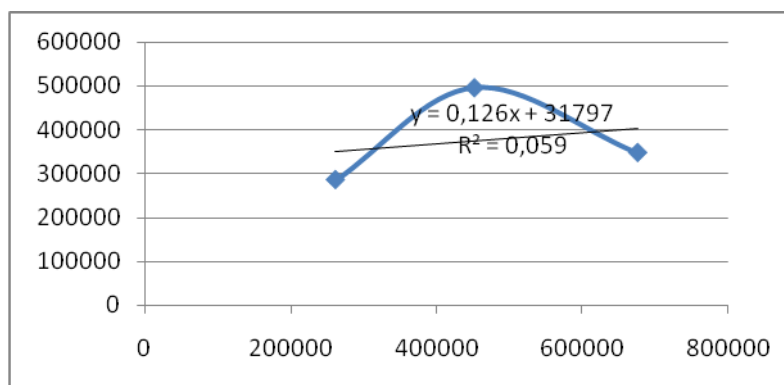
Analizuojant pajamų iš fizinių asmenų ir grynojo pelno priklausomybę (2006-2008 m., kuomet rodikliai yra teigiami dydžiai), nustatyta, kad ryšys tarp šių dviejų reiškinų yra vidutinio stiprumo – 0,5. Determinacijos koeficientas R^2 rodo, kiek procentų bendrosios variacijos galima paaiškinti faktorinio požymio kitimu. Šiuo atveju pajamų apimtis lemia grynąjį pelną 25 procentais.

28 pav. AB SEB banko fizinių asmenų pajamos 2006-2008 m., tūkst. Lt

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos bankų asociacijos pagrindiniais Lietuvos bankų veiklos 2006-2008 m. duomenimis.

Gautos regresijos lygties $y_t = 177563 + 0,2767x$ regresijos koeficientas prie x rodo, kiek pasikeis rezultatinis požymis, faktoriniam pasikeitus 1 vienetu. Šiuo atveju – pajamoms iš fizinių asmenų išaugus 1 tūkst. Lt, grynasis pelnas išaugs maždaug 27,67 Lt.

29 pav. AB SEB banko fizinių asmenų palūkanų pajamos 2006-2008 m., tūkst. Lt

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos bankų asociacijos pagrindiniais Lietuvos bankų veiklos 2006-2008 m. duomenimis.

Toliau analizuojant palūkanų pajamų iš fizinių asmenų ir grynojo pelno ryšį (29 pav.) 2006-2008 m. (kuomet rodikliai yra teigiami dydžiai), nustatyta, kad ryšys tarp šių dviejų reiškinų yra vidutinio stiprumo – 0,24. Determinacijos koeficientas R^2 rodo, kad šiuo atveju palūkanų pajamų apimtis lemia grynąjį pelną 6 procentais.

Gautos regresijos lygties $y_t=317979+0,1263x$ regresijos koeficientas prie x rodo, kiek pasikeis rezultatinis požymis, faktoriniam pasikeitus 1 vienetu. Šiuo atveju – fizinių asmenų palūkanų pajamoms išaugus 1 tūkst. Lt, grynasis pelnas išaugs apie 12,63 Lt.

AB SEB banko aktyvų ir pasyvų spragos analizė atliekama suskirstant banko aktyvus ir pasyvus į jautrius rinkos palūkanų normos pokyčiams ir nejautrius rinkos palūkanų normos pokyčiams. Aktyvai ir pasyvai, kurie yra jautrūs rinkos palūkanų normos pasikeitimams, pagal AB SEB banko duomenis, skirstomi pagal terminus: iki 1 metų, nuo 1 iki 3 metų, daugiau nei 3 metai. Analizei atlikti naudojami tik jautrūs palūkanų normos pasikeitimams aktyvai ir pasyvai, nejautrūs – pajamų spragos skaičiavimuose nėra naudojami. 2006-2010 m. laikotarpio AB SEB banko analizuojamų balanso aktyvų ir pasyvų atitinkamų straipsnių pajamų spragos analizės rezultatai pateikiami 21-25 lentelėse, o 10-14 prieduose pateikiama detalesnė straipsnių analizė.

Spragos ir su ja susijusių rodiklių analizė leidžia nustatyti palūkanų normos rizikos laipsnį ir kokia aktyvų ir pasyvų politika yra taikoma AB SEB banke. 21 lentelėje pateikiami 2010 m. pajamų spragos analizės rezultatai.

21 lentelė

AB SEB banko 2010 m. pajamų spragos analizės rezultatai, tūkst. Lt

<i>Jautrūs palūkanų normai</i>					
<i>Laikotarpis</i>	<i>iki 1 metų</i>	<i>1-3 metai</i>	<i>daugiau negu 3 metai</i>	<i>nejautrūs palūkanų normai</i>	<i>iš viso</i>
<i>Aktyvai</i>	17391505	3410927	8090551	2332393	31225376
<i>RSA</i>	17391505	3410927	8090551		28892983
<i>Pasyvai</i>	7004878	8440731	6321062	9458705	31225376
<i>RSL</i>	7004878	8440731	6321062		21766671
<i>Spraga (RSA-RSL)</i>	10386627	-5029804	1769489		
<i>Spragos suma</i>	10386627	5356823	7126312		
<i>RSA/RSL</i>	2,48	0,40	1,28		1,33

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB SEB banko 2010 m. finansine ataskaita.

Iš 21 lentelės duomenų matyti, kad 2010 m. AB SEB bankas turėjo apie 28892983 tūkst. Lt palūkanų normoms jautrių aktyvų ir 21766671 tūkst. Lt – pasyvų. 2010 m. jautrūs palūkanų normoms aktyvai buvo didesni už jautrius palūkanų normai pasyvus, nes RSA ir RSL santykis yra 1,33. Tačiau analizuojant atskirus laikotarpius – 1-3 m. – spraga yra neigiama, tačiau aktyvų ir pasyvų santykis yra teigiamas. Neigiama spraga rodo, kad bankui yra palankus palūkanų normos mažėjimas, nes tokiu atveju yra perkainuota daugiau pasyvų negu aktyvų, t.y AB SEB bankas perkainoja klientų terminuotus indėlius bei kitus įsipareigojimus, kurių dėka yra finansuojamos

paskolos. Palūkanų normos augimas bankui yra palankus iki 1 metų ir daugiau kaip 3 metai laikotarpiu, nes šiuo metu jautrių palūkanų normoms aktyvų ir pasyvų santykis yra didesnis už 1. 22 lentelėje pateikiami 2009 m. pajamų spragos analizės rezultatai.

22 lentelė

AB SEB banko 2009 m. pajamų spragos analizės rezultatai, tūkst. Lt

<i>Jautrūs palūkanų normai</i>					
<i>Laikotarpis</i>	<i>iki 1 metų</i>	<i>1-3 metai</i>	<i>daugiau negu 3 metai</i>	<i>nejautrūs palūkanų normai</i>	<i>iš viso</i>
<i>Aktyvai</i>	19809666	2844757	6817187	3410664	32882274
<i>RSA</i>	19809666	2844757	6817187		29471610
<i>Pasyvai ir</i>	16564253	4714842	4439318	7245692	32964105
<i>RSL</i>	16564253	4714842	4439318		25718413
<i>Spraga (RSA-RSL)</i>	3245413	-1870085	2377869		
<i>Spragos suma</i>	3245413	1375328	3753197		
<i>RSA/RSL</i>	1,20	0,60	1,54		1,15

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB SEB banko 2009 m. finansine ataskaita.

Iš 22 lentelės duomenų matyti, kad 2009 m. AB SEB bankas turėjo 29471610 tūkst. Lt palūkanų normoms jautrių aktyvų ir 25718413 tūkst. Lt – pasyvų.

2009 m. AB SEB bankas turėjo santykinai mažiau palūkanoms jautrių aktyvų nei pasyvų lyginant su 2010 m., nes tada aktyvų ir pasyvų santykis buvo 1,33, o 2009 m. sumažėjo iki 1,15. Terminų suderinamumo atžvilgiu lyginant su 2010 m. vyksta panašios tendencijos: iki 1 metų ir daugiau nei 3 metų laikotarpiu jautrių palūkanų normoms aktyvų ir jautrių palūkanų normoms pasyvų santykis yra virš 1, o 1-3 metų laikotarpiu – iki 1. 23 lentelėje pateikiama informacija apie 2008 m. pajamų spragos analizės rezultatus.

23 lentelė

AB SEB banko 2008 m. pajamų spragos analizės rezultatai, tūkst. Lt

<i>Jautrūs palūkanų normai</i>					
<i>Laikotarpis</i>	<i>iki 1 metų</i>	<i>1-3 metai</i>	<i>daugiau negu 3 metai</i>	<i>nejautrūs palūkanų normai</i>	<i>iš viso</i>
<i>Aktyvai</i>	20525098	3428207	7075559	2509132	33537996
<i>RSA</i>	20525098	3428207	7075559		31028864
<i>Pasyvai</i>	14969110	3817445	5910154	8507229	33203938
<i>RSL</i>	14969110	3817445	5910154		24696709
<i>Spraga (RSA-RSL)</i>	5555988	-389238	1165405		
<i>Spragos suma</i>	5555988	5166750	6332155		
<i>RSA/RSL</i>	1,37	0,90	1,20		1,26

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB SEB banko 2008 m. finansine ataskaita.

Tuo tarpu 2008 m. lyginant su 2009 m. nustatyta, kad AB SEB bankas turėjo santykinai daugiau palūkanoms jautrių aktyvų negu pasyvų, nes 2008 m. jautrių palūkanų normoms aktyvų ir jautrių palūkanų normoms pasyvų santykis siekė 1,26. O 2007 m. lyginant su 2008 m. stebima ta pati tendencija – bendras aktyvų ir pasyvų, jautrių palūkanų normai, santykis siekia 1,42. 2008 m.

AB SEB bankas turėjo 31028864 tūkst. Lt palūkanų normoms jautrių aktyvų ir 24696709 tūkst. Lt – pasyvų, 2007 m. atitinkamai 26583549 tūkst. Lt aktyvų ir 18681703 tūkst. Lt – pasyvų.

24 lentelė

AB SEB banko 2007 m. pajamų spragos analizės rezultatai, tūkst. Lt

<i>Jautrūs palūkanų normai</i>					
<i>Laikotarpis</i>	<i>iki 1 metų</i>	<i>1-3 metai</i>	<i>daugiau negu 3 metai</i>	<i>nejautrūs palūkanų normai</i>	<i>iš viso</i>
<i>Aktyvai</i>	19785910	1873292	4924347	2752853	29336402
<i>RSA</i>	19785910	1873292	4924347		26583549
<i>Pasyvai ir kapitalas</i>	12383287	1985044	4313372	10188424	28870127
<i>RSL</i>	12383287	1985044	4313372		18681703
<i>Spraga (RSA-RSL)</i>	7402623	-111752	610975		
<i>Sragos suma</i>	7402623	7290871	7901846		
<i>RSA/RSL</i>	1,60	0,94	1,14		1,42

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB SEB banko 2007 m. finansine ataskaita.

2006 m. lyginant su 2007 m. nustatyta, kad AB SEB bankas turėjo santykinai daugiau palūkanoms jautrių aktyvų negu pasyvų, nes 2006 m. jautrių palūkanų normoms aktyvų ir jautrių palūkanų normoms pasyvų santykis sumažėjo iki 1,42. 2007 m. visu analizuojamu laikotarpiu stebimas pats didžiausias jautrių palūkanų normoms aktyvų ir jautrių palūkanų normoms pasyvų santykis, kuris siekia 1,75, toliau analizuojamu laikotarpiu jis ima mažėti. Galima daryti išvadą, kad visu analizuojamu laikotarpiu AB SEB bankas turėjo santykinai daugiau jautrių palūkanų normai aktyvų, nei pasyvų (tik 2010 m. santykis ima ir vėl didėti).

25 lentelė

AB SEB banko 2006 m. pajamų spragos analizės rezultatai, tūkst. Lt

<i>Jautrūs palūkanų normai</i>					
<i>Laikotarpis</i>	<i>iki 1 metų</i>	<i>1-3 metai</i>	<i>daugiau negu 3 metai</i>	<i>nejautrūs palūkanų normai</i>	<i>iš viso</i>
<i>Aktyvai</i>	17022809	1353794	2073186		20449789
<i>RSA</i>	17022809	1353794	2073186		20449789
<i>Pasyvai ir kapitalas</i>	9669695	761067	1245448		11676210
<i>RSL</i>	9669695	761067	1245448		11676210
<i>Spraga (RSA-RSL)</i>	7353114	592727	827738		
<i>Sragos suma</i>	7353114	7945841	8773579		
<i>RSA/RSL</i>	1,76	1,78	1,66		1,75

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB SEB banko 2006 m. finansine ataskaita.

Apibendrinant AB SEB banko 2006-2010 m. pajamų spragos atliktos analizės gautus rezultatus, galima teigti, kad AB SEB vykdo atsargią bei konservatyvią aktyvų ir pasyvų valdymo politiką, kadangi bendras jautrių palūkanų normoms aktyvų ir pasyvų santykis analizuojamu laikotarpiu (2006-2010 m.) mažėja, tik 2010 m. nežymiai padidėja. Aktyvų ir pasyvų santykio mažėjimas reiškia, kad AB SEB bankas sparčiau didino pasyvų apimtį, nei teikė paskolas ar investavo.

Apibendrinant AB SEB banko pajamų iš fizinių asmenų kreditavimo veiklos analizę, galima daryti išvadą, kad fiziniams asmenims suteiktų kreditų dalis visame turte analizuojamu laikotarpiu kito 24-36 proc. ribose. Didžiausia dalis (36 proc.) buvo 2010 m., o mažiausia – 2006 m. (24 proc.). Atlikus analizę, nustatyta, kad palūkanų pajamos sudaro didžiąją dalį, apie 52-76 proc., visų pajamų. Pajamų (iš fizinių asmenų) ir grynojo pelno, bei palūkanų pajamų (iš fizinių asmenų) ir grynojo pelno tarpusavio ryšio analizė parodė, kad ryšys tarp šių reiškinų nėra stiprus. O atlikus banko pajamų spragos analizę (2006-2010 m.), nustatyta, kad analizuojamu laikotarpiu banko jautrūs palūkanų normai aktyvai viršija jautrius palūkanų normai pasyvus, o tai reiškia, kad bankas balanso struktūroje turi teigiamą spragą, bei nustatyta, kad bankas vykdo atsargią bei konservatyvią aktyvų ir pasyvų valdymo politiką. Kai palūkanų normos kyla - didėja ir palūkanų pajamos, daugiau nei išlaidos, nes yra perkainojama daugiau turto. O palūkanoms mažėjant – viskas vyksta atvirkščiai, natūralu, kad mažėja ir grynosios palūkanų pajamos.

2.3.3. AB DnB NORD ir AB SEB banko pajamų iš kreditavimo veiklos palyginimas

Atlikus atskirą AB DNB NORD ir AB SEB bankų analizę nustatyta, kad fiziniams asmenims suteiktų kreditų dalis visame turte AB DnB NORD banke analizuojamu laikotarpiu kito 34-41 proc. ribose, o AB SEB banke – 24-36 proc. ribose. Tuo tarpu atliekant palūkanų pajamų visose pajamose analizę nustatyta, kad minėtos pajamos sudaro pagrindinę dalį visose pajamose. Analizuojant procentinį kitimą nustatyta, kad 2006 m. palūkanų pajamos visose pajamose sudarė 69 proc., 2007 m. – 74 proc., 2008 m. pastebima didžiausia procentinė dalis per visą analizuojamą laikotarpį, net – 83 proc., 2009 m. – 73 proc., o 2010 m. – 81 proc. sudarė palūkanų pajamos visose gautose AB DnB NORD banko pajamose, o AB SEB banko analizėje nustatyta, kad 2006 m. fizinių asmenų palūkanų pajamos visose pajamose, išėmus pajamas iš juridinių asmenų, sudarė 52 proc., 2007 m. – 58 proc., 2008-2009 m. pastebima didžiausia procentinė dalis per visą analizuojamą laikotarpį, net – 76 proc., o 2010 m. – 68 proc. sudarė palūkanų pajamos visose gautose banko pajamose. Kadangi pastebima tokia didelė procentinė dalis palūkanų pajamų visose pajamose, todėl galima teigti, kad pajamų didėjimui ar atitinkamu laikotarpiu – mažėjimui, įtakos turėjo suteikiamų paskolų fiziniams asmenims kiekis ir už jas gaunamų palūkanų suma. Siekiant nustatyti priklausomybę tarp banko gaunamų pajamų iš fizinių asmenų ir grynojo pelno, buvo skaičiuojamas koreliacijos koeficientas, kuris parodo priklausomybę tarp dviejų reiškinų, ieškant jų funkcinių ryšių. Kuo koeficiento reikšmė artimesnė 1, tuo ryšys tarp reiškinų yra stipresnis. Analizuojant fizinių asmenų pajamų ir grynojo pelno priklausomybę (2006-2008 m., kuomet rodikliai yra teigiami dydžiai), nustatyta, kad ryšys tarp šių dviejų reiškinų nėra labai stiprus – 0,25. Determinacijos koeficientas R^2 rodo, kiek procentų bendrosios variacijos galima paaiškinti faktorinio požymio kitimu. Nustatyta, kad AB

DnB NORD banke fizinių asmenų pajamų apimtis lemia grynąjį pelną 6 procentais, t.y. pajamoms, gautoms iš fizinių asmenų, išaugus 1 tūkst. Lt, grynasis pelnas iš fizinių asmenų išaugus 5 Lt, o AB SEB banke pajamų apimtis lemia grynąjį pelną 25 procentais, pajamoms iš fizinių asmenų išaugus 1 tūkst. Lt, grynasis pelnas išaugus maždaug 27,67 Lt. Toliau analizuojant palūkanų pajamų iš fizinių asmenų ir grynojo pelno ryšį AB DnB NORD banke, nustatyta, kad ryšys tarp šių dviejų reiškinių yra silpnas – 0,18. Determinacijos koeficientas R^2 rodo, kad šiuo atveju palūkanų pajamų apimtis lemia grynąjį pelną 3 procentais, palūkanų pajamoms, iš fizinių asmenų, išaugus 1 tūkst. Lt, grynasis pelnas išaugus 4 Lt. O tuo tarpu AB SEB banke ryšys tarp šių dviejų reiškinių yra vidutinio stiprumo – 0,24. Determinacijos koeficientas R^2 rodo, kad šiuo atveju palūkanų pajamų apimtis lemia grynąjį pelną 6 procentais ir fizinių asmenų palūkanų pajamoms išaugus 1 tūkst. Lt, grynasis pelnas išaugus apie 12,63 Lt.

26 lentelėje pateikiama informacija apie 2006-2010 m. laikotarpiu suteiktas paskolas fiziniams asmenims pagrindiniuose Lietuvos bankuose, kur matoma situacija kokią padėtį užima AB DnB NORD bankas ir AB SEB bankas.

26 lentelė

Lietuvos bankų suteiktos paskolos fiziniams asmenims 2006-2010 m.

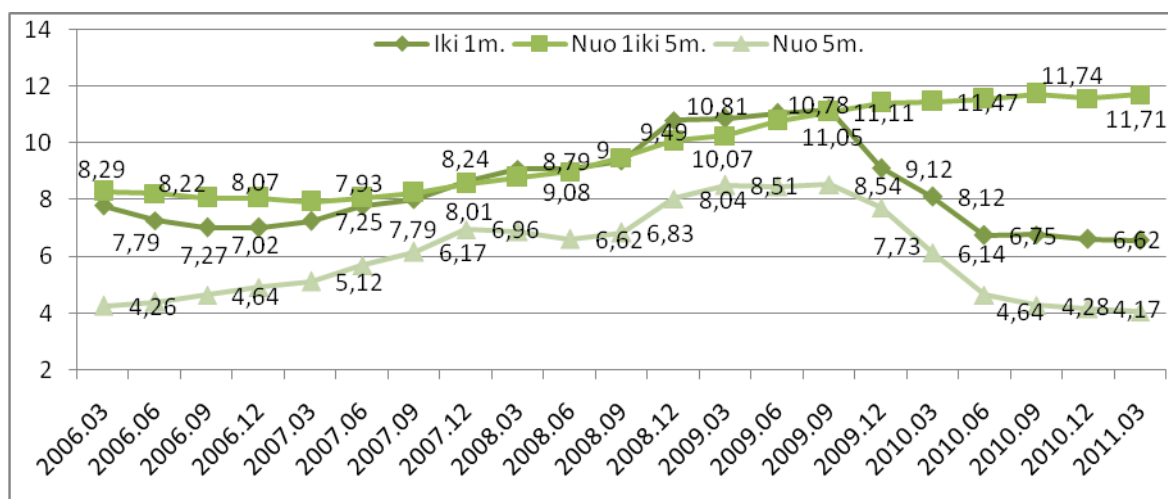
Laikotarpis	2006	proc.	2007	proc.	2008	proc.	2009	proc.	2010	proc.
Bankas										
AB bankas „Swedbank“	4450733	30,26	6714020	28,55	7524049	26,44	6989351	26,09	6558751	26,35
AB bankas „Snoras“	504071	3,43	871146	3,70	988347	3,47	777048	2,90	740506	2,98
AB DnB NORD bankas	2510026	17,06	4164534	17,71	5146398	18,09	4776066	17,83	4094500	16,45
UAB Medicinos bankas	52738	0,36	82571	0,35	95104	0,33	92202	0,34	89816	0,36
Nordea Bank Finland Plc Lietuvos skyrius	803606	5,46	1495686	6,36	2440085	8,57	2613160	9,75	2824558	11,35
AB „Citadele“ bankas	266969	1,81	635150	2,70	748359	2,63	671850	2,51	484951	1,95
Danske Bank A/S Lietuvos filialas	1768312	12,02	2432948	10,35	2836364	9,97	2592766	9,68	2358180	9,47
AB SEB bankas	4082779	27,76	6638089	28,23	8206346	28,84	7905159	29,50	7427376	29,84
AB Šiaulių bankas	145145	0,99	258123	1,10	267561	0,94	222509	0,83	191321	0,77
AB Ūkio bankas	125190	0,85	225755	0,96	203776	0,72	153956	0,57	120796	0,49
Viso:	14709569	100	23518022	100	28456389	100	26794067	100	24890755	100

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos bankų asociacijos duomenimis.

Visu analizuojamu laikotarpiu AB SEB bankas užima antrą vietą pagal suteiktas paskolas fiziniams asmenims Lietuvoje ir suteikia apie 30 proc. visų paskolų, suteikiamų bankų fiziniams asmenims Lietuvoje. Tuo tarpu AB DnB NORD bankas 2006-2010 m. užima trečią vietą pagal visų bankų suteiktas paskolas fiziniams asmenims sumą. Visu analizuojamu laikotarpiu banko išduodamos paskolos fiziniams asmenims sudaro apie 16-18 proc. visų bankų Lietuvoje suteikiamų kreditų fiziniams asmenims.

Analizuojant kiek bendrai Lietuvoje buvo suteikta paskolų fiziniams asmenims per analizuojamą laikotarpį, matoma, kad 2006-2008 m. paskolos tūkst. Lt augo, o 2009-2010 m. išduodamų paskolų kiekis mažėja.

Kadangi Lietuvos komerciniai bankai, Lietuvos bankų asociacija, bei Lietuvos bankas atskirai neskelbia kiekvieno banko palūkanų normos, todėl analizei atlikti buvo naudoti Lietuvos banko skelbiami duomenys apie fizinių asmenų paskolų (namų ūkių) palūkanų normų kitimą bendrai visuose bankuose.

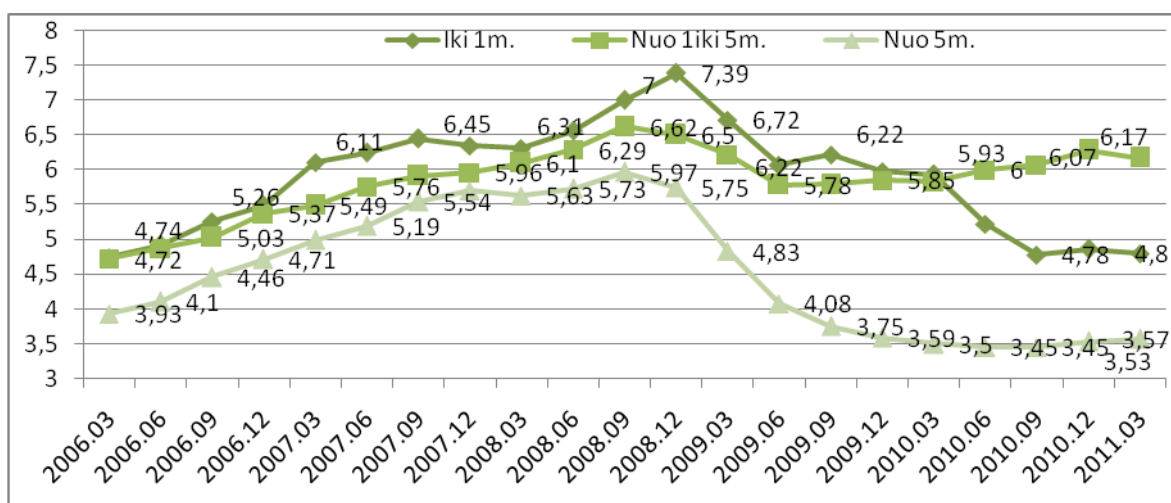

30 pav. Lietuvos komercinių bankų fizinių asmenų paskolų litais palūkanų normos kitimas, proc.

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos banko duomenimis.

30 pav. matoma kaip kito palūkanų norma fiziniams asmenims 2006 03-2011 03 m. laikotarpiu, paskolas paėmusiems litais. Analizuojamu laikotarpiu palūkanų normos iki 1 m. litais augo visu analizuojamu laikotarpiu (pastebima keletas nedidelių palūkanų normos sumažėjimų, tačiau ir vėl palūkanų normos augo), kuomet buvo pasiekta 11,05 proc. riba (2009 12) – aukščiausios palūkanų normos litais trumpesniai nei 1 m. laikotarpiui. Vėliau palūkanų normos ima mažėti ir vėl didėja, tačiau nelabai žymiai. Šiuo metu trumpalaikės palūkanų normos litais siekia 6,62 proc. iki 2009 m. III ketv. palūkanų normos litais tiek iki 1 m., tiek nuo 1 m. iki 5 m., kito labai panašiai, tačiau nuo minėto laikotarpio vidutinio laikotarpio palūkanų normos litais, tęsia augimo ciklą ir šiuo metu siekia 11,71 proc. 2010 m. pabaigoje užfiksuotos didžiausios palūkanos, kurios siekė 11,74 proc. ir buvo, kone dvigubai didesnės nei trumpo laikotarpio palūkanos, tuo pačiu metu. 2006 m. II ketv. – 2011 m. 03 mėn. laikotarpiu palūkanos nuo 1 m. iki 5 m. kito 4,26-8,54 proc. ribose. Analizuojamo

laikotarpio pradžioje palūkanų norma augo nuo 4,26 proc. 2006 m. I ketv. iki 8,54 proc. 2009 m. III ketv., toliau palūkanų norma litais vis mažėja ir paskutiniu analizuojamu laikotarpiu 2011 m. 03 mėn. siekė 4,17 proc., tai yra pačios žemiausios palūkanos litais nuo 1 m. iki 5 m. laikotarpio, per visą analizuojamą laiko tarpą. Galima daryti išvadą, kad iki 2009 m. III ketv. palūkanų normos litais tiek iki 1 m., tiek ir nuo 1 metų iki 5 metų buvo labai panašios, skyrėsi keliais procentiniais punktais, o nuo 2009 m. pabaigos trumpalaikės palūkanų normos (iki 1 m.) ima mažėti, o vidutinės trukmės (nuo 1 m. iki 5 m.) vis dar po truputį auga. Tuo tarpu ilgalaikės (nuo 5 m.) palūkanų normos litais visu analizuojamu laikotarpiu kito labai panašiais tempais kaip ir trumpalaikės palūkanų normos litais, tačiau nuo 5 m. palūkanų normos visu analizuojamu laikotarpiu buvo mažesnės maždaug 2-3 proc.

31 pav. Lietuvos komercinių bankų fizinių asmenų paskolų eurais palūkanų normos kitimas, proc.

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos banko duomenimis.

Analizuojant Lietuvos komercinių bankų fizinių asmenų paskolų eurais palūkanų normos kitimą (31 pav.) nustatyta, kad trumpo laikotarpio palūkanos, t.y. iki 1 metų, nuo analizuojamo laikotarpio pradžios su nedideliais svyravimais augo iki 2008 m. pabaigos, kuomet pasiekė aukščiausią tašką visu analizuojamu laikotarpiu – 7,39 proc. Nuo šio laikotarpio palūkanos ima mažėti ir šiuo metu siekia apie 4,8 proc. Nuo 1 metų iki 5 metų palūkanų normos eurais analizuojamu laikotarpiu iki 2009 m. vidurio kito labai panašiais tempais kaip ir trumpalaikės palūkanų normos, tačiau nuo 2009 m. antro pusmečio, priešingai nei trumpalaikės palūkanų normos, jos ima po truputį augti ir šiuo metu siekia apie 6,17 proc. Tai didžiausias atotrūkis tarp iki 1 metų ir nuo 1 metų iki 5 metų palūkanų normų. Analizuojant ilgalaikių palūkanų normų (nuo 5 metų) kitimų tendencijas, nustatyta, kad visu analizuojamu laikotarpiu šios rūšies palūkanų normos buvo žemiausios – 2006 m. pradžioje siekė 3,93 proc., iki 2008 m. 09 mėn. augo ir pasiekė 5,97 proc. ribą, nuo kurios ima mažėti labai sparčiai ir po metų jau siekia tik 3,75 proc., t.y. sumažėjo dviem procentais. Tokiam ryškiam mažėjimui įtakos turėjo tai, jog Europos centrinis bankas nuo 2008 09 mėn. ėmė mažinti bazines palūkanų normas. Šiuo metu ilgalaikės palūkanų normos eurais

siekia apie 3,53 proc., tačiau manoma, kad jos turėtų truputį padidėti, kadangi Europos Centrinis Bankas padidino bazinę palūkanų normą eurais.

Remiantis AB SEB banko šeimos finansų eksperte Julita Varanauskiene, daugelis paskolas paėmusių gyventojų yra pasirinkę kintamąsias palūkanas. Mažėjant tarpbankinėms palūkanų normoms, anksčiau išduotų paskolų palūkanos irgi buvo perskaičiuojamos. Mažėjant kintamosioms palūkanoms, mažėjo ir ilgesniam laikotarpiui nustatomos (pastoviosios) palūkanos. Vis daugiau naujų paskolų gavėjų renkasi ilgam laikotarpiui fiksuojamas palūkanas. Per paskutinį 2010 metų ketvirtį 31 proc. naujų būsto paskolų litais ir 27 proc. naujų paskolų eurais komerciniuose bankuose suteikta su pastoviosiomis palūkanomis. Remiantis AB DnB NORD banko ir AB SEB banko duomenimis, nustatyta, kad įsigyjant būsto kreditą AB DnB NORD banke fiksuotas palūkanas galima perskaičiuoti kas 2 arba 5 metai, o tuo tarpu AB SEB banke – kas 5 ir kas 10 metų. Fiksuotos palūkanų normos nustatomos kredito pasirašymo dieną banko skyriuje. Kintamosios palūkanų normos abejuose bankuose nustatomos kas 1, 3, 6 ar 12 mėn.

2010 metų pabaigoje LR Seimo priimtas Vartojimo kredito įstatymas, gali dar labiau išauginti susidomėjimą greituosius vartojimo kreditus teikiančiomis bendrovėmis, o ne bankais. Įstatyme sugriežtinta kreditų išdavimo tvarka, bei apibrėžta, kad kredito kainos metinė norma negali būti didesnė, nei 250 proc., todėl greituosius vartojimo kreditus teikiančios bendrovės privalės sumažinti kredito kainas, pelnas bus mažesnis, tačiau gyventojų susidomėjimas tokiomis bendrovėmis gali dar labiau išaugti, o komerciniais bankais – mažėti. Remiantis Lietuvos smulkiųjų vartojimo kreditų asociacijos duomenimis lyginant 2010 m. III ketv. su 2009 m. I ketv. suteiktų kreditų suma išaugo daugiau nei 7 mln. Lt, o naujai pasirašytų sutarčių – beveik 200 proc.

Apibendrinant AB DnB NORD ir AB SEB bankų pajamų spragos analizės rezultatus, galima teigti, kad AB DnB NORD bankas trumpuoju laikotarpiu (iki 1 m.) palaiko jautrių palūkanų normoms aktyvų ir pasyvų santykį artimą vienetui. Tokiu būdu bankas minimizuoja trumpalaikį likvidumą, užtikrindamas galimybę apsisaugoti nuo terminuotų indėlių nutraukimo, vertybinių popierių vertės sumažėjimo ir pan. Tuo tarpu virš 1 m. bankas palaiko teigiamo skirtumo strategiją, nes bankas stengiasi maksimalizuoti kreditų apimtį. Ilgalaikių aktyvų apimtį analizuojamu laikotarpiu didino, nes augo jautrių palūkanų normai aktyvų ir pasyvų santykis. AB SEB banke aktyvai ir pasyvai yra valdomi labai panašiai, tik ilgojo laikotarpio jautrių palūkanų normai aktyvų ir jautrių palūkanų normai pasyvų santykis buvo mažesnis nei AB DnB NORD banke. Visu analizuojamu laikotarpiu AB SEB bankas užima antrą vietą pagal suteiktas paskolas fiziniams asmenims Lietuvoje ir suteikia apie 30 proc. visų paskolų, suteikiamų bankų fiziniams asmenims Lietuvoje. Tuo tarpu AB DnB NORD bankas 2006-2010 m. užima trečią vietą pagal visų bankų suteiktas paskolas fiziniams asmenims sumą ir banko išduodamos paskolos fiziniams asmenims sudaro apie 16-18 proc. visų bankų Lietuvoje suteikiamų kreditų fiziniams asmenims.

2.5. Bankų kreditavimo rizikos valdymas

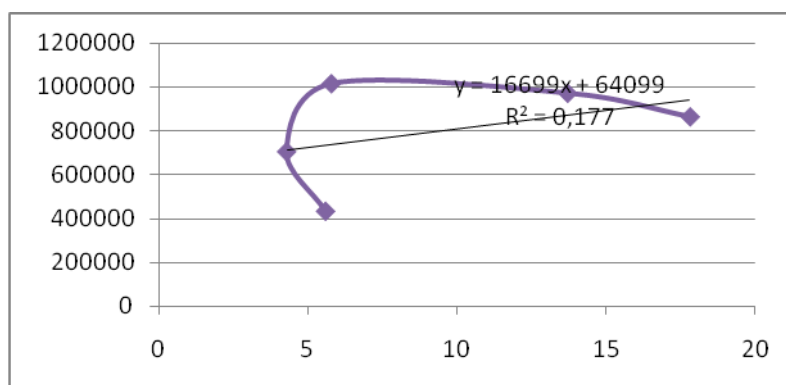
Kaip jau buvo išsiaiškinta teoriniu aspektu, kredito rizika, tai rizika patirti nuostolius dėl laikino ar visiško kliento nemokumo, kurį galėjo įtakoti ekonominės, politinės ar asmeninės priežastys. Siekdami maksimizuoti savo pelną, komerciniai bankai privalo kaip įmanoma tiksliau įvertinti kiekvieną asmenį, norintį gauti kreditą, ir užtikrinti, kad galima rizika būtų kuo mažesnė.

2.5.1. AB DnB NORD banko kreditavimo rizikos valdymas

Kredito rizika – tai rizika grupei patirti nuostolius dėl klientų finansinių įsipareigojimų grupei nevykdymo. Kredito rizika daugiausia kyla iš kreditavimo veiklos ir yra reikšmingiausia rizika grupės versle. Remiantis testavimo nepalankiausiomis sąlygomis rezultatais, banko galimi nuostoliai dėl kredito rizikos pasireiškimo sudaro didžiąją dalį visų galimų nuostolių.

Apsisprendimui suteikti ar ne fiziniam asmeniui paskolą, dažniausiai pasitelkiamos į pagalbą paraiškos, kurias būtina užpildyti norint gauti kreditą. Joje asmuo turi nurodyti atsakymus į bankui rūpimus klausimus. AB DnB NORD bankas savo individualiems klientams pateikia užpildyti paraiškas, pateikiamas 15 priede, jose nurodyti pagrindiniai duomenys, kurių reikalauja AB DnB NORD bankas apie klientą, norintį gauti paskolą.

Analizuojant nedarbo lygio ir pradelstų paskolų skaičiaus ryšį (32 pav.) 2006-2010 m., nustatyta, kad ryšys tarp šių dviejų reiškinų yra vidutinio stiprumo – 0,42. Determinacijos koeficientas R^2 rodo, kad šiuo atveju nedarbo lygio augimas lemia pradelstų paskolų skaičių beveik 18 procentų.

32 pav. Nedarbo lygio įtaka AB DnB NORD banke uždelstoms paskoloms 2006-2010 m.

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Statistikos departamento duomenimis ir AB DnB NORD banko metinėmis ataskaitomis.

Gautos regresijos lygties $y_t=640992+16699x$ regresijos koeficientas prie x rodo, kiek pasikeis rezultatinis požymis, faktoriniam pasikeitus 1 vienetu. Šiuo atveju – nedarbo lygiui padidėjus 1 proc., uždelstų paskolų skaičius AB DnB NORD banke išaugs apie 166990 Lt.

Skolinimo bankams kredito rizika AB DnB NORD banke yra vertinama pagal DnB NORD Grupės nustatytą tvarką. Remiantis šių vertinimų rezultatais, nustatomi pozicijų limitai įvairiems su kredito rizika susijusiems produktams. Kredito kokybės analizės tikslu visos paskolos yra laikomos standartinėmis. Kaip jau minėta, priimant sprendimą dėl paskolų išdavimo fiziniams asmenims, paskolos yra vertinamos remiantis vertinimo balais priemonėmis. Po paskolos suteikimo kliento būklė periodiškai yra įvertinama skolininkų elgsenos reitingavimo priemonės pagalba, taip yra vykdomas paskolų išdavimo monitoringas.

27 lentelė

Suteiktų paskolų pagal riziką struktūra 2007-2010 m. AB DnB NORD banke

Rizikos rūšis	2007		2008		2009		2010	
	Suma, tūkst. Lt	Santykinis dydis, %	Suma, tūkst. Lt	Santykinis dydis, %	Suma, tūkst. Lt	Santykinis dydis, %	Suma, tūkst. Lt	Santykinis dydis, %
<i>Žema rizika</i>		0	2573201	63,8	2685948	77,8	2266979	79,4
<i>Vidutinė rizika</i>		0	968496	24,0	333482	9,7	251142	8,8
<i>Aukšta rizika</i>		0	492603	12,2	432917	12,5	335543	11,8
<i>Neklasifikuojama</i>	3392277	100		0,0		0,0		0,0
<i>Iš viso</i>	3392277	100	4034300	100	3452347	100	2853664	100

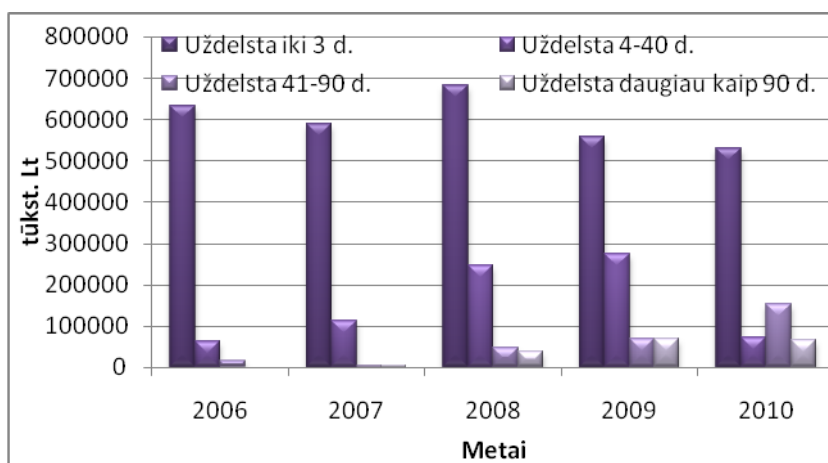
Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB DnB NORD banko metinėmis ataskaitomis.

Paskolų individualiems klientams kredito kokybė atskleista 27 lentelėje. 2009 m. pradžioje įdiegta vieninga reitingų skalė. Reitingai yra susieti su nemokumo tikimybėmis vienerių metų horizontui, t.y. tikimybės, kad per vienerius metus po reitingo nustatymo, klientas gali tapti nepajėgiu vykdyti savo įsipareigojimų. Žemos rizikų reitingo kategorijoms (nuo 1 iki 4) nemokumo tikimybė yra intervale nuo 0 proc. iki 0,75 proc. Vidutinės reitingo kategorijoms (nuo 5 iki 7) – nuo 0,75 proc. iki 3 proc., o aukštos rizikos (nuo 8 iki 11) – daugiau kaip 3 proc. Kadangi 2007 m. fiziniams asmenims suteiktos paskolos dar nebuvo klasifikuojamos pagal riziką, jos priskiriamos neklasifikuotai rizikai, o 2006 m. banko metinėje ataskaitoje pateikiami bendri Banko ir jo Grupės duomenys, todėl šių metų duomenys analizei atlikti nenaudojami.

Analizuojant paskolų struktūros kitimą matoma, kad visu analizuojamu laikotarpiu daugiausiai buvo žemos rizikos paskolų: 2008 m. jos sudarė 63,8 proc., 2009 m. – 77,8 proc., o 2010 m. – 79,4 proc. Vidutinės rizikos paskolų daugiausiai buvo 2008 m., kuomet jos bendrame skaičiuje sudarė 24 proc., 2009 m. ir 2010 m. šios rūšies rizikos paskolų sumažėjo ir atitinkamai siekė 9,7 proc. ir 8,8 proc. aukštos rizikos grupei 2007 m. buvo priskiriama 12,2 proc. paskolų, 2009 m. blogėjant ekonominei situacijai šios rūšies paskolų dar padaugėjo iki 12,5 proc., o 2010 m. po truputį

atsigaunant ekonomikai ir gerėjant situacijai, sumažėjo iki 11,8 proc. Kaip jau minėta, 2007 m. paskolos fiziniams asmenims dar nebuvo klasifikuojamos pagal rizikos grupes, todėl visa suma priskiriama prie neklasifikuojamų paskolų.

33 pav. pateikiama informacija apie AB DnB NORD banke uždelstus mokėti fizinių asmenų kreditus (pateikiama banko ir Grupės informacija). AB DnB NORD banke uždelsti fizinių asmenų kreditai skirstomi į keturias grupes: uždelsti iki 3 d., uždelsti 4-40 d., uždelsti 41-90 d., bei uždelsti daugiau nei 90 d.

33 pav. Uždelsti fizinių asmenų kreditai AB DnB NORD banke 2006-2010 m.

Šaltinis. Sudaryta darbo autorės remiantis AB DnB NORD banko metinėmis ataskaitomis.

AB DnB NORD banke fizinių asmenų uždelstų kreditų kiekis analizuojamu laikotarpiu (2006-2010 m.) keitėsi sekančiai: 2006 m. visos fizinių asmenų uždelstos paskolos sudarė 709301 tūkst. Lt, 2007 m. - 710397 tūkst. Lt (padidėjo labai nežymiai – 1096 tūkst. Lt), 2008 m. siekė 1016013 tūkst. Lt ir tai buvo didžiausia suma per visą analizuojamą laikotarpį. 2009 m. suma sumažėjo iki 972273 tūkst. Lt, o 2010 m. iki 821416 tūkst. Lt. Matoma, kad 2006 m. bendra fizinių asmenų uždelstų kreditų suma buvo mažiausia, o 2008 m. – didžiausia visu analizuojamu laikotarpiu. Šiuo metu situacija gerėja ir galima pasidžiaugti tuo, kad AB DnB NORD banke didžioji pradelstų kreditų dalis yra uždelsta iki 3 d. (2006 m. – 89,2 proc., 2007 m. – 83,1 proc., 2008 m. – 67,1 proc., 2009 m. – 57,5 proc. ir 2010 m. – 64,7 proc.). Viena iš priežasčių, kad tokia didelė dalis uždelstų kreditų iki 3 d., yra ta, kad klientų mokėjimų terminai buvo nustatyti paskutinę metų darbo dieną ir dėl nedarbo dienų buvo atidėtas dalies klientų įmokų įskaitymas.

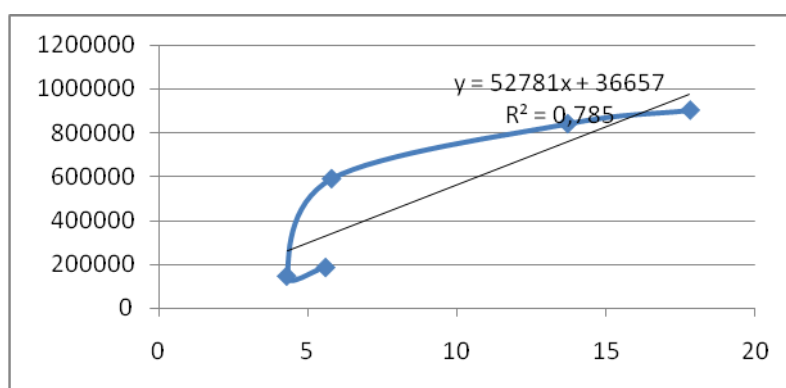
Apibendrinant kredito rizikos vertinimą AB DnB NORD banke, galima teigti, kad ištyrus nedarbo lygio ir pradelstų paskolų skaičiaus ryšio stiprumą, nustatytas vidutinio stiprumo ryšys ir padidėjus nedarbo lygiui 1 proc. pradelstų paskolų skaičius išaugs 166990 Lt. Analizuojant paskolų kiekį pagal riziką, nustatyta, kad didžioji dalis rizikingų paskolų priskiriamos žemai rizikai, o nagrinėjant uždelstų įmokų struktūrinį kitimą, paaiškėjo, kad didžioji dalis uždelstų įmokų yra pradelsta iki 3 d., šiam veiksniai daugiausia įtakos turi tai, kad klientų mokėjimo terminai buvo

nustatyti paskutinę metų darbo dieną ir dėl susidariusių nedarbo dienų buvo atidėtas dalies klientų įmokų įskaitymas.

2.5.2. AB SEB banko kreditavimo rizikos valdymas

Šiame poskyryje bus atlikta AB SEB banko kreditavimo rizikos valdymo analizė. Panašiai kaip ir AB DnB NORD banke vykdoma ir AB SEB banke klientų atranka, kuriems galima suteikti kreditus, kokią paraišką turi užpildyti asmuo, norintis gauti kreditą, pateikiama 16 priede.

Analizuojant nedarbo lygio ir pradelstų paskolų skaičiaus ryšį (34 pav.) 2006-2010 m., nustatyta, kad ryšys tarp šių dviejų reiškinų yra stiprus – 0,89. Determinacijos koeficientas R^2 rodo, kad šiuo atveju nedarbo lygis lemia uždelstų paskolų skaičių AB SEB banke net 78 procentais.

34 pav. Nedarbo lygio įtaka AB SEB banke uždelstoms paskoloms 2006-2010 m.

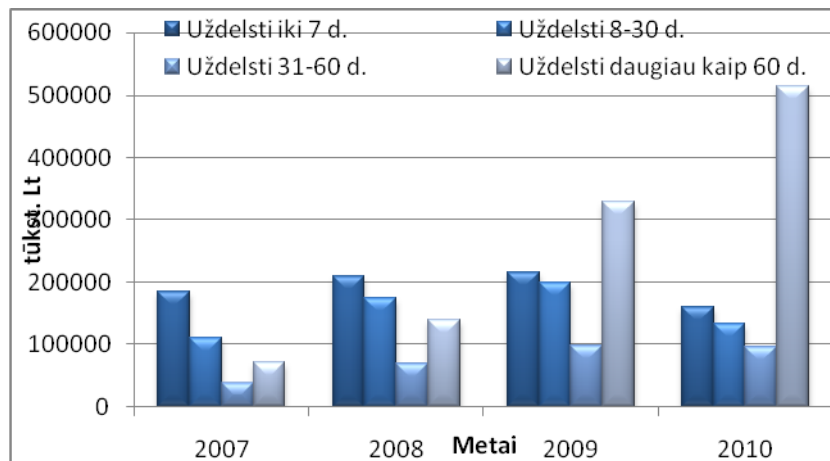
Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Statistikos departamento duomenimis ir AB DnB NORD banko metinėmis ataskaitomis.

Gautos regresijos lygties $y_i = 36657 + 52781x$ regresijos koeficientas prie x rodo, kiek pasikeis rezultatinis požymis, faktoriniam pasikeitus 1 vienetu. Šiuo atveju – nedarbo lygiui išaugus 1 proc., uždelstų paskolų skaičius AB SEB banke išaugus apie 527810 Lt.

AB SEB banko metinėse ataskaitose nėra duomenų apie fiziniams asmenims suteiktų paskolų pagal rizikos rūšis klasifikavimą, todėl tokios analizės atlikti neįmanoma.

35 pav. pateikiama informacija apie AB SEB banke uždelstus mokėti kreditus (Banko ir Grupės informacija), skirstant pagal laikotarpį. AB SEB banke uždelsti fizinių asmenų kreditai skirstomi į keturias grupes: uždelsti iki 7 d., uždelsti 8-30 d., uždelsti 31-60 d., bei uždelsti daugiau nei 60 d.

Bendra uždelstų mokėti fizinių asmenų kreditų suma AB SEB banke 2007-2010 m. labai keitėsi. 2007 m. uždelstų mokėti kreditų suma buvo 403631 tūkst. Lt, 2008 m. padidėjo iki 592024 tūkst. Lt, 2009 m. siekė 842767 tūkst. Lt, o 2010 m. išaugo iki 904631 tūkst. Lt (2006 m. AB SEB bankas duomenų nepateikia pagal tokią klasifikaciją). Lyginant 2010 m. pokytį su 2007 m. nustatyta, kad bendra fizinių asmenų uždelsta mokėti kreditų suma padidėjo 2,2 karto, arba net 224 proc.

35 pav. Uždelsti fizinių asmenų kreditai AB SEB banke 2007-2010 m.

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB SEB banko metinėmis ataskaitomis.

Daugumą iki 7 dienų uždelstų kreditų vėluojama gražinti dėl techninių kliūčių, todėl tai nereiškia kliento finansinės būklės pablogėjimo. Analizuojant procentaliai, galima teigti, kad 2007-2008 m. tokie kreditai sudarė didžiąją dalį uždelstų mokėti kreditų, atitinkamai 45,8 ir 35,4 proc. visų uždelstų kreditų. 2009 m. situacija pasikeitė, kuomet didžiąją dalį fizinių asmenų uždelstų mokėti kreditų sudarė uždelsti daugiau nei 60 d. (39,1 proc.), uždelsti kreditai iki 7 d. sudarė 25,6 proc., atitinkamai 23,6 proc. sudarė uždelsti kreditai 8-30 d., bei 11,7 proc. sudarė kreditai, kurie uždelsti 31-60 d. 2010 m. kreditų, kurie uždelsti ilgiau nei 60 d. skaičius labai išaugo ir siekė net 56,8 proc. Visų kitų uždelstų kreditų suma lyginant su 2009 m. – mažėjo. Uždelstų kreditų daugiau nei 60 d. išaugusiai sumai daugiausiai įtakos turėjo vis dar augantis nedarbas, vidutinio darbo užmokesčio mažėjimas.

Atlikus nedarbo lygio ir pradelstų fizinių asmenų paskolų kiekio tarpusavio ryšio analizę, nustatytas stiprus ryšis ir apskaičiuota, kad nedarbo lygiui padidėjus 1 proc., uždelstų paskolų kiekis AB SEB banke išaugs apie 527810 Lt. Nagrinėjant pradelstų paskolų kiekį struktūriškai, nustatyta, kad 2009-2010 m. labai išaugo paskolų kiekis tų paskolų, kurios buvo pradelstos daugiau nei 60 d. Tikinama, kad tos paskolos, kurios vėluojamos sumokėti iki 7 d., vėluoja dėl techninių kliūčių ir nerodo pablogėjusios kliento finansinės būklės. Uždelstų kreditų daugiau nei 60 d. išaugusiai sumai daugiausiai įtakos turėjo vis dar augantis nedarbas, vidutinio darbo užmokesčio mažėjimas.

2.5.3. AB DnB NORD banko ir AB SEB banko kreditavimo rizikos valdymo palyginimas

Atlikus AB DnB NORD ir AB SEB bankų kreditavimo rizikos valdymo analizę nustatyta, kad AB DnB NORD banke, tiriant nedarbo lygio ir pradelstų paskolų ryšį, nustatytas vidutinio stiprumo ryšys, o AB SEB banke – stiprus ryšys. AB DnB NORD banke nedarbo lygio augimas lemia pradelstų paskolų skaičių beveik 18 procentų, o AB SEB banke - net 78 procentais. Tiriant nedarbo

lygio įtaką uždelstom paskolom, nustatyta, kad nedarbo lygiui padidėjus 1 proc., uždelstų paskolų skaičius AB DnB NORD banke išaugs apie 166990 Lt, o AB SEB banke – 527810 Lt. Analizuojant paskolų kiekį pagal riziką AB DnB NORD banke, nustatyta, kad didžioji dalis rizikingų paskolų priskiriamos žemai rizikai. Koks paskolų kiekis kokiai rizikai priskiriamas AB SEB bankas neinformuoja. O nagrinėjant uždelstų įmokų struktūrinį kitimą, paaiškėjo, kad didžioji dalis uždelstų įmokų AB DnB NORD banke yra pradelsta iki 3 d., šiam veiksniai daugiausia įtakos turi tai, kad klientų mokėjimo terminai buvo nustatyti paskutinę metų darbo dieną ir dėl susidariusių nedarbo dienų buvo atidėtas dalies klientų įmokų įskaitymas, o AB SEB banke, nustatyta, kad 2009-2010 m. labai išaugo paskolų kiekis tų paskolų, kurios buvo pradelstos daugiau nei 60 d. Tikinama, kad tos paskolos, kurios vėluojamos sumokėti iki 7 d., vėluoja dėl techninių kliūčių ir nerodo pablogėjusios kliento finansinės būklės. Uždelstų kreditų daugiau nei 60 d. išaugusiai sumai daugiausiai įtakos turėjo vis dar augantis nedarbas, vidutinio darbo užmokesčio mažėjimas.

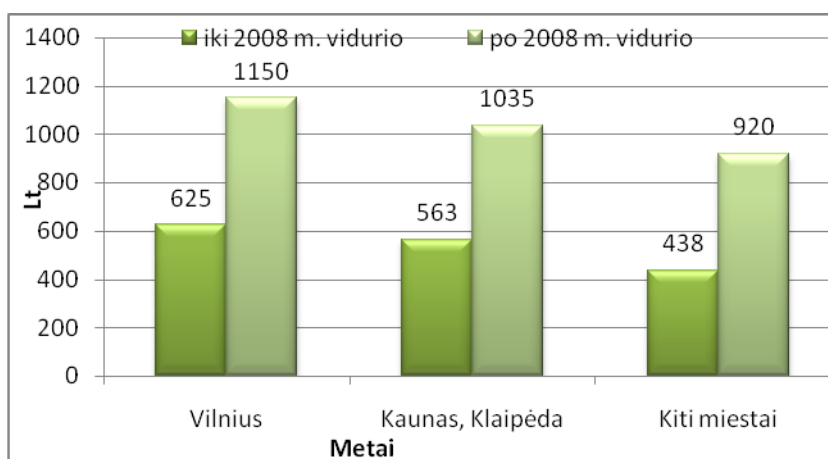
AB DNB NORD banke ir AB SEB banke kredito rizika valdoma atliekant išsamią kliento analizę tiek prieš suteikiant jam paskolą, tiek ir stebint ją po paskolos suteikimo. Kredito rizika yra vertinama naudojant: kliento/produkto segmento vertinimą balais (*scoring*) – šis vertinimas balais yra naudojamas teikiant paskolas privatiems asmenims. Priemonės dėl kreditų suteikimo ir galimos rizikos patyrimo yra nuolat tobulinamos, analizuojant istorinius duomenis apie patirtus nuostolius dėl kredito rizikos pasireiškimo, tikrinamas jų patikimumas. Paskolų privatiems asmenims vertinimas priimant sprendimą dėl paskolos išdavimo atliekamas naudojantis viduje sukurtomis statistinėmis vertinimo balais priemonėmis. Paskolos vertinamos naudojant skirtingas vertinimo balais priemones. Vertinimui naudojami kliento paraiškos bei jo kreditavimo istorijos duomenys.

2010 m. atliktos bankų apklausos dėl skolinimosi apžvalga atskleidžia, kad būsto paskoloms įsigyti bankų vertinimo sąlygos beveik nepakito - atsakė 83 proc. apklaustųjų bankų, 8 proc. teigė, kad labai sugriežtėjo, kiti 8 proc. – sušvelnino savo keliamas sąlygas. 58 proc. apklaustųjų bankų teigė, kad norintiems įsigyti vartojamąsias arba kitas paskolas sąlygos beveik nepakito, 8 proc., kad labai sugriežtėjo, kiti 8 proc., kad šiek tiek sugriežtėjo ir 25 proc. bankų nurodė, kad šiek tiek sušvelnėjo.

36 pav. pateikiama kokios buvo nustatytos reikalaujamos vieno asmens mėnesinės pajamos (atėmus gražinamo kredito įmokas bei kitus turimus įsipareigojimus) 2007 m. ir 2009 m.

Kaip matyti iš 36 paveikslo, iki sunkmečio Vilniuje gyvenančiam vienam, nesusituokusiam ir neturinčiam vaikų asmeniui, po visų įsipareigojimų padengimo, turėdavo likti 625 Lt, o Lietuvą užplūdus sunkmečiui ši suma išaugo net iki 1150 Lt, tai yra padidėjo 525 Lt. Esant toms pačioms situacijoms Kaune bei Klaipėdoje anksčiau minimali suma siekė 563 Lt, tuo tarpu dabar išaugo 472 Lt ir siekia 1035 Lt. Mažesniuose miestuose iki sunkmečio buvo reikalaujama, kad vienam

asmeniui po išipareigojimų padengimo liktų 438 Lt, o pasikeitus ekonominėms sąlygoms suma išaugo iki 920 Lt, t.y. padidėjo 482 Lt.

36 pav. Reikalaujamos mėnesio pajamos, turinčios likti asmeniui atskaičius finansinius išipareigojimus, Lt

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės.

Pastebima, kad prasidėjus sunkmečiui reikalavimai išaugo kone dvigubai, taip bankai siekia apsisaugoti nuo galimos kredito rizikos. Pokytis tarp miestų tiek iki krizinio laikotarpio, tiek ir į Lietuvą atėjus sunkmečiui, išliko panašus: Vilniuje buvo reikalaujama, kad asmens pajamos, po išipareigojimų įvykdymo, būtų didesnės apie 100 Lt nei Klaipėdoje ar Kaune, o mažesniuose miestuose, lyginant su sostine, pajamos gali būti apie 200 Lt mažesnės.

28 lentelė

AB DnB NORD ir AB SEB bankų palyginimas išsiimant būsto ir vartojamuosius kreditus

Bankas	Paskolos rūšis	Šeimos narių skaičius	Šeimos grynosios pajamos per mėnesį (atskaičius mokesčius), Lt	Šeimos vidutinės išlaidos per mėnesį, Lt	Gyvenamoji vieta	Kredito valiuta	Maksimali paskola, Lt
AB DnB NORD bankas	Būsto kreditas	4	5000	3000	Kiti miestai (mažesnieji Lietuvos miestai)	LTL	22214
AB SEB bankas							Kreditas nebūtų suteikiamas
AB DnB NORD bankas	Būsto kreditas	2	6000	2500	Kiti miestai (mažesnieji Lietuvos miestai)	LTL	38874
AB SEB bankas							130276
AB DnB NORD bankas	Vartojimo kreditas	2	6000	2500	Kiti miestai (mažesnieji Lietuvos miestai)	LTL	124481
AB SEB bankas							24256

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB DnB NORD ir AB SEB bankų skaičiuoklėmis kreditui gauti, skaičiavimai atlikti 2011-03-30.

Iš 28 lentelės pateikiamų duomenų galima daryti išvadą, kad AB SEB bankas, lyginant su AB DnB NORD banku, išduodamas būsto kreditą, taikydamas banko vidinius standartus, labiau apsidraudžia nuo kredito rizikos, bet jeigu yra priimamas sprendimas suteikti būsto kreditą, tai suma jam įsigyti yra suteikiama didesnė, nei AB DnB NORD banke. Tuo tarpu lyginant vartojamojo kredito suteikimą abėjuose bankuose, esant tiems patiems fizinio asmens duomenims, AB DnB NORD bankas taip pat prisiima didesnę kredito riziką ir suteikia vartojimo kreditą didesnei sumai, kadangi AB DnB NORD bankas vartojimo kreditą suteikia 40000 Lt maksimaliai, todėl daroma išvada, kad AB DnB NORD bankas suteiktų maksimalios sumos kreditą, o banko internetinėje svetainėje pateikiama skaičiuoklė vartojimo kreditams apskaičiuoti nėra teisinga, kadangi pagal jos atliktus paskaičiavimus, vartojimo kreditas galėtų būti išduodamas 124481 Lt sumai.

Reikia atkreipti dėmesį į tai, jog bankai suteikdami kreditus, domisi kiek klientui metų. AB DnB NORD bankas siekia, kad iki 65 m. klientas būtų išsimokėjęs kreditą, bei palūkanas. Tačiau šiuo klausimu AB SEB bankas yra šiek tiek lankstesnis, banko darbuotojai vadovaujasi tuo, koks yra vidutinis Lietuvos gyventojų gyvenimo amžius ir ribos, iki kokio amžiaus asmuo turi atsiskaityti su banku – nėra, tačiau taip pat kaip AB DnB NORD banke siekiama orientuotis į 65 m.

AB SEB bankas administruodamas būsto problemines paskolas, vykdo soc. kompaniją, kurios siekis – neiškeldinti šeimų iš būsto, ypač jeigu jose yra mažamečių vaikų. Tokiais atvejais bankas siūlo būsto paskolos mokėjimo atidėjimą 3, 6 ar net 12 mėn., kuomet mokamos tik palūkanos. Kiti banko siūlomi variantai: gali pailginti kredito grąžinimo terminą, kuomet atlikus skaičiavimus, mėnesinė įmoka tampa mažesnė, taip pat bankas siūlo imti trumpalaikį kreditą, kurio tikslas padengti būsto kredito įmokas bei palūkanas. Dar vienas galimas variantas – būsto paskolos valiutos keitimas, fiksuotų palūkanų pakeitimas į kintamąsias, kintamųjų palūkanų pakeitimas, jeigu klientas pasirinko perskaičiavimą atlikti kas 6 mėn., bankas gali pasiūlyti pakeisti į perskaičiavimą kas 12 mėn. ir pan. Tokiu atveju, jeigu klientas piktybiškai negrąžina paskolos, vengia bendrauti su banku, tuomet tolimesnį darbą pradeda Spec. paskolų administravimo skyrius ir jeigu skyriaus darbuotojams nepavyksta susitarti su klientu ir jis ir toliau vengia grąžinti paskolą, tik tokiu atveju prasideda teisminis procesas, kurio metu būna išieškoma skola.

Tuo tarpu AB DnB NORD bankas problemines paskolas, uždelstas mokėti iki 60 d., administruoja savo skyriuose, kuriuose gali būti suteikiamas atidėjimas 3 ar 6 mėn. Jeigu klientas piktybiškai negrąžina paskolos, nebendruoja su banku, tuomet po 90 d. tokio kliento vartojamosios paskolos administravimas perduodamas kreditų vadybos paslaugų teikimo bendrovei LINDORFF, o būsto kredito – specialiųjų aktyvų departamentui. Tuomet klientui per 6 mėn. laikotarpį yra išsiunčiamas laiškas, kad su juo sudaryta kredito sutartis yra nutraukta ir per 30 d. jis turi padengti

kreditą. Jei per nustatytą laikotarpį klientas nesusimoka bankui, tuomet tolimesnės procedūros yra atliekamos antstolių.

AB DnB NORD ir AB SEB bankuose kredito rizika valdoma atliekant išsamias klientų analizes (scoring'q) tiek prieš suteikiant kreditą, tiek ir po to. 2010 m. atlikta bankų apklausa dėl skolinimosi sąlygų apžvalga teigia, kad būsto paskoloms įsigyti bankų vertinimo sąlygos beveik nepakito - atsakė 83 proc. apklaustųjų bankų, 8 proc. teigė, kad labai sugriežtėjo, kiti 8 proc. – sušvelnino savo keliamas sąlygas. 58 proc. apklaustųjų bankų teigė, kad norintiems įsigyti vartojamąsias arba kitas paskolas sąlygos beveik nepakito, 8 proc., kad labai sugriežtėjo, kiti 8 proc., kad šiek tiek sugriežtėjo ir 25 proc. bankų nurodė, kad šiek tiek sušvelnėjo. Analizuojant bankų klientų vertinimą, nustatyta, kad iki 2008 m. galiojusi minimali suma, turinti likti po įsipareigojimų padengimo, po 2008 m. vidurio išaugo kone dvigubai, tai dar kartą įrodo, kad bankai stengiasi apsidrausti nuo galimos kredito rizikos.

Atlikus AB DnB NORD ir AB SEB bankų analizę nustatyta, kad abejuose bankuose pagrindiniai rodikliai 2006-2008 m. didėjo, patys geriausi rodiklių rezultatai pastebimi 2007m., kuomet AB DnB NORD banko pelnas siekė 107884 tūkst. Lt, AB SEB banko – 496094 Lt. Dėl prasidėjusio sunkmečio, kuris paskatino bankus atsargiau vertinti klientus, stengtis kaip galima labiau apsidrausti nuo kredito rizikos, 2009-2010 m. bankai patiria didelį nuostolį (atitinkamai AB DnB NORD bankas 402629 tūkst. Lt ir 122633 tūkst. Lt, o AB SEB bankas – 1456185 tūkst. Lt ir 12058 tūkst. Lt), todėl didžioji dalis rodiklių tapo neigiami arba yra sumažėję. Atlikus nagrinėjamų bankų kreditavimo paslaugų analizę, nustatyta, kad didžiausią dalį visu analizuojamu laikotarpiu sudaro būsto paskolos, mažesnę – kitos paskolos ir pačią mažiausią – vartojamosios paskolos. Nustatyta, kad darbo užmokesčio didėjimas ar mažėjimas turi tiesioginės įtakos fizinių asmenų paskolų kiekio didėjimui ar, atitinkamai, mažėjimui. Remiantis Lietuvos banko atlikta paskolas būstui įsigyti turinčių namų ūkių apklausa 2006-2011 m., nustatyta, kad būstui įsigyti daugiausiai kreditus ima 25-40 m. amžiaus asmenys, nes būsto kreditas dažniausiai suteikiamas 20-25 metams. Didžiausia vidutinė kredito būstui įsigyti suma buvo 2008 m. ir siekė 175 tūkst. Lt, o 2009 m. sumažėjo iki 145 tūkst. Lt, toks staigus pasikeitimas stebimas todėl, kad bankai pradėjo vykdyti agresyvią kreditavimo politiką. 2011 m. ši suma padidėjo iki 154 tūkst. Lt. Tiek AB DnB NORD bankas, tiek ir AB SEB bankas, siekdami pritraukti kuo daugiau klientų teikia įvairias paslaugas ir konkuruoja tarpusavyje, sudarydami kuo patrauklesnes sąlygas klientui. Apibendrinant AB DnB NORD banko pajamų iš fizinių asmenų kreditavimo veiklos analizę, galima daryti išvadą, kad fiziniams asmenims suteiktų kreditų dalis visame turte AB DnB NORD banke analizuojamu laikotarpiu kito 34-41 proc. ribose, o AB SEB banke – 24-36 proc. ribose. Atlikus analizę, nustatyta, kad palūkanų pajamos abejuose bankuose sudaro didžiąją dalį, apie 70-83 proc., visų pajamų AB DnB NORD banke ir truputį mažiau – 52-76 proc., AB SEB banke. Pajamų (iš fizinių asmenų) ir grynojo pelno, bei

palūkanų pajamų (iš fizinių asmenų) ir grynojo pelno tarpusavio ryšio analizę parodė, kad ryšys tarp šių reiškinių nėra stiprus. Apibendrinant AB DnB NORD ir AB SEB bankų pajamų spragos analizės rezultatus, galima teigti, kad AB DnB NORD bankas trumpuoju laikotarpiu (iki 1 m.) palaiko jautrių palūkanų normoms aktyvų ir pasyvų santykį artimą vienetui. Tokiu būdu bankas minimizuoja trumpalaikį likvidumą, užtikrindamas galimybę apsisaugoti nuo terminuotų indėlių nutraukimo, vertybinių popierių vertės sumažėjimo ir pan. Tuo tarpu virš 1 m. bankas palaiko teigiamo skirtumo strategiją, nes bankas stengiasi maksimalizuoti kreditų apimtis. Ilgalaikių aktyvų apimtis analizuojamu laikotarpiu didino, nes augo jautrių palūkanų normai aktyvų ir pasyvų santykis. AB SEB banke aktyvai ir pasyvai yra valdomi labai panašiai, tik ilgojo laikotarpio jautrių palūkanų normai aktyvų ir jautrių palūkanų normai pasyvų santykis buvo mažesnis nei AB DnB NORD banke. Kai palūkanų normos kyla - didėja ir palūkanų pajamos, daugiau nei išlaidos, nes yra perkainojama daugiau turto. O palūkanoms mažėjant – viskas vyksta atvirkščiai, natūralu, kad mažėja ir grynosios palūkanų pajamos. 2010 metų pabaigoje LR Seimo priimtas Vartojimo kredito įstatymas, gali dar labiau išauginti susidomėjimą greituosius vartojimo kreditus teikiančiomis bendrovėmis, o ne bankais. Įstatyme sugriežtinta kreditų išdavimo tvarka, bei apibrėžta, kad kredito kainos metinė norma negali būti didesnė, nei 250 proc., todėl greituosius vartojimo kreditus teikiančios bendrovės privalės sumažinti kredito kainas, pelnas bus mažesnis, tačiau gyventojų susidomėjimas tokiomis bendrovėmis gali dar labiau išaugti, o komerciniais bankais – mažėti. Apibendrinant kredito rizikos vertinimą AB DnB NORD banke ir AB SEB banke, galima teigti, kad ištyrus nedarbo lygio ir pradelstų paskolų skaičiaus ryšio stiprumą, nustatytas vidutinio stiprumo ryšys ir padidėjus nedarbo lygiui 1 proc. pradelstų paskolų skaičius išaugo 166990 Lt – AB DnB NORD banke, ir 527810 Lt – AB SEB banke. Analizuojant paskolų kiekį pagal riziką AB DnB NORD banke, nustatyta, kad didžioji dalis rizikingų paskolų priskiriamos žemai rizikai. Koks paskolų kiekis kokiai rizikai priskiriamas AB SEB bankas neinformuoja. O nagrinėjant uždelstų įmokų struktūrinį kitimą, paaiškėjo, kad didžioji dalis uždelstų įmokų AB DnB NORD banke yra pradelsta iki 3 d., šiam veiksniumi daugiausia įtakos turi tai, kad klientų mokėjimo terminai buvo nustatyti paskutinę metų darbo dieną ir dėl susidariusių nedarbo dienų buvo atidėtas dalies klientų įmokų įskaitymas, o AB SEB banke, nustatyta, kad 2009-2010 m. labai išaugo paskolų kiekis tų paskolų, kurios buvo pradelstos daugiau nei 60 d. Tikinama, kad tos paskolos, kurios vėluojamos sumokėti iki 7 d., vėluoja dėl techninių kliūčių ir nerodo pablogėjusios kliento finansinės būklės. Uždelstų kreditų daugiau nei 60 d. išaugusiai sumai daugiausiai įtakos turėjo vis dar augantis nedarbas, vidutinio darbo užmokesčio mažėjimas. Abejuose bankuose kredito rizika vertinama atliekant išsamias klientų analizes balais, vad. scoring. 2010 m. atlikta bankų apklausa dėl skolinimosi sąlygų apžvalga teigia, kad būsto paskoloms įsigyti bankų vertinimo sąlygos beveik nepakito atsakė 83 proc. apklaustųjų bankų, 8 proc. teigė, kad labai sugriežtėjo, kiti 8 proc. –

sušvelnino savo keliamas sąlygas. 58 proc. apklaustųjų bankų teigė, kad norintiems įsigyti vartojamąsias arba kitas paskolas sąlygos beveik nepakito, 8 proc., kad labai sugriežtėjo, kiti 8 proc., kad šiek tiek sugriežtėjo ir 25 proc. bankų nurodė, kad šiek tiek sušvelnėjo. Analizuojant bankų klientų vertinimą, nustatyta, kad iki 2008 m. galiojusi minimali suma, turinti likti po įsipareigojimų padengimo, po 2008 m. vidurio išaugo kone dvigubai, tai dar kartą įrodo, kad bankai stengiasi apsidrausti nuo galimos kredito rizikos.

3. FIZINIŲ ASMENŲ KREDITAVIMO PASLAUGŲ TOBULINIMO GALIMYBĖS KOMERCINIUOSE BANKUOSE

3.1. Fizinį asmenų kreditavimo paslaugų AB DnB NORD ir AB SEB bankuose įvertinimas ir galimos perspektyvos

Atlikta AB DnB NORD ir AB SEB bankų palyginamoji kreditavimo paslaugų analizė parodė, kad abejuose bankuose iki 2008 m. vidurio buvo vykdoma konservatyvi, o nuo 2008 m. vidurio iki pat dabar yra vykdoma griežta kreditavimo politika, siekiant kaip įmanoma labiau apsisaugoti nuo galimų rizikų. Būtent 2008 m. viduryje komerciniuose bankuose buvo pakeista minimali suma, turinti likti asmeniui, po įsipareigojimų padengimo (žr. 36 pav.). ekonomikos pakilimo laikotarpiu, Vilniuje gyvenančiam asmeniui, po įsipareigojimų padengimo, turėdavo likti 625 Lt, o ekonomikos nuosmukio laikotarpiu, ši suma išaugo iki 1150 Lt, atitinkamai Kaune ir Klaipėdoje iš pradžių minimali suma siekė 563 Lt, o vėliau – 1035 Lt. Kituose miestuose, analizuojamu laikotarpiu, reikalaujama minimali suma, turinti likti po įsipareigojimų įvykdymo, buvo mažesnė, iki prasidedant sunkmečiui – 438 Lt, šiuo metu – 920 Lt. Kai tuo tarpu, vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis 2007 m. siekė apie 1802 Lt, 2008 m. siekė apie 2151 Lt, o 2009 m. sumažėjo beveik šimtu Lt ir siekė 2056 Lt. Todėl matoma, kad kreditų suteikimo sąlygos griežtėjo, o vidutinis darbo užmokestis ima mažėti, dėl šios priežasties mažiau fizinių asmenų galėjo pasinaudoti bankų teikiamomis kreditavimo paslaugomis. Natūralu, kad 2009-2010 m. sumažėjo suteikiamų kreditų skaičius, bet bankai sugriežtindami sąlygas išvengė dalies nemokių klientų. Atlikus darbo užmokesčio įtakos analizę suteiktų kreditų apimtims, buvo nustatyta, kad darbo užmokesčio didėjimas ar mažėjimas turi tiesioginės įtakos fizinių asmenų paskolų kiekio didėjimui ar, atitinkamai, mažėjimui. Analizuojant fizinių asmenų kreditavimo paslaugas struktūriškai, paaiškėjo, kad abejuose analizuojamuose bankuose didžiausią suteiktų kreditų dalį sudaro būsto kreditai, mažesnę – kiti kreditai, bei pačią mažiausią – vartojamieji kreditai. Remiantis Lietuvos banko atlikta, paskolas būstui įsigyti turinčių namų ūkių, apklausa 2006-2011 m., nustatyta, kad būstui įsigyti daugiausiai kreditus ima 25-40 m. amžiaus asmenys, nes būsto kreditas dažniausiai suteikiamas 20-25 metams. Didžiausia vidutinė kredito būstui įsigyti suma buvo 2008 m. ir siekė 175 tūkst. Lt, o 2009 m. sumažėjo iki 145 tūkst. Lt, toks staigus pasikeitimas stebimas todėl, kad bankai pradėjo vykdyti agresyvią kreditavimo politiką. 2011 m. ši suma padidėjo iki 154 tūkst. Lt. Tiek AB DnB NORD bankas, tiek ir AB SEB bankas, siekdami pritraukti kuo daugiau klientų teikia įvairias paslaugas ir konkuruoja tarpusavyje, sudarydami kuo patrauklesnes sąlygas klientui. Būtina pabrėžti, kad bankų vykdoma politika yra panaši. Todėl, jeigu klientas atitinka visus vieno banko keliamus reikalavimus, jis turėtų atitikti ir kito banko reikalavimus, tokiu atveju pritraukti klientą

gali malonus bei kokybiškas bankų darbuotojų aptarnavimas, siūlomas užstato dydis (AB DnB NORD bankas teikdamas būsto kreditą gali suteikti iki 90 proc. viso perkamo būsto vertės, o tuo tarpu AB SEB bankas net 100 proc., todėl asmuo, kuris neturi laisvų lėšų, rinktųsi AB SEB banko paslaugas), banko marža.

Galima išskirti tokias AB DnB NORD ir AB SEB bankų fizinių asmenų kreditavimo tobulinimo kryptis:

- bankuose turėtų būti daugiau dėmesio skiriama susijusių skolininkų vertinimui, taip būtų galima išvengti galimos kredito rizikos;
- banko aktyvų ir pasyvų valdymo komitetas, priimančias sprendimą dėl kreditų fiziniams asmenims, suteikimo, turėtų nuolat atnaujinti savo žinias kredito rizikos valdymo srityse, kas padėtų mokėti praktiškai nustatyti galimas problemines paskolas bei valdyti išduotų kreditų riziką taip, kad galimi nuostoliai būtų minimalūs;
- LR Fizinių asmenų bankroto įstatymo projektas turėtų būti patobulintas atsisakant straipsnio, kuris nurodo, kad bankroto planą privalės patvirtinti kreditorius. Ši funkcija turėtų būti atliekama bankroto administratoriaus bei teismo;
- AB DnB NORD banko atsakingi asmenys turėtų parengti tinkamą vartojimo kredito skaičiuoklę internete, nes šiuo metu ji neatitinka realybės (maksimali AB DnB NORD banko suteikiamo vartojamo kredito suma yra 40000 Lt, o skaičiuoklė suskaičiuoja, kokia maksimali suma asmeniui galėtų būti suteikiama, pagal 28 lentelės duomenis – 124481 Lt).

Apibendrinant galima teigti, kad atlikta fizinių asmenų kreditavimo paslaugų analizė AB DnB NORD ir AB SEB bankuose parodė, kad maždaug iki 2008 m. vidurio bankuose buvo vykdoma pakankamai konservatyvi kreditavimo politika, o nuo 2008 m. vidurio ji tapo griežta. Sugriežtinę kreditavimo politiką, bankai išvengė dalies galimų nuostolių. Šiuo metu beatsigaunanti ekonomika, po truputį skatina bankus švelninti fizinių asmenų kreditavimo politiką. Tačiau bankų veikla yra be galo konkurencinga, todėl bankai turi stengtis kaip įmanoma daugiau pritraukti klientų, tačiau nereikėtų pamiršti, jog nebūtinai kiekis lemia pelningumą, todėl prieš suteikiant kreditą būtina pamatuoti galimą kredito riziką.

3.2. Lietuvos Respublikos Fizinių asmenų bankroto įstatymo galimybės

Šiandien fizinis asmuo neturi teisės bankrutuoti, ar tapti nemokiu, tačiau situacija turėtų pasikeisti, kuomet bus priimtas LR Fizinių asmenų bankroto įstatymas, kuriame aiškiai apibrėžiama, kokiais atvejais fizinis asmuo galės paskelbti apie savo bankrotą. Įstatymo projektui 2011 03 23 pritarė LR Vyriausybė, lieka, kad jį patvirtintų Seimas ir tikimasi, kad įstatymas įsigalios nuo 2012 m. Remiantis LR Fizinių asmenų bankroto įstatymo projekto 2 str. 3 dalimi, kad

fizinio asmens nemokumas, tai būklė, kai asmuo negali įvykdyti skolinių įsipareigojimų, kurių mokėjimo terminai suėję ir kurių suma viršija 25 Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintas minimaliąsias mėnesines algas (MMA), t.y. 20000 Lt šiuo metu. Tačiau manoma, kad pagal siūlomą tvarką, bankrutuoti tiems, kurių skola siekia dvidešimt tūkstančių litų neapsimokės, nes bankroto išlaidos gali būti didesnės, nei pati skola. Bankroto išlaidas sudaro atlygis bankrutuojanti asmenį prižiūrinčiam bankroto administratoriui, buhalterii. Manoma, kad Lietuvoje, daugiausiai bankrutuos tie asmenys, kurie ekonomikos pakilimo laikotarpiu spekuliuo žemės sklypais, todėl šiuo metu daugelio jų skolos siekia milijonus. Dėl 20000 Lt tikrai nėra tikslinga bankrutuoti, nes šią sumą galima atidirbti, susitarti su bankais, pertvarkius sutartį ar, galų gale, pasitelkiant į pagalbą artimuosius ar draugus.

Pagal įstatymą, nuo pat bankroto proceso pradžios iki pabaigos bankrutuojančio asmens visu turtu ir gaunamomis lėšomis (darbo užmokestis, autorinis atlyginimas ir kt.), parduodamas ir asmens turtas. Šiuo metu įstatyme nėra nustatyta konkreti suma, kuri būtų paliekama bankrutuojančiam asmeniui. Kiekvienu konkrečiu atveju, tai būtų vertinama atskirai. Pagal įstatymą, nuo pat bankroto proceso pradžios iki pabaigos bankrutuojančio asmens visu turtu ir gaunamomis lėšomis disponuotų teismo paskirtas bankroto administratorius. Bankroto administratorius organizuotų visas asmens bankroto procedūras, plano įgyvendinimą, įskaitant ir asmens turto pardavimą. Bankroto administratorių galėtų pasirinkti pats bankrutuojantis asmuo. Apie fizinio asmens bankrotą bus skelbiama Įmonių bankroto departamento ir teismo interneto svetainėse. Įstatymu galėtų pasinaudoti tik asmenys, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvoje. Jeigu fizinis asmuo nėra vienišas, o kartu su juo gyvena jo nepilnamečiai vaikai ar globojami asmenys, tai įstatymas numato tam tikras turto pardavimo išimtis: vienintelis būstas, taip pat ir įkeistas, teismo sprendimu galėtų būti parduodamas ne anksčiau nei po 6 mėnesių nuo plano patvirtinimo. Per šį laikotarpį fizinis asmuo turėtų susirasti kitą būstą, kurį pirktų ar nuomotųsi. Atlikus visus bankroto plane numatytus mokėjimus, byla būtų baigiama. Nepatenkinti kreditorių reikalavimai būtų nurašomi. Pagal įstatymo projektą, antrą kartą bankrutuoti fizinis asmuo galėtų ne anksčiau nei po 10-ties metų.

Pagal LR Fizinį asmenų įstatymo projektą, teismas galėtų atsisakyti iškelti asmeniui bankroto bylą, jeigu būtų išsiaiškinta, kad tik dėl savo nesąžiningų veiksmų, žmogus tapo nemokiu, taip pat, jei jis tokiu tapo dėl žalingų įpročių, arba yra baustas pagal kai kuriuos Baudžiamojo kodekso straipsnius ir jo teistumas dar nėra išnykęs. Nesąžiningais veiksmais įstatymo projekte įvardijami nesąžiningos ir neišsamios informacijos pateikimas apie finansinę padėtį siekiant gauti paskolą, tik vieno kreditoriaus reikalavimų patenkinimas, pasprukimas į užsienį, bandymas pigiai parduoti turtą ir pan.

Anksčiau buvo kilę daug diskusijų dėl to, kokioje eilėje stovi valstybė, kuriai fizinis asmuo yra skolingas, tačiau buvo nutarta, kad pirmenybės valstybė neturės, ji bus lygi kartu su kitais kreditoriais. Manoma, kad taip bus teisinga kitų kreditorių atžvilgiu.

Šiuo metu įstatymo projekte daugiausiai diskusijų kelia tai, jog Fizinių asmenų bankroto įstatymas bus taikomas neatsižvelgiant į tai, kada atsirado jo skoliniai įsipareigojimai ir kitas straipsnis, dėl kurio kyla daug diskusijų yra tas, kad įstatymo projekte nėra apibrėžiama kokia suma atitektų bankroto administratoriui. Šiuo metu yra laikomasi nuostatos, kad bankroto administravimui būtų skiriama ne daugiau kaip 15 proc. įkeisto turto vertės, nes kitu atveju labai pabrangtų paskolos gyventojams, bei didėtų pradinis įnašas. Tačiau yra manoma, kad būtų nelogiška, jog įstatymas galėtų ne visoms paskoloms, o tik toms, kurios atsiradus įstatymo įsivaliojimo dieną. Dėl šios priežasties turėtų šiek tiek brangti paskolos, tačiau konkurencija tarp bankų, turėtų galimą brangimą sumažinti. Tačiau manoma, kad bankai gali naudotis šia padėtimi ir prisidengdami tuo, kad gali padaugėti sukčių, siekiančių išvengti mokėjimų, ir branginti kreditus.

Skolininkų administravimo informacinę sistemą valdanti UAB "Creditinfo Lietuva" skelbia, jog šiuo metu pradelstų įsiskolinimų, kurių suma viršija 20.000 Lt, turi 8.819 fizinių asmenų, arba 4% visų turinčių pradelstų skolų šalies gyventojų. Tokių žmonių, kurių pradelstos skolos nesiekia 20.000 Lt, yra daugiau nei 206.217.

Latvijoje fizinių asmenų bankroto įstatymas nepasiteisino, nors šioje šalyje bankrutuoti fiziniams asmeniui sąlygos sudarytos geresnės, nei Lietuvoje: Latvijoje nėra apibrėžiama, kad po 5 metų likusi skola bus nurašyta, taikomas skirtingas laikotarpis, nei Lietuvoje, per kurį žmogus privalo grąžinti įsipareigojimus, prieš nurašant likusią skolos dalį. Šis laikotarpis priklauso nuo to, kurią dalį įsipareigojimų skolininkas sugebės įgyvendinti. Jei skolininko pajamos leis bankui grąžinti mažiausiai 50 proc. skolos, kuri liko pardavus turtą, bankroto procedūra truks iki metų. Paskui skolos likutis bus tiesiog nurašomas. Bankroto procedūra truks dvejus metus, jei skolininko pajamos leis jam atiduoti 35 proc. skolos likučio. Jei 20 proc. skolos likučio – bankroto procedūra truks trejus metus. Abiem atvejais skolininkams teks atiduoti trečdalį savo pajamų, tačiau įmokos suma neturi būti mažesnė nei trečdalis minimalaus atlyginimo.

Kaip jau buvo minėta, dar viena priežastis dėl ko nedaug asmenų galės pasinaudoti šiuo bankroto įstatymu yra ta, kad bankroto procesas yra brangi procedūra. Fizinių asmenų bankrotų praktika kitose šalyse rodo, kad daugelį asmenų nuo mokumo atkūrimo procedūros atbaido didelės administravimo išlaidos. Žmonėms, kurie gauna mažas pajamas, tektų papildomai skolintis, kad galėtų bankrutuoti. Be to, nepaslaptis, kad atkūręs savo mokumą ir vėl norėdamas gauti kreditą, kredito institucijų jis būtų vertinamas žymiai griežčiau ir skolintis jam būtų labai sunku.

Manoma, kad šio įstatymo projektas bus visiškai neefektyvus ir praktiškai neįgyvendinamas fiziniams asmenims, nes dauguma nemokių asmenų, kurie teoriškai galėtų pasinaudoti įstatymu,

praktiškai to įvykdyti nepajėgs, nes nesulauks kreditorių pritarimo, kad galėtų tapti nemokiais. Kodėl bankams naudinga nepritari bankroto procesui? Todėl, kad pagal šiuo metu galiojančią LR Fizinių asmenų bankroto įstatymo projektą, galutinį žodį, ar leisti bankroto procesui prasidėti, lemia kreditorius. Pagal dabar galiojančią reglamentavimą, kreditoriai iš savo skolininko skolas išieškoti gali praktiškai neribotą laiką, todėl turėdami galią leisti prasidėti bankroto procesui ar neleisti, kreditoriai nebus suinteresuoti, kad jis prasidėtų, nes jei asmuo per 5 metus nepajėgs grąžinti skolos, ji bus tiesiog nurašoma, o kreditoriai dėl to, negaus dalies pelno. Dėl šios priežasties siūloma, kad tokius procesinius veiksmus turėtų atlikti bankroto administratoriai ar teismas.

Pagrindinis Fizinių asmenų bankroto įstatymo tikslas – suteikti galimybę gyventojams išsimokėti savo skolas, ar bent jų dalį, ir atkurti savo mokumą. Tokiu būdu žmogus būtų apsaugotas nuo visiško žlugimo, tačiau skolininkams gali tekti nusivilti, nes gali būti, kad dalį skolų jiems teks tiesiog nurašyti suėjus 5 metų terminui. Dėl šios priežasties fizinių asmenų bankrotui labai priešinasi komerciniai bankai bei kitos, kreditus teikiančios, bendrovės. Pasak jų atstovų, lietuviai yra labai išradingi ir kreditų teikėjai tiesiog baiminasi piktnaudžiavimo įstatymu, siekiant atsikratyti skolų. Dėl šios priežasties, bankuose ir kitose, kreditus teikiančiose bendrovėse, kalbama apie tai, kad šalyje skolinimasis brangtų absoliučiai visiems, kad sulėtintų vidaus vartojimo atsigavimą.

Apibendrinant galima teigti, kad LR Fizinių asmenų bankroto įstatymas suteiks galimybę fiziniam asmeniui atkurti savo mokumą ir toliau gyventi kaip bet kuriam visaverčiui Lietuvos piliečiui. Tačiau šiuo metu įstatymo projekte minimi keli esminiai aspektai, kurie yra labai svarbūs, tačiau vis dar nėra konkrečiai apibrėžti: ar įstatymu galės pasinaudoti asmenys, kurių skolos atsirado dar prieš įstatymo įsigaliojimą, bei kokio dydžio mokesčių gaus bankroto administratoriai, todėl šis įstatymo projektas sulaukia labai daug prieštaringų vertinimų. Manoma, kad 20000 Lt skolos riba, yra tikrai per maža ir ji dar nereiškia, kad žmogus nepajėgtų dirbdamas jos grąžinti per kelerių metų laikotarpį.

3.3. Europos Centrinio Banko didinamos bazinių palūkanų normos įtaka Lietuvos namų ūkių įmokoms

Europos Centrinis bankas (ECB) siekdamas skatinti ekonomikos atsigavimą, nuo 2008 m. vidurio vien tik mažino bazinę palūkanų normą (EURIBOR), nepaisant nuogastavimų dėl infliacijos. Tačiau šiais metais balandžio mėnesį infliacija euro zonoje išaugo iki 2,6 proc. ir jau viršija ECB nustatytą tikslinę ribą (2 proc.), be to, dėl augančių naftos ir kitų žaliavų kainų, ji gali ir toliau didėti. Ši priežastis buvo bene pagrindinis veiksnys, kuris nulėmė Europos Centrinio banko

sprendimą padidinti bazinę palūkanų normą iki 1,25 proc. Tačiau ekspertai prognozuoja, kad tai ne paskutinis bazinės palūkanų normos kilimas šiais metais, teigiama, kad bazinė palūkanų norma šiais metais gali kilti dar du ar tris kartus ir siekti 1,75-2 proc. Bazinės palūkanų normos kėlimas nebeskatina, o slopina ekonomiką. Tačiau toks kėlimas nėra didelis, atsigaunant ekonomikai po truputį stabilizuojantis ekonomikai, grįžtama į buvusios bazinės palūkanų normos ribas. Dėl šio bazinės palūkanų normos augimo Lietuvos gyventojams brangs ilgalaikių kreditų palūkanų normos, tačiau, jeigu ekonomika sparčiai atsigavinės, pasitikėjimas bankais augs, jie ims dar labiau konkuruoti tarpusavyje ir norėdami išlaikyti kuo didesnę rinkos dalį, mažins maržą. Remiantis Lietuvos banko atliktomis apklausomis, būsto kreditus turi apie 12 proc. Lietuvos gyventojų ir vidutinė kredito suma, remiantis Lietuvos banko atlikta namų ūkių, turinčių būsto kreditą, apklausa, siekia 162 tūkst. Lt arba beveik 49 tūkst. eurų, AB Swedbank analitikai teigia, kad mėnesinė įmoka padidės maždaug 35 Lt, tai dar nėra dramatiška situacija, kadangi iki 2008 m. vidurio palūkanų normos buvo žymiai didesnės, ir lyginant 2008 m. mėnesines įmokas su laukiamu padidėjimu, jos bus maždaug 18 proc. mažesnės, nei buvo 2008 m., tačiau namų ūkiams reikėtų atkreipti dėmesį į tai, jog palūkanos eurais tikrai išaugs ir reikia pasiskaičiuoti ar namų ūkio pajamos leis padengti kreditą bei palūkanas. Jeigu Europos Centrinis Bankas dar kelis kartus padidins bazinę palūkanų normą, kaip planuojama, dar 0,5 proc., „Swedbank“ Asmeninių finansų instituto ekspertai suskaičiavo, kad bazinių palūkanų pasikeitimas gali padaryti tokią įtaką EURIBOR, kad vidutinio dydžio paskolą eurais su kintamomis palūkanomis turinčių gyventojų mėnesio įmoka išaugs 100 litų, tačiau ir tokiu atveju ji bus 13,3 proc. mažesnė, nei buvo 2008 m.

Šiais metais, pirmą kartą nuo 2008 m. vidurio, Europos Centrinis Bankas padidino bazinę palūkanų normą (EURIBOR) nuo 1 proc. iki 1,25 proc. Prognozuojama, kad šiais metais ECB bazinę palūkanų normą dar gali didinti du – tris kartus ir tuomet ji gali siekti 1,75-2 proc. EURIBOR didinimą daugiausia įtakojo tai, kad yra siekiama kovoti su euro zonoje vis didėjančia infliacija, kuri šiuo metu siekia 2,6 proc., kai ECB nustatyta tikslinė riba yra 2 proc. Remiantis „Swedbank“ ekspertų atliktomis prognozėmis, nustatyta, kad vidutiniškai mėnesinė įmoka namų ūkiui turėtų padidėti apie 35 Lt, o jeigu bus dar didinamos bazinės palūkanų normos, bendra vidutinio dydžio paskolą eurais su kintamomis palūkanomis turinčių gyventojų mėnesio įmoka išaugs 100 Lt.

Po truputį Lietuvą paliekanti finansų krizė ir beatsigaunanti ekonomika, pamažu didėjantis vidutinis darbo užmokestis skatins Lietuvos gyventojus imti kreditus būstui įsigyti ar vartojamuosius kreditus, atsiradusiems poreikiams patenkinti. Gerėjanti situacija leis bankams laisviau teikti gyventojams kreditus, nebus vykdoma tokia griežta kreditavimo politika kaip Lietuvą užplūdus sunkmečiui, tačiau bankai nerizikuos lengvai dalinti kreditus klientams, nes atlikta analizė parodė, kad ištikus sunkmečiui labai daug Lietuvos piliečių delsė mokėti nustatytą kredito sumą bei

palūkanas arba visai tapo nemokiais. Ekonomikos atsigavimui įtakos turės ir tai, kad šiais metais Estiją įsivedė eurą, o tai pagyvins visų Baltijos valstybių ekonomiką. LR Fizinių asmenų bankroto įstatymas suteiks galimybę fiziniams asmenims atkurti savo mokumą. Tačiau manoma, kad nustatyta minimali suma (20000 Lt), kada galima inicijuoti bankroto procesą, yra per maža, nes asmuo turės daug papildomų išlaidų, norėdamas paskelbti sau bankrotą, kas privers jį vėl skolintis. Taip pat manoma, kad LR Fizinių asmenų bankroto įstatymas Lietuvoje gali visiškai nepasiteisinti, nes toks pat įstatymas Latvijoje, su palankesnėmis fiziniam asmeniui sąlygomis, neatnešė daug naudos fiziniams asmenims. Kitas svarbus fizinių asmenų kreditavimui aspektas yra šiais metais, pirmą kartą nuo 2008 m. vidurio, Europos Centrinis Bankas padidino bazinę palūkanų normą (EURIBOR) nuo 1 proc. iki 1,25 proc. Prognozuojama, kad šiais metais ECB bazinę palūkanų normą dar gali didinti du – tris kartus ir tuomet ji gali siekti 1,75-2 proc. ECB apsisprendimą didinti EURIBOR įtakėjo tai, kad yra siekiama kovoti su euro zonoje vis didėjančia infliacija, kuri šiuo metu siekia 2,6 proc., kai ECB nustatyta tikslinė riba yra 2 proc. Remiantis „Swedbank“ ekspertų atliktomis prognozėmis, nustatyta, kad vidutiniškai mėnesinė įmoka namų ūkiui turėtų padidėti apie 35 Lt, o jeigu bus dar didinamos bazinės palūkanų normos, bendra vidutinio dydžio paskolą eurais su kintamomis palūkanomis turinčių gyventojų mėnesio įmoka išaugs 100 Lt. Tačiau padidėjusi įmoka bus 18 proc. mažesnė, nei buvo mokama ekonomikos pakilimo laikotarpiu, o jeigu bus padidinta bazinė palūkanų norma iki 2 proc., bendra įmokos suma bus mažesnė apie 13 proc., nei namų ūkiai turėjo mokėti prieš ekonomikos recesijos laikotarpį.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Kreditas yra laikinai laisvų lėšų įdarbinimas, už kurį yra gaunamas atlygis – palūkanos. Bene svarbiausiu principu įvardijamas terminuotumo principas, t.y. bankai privalo laikytis „auksinės bankininkystės taisyklės“, kurioje teigiama, kad bankai negali suteikti kredito ilgesniam laikui, negu bankui patikėta teisė disponuoti klientų lėšomis. Kitaip šis terminas vadinamas harmonija (angl. Concordance). Labai svarbu, kad bankas suderintų tris pagrindinius principus: pelningumą, likvidumą ir saugumą. Šį suderinamumą užtikrina efektyvus paskolų portfelio valdymas. Tačiau bankas, siekdamas suderinti šiuos tris principus turi priimti prieštaringus sprendimus: norėdamas pasiekti aukštą pelningumą, bankas privalo maksimizuoti ilgalaikių paskolų kiekį (didinti palūkanų normą), norėdamas palaikyti reikiamą likvidumą, bankas privalo optimizuoti trumpalaikių paskolų kiekį, o norėdamas užtikrinti saugumą, bankas privalo tinkamai pasirinkti klientus.

Atlikus AB DnB NORD ir AB SEB bankų kreditavimo paslaugų analizę, nustatyta, kad abejuose bankuose 2006-2008 m. paskolos, suteiktos fiziniams asmenims tik didėjo, o nuo 2009 m. gautų pajamų iš paskolų skaičius ima mažėti. Didžiausią dalį paskolų visu analizuojamu laikotarpiu sudaro būsto paskolos, mažesnę – kitos paskolos ir pačią mažiausią – vartojamosios paskolos. Šiems kitimams įtakos turėjo 2006-2008 m. pradėjęs augti vidutinis darbo užmokestis, gerėjusi ekonominė situacija, mažėjęs nedarbas, didėjusi žmonių perkamoji galia. 2008 m. situacija pasikeičia ir veiksniai, kurie turėjo įtakos paskolų portfelio augimui, ima blogėti. Paskolų skaičiaus mažėjimui įtakos turėjo šalyje prasidėjusi finansų krizė, dėl kurios smuko žmonių perkamoji galia, bankai griežtino kreditų išdavimo tvarką. Atlikus tyrimą nustatyta, kad darbo užmokesčio didėjimas ar mažėjimas turi tiesioginės įtakos fizinių asmenų paskolų kiekio didėjimui ar, atitinkamai, mažėjimui: kada didėja darbo užmokestis, tada didėja ir fiziniams asmenims suteikiamų kreditų kiekis, ir atvirkščiai. Analizuojant fizinių asmenų kreditavimo paslaugas struktūriškai, paaiškėjo, kad abejuose analizuojamuose bankuose didžiausią suteiktų kreditų dalį sudaro būsto kreditai, mažesnę – kiti kreditai, bei pačią mažiausią – vartojamieji kreditai. Didžiausią procentinę dalį būsto kreditai sudaro todėl, kad bankas teikdamas būsto kreditą, paskolina žymiai didesnę kredito sumą, nei suteikdamas vartojamuosius ar kitus kreditus. Remiantis Lietuvos banko atlikta paskolas būstui įsigyti turinčių namų ūkių apklausa 2006-2011 m., nustatyta, kad būstui įsigyti daugiausiai kreditus ima 25-40 m. amžiaus asmenys, nes būsto kreditas dažniausiai suteikiamas 20-25 metams. Didžiausia vidutinė kredito būstui įsigyti suma buvo 2008 m. ir siekė 175 tūkst. Lt, o 2009 m. sumažėjo iki 145 tūkst. Lt, toks staigus pasikeitimas stebimas todėl, kad bankai pradėjo vykdyti agresyvią kreditavimo politiką. 2011 m. ši suma padidėjo iki 154 tūkst. Lt. Tiek AB DnB NORD bankas, tiek ir AB SEB bankas, siekdami pritraukti kuo daugiau klientų teikia įvairias paslaugas ir konkuruoja tarpusavyje, sudarydami kuo patrauklesnes sąlygas klientui.

Atlikus AB DnB NORD banko pajamų iš fizinių asmenų kreditavimo veiklos analizę, galima daryti išvadą, kad fiziniams asmenims suteiktų kreditų dalis visame turte analizuojamu laikotarpiu kito 34-41 proc. ribose. Didžiausia dalis (41 proc.) buvo 2009 m., o mažiausia – 2006 m. (34 proc.). Tuo tarpu AB SEB banke fiziniams asmenims suteiktų kreditų dalis visame turte analizuojamu laikotarpiu kito 24-36 proc. ribose. Didžiausia dalis (36 proc.) buvo 2010 m., mažiausia – 2006 m. (24 proc.). Abejuose bankuose palūkanų pajamos sudaro didžiąją dalį pajamų iš fizinių asmenų kreditavimo veiklos. Pajamų (iš fizinių asmenų) ir grynojo pelno, bei palūkanų pajamų (iš fizinių asmenų) ir grynojo pelno tarpusavio ryšio analizę parodė, kad ryšys tarp šių reiškinų nėra stiprus. Apibendrinant AB DnB NORD ir AB SEB bankų pajamų spragos analizės rezultatus, galima teigti, kad AB DnB NORD bankas trumpuoju laikotarpiu (iki 1 m.) palaiko jautrių palūkanų normoms aktyvų ir pasyvų santykį artimą vienetui. Tokiu būdu bankas minimizuoja trumpalaikį likvidumą, užtikrindamas galimybę apsisaugoti nuo terminuotų indėlių nutraukimo, vertybinių popierių vertės sumažėjimo ir pan. Tuo tarpu virš 1 m. bankas palaiko teigiamo skirtumo strategiją, nes bankas stengiasi maksimalizuoti kreditų apimtį. Ilgalaikių aktyvų apimtį analizuojamu laikotarpiu didino, nes augo jautrių palūkanų normai aktyvų ir pasyvų santykis. AB SEB banke aktyvai ir pasyvai yra valdomi labai panašiai, tik ilgojo laikotarpio jautrių palūkanų normai aktyvų ir jautrių palūkanų normai pasyvų santykis buvo mažesnis nei AB DnB NORD banke.

Atlikus kredito rizikos vertinimą AB DnB NORD banke, galima teigti, kad ištyrus nedarbo lygio ir pradelstų paskolų skaičiaus ryšio stiprumą, nustatytas vidutinio stiprumo ryšys ir padidėjus nedarbo lygiui 1 proc. pradelstų paskolų skaičius išaugo 166990 Lt, tuo tarpu AB SEB banke nustatytas stiprus ryšys ir jeigu nedarbo lygis išaugtų 1 proc., pradelstų paskolų skaičius padidėtų 527810 Lt. Analizuojant paskolų kiekį pagal riziką AB DnB NORD banke, nustatyta, kad didžioji dalis rizikingų paskolų priskiriamos žemai rizikai, o nagrinėjant uždelstų įmokų struktūrinį kitimą, paaiškėjo, kad didžioji dalis uždelstų įmokų yra pradelsta iki 3 d., šiam veiksniai daugiausia įtakos turi tai, kad klientų mokėjimo terminai buvo nustatyti paskutinę metų darbo dieną ir dėl susidariusių nedarbo dienų buvo atidėtas dalies klientų įmokų įskaitymas. O AB SEB banke nagrinėjant pradelstų paskolų kiekį struktūriškai, nustatyta, kad 2009-2010 m. labai išaugo paskolų kiekis tų paskolų, kurios buvo pradelstos daugiau nei 60 d. Tikinama, kad tos paskolos, kurios vėluojamos sumokėti iki 7 d., vėluoja dėl techninių kliūčių ir nerodo pablogėjusios kliento finansinės būklės. Uždelstų kreditų daugiau nei 60 d. išaugusiai sumai daugiausiai įtakos turėjo vis dar augantis nedarbas, vidutinio darbo užmokesčio mažėjimas. Analizuojant bankų klientų vertinimą, nustatyta, kad iki 2008 m. galiojusi minimali suma, turinti likti po įsipareigojimų padengimo, po 2008 m. vidurio išaugo kone dvigubai (šiuo metu galioja tos pačios minimalios sumos, kurios buvo nustatytos po 2008 m. vidurio), tai dar kartą įrodo, kad bankai stengiasi apsidrausti nuo galimos kredito rizikos. *Atsižvelgiant į iškeltas tyrimo prielaidas, įrodyta mokslinio darbo hipotezė.*

LR Fizinių asmenų bankroto įstatymo tikslas - suteikti galimybę gyventojams išsimokėti savo skolas, ar bent jų dalį, ir atkurti savo mokumą. Tokiu būdu žmogus būtų apsaugotas nuo visiško žlugimo, tačiau skolininkams gali tekti nusivilti, nes gali būti, kad dalį skolų jiems teks tiesiog nurašyti suėjus 5 metų terminui. Dėl šios priežasties fizinių asmenų bankrotui labai priešinasi komerciniai bankai bei kitos kreditus teikiančios bendrovės. Pasak jų atstovų, lietuviai yra labai išradingi ir kreditų teikėjai tiesiog baiminasi piktnaudžiavimo įstatymu, siekiant atsikratyti skolų. Dėl šios priežasties, bankuose ir kitose kreditus teikiančiose bendrovėse kalbama apie tai, kad šalyje skolinimasis brangtų absoliučiai visiems, kad sulėtintų vidaus vartojimo atsigavimą. Bankai labai priešinasi tam, kad pagal įstatymą kad bankrutuoti bus leidžiama asmenims, kurie dar prieš įstatymo įsigaliojimą bus prasiskolinę. Taip pat manoma, kad nustatyta minimali suma (20000 Lt), kada galima inicijuoti bankroto procesą, yra per maža, nes asmuo turės daug papildomų išlaidų, norėdamas paskelbti sau bankrotą, kas privers jį vėl skolintis. Taip pat manoma, kad LR Fizinių asmenų bankroto įstatymas Lietuvoje gali visiškai nepasiteisinti, nes toks pat įstatymas Latvijoje, su palankesnėmis fiziniam asmeniui sąlygomis, neatnešė daug naudos fiziniams asmenims.

2011 m. II ketvirtį Europos Centrinis Bankas pirmą kartą nuo 2008 m. vidurio padidino bazinę palūkanų normą (EURIBOR) iki 1,25 proc. Prognozuojama, kad iki šių metų pabaigos ji gali būti didinama dar 2-3 kartus ir pasiekti atitinkamai 1,75 ar 2 proc. Bazinė palūkanų norma ECB yra didinama todėl, kad siekiama pažaboti infliaciją euro zonoje, kuri šiuo metu siekia 2,6 proc. ir viršija nustatytą tikslinę ribą (2 proc.). Dėl šio bazinės palūkanų normos augimo Lietuvos gyventojams brangs ilgalaikių kreditų palūkanų normos, tačiau, jeigu ekonomika sparčiai atsigavinės, pasitikėjimas bankais augs, jie ims dar labiau konkuruoti tarpusavyje ir norėdami išlaikyti kuo didesnę rinkos dalį mažins maržą. Remiantis Lietuvos banko atliktomis apklausomis, būsto kreditus turi apie 12 proc. Lietuvos gyventojų ir vidutinė kredito suma, remiantis Lietuvos banko atlikta namų ūkių, turinčių būsto kreditą, apklausa, siekia 162 tūkst. Lt arba beveik 49 tūkst. eurų, mėnesinė įmoka padidės maždaug 35 Lt, tai dar nėra dramatiška situacija, kadangi iki 2008 m. vidurio palūkanų normos buvo žymiai didesnės, ir lyginant 2008 m. mėnesines įmokas su laukiamu padidėjimu, jos bus maždaug 18 proc. mažesnės, nei buvo 2008 m., tačiau namų ūkiams reikėtų atkreipti dėmesį į tai, jog palūkanos eurais tikrai išaugs ir reikia pasiskaičiuoti ar namų ūkio pajamos leis padengti kreditą bei palūkanas. Jeigu Europos Centrinis Bankas dar kelis kartus padidins bazinę palūkanų normą, kaip planuojama, dar 0,5 proc., „Swedbank“ Asmeninių finansų instituto ekspertai suskaičiavo, kad bazinių palūkanų pasikeitimas gali padaryti tokią įtaką EURIBOR, kad vidutinio dydžio paskolą eurais su kintamomis palūkanomis turinčių gyventojų mėnesio įmoka išaugs 100 litų, tačiau ir tokiu atveju ji bus 13,3 proc. mažesnė, nei buvo 2008 m.

Galimos fizinių asmenų kreditavimo paslaugų tobulinimo galimybės, bei rekomendacijos:

- bankuose turėtų būti daugiau dėmesio skiriama susijusių skolininkų vertinimui, taip būtų galima išvengti galimos kredito rizikos;
- banko aktyvų ir pasyvų valdymo komitetas, priimantis sprendimą dėl kreditų fiziniams asmenims, suteikimo, turėtų nuolat atnaujinti savo žinias kredito rizikos valdymo srityse, kas padėtų mokėti praktiškai nustatyti galimas problemines paskolas bei valdyti išduotų kreditų riziką taip, kad galimi nuostoliai būtų minimalūs;
- LR Fizinių asmenų bankroto įstatymo projektas turėtų būti patobulintas atsisakant straipsnio, kuris nurodo, kad bankroto planą privalės patvirtinti kreditorius. Ši funkcija turėtų būti atliekama bankroto administratoriaus bei teismo;
- AB DnB NORD banko atsakingi asmenys turėtų parengti tinkamą vartojimo kredito skaičiuoklę internete, nes šiuo metu ji neatitinka realybės (maksimali AB DnB NORD banko suteikiamo vartojamo kredito suma yra 40000 Lt, o skaičiuoklė suskaičiuoja, kokia maksimali suma asmeniui galėtų būti suteikiama, pagal 28 lentelės duomenis – 124481 Lt).

LITERATŪRA IR KITI ŠALTINIAI

1. Aleknavičienė, V., Jatkūnaitė, D. (2005). Paskolos gavėjo kreditingumo įvertinimas. *Tiltai: mokslo darbai*, 3 (32), p. 11-20.
2. Ališauskas, L., Vaškelaitis, V. (1998). *Šiuolaikinės bankų sistemos*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, p. 55.
3. Bartosevičienė, V. (2010). *Ekonominės statistikos pagrindai*. Kaunas: Technologija, p.113.
4. Bartosevičienė, V., Stukaitė, D. (2004). *Ekonomikos statistikos praktikumas*. Kaunas: Technologija, p. 116.
5. Bartosevičienė, V. (2006). *Ekonominė statistika*. Kaunas: Technologija, p.108.
6. Basle Committee on Banking Supervision (BCBS) (2000). *Principles for the Management of Credit Risk*.
7. Bikas, E., Čepienė, I., Jasienė, M., (2007). *Pinigai. Kreditas. Valstybės finansai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 130.
8. Buračas, A., Svecevičius, B. (1994). *Biznio, bankų, biržos terminų žodynas – žinynas*. Vilnius: Žodynas, p. 718.
9. Buškevičiūtė, E., Mačerinskienė, I. (1998). *Finansų analizė*. Kaunas: Technologija, p. 246.
10. Aleknavičienė, V. (2005). *Finansai ir kreditas*. Vilnius: Enciklopedija, p. 272.
11. Cossin, D., Pirote, H. (2001). *Financial Approaches and Mathematical Models to Assess, Price, and Manage Credit Risk*. Chichester: John Wiley and Sons, Ltd, p. 357.
12. Černius, R., Toločko, V. (2002). *Teisinė bankų veiklos aplinka*. Vilnius: Lietuvos bankininkystės, draudimo ir finansų institutas, p. 215.
13. Džikevičius, A., Steckytė, L. (2002). Reitingavimo sistema kaip rizikos identifikavimo mechanizmas. *Verslas, vadyba ir studijos*, p. 36-41.
14. Europos Parlamentas 2006. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/48/EB dėl kredito įstaigų veiklos pradėjimo ir vykdymo. 2006 m birželio 14 d. Europos Sąjungos oficialusis leidinys, L177.
15. Jasevičienė, F., Valvonis, V. (2003). Paskolų vertinimas: tarptautinė ir Lietuvos praktika. *Lietuvos bankas: Pinigų studijos*, 1, p. 23-49.
16. Jukna, F. ir kt. (2003). *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius: Alma Litera, p. 792.
17. Ivaškevičius, D., Sakalas A, (1997). *Bankų vadyba*. Kaunas: Technologija, p. 238.
18. Kamerschen, D. R. (1988). *Money and banking*. 9th Editon. Cinsinnati, OH: South Western, p. 663.
19. Kamienas, I., Valvonis, V. (2004). Paskolų registro naudojimas kredito rizikai valdyti. *Lietuvos bankas: Pinigų studijos*, 1, p. 5-30.

20. Kidwell, D. S., Peterson, R. L., Blackwell, D. W. (2000). *Financial Institutions, Markets and Money*, p. 749.
21. Klein, G., Lambert, J. (1987). *The business of banking*. London: Methuen and Co, Ltd, p. 238.
22. Lietuvos Banko valdybos nutarimas „Dėl testavimo nepalankiausiomis sąlygomis bendrųjų nuostatų patvirtinimo“, 2007 m. spalio 11 d. Nr. 133.
23. Lietuvos Banko valdybos nutarimas „Dėl abejotinių aktyvų vertinimo, grupavimo ir specialiųjų atidėjimų sudarymo bendrųjų nuostatų patvirtinimo“, 2003 m. kovo 20 d. Nr. 15.
24. Lietuvos Banko valdybos nutarimas „Dėl minimalių visuomenei skelbiamos informacijos reikalavimų“, 2002 m. vasario 14 d. Nr. 22.
25. Lietuvos Banko valdybos nutarimas „Dėl Lietuvos Banko valdybos 2006 m. lapkričio 9 d. nutarimo Nr. 138 „Dėl kapitalo pakankamumo skaičiavimo bendrųjų nuostatų“ pakeitimo“, 2010 m. spalio 21 d. Nr. 03-127.
26. Lietuvos Banko valdybos nutarimas „Dėl likvidumo normatyvo skaičiavimo taisyklių“, 2004 m. sausio 29 d. Nr. 1.
27. Lietuvos Banko valdybos nutarimas „Maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta ir tauriaisiais metalais normatyvo skaičiavimo“, 1999 m. gruodžio 16 d. Nr.197.
28. Lietuvos Banko valdybos nutarimas „Dėl vidaus kontrolės ir rizikos vertinimo (valdymo) organizavimo nuostatų“, 2008 m. Rugsėjo 25 d. Nr. 149.
29. Lietuvos Banko valdybos nutarimas „Dėl bankams nustatomos maksimalios paskolos sumos vienam skolininkui ir didelių paskolų normatyvų“, 2002 m. liepos 4 d. Nr. 91.
30. Lietuvos Respublikos Bankų įstatymas // Valstybės žinios: 2004, Nr. 54-1832.
31. Lietuvos Respublikos Akcinių bendrovių įstatymas // Valstybės žinios: 2000, Nr. 64-1914.
32. Lietuvos Respublikos Finansų įstaigų įstatymas // Valstybės žinios: 2002, Nr. 91-3891.
33. Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas // Valstybės žinios: 2000, Nr. 74-2262.
34. Lietuvos Respublikos Gyventojų pajamų mokesčio įstatymas // Valstybės žinios: 2002, Nr. 73-3085.
35. Lietuvos Respublikos Fizinių asmenų bankroto įstatymo projektas // Parengė R. Žylius 2011 03 28.
36. Lileikienė, A. (2008). Analysis of Chosen Strategies of Asset and Liability Management in Commercial Banks. *Engineering Economics*, 2 (57), p. 32-39.
37. Lileikienė, A. (2002). Finansinių sprendimų rizikos įvertinimas. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, p. 51-53.
38. Lileikienė, A., Martinkienė, J. (2004). Komercinių bankų aktyvų ir pasyvų valdymo strategijos. *Strateginė savivaldos institutas*, 1, p. 109-125.

39. Lileikienė, A., Šaparnis, G., Tamošiūnas, T. (2004). *Magistro darbo rengimo metodika*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, p. 51.
40. Lileikienė, A., Martinkienė, J. (2005). *Bankininkystė*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, p. 112.
41. Mayer, T., Duesenberry, J. S., Zaliber, R. (1995). *Pinigai, bankai, ekonomika*. Vilnius: Alma litera, p. 639.
42. Martinkus, B., Žilinskas, V. (2001). *Ekonomikos pagrindai*. Kaunas: Technologija, p. 790.
43. Milerytė, E., Jurevičienė, D. (2010). Gyventojų būsto kreditavimo analizė sisteminiu požiūriu. *Mokslas - Lietuvos ateitis*, 2 tomas (2), p. 55-61.
44. Misiūnas, A. (2009). Valiutų ir bankų krizių dėsningumai bei klasifikacijos. *Vadyba, Journal of Management*, 1 (14), p. 7-14.
45. Nawalkha, S. K., Soto, G. M., Beliaeva, N. A. (2005). *Interest rate risk modeling: the fixed income valuation course*. Hoboken: John Wiley and Sons, Inc, p. 396.
46. Pass, C., Lowes, B., Davies, L. (1997). *Ekonomikos terminų žodynas*. Vilnius: UAB Baltijos biznesas, p. 584.
47. Paulavičius, K. B. (2004). *Statistikos įvadas. Statistikos rodikliai*. Vilnius: Leidykla, 84.
48. Ramanauskaitė, L. (2003). *Hipotekinis kreditavimas*. Vilnius: Lietuvos bankininkystės, draudimo ir finansų institutas, p. 180.
49. Ramanauskas, T. (2005). Bankų kredito didėjimas makroekonominio požiūriu. *Lietuvos bankas: Pinigų studijos*, 3, p. 78-97.
50. Ramonas, K. (2002). Komerciniai bankai ir jų priežiūros raida Lietuvoje. *Lietuvos bankas: Pinigų studijos*, 3, p. 5-26.
51. Ranonytė, A. (2006). Bankų reitingai padeda, tačiau yra ir priežiūra. *Verslo žinios: Rinkos*, 240, p. 9.
52. Rose, P. S. (1991). *Comercial bank management: producing and selling financial servines*. Homewood, Boston, Maas: Richard D. Irwin, p. 667.
53. Smalenskas, G. (2002). *Finansai*. Vilnius: Homo Liber, p. 135.
54. Snieška, V. ir kt. (2005). *Mikroekonomika*. Kaunas: Technologija, p. 294.
55. Steckytė, L., Džikevičius, A. (2003). Kredito rizika ir jos valdymas komerciniame banke. *Humanitariniai ir socialiniai mokslai*, p. 122-126.
56. Šiauleckienė, K. (2004). AB Vilniaus bankas kredito politikos analizė. *Verslas, ekonomika ir vadyba: Ketvirtoji studentų mokslinė konferencija*, p. 74-79 .
57. Taraila, S. (2001). *Kreditavimas: teorija ir praktika*. Vilnius: Lietuvos bankininkystės draudimo ir finansų institutas, p. 242.
58. Valkauskas, R. (2004). *Statistika*. Vilnius: VU, p. 192.

59. Valvonis, V. (2006). Šiuolaikinis kredito rizikos vertinimas banke: paskolos ir skolininko rizika. *Lietuvos bankas: Pinigų studijos*, 1, p. 80-104.
60. Valvonis, V. (2004). Kredito rizikos valdymas banke. *Lietuvos bankas: Pinigų studijos*, 4, p. 57-82.
61. Vaškelaitis, V. (2003). *Pinigai: komerciniai bankai ir jų rizikos valdymas*. Teorija ir praktika. Vilnius: Lietuvos mokslas, p. 363.
62. Vaškelaitis, V. (2001). *Piniginiai atsiskaitymai*. Teorija ir praktika. Vilnius: Eugrimas, p. 433.
63. Vaškelaitis, V. (2006). *Pinigai: pinigų politika ir jos priemonės*. Vilnius: VĮ Mokslotyros institutas, p. 486.

INTERNETINIAI ŠALTINIAI

64. AB DnB NORD bankas [žiūrėta 2010 12 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.dnbnord.lt>>.
65. Atnaujink būstą. *Namo energinis naudingumas* [žiūrėta 2011 04 20]. Prieiga per internetą: <<http://www.atnaujinkbusta.lt/index.php/lt/p/atnaujink-busta/apie-programa/namo-energinis-naudingumas>>.
66. UAB Būsto paskolų draudimas. *Informacija* [žiūrėta 2011 04 02]. Prieiga per internetą: <<http://www.bpd.lt/lt/informacija/busto-kreditu-draudimas.html>>.
67. CNBC. *ECB's Trichet says april interest rate hike possible* [žiūrėta 2011 04 02]. Prieiga per internetą: <http://www.cnbc.com/id/41884073/ECB_s_Trichet_Says_April_Interest_Rate_Hike_Possible>.
68. Delfi verslas. *Europos centrinis bankas nekeitė palūkanų normas* [žiūrėta 2011 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://verslas.delfi.lt/business/europos-centrinis-bankas-nekeite-palukanu-normos.d?id=42701373>>.
69. Diena.lt. *Teisininkai: fizinių asmenų bankroto įstatymo projekte – nemažai kliūčių* [žiūrėta 2011 04 18]. Prieiga per internetą: <<http://www.diena.lt/naujienos/ekonomika/teisininkai-fiziniu-asmenu-bankroto-istatymo-projekte-nemazai-kliuciu-341810>>.
70. DnB NORD bankas. *Greitojo vartojimo kredito skaičiuoklė* [žiūrėta 2011 04 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.dnbnord.lt/lt/skaiciuokles-privatiems-klientams/greitojo-vartojimo-kredito-skaiciuokle/>>.
71. DnB NORD bankas. *Būsto kredito skaičiuoklė* [žiūrėta 2011 04 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.dnbnord.lt/lt/skaiciuokles-privatiems-klientams/busto-kredito-skaiciuokle/>>.
72. Lietuvos Bankas. *Paskolą būstui įsigyti turinčių namų ūkių apklausos* [žiūrėta 2011 04 05]. Prieiga per internetą: <http://lb.lt/paskola_bustui_isigyti_turinciu_namu_ukiu_apklausa_1>.

73. Lietuvos bankų asociacija. J. Varanauskienė: *Renkantis paskolos palūkanų rūšį, svarbiausia įvertinti savo finansines galimybes, jei palūkanos padidėtų* [žiūrėta 2011 03 02]. Prieiga per internetą: <http://www.lba.lt/go.php/lit/J._Varanauskiene_Renkantis_paskolos_palu/442/1>.
74. Lietuvos bankų asociacija. Statistika. *Pagrindiniai Lietuvos bankų veiklos rodikliai 2006-2010 m.* [žiūrėta 2011 04 14]. Prieiga per internetą: <http://www.lba.lt/go.php/lit/Pagrindiniai_banku_veiklos_rodikliai/121>.
75. Lietuvos bankų asociacija. Statistika. *2006-2010 m. pelno (nuostolio) ataskaitos* [žiūrėta 2011 04 14]. Prieiga per internetą: <http://www.lba.lt/go.php/lit/Pelno_nuostolio_ataskaitos/122>.
76. Lietuvos Respublikos Centrinis bankas. Priežiūra. *Bankų veiklos riziką ribojantys normatyvai ir reikalavimai* [žiūrėta 2011 02 15]. Prieiga per internetą: <http://www.lb.lt/banku_veiklos_rizika_ribojantys_normatyvai_ir_reikalavimai>.
77. Lietuvos Respublikos Statistikos departamentas. *Darbo užmokestis. Pranešimas spaudai* [žiūrėta 2011 03 18]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.gov.lt/lt/news/view?id=9014&PHPSESSID=fdaca402c21f340e4bb7a282760827fc>>.
78. Lietuvos Respublikos Statistikos departamentas. *Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis* [žiūrėta 2011-03-20]. Prieiga per internetą: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3060827&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSID=4509&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>>>.
79. Lietuvos Respublikos terminų bankas [žiūrėta 2011 05 04]. Prieiga per internetą: <<http://terminai.vlkk.lt>>.
80. Lileikienė, A. (2008). Analysis of Chosen Strategies of Asset and Liability Management in Commercial Banks. *Kauno technologijos universitetas: Inžinerinė ekonomika* [žiūrėta 2011-04-03]. Prieiga per internetą: <www.ktu.lt/lt/mokslas/zurnalai/inzeko/57/1392-2758-2008-2-57-32.pdf>.
81. Maracine, V. (2002). Interest rate risk management using income gap analysis. *Economy informatics journal. Inforec Association* [žiūrėta 2011-03-29]. Prieiga per internetą: <www.economyinformatics.ase.ro/content/EN2/virginica.pdf> .
82. Mester, L.J. (1997). *What's the Point of Credit Scoring?* Federal reserve bank of Philadelphia [žiūrėta 2011 03 15]. Prieiga per internetą: <www.philadelphiafed.org/research-and-data/publications/business-review/1997/september-october/brso97lm.pdf>.

83. Miliutė, J. (2011). *Staigmena vekselio turėtojui: vekselis negalioja* [žiūrėta 2011-04-04] Prieiga per internetą: <<http://www.ekonomika.lt/naujiena/staigmena-vekselio-turetojui-vekselis-negalioja-4196.html>>.
84. *Pagrindiniai kreditavimo principai*. [Internete]. Mykolo Romerio universiteto duomenų bazė [žiūrėta 2011-04-02]. Prieiga per internetą: <http://www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/katedros/bankininkystes_ir_investiciju_katedra/2007m/paskaitos/1.%20PAGR%20KREDITAVIMO%20PRINCIPAI.doc> .
85. Priyank, S. (2007). *An Assignment on Assets – Liabilities Management propriety in Banks* [Žiūrėta 2011-04-02]. Prieiga per internetą: <<http://www.scribd.com/doc/13822454/ASSET-LIABILITIES-Mnagement-in-banks>>.
86. *Probleminės paskolos*. [Internete]. Mykolo Romerio universiteto duomenų bazė [žiūrėta 2011 03 29]. Prieiga per internetą: <http://www.mruni.eu/lt/padaliniai/fakultetai/ekonomikos_fakultetas/katedros/bankininkystes_investiciju_katedra/studijos/paskaitos/>.
87. Santomero, M. A. (1996). Commercial bank risk management: an analysis of the process. *The Wharton Financial Institution Center Conference* [University of Pennsylvania, 1996 October 13], [žiūrėta 2011-04-12]. Prieiga per internetą: <<http://fic.wharton.upenn.edu/fic/papers/95/9511.pdf>>.
88. Savickaitė, D., Valvonis, V. (2007). Įmonių reitingavimas: Lietuvos bankų patirtis. *Lietuvos bankas: Pinigų studijos*, 1, p. 86-108.
89. SEB [žiūrėta 2010 12 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.seb.lt/pow/wcp/seblt.asp?lang=lt&website=TAB4>>.
90. SEB. *Būsto kredito sumos skaičiuoklė* [žiūrėta 2011 04 03]. Prieiga per internetą: <<http://www.seb.lt/pow/wcp/seblt.asp>>.
91. SEB. *Vartojimo kredito sumos skaičiuoklė* [žiūrėta 2011 04 03]. Prieiga per internetą: <<http://www.seb.lt/pow/wcp/seblt.asp>>.
92. Swedbank. *Santykinių finansinių rodiklių paaiškinimas* [žiūrėta 2010 12 19]. Prieiga per internetą: <<http://www.nasdaqomxbaltic.com/files/vilnius/rodikliai/Swedbank/Santykiniau%20finansiniu%20rodikliu%20paaiskinimai.pdf>>.
93. Varanauskienė J. (2011). *SEB banko apžvalga „Namų ūkių finansinio turto barometras“* [žiūrėta 2011 04 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.seb.lt/pow/wcp/seblt.asp>>.

PAGRINDINIŲ SAŲVOKŲ ŽODYNAS

Šios sąvokos magistro darbe pateikiamos remiantis [8; 16; 46; 79] literatūros šaltiniais.

A

Aktyvai – nuosavas kapitalas ir įsiskolinimai; nuosavų materialinių vertybių, lėšų ir skolinių reikalavimų visuma.

Analizė - smulkus, išsamus, atidus ko nors nagrinėjimas, studijavimas.

Atsiskaitymas - Grynųjų pinigų mokėjimas arba lėšų pervedimas per banką ar kitą kredito įstaigą, kai pirkėjas visiškai įvykdo įsipareigojimą sumokėti pardavėjui mokėtiną pinigų sumą ir (arba) kai įsipareigojimo (prievolės) įvykdymas baigiasi įskaitymu pagal tarpusavio įsiskolinimų suderinimo aktą ar kitą dokumentą, kuriuo šalys pareiškia savo valią įskaityti abipuses skolas vadovaudamosi teisės aktų nustatyta tvarka.

Atidėjimai – **sumos**, apskaitoje nurašomos nuo firmos pelno numatant išlaidas, kurių gali prireikti ateityje. Įprastiausios firmų numatomos bendrosios atsargos yra atidėjimai abejotinoms paskoloms, kurios sudaromos manant, kad kai kurie klientai nesumokės to, ką jie yra skolingi. Be to firma gali nustatyti specialiuosius atidėjimus, nuostoliu padengimo ieškiniui, kuris tuo metu dar nėra nustatytas. Atidėjimai netekimams yra sudaromi tam, kad pelnas nebūtų išpūstas, įsitikinant, jog visos firmos išlaidos yra įrašytos į sąskaitą, padengtos net ir tos, kurių tikslus kiekis dar nėra žinomas.

B

Balansas - Įmonės pagrindinės veiklos ekonominių rodiklių suvestinė, pinigų ir prekių srautų, taip pat finansinių aktyvų ir pasyvų, kredito ir debeto pusiausvyra tam tikru momentu. Balansas – finansinė ataskaita, kurioje nurodomas visas įmonės turtas, savininkų nuosavybė ir įsipareigojimai. Įmonės turtas – tai ilgalaikis turtas (formavimo savikaina, nematerialusis, materialusis ir finansinis turtas, per metus gauta suma), trumpalaikis turtas (atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys, per metus gauta suma, investicijos ir terminuoti indėliai, gryniesi pinigai sąskaitoje ir kasoje), sukauptos pajamos ir būsimosios sąnaudos; savininkų nuosavybė ir įsipareigojimai – kapitalas ir rezervai (kapitalas, akcijų priedai, perkainojimo rezervai, nepaskirstytasis pelnas (nuostolis), finansavimas (dotacijos ir subsidijos), atidėjiniai ir atidėtieji mokesčiai (įsipareigojimų ir reikalavimų padengimo atidėjiniai, atidėtieji mokesčiai), mokėtinos sumos ir įsipareigojimai (po metų mokėtinos sumos ir ilgalaikiai įsipareigojimai), sukauptos sąnaudos ir būsimosios pajamos; atskirai nurodomas turto bei savininkų nuosavybės ir įsipareigojimų sumos.

Bankininkystė - Bankų atliekama operacijų veika, per kurią įgyvendinama monetarinė politika.

Bazinių palūkanų norma – palūkanų norma, kurią vartoja komerciniai bankai, apskaičiuodami palūkanas už paskolas ir kredito viršijimą, kuriuos turi sumokėti klientai.

C

Ceteris paribus – lotyniškas posakis, reiškiantis kitoms sąlygoms esant nekintamoms. Jis dažnai vartojamas ekonomikos analizėje kaip paaiškinimas ir leidžia atskirai nagrinėti santykį tarp dviejų kintamųjų.

Ciklas – raidos, temos, tipo atžvilgiu susijusių reiškinių, procesų grupė.

D

Debetas - deficitas, pasyvas; sąskaitos suma kairėje balanso pusėje, aktyvinėse sąskaitose. žyminti apskaitomų sumų padidėjimą, o pasyvinėse – sumažėjimą.

Direktyva – aukštesniojo organo vadovaujamas, orientuojamas nurodymas žemesniems organams.

E

Efektyvumas – veiklos, išteklių ar darbo laiko rezultatyvumas, veiksmingumas; apibendrintas produktyvumo rodiklis.

F

Faktoringas – įmonės įsipareigojimų perėmimas (inkasavimas) ir šių įsipareigojimų valdymas faktoringo bendrove. Faktoringo bendrovė perka susitarimu nustatyta kaina partnerio įsipareigojimus.

G

GAP – grynujų palūkanų norma.

Grynasis pelnas – skirtumas tarp firmos bendrųjų pajamų ir visų tiesioginių sąnaudų.

H

Hipotezė – prognozavimo būdas, suformuluotas iš teorinės analizės ir pakankamai tiksliai apibūdinamas, kad jį būtų galima patikrinti patirties duomenims.

I-Į

Indėlis - pinigai, patikėti finansų tarpininkui.

Infliacija – ilgai trunkantis piniginio vieneto vertės sumažėjimas, apyvartoje esančio pinigų kiekio padidėjimas, palyginti su prekių apyvarta, žymus kainų lygio pakilimas.

Įplaukos - pajamos, gaunamieji pinigai.

Išlaidos - pinigų suma, sumokėta arba skirta sumokėti už darbą, medžiagas, nuomą ir kt.

Ištekliai - prekių ir paslaugų gamybos sąnaudos.

K

Kapitalas – finansinių ir fizinių fondų, kurie gali būti naudojami prekėms gaminti ir paslaugoms teikti.

Kaštai – žr. išlaidos.

Koeficientas – pastovus dydis, kuris yra kito dydžio skaitinis arba raidinis daugiklis.

Komercinis bankas – bankas, kuris priima indėlius ir suteikia jiems mokėjimo pervedimo paslaugas, taip pat sudaro sąlygas taupyti ir skolintis.

Kreditas – paskolos ir kitokie atidedamojo mokėjimo metodai, įgalinantys vartotojus ir firmas pirkti prekes ar paslaugas, žaliavas ir medžiagas.

Kreditavimas - firmų skolos, kurios atsiranda parduodant kreditan. Pardavėjui šios skolos reiškia debitinį įsiskolinimą, o pirkėjui – kreditinį įsiskolinimą. Komercinis kreditas – savaiminis finansavimo šaltinis, nes jis atsiranda atliekant paprastas komercines operacijas.

Kreditorius – asmuo, firma ar įstaiga, kuri duoda paskolą skolininkui, kad suteiktų jam galimybę finansuoti vartojimą ar investuoti.

L

Lėšos - gryniesi pinigai (banknotai ir monetos), pinigai sąskaitoje ir elektroniniai pinigai.

Likvidumas – piniginiai aktyvai, kurie gali būti tiesiogiai naudojami kaip mokėjimo priemonė.

M

Marža – priedas kreditoriui priklausomai nuo rizikos ir išduodamo kredito sąlygų; priedas prie kainos pelnui gauti perparduodant.

Mokumas – įmonės sugebėjimas grąžinti skolas, suėjus jų mokėjimo terminui; bendrovės sugebėjimas sumokėti trumpalaikius įsiskolinimus, suėjus mokėjimo terminui. Kai bendrovė yra nemoki, ji nesugeba sumokėti kreditoriams, kurie teikia prekes ir paslaugas skolon.

O

Obligacija – vertybinis popierius, suteikiantis jo turėtojui teisę gauti popieriuje pažymėtą sumą, o iki jos gavimo – reguliarias palūkanas.

P

Pajamos – tam tikrą laiką gaunamos lėšos už gamybos veiksnių nuosavybę.

Palūkanos – paskolos gavėjų išmokos kreditoriams už jų pinigų panaudojimą materialiosioms bei vertybinių popierių investicijoms finansuoti ir vartoti. Palūkanos yra „premija“ kreditoriams už riziką skolinant pinigus. Apskritai palūkanos yra pajamų šaltinis ir dėl to sudaro nacionalinių pajamų dalį. Pasiūlos teorijoje palūkanos yra užmokestis už kapitalo kaip gamybos išteklių panaudojimą.

Pasyvai – balanso dalis, kurioje parodoma įmonės, organizacijos arba įstaigos lėšų sudarymo lėšų sudarymo šaltinių sudėtis ir tikslinė paskirtis.

Paskola – lėšų skolinimosi arba skolinimo priemonė, kai paskolos sutartimi viena šalis (paskolos davėjas) perduoda kitos šalies (paskolos gavėjo) nuosavybėn pinigus, o paskolos gavėjas įsipareigoja paskolos davėjui grąžinti tokią pat pinigų sumą ir mokėti palūkanas, jeigu paskolos sutartyje nenustatyta kitaip. Tokia paskolos sutartis neapima vertybinių popierių išleidimo arba kitų įsipareigojamųjų skolos dokumentų pasirašymo.

Pelningumas – pelnas, kurį gauna firma pagal firmos dydį. Jis matuojamas atsižvelgiant į visus panaudotus aktyvus ilgalaikio kapitalo ir tarnautojų skaičių.

Procentas – nesisteminis santykinio dydžio matavimo vienetas. Žymimas %.

Prognozė – kokio nors reiškinio ateities arba proceso raidos mokslinis numatymas.

R

Recesija – gamybos smukimas arba jos augimo lėtėjimas.

Rizika – ryžimasis veikti žinant, kad yra tam tikra tikimybė nepasiekti tikslo, arba ryžimasis nepaisyti galimų atsitiktinių aplinkybių.

ROA – (return on assets) įplaukos iš aktyvų.

Rodiklis – kiekybinis dydis, iš kurio sužinoma planavimui, valdymui ir kontrolei reikiama informacija. Ji gali padidinti valdymo veiksmingumą.

ROE – (return on equity) įplaukos iš akcijų.

S

Sąnaudos – žr. išlaidos.

T

Tendencija – proceso, raidos bendroji kryptis.

Turtas – grynųjų aktyvų atsargos, kurias turi asmenys, ar namų ūkiai.

U

Užstatas – paskolos gavėjo turto perdavimas kreditoriui kaip garantija už paskolą.

V

Vertybinis popierius – finansiniai instrumentai, kuriuos išleidžia firmos, finansų įstaigos ir vyriausybė.

PRIEDAI

Darbo pobūdžio įvertinimas

		<i>Darbo stažas dabartinėje darbovietėje</i>						
		<i>Terminuota sutartis</i>	<i>Neterminuota sutartis</i>				<i>Verslininkas</i>	
		<i>Pvz. bandomasis laikotarpis ar projektų vystymosi darbas.</i>	<i><6 mėn. Arba bandomasis laikotarpis, bet pateikta darbdavio garantija.</i>	<i>7-18 mėn.</i>	<i>19-36 mėn.</i>	<i>>36 mėn.</i>	<i>Priimtina rizika</i>	<i>Didelė rizika</i>
<i>Bendras darbo stažas</i>	<i><6 mėn.</i>	Didelė rizika	Didelė rizika	N/A	N/A	N/A	Didelė rizika	Didelė rizika
	<i>7-18 mėn.</i>	Didelė rizika	Priimtina rizika	Priimtina rizika	N/A	N/A	Priimtina rizika	Didelė rizika
	<i>19-36 mėn.</i>	Priimtina rizika	Priimtina rizika	Vidutinė rizika	Vidutinė rizika	N/A	Vidutinė rizika	Priimtina rizika

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos komercinių bankų teikiama informacija.

Skolininko kriterijų vertinimas

Nr.	Kriterijus	Apibūdinimas	Kriterijaus reikšmė	Įvertinimas
1	SKOLININKO AMŽIUS	Laikoma, kad vyresnio amžiaus skolininkas vykdys skolinius įsipareigojimus.	Iki 18 metų	0
			Nuo 18 iki 24 metų	20
			Nuo 25 iki 35 metų	60
			Nuo 35 iki 65 metų	100
			Virš 65 metų	0
2	SKOLININKOS IŠSILAVINIMAS	Laikoma, kad aukštesnį išsilavinimą įgijęs skolininkas turi didesnes galimybes susirasti pakankamai apmokamą darbą	Aukštasis	100
			Studijuoja aukštojoje mokykloje	60
			Aukštesnysis	40
			Vidurinis	20
			Neįgijęs vidurinio išsilavinimo	0
3	SKOLININKO ŠEIMINĖ PADĖTIS	Laikoma, kad turintys šeimą ar partnerį skolininkas atsakingiau vykdys skolinius įsipareigojimus	Vedęs (ištekėjusi)	100
			Įregistruota partnerystė	100
			Išsiskyręs (-usi)	0
			Nevedęs (netekėjusi)	0
			Gyvena skyrium (separacija)	0
			Našlys (-ė)	0
4	TAUPYMO AR INVESTICINIAI PRODUKTAI SEB VB GRUPĖJE	Laikoma, kad klientas turintis taupymo produktų yra atsakingesnis ir labiau pasiruošęs galimiems nenumatytiems atvejams	Taip	100
			Ne	0
5	GRYŪŲJŲ MĖNESIO PAJAMŲ MARŽA	Laikoma, daugiau likutinių pajamų turintis skolininkas yra geriau pasiruošęs galimiems nenumatytiems atvejams	<0%	0
			0%-5%	20
			5%-10%	40
			10%-15%	60
			15%-20%	80
			>20%	100
6	DARBO POBŪDIS	Šiuo kriterijumi įvertinama tikimybė, kad skolininkas nepakeis darbovietės	Didelė rizika	0
			Priimtina rizika	40
			Vidutinė rizika	70
			Maža rizika	100
7	NEKILNOJAMOJO TURTO SAVININKAS	Laikoma, kad Bankas turi didesnes galimybes išieškoti galimas skolas, jei skolininkas yra būsto ar kito nekilnojamo turto savininkas arba bendraturtis	Taip, reikšmingas	100
			Taip, nereikšmingas	40
			ne	0
8	VIDINĖ KREDITO ISTORIJA	Laikoma, kad skolininkas laiku vykdantis įsipareigojimus, juos laiku vykdys ir ateityje	Skaičiuojama programiniu būdu ¹	0-100
9	IŠORINĖ KREDITO ISTORIJA	Laikoma, kad skolininkas laiku vykdantis įsipareigojimus, juos vykdys ir ateityje	Nėra pradelstų pinigų	100
			Praeityje buvo pradelstų mokėjimų, dabar apmokėti	40
			Nėra informacijos apie pradelstus mokėjimus	60
			Pradelsti mokėjimai	0
SKOLININKO SUTUOKTINIO/PARTNERIO KRITERIJŲ VERTINIMAS				
Nr.	Kriterijus	Apibūdinimas	Kriterijaus reikšmė	Įvertinimas

10	SKOLININKO AMŽIUS	laikoma, kad vyresnio amžiaus skolininkas vykdys skolinius įsipareigojimus.	Iki 18 metų	0
			Nuo 18 iki 24 metų	20
			Nuo 24 iki 35 metų	60
			Nuo 35 iki 65 metų	100
			Virš 65 metų	0
11	SKOLININKO IŠSILAVINIMAS	Laikoma, kad aukštesnį išsilavinimą įgijęs skolininkas turi didesnes galimybes susirasti pakankamai apmokamą darbą	Aukštasis	100
12	DARBO POBŪDIS	Šiuo kriterijumi įvertinama tikimybė, kad skolininkas nepakeis darbovietės	Didelė rizika	0
			Priimtina rizika	40
			Vidutinė rizika	70
			Maža rizika	100

¹Vertinimo funkcija = 100 * e^{-pradelsimo funkcija}

$$\text{Pradelsimo funkcija} = \sum_{i=1}^n \left\{ \begin{array}{l} 0.15 * e^{0.055 * S + 1.5 * t} \\ \text{If } t = 0 \\ \text{If } t > 0 \end{array} \right.$$

e – eksponentė;
N – pradelsimų skaičius per vertinimo laikotarpį;
S – atitinkamo pradelsimo laikotarpis dienomis;
t – laikotarpis dienomis nuo vertinimo dienos iki visiško atitinkamo pradelsimo pilno apmokėjimo

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos komercinių bankų teikiama informacija.

Koreliacinio ryšio stiprumo vertinimai

<i>Ryšio glaudumo rodikliai</i>	<i>0,1-0,3</i>	<i>0,31-0,5</i>	<i>0,51-0,7</i>	<i>0,71-0,9</i>	<i>0,91-0,99</i>
<i>Ryšio stiprumo charakteristika</i>	silpnas	vidutinis	pastebimas	stiprus	Labai stiprus

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Bartosevičienė, V. (2010). *Ekonominės statistikos pagrindai*. Kaunas: Technologija, p.113.

AB DnB NORD ir AB SEB bankų teikiamų paslaugų palyginimas

	<i>Būsto kreditas</i>		<i>Vartojimo kreditas</i>		<i>Kreditai, įkeičiant kokį nors turtą</i>	
	<i>AB DnB NORD</i>	<i>AB SEB</i>	<i>AB DnB NORD</i>	<i>AB SEB</i>	<i>AB DnB NORD</i>	<i>AB SEB</i>
<i>Pavadinimas</i>	Būsto kreditas	Būsto kreditas	Greitasis vartojimo kreditas	Vartojimo kreditas	Privatus kreditas	Didelių galimybių kreditas
<i>Paskolos gavėjas</i>	n/d	Asmenys, nejaunesni nei 18 m. ir gaunantys pastovias pajamas	n/d	Asmenys, nejaunesni nei 18 m. ir gaunantys pastovias pajamas	n/d	Asmenys, nejaunesni nei 18 m. ir gaunantys pastovias pajamas
<i>Valiuta</i>	Litai, eurai, JAV doleriai (nuo 2008 07 16 teikiama gavėjams, pajamas gaunantiems JAV doleriais)	Litai, eurai	Litai, eurai, JAV doleriai (nuo 2008 07 16 teikiama gavėjams, pajamas gaunantiems JAV doleriais)	Litai, eurai	Litai, eurai, JAV doleriai (nuo 2008 07 16 teikiama gavėjams, pajamas gaunantiems JAV doleriais)	Litai, eurai
<i>Terminas</i>	Iki 40 m.	Iki 40 m.	Nuo 3 mėn. iki 5 m.	Iki 5 m.	Nuo 6 mėn. iki 10 m.	Iki 25 m.
<i>Palūkanos</i>	Fiksuota, kintama	Fiksuota, kintama	Fiksuotos	Fiksuotos	Fiksuota, kintama	Fiksuota, kintama
<i>Gražinimo būdas</i>	Linijinis, anuitetinis	Linijinis, anuitetinis	Linijinis, anuitetinis	Anuitetinis	n/d	Linijinis, anuitetinis
<i>Maksimali suma</i>	Iki 90 proc.	Iki 100 proc.	Nuo 1001 iki 40000 Lt	Iki 80000 Lt	Galimybė gauti kreditą iki 80 proc. įkeičiamo būsto vertės	n/d
<i>Užstatas</i>	Priklausiniai s bei žemės sklypais; butai; sodo nameliai su priklausiniais bei žemės sklypais; statomi gyvenamieji namai su priklausiniais bei žemės sklypais; statomi butai; statomi sodo nameliai su priklausiniais bei žemės sklypais	Bankui įkeičiamas įsigyjamas būstas. Kartu gali būti įkeičiamas kitas būstas ar žemės sklypas, pinigines lėšos banko sąskaitoje, vertybiniai popieriai. Įkeičiant namą, kartu įkeičiamas ir žemės sklypas	Nėra	Nėra	Turto įkeitimas: Gyvenamųjų namų su priklausiniais bei žemės sklypais įkeitimas; Butų įkeitimas; Administracinės, komercinės paskirties objektų su priklausiniais įkeitimas; Įkeičiamas nekilnojamas turtas (išskyrus žemės sklypus) turi būti apdraustas bankui priimtinoje	Įkeičiamas nekilnojamas turtas (išskyrus žemės sklypus) turi būti apdraustas bankui priimtinoje

					turto draudimo bendrovėje	
--	--	--	--	--	------------------------------	--

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB DnB NORD ir AB SEB bankų teikiama informacija.

AB DnB NORD banko pajamų spragos analizės skaičiavimo duomenys, 2010 m.

	<i>Nejautrūs palūkanų normai</i>	<i>Iki 1 mėn.</i>	<i>1 - 3 mėn.</i>	<i>3 - 6 mėn.</i>	<i>6 - 12 mėn.</i>	<i>virš 1 m.</i>	<i>iš viso</i>
Pinigai ir lėšos centriniuose bankuose	525842						525842
Gautinos sumos iš bankų	84872	382047	2274	2520	1200	10493	483406
Prekybiniai vertybiniai popieriai		39	2882	2271	1170	22015	28377
Tikrąja verte vertinami skolos vertybiniai popieriai		80022	60481	164445	39722	114828	459498
Išvestinės finansinės priemonės		5106	2824	3216	4726	8811	24683
Vertybiniai popieriai skirti parduoti		16110	82870	66974	69000	83542	318496
Paskolos ir gautinos sumos iš klientų		186277	345451	390422	865872	7502588	9290610
Investicijos į dukterines įmones						20115	20115
Nekilnojamas turtas, įranga ir įrenginiai						96649	96649
Nematerialusis turtas						5909	5909
Atidėtųjų mokesčių turtas						30188	30188
Kitas turtas	54	7321	18	1	1	6616	14011
Iš viso turto	610768	676922	496800	629849	981691	7901754	10771942
Įsiskolinimai bankams	27274	1488508	720823	125259	737168	2228782	5327814
Išvestinės finansinės priemonės		5569	8080	4309	9246	34658	61862
Įsiskolinimai klientams	2549969	450711	624687	364944	231605	114332	4336248
Išleisti skolos vertybiniai popieriai		3105	12680	18054	15057	102657	151553
Subordinuotosios paskolos		398	665	308		402251	403622
Atidėjimai		30417	27	104	513	35542	66603
Kiti įsipareigojimai	6305	13621	749	1333	67635	1717	91360
Banko kapitalas						860512	860512
Iš viso įsipareigojimų ir akcininkų nuosavybės	2583548	1992329	1367711	514311	1061224	3780451	11299574

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB DnB NORD banko 2010 m. finansine ataskaita.

AB DnB NORD banko pajamų spragos analizės skaičiavimo duomenys, 2009 m.

	<i>Nejautrūs palūkanų normai</i>	<i>Iki 1 mėn.</i>	<i>1 - 3 mėn.</i>	<i>3 - 6 mėn.</i>	<i>6 - 12 mėn.</i>	<i>virš 1 m.</i>	<i>iš viso</i>
Pinigai ir lėšos centriniuose bankuose	368197						368197
Gautinos sumos iš bankų	78115	198971	7647	6980	28817	9712	330242
Prekybiniai vertybiniai popieriai		2233	13380	8940	24649	24830	74032
Tikrąja verte vertinami skolos vertybiniai popieriai			2761	29850	69750	128665	231026
Išvestinės finansinės priemonės		9731	10440	17501	11584	14787	64043
Vertybiniai popieriai skirti parduoti		9197	17421	10313	17000	334802	388733
Paskolos ir gautinos sumos iš klientų		168899	420351	519799	1806924	7395573	10311546
Investicijos į dukterines įmones						10664	10664
Nekilnojamas turtas, įranga ir įrenginiai						107941	107941
Nematerialusis turtas						9886	9886
Atidėtųjų mokesčių turtas						30445	30445
Kitas turtas	131	2162	1	2	1	11262	13559
Iš viso turto	446443	391193	472001	593385	1958725	8078567	11572117
Įsiskolinimai bankams	73965	944372	944616	902157	1160912	2235688	6261710
Išvestinės finansinės priemonės		6220	9334	5511	10011	41548	72624
Įsiskolinimai klientams	1887147	322697	470820	398050	272632	61481	3412827
Išleisti skolos vertybiniai popieriai		3763	109749	192760	429321	78452	814045
Subordinuotosios paskolos		415	613	261		402251	403540
Atidėjimai			9501	9	2814	95245	107569
Kiti įsipareigojimai	1328	28555	4203	875	1911	20537	57409
Banko kapitalas						810590	810590
Iš viso įsipareigojimų ir akcininkų nuosavybės	1962440	130602	1548836	1499623	1877601	3745792	11940314

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB DnB NORD banko 2009 m. finansine ataskaita.

AB DnB NORD banko pajamų spragos analizės skaičiavimo duomenys, 2008 m.

	<i>Nejautrūs palūkanų normai</i>	<i>Iki 1 mėn.</i>	<i>1 - 3 mėn.</i>	<i>3 - 6 mėn.</i>	<i>6 - 12 mėn.</i>	<i>virš 1 m.</i>	<i>iš viso</i>
Pinigai ir lėšos centriniuose bankuose	484355						484355
Gautinos sumos iš bankų	25683	124131		4950		47670	202434
Prekybiniai vertybiniai popieriai			243	461	204	57899	58807
Tikraja verte vertinami skolos vertybiniai popieriai			40491	53311		202142	295944
Išvestinės finansinės priemonės		16935	963	3270	893	18635	40696
Vertybiniai popieriai skirti parduoti		2013	18916	17134	50759	517448	606270
Paskolos ir gautinos sumos iš klientų		198923	461146	637611	1264246	8699014	11260940
Investicijos į dukterines įmones						8900	8900
Nekilnojamas turtas, įranga ir įrenginiai						120519	120519
Nematerialusis turtas						7415	7415
Atidėtųjų mokesčių turtas						2235	2235
Kitas turtas	240	7754	1	80	1	4923	12999
Iš viso turto	510278	349756	521760	716817	1316103	9686800	13101514
Įsiskolinimai bankams	3596	953529	486968	152245	1281631	3729024	6606993
Išvstinės finansinės priemonės		6422	3108	7187	3096	30408	50221
Įsiskolinimai klientams	2068205	637989	449113	385089	280055	38246	3858697
Išleisti skolos vertybiniai popieriai		95518	134330	135871	159932	653397	1179048
Pelno mokesčio įsipareigojimas					9349		9349
Subordinuotosios paskolos		1336	1029	771		402251	405387
Kiti įsipareigojimai	3375	19018	8127	1366	2998	12645	47529
Banko kapitalas						944289	944289
Iš viso įsipareigojimų ir akcininkų nuosavybės	2075176	1713812	1082675	682529	1737061	5810260	13101513

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB DnB NORD banko 2008 m. finansine ataskaita.

AB DnB NORD banko pajamų spragos analizės skaičiavimo duomenys, 2007 m.

	<i>Nejautrūs palūkanų normai</i>	<i>Iki 1 mėn.</i>	<i>1 - 3 mėn.</i>	<i>3 - 6 mėn.</i>	<i>6 - 12 mėn.</i>	<i>virš 1 m.</i>	<i>iš viso</i>
Pinigai ir lėšos centriniuose bankuose	475592						475592
Paskolos ir gautinos sumos iš bankų	33347	232854	15866			45261	327328
Prekybiniai vertybiniai popieriai			161	70	487	2654	3372
Išvestinės finansinės priemonės		1431	5831	780	1515	89264	98821
Paskolos ir gautinos sumos iš klientų		187619	422492	519355	847975	6779719	8757160
Vertybiniai popieriai skirti parduoti		2417	2346	17157	16703	687240	725863
Investicijos į dukterines bendroves						7200	7200
Nematerialus turtas						8202	8202
Nekilnojamas turtas, įranga ir įrenginiai						105186	105186
Atidėtųjų mokesčių turtas						212	212
Kitas turtas	101	1324	6	222	6	9032	10691
Iš viso turto	509040	425645	446702	537584	866686	7733970	10519627
Įsiskolinimai bankams	5002	248558	728858	501581	837123	1851564	4172686
Išvestinės finansinės priemonės		749	5506	3930	109	1442	11736
Įsiskolinimai klientams	2707598	580658	349860	259905	266515	61557	4226093
Išleisti skolos vertybiniai popieriai		60783	113100	31302	79905	831034	1116124
Specialūs ir skolinimo fondai	10238	49				5537	15824
kiti įsipareigojimai	9948	52226	1518	2086	3896	6139	75813
Pelno mokesčio įsipareigojimas					17795		17795
Subordinuotosios paskolos		1155	957	660	112	260686	263570
Akcininkų nuosavybė						731828	731828
Iš viso įsipareigojimų ir acnininkų nuosavybės	2732786	944178	1199799	799464	1205455	3749787	10631469

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB DnB NORD banko 2007 m. finansine ataskaita.

AB DnB NORD banko pajamų spragos analizės skaičiavimo duomenys, 2006 m.

	<i>Nejautrūs palūkanų normai</i>	<i>Iki 1 mėn.</i>	<i>1 - 3 mėn.</i>	<i>3 - 6 mėn.</i>	<i>6 - 12 mėn.</i>	<i>virš 1 m.</i>	<i>iš viso</i>
Pinigai ir lėšos centriniame banke	352029						352029
Paskolos kredito įstaigoms ir finansų institucijoms	10273	271160	7197	5876	15012	329250	638768
Prekybiniai vertybiniai popieriai		1	148	2763	18241	2997	24150
Išvestinės finansinės priemonės		2242	262	85	917	28984	32490
Suteiktos paskolos		142460	185263	366018	637427	4486976	5818144
Vertybiniai popieriai skirti parduoti		1022	13785	21945	30217	475834	542803
Vertybiniai popieriai iki išpirkimo							0
Investicijos į dukterines įmones						6200	6200
Nematerialus turtas						6806	6806
Nekilnojamas turtas, įranga ir įrenginiai						93652	93652
Atidėtųjų mokesčių turtas							0
Kitas turtas	23	1369	160	748	455	4614	7369
Iš viso turto	362302	416885	206655	396687	701814	5430699	7515042
Įsiskolinimai kredito įstaigoms ir finansų institucijoms	460290	290550	324442	84267	390358	1846873	3396780
Išvestinės finansinės priemonės		59	77	2324	19		2479
Įsiskolinimai klientams	1996044	277179	246837	216525	200922	91457	3028964
Išleist skolos vertybiniai popieriai		3610	710		218020	324998	547338
Specialūs ir skolinimo fondai	4315	38				5537	9890
kiti įsipareigojimai	11477	40945	2996	7458	2088	8457	73421
Pelno mokesčio įsipareigojimas					4511		4511
Atidėtų mokesčių įsipareigojimas						271	271
Subordinuotosios paskolos		906	794	544		196810	199054
Banko kapitalas						470857	470857
Iš viso įsipareigojimų ir akcininkų nuosavybės	2472126	613287	575856	311118	815918	2945260	7733565

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB DnB NORD banko 2006 m. finansine ataskaita.

AB SEB banko pajamų spragos analizės skaičiavimo duomenys, 2010 m.

<i>Jautrūs palūkanų normai</i>					
<i>Laikotarpis</i>	<i>iki 1 metų</i>	<i>1-3 metai</i>	<i>daugiau negu 3 metai</i>	<i>nejautrūs palūkanų normai</i>	<i>iš viso</i>
Kreditų grynoji vertė	12860441	432682	2927891		16221014
Skolos vertybiniai popieriai	115874	1478523	258237		1852634
Tarpbankinių indėlių ir kreditų grynoji vertė	622221				622221
Kitas turtas					
Nebalansiniai turto straipsniai	3792969	1499722	4904423		10197114
Iš viso turto	17391505	3410927	8090551	2332393	31225376
Terminuotieji indėliai	3160187	58577	27168		3245932
Tarpbankiniai indėliai ir kreditai	1021761	5553554	1124353		7699668
Kiti įsipareigojimai	465606	138383	19968		623957
Nebalansiniai įsipareigojimai	2357324	2690217	5149573		10197114
Iš viso įsipareigojimų	7004878	8440731	6321062	9458705	31225376

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB SEB banko 2010 m. finansine ataskaita.

AB SEB banko pajamų spragos analizės skaičiavimo duomenys, 2009 m.

<i>Jautrūs palūkanų normai</i>					
<i>Laikotarpis</i>	<i>iki 1 metų</i>	<i>1-3 metai</i>	<i>daugiau negu 3 metai</i>	<i>nejautrūs palūkanų normai</i>	<i>iš viso</i>
Kreditų grynoji vertė	13588921	625512	3274206		17488639
Skolos vertybiniai popieriai	19501	1256613	495548		1771662
Tarpbankinių indėlių ir kreditų grynoji vertė	1381625				1381625
Kitas turtas					
Nebalansiniai turto straipsniai	4819619	962632	3047433		8829684
Iš viso turto	19809666	2844757	6817187	3410664	32882274
Terminuotieji indėliai	5335518	67575	19805		5422898
Tarpbankiniai indėliai ir kreditai	7208368	2572336	949520		10730224
Kiti įsipareigojimai	506841	128351	18584		653776
Nebalansiniai įsipareigojimai	3513526	1946580	3451409		8911515
Iš viso įsipareigojimų	16564253	4714842	4439318	7245692	32964105

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB SEB banko 2009 m. finansine ataskaita.

AB SEB banko pajamų spragos analizės skaičiavimo duomenys, 2008 m.

<i>Jautrūs palūkanų normai</i>					
<i>Laikotarpis</i>	<i>iki 1 metų</i>	<i>1-3 metai</i>	<i>daugiau negu 3 metai</i>	<i>nejautrūs palūkanų normai</i>	<i>iš viso</i>
Kreditų grynoji vertė	16880691	720890	3541164		21142745
Skolos vertybiniai popieriai	80559	43725	1759937		1884221
Tarpbankinių indėlių ir kreditų grynoji vertė	294399				294399
Kitas turtas					
Nebalansiniai turto straipsniai	3269449	2663592	1774458		7707499
Iš viso turto	20525098	3428207	7075559	2509132	33537996
Terminuotieji indėliai	4986507	60716	5733		5052956
Tarpbankiniai indėliai ir kreditai	7917163	1042746	2741300		11701209
Kiti įsipareigojimai	185151	383215	737		569103
Nebalansiniai įsipareigojimai	1880289	2330768	3162384		7373441
Iš viso įsipareigojimų	14969110	3817445	5910154	8507229	33203938

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB SEB banko 2008 m. finansine ataskaita.

AB SEB banko pajamų spragos analizės skaičiavimo duomenys, 2007 m.

Jautrūs palūkanų normai					
Laikotarpis	iki 1 metų	1-3 metai	daugiau negu 3 metai	nejautrūs palūkanų normai	iš viso
Kreditų grynoji vertė	14687059	571062	2464025		17722146
Skolos vertybiniai popieriai	425319	143141	1684695		2253155
Tarbankinių indėlių ir kreditų grynoji vertė	1856400	70175	12577		1939152
Kitas turtas	11242	8812	7485		27539
Nebalansiniai turto straipsniai	2805890	1080102	755565		4641557
Iš viso turto	19785910	1873292	4924347	2752853	29336402
Terminuotieji indėliai	3674679	67370	6771		3748820
Tarbankiniai indėliai ir kreditai	7545775	252054	2037152		9834981
Kiti įsipareigojimai	282949	551493	88178		922620
Nebalansiniai įsipareigojimai	879884	1114127	2181271		4175282
Iš viso įsipareigojimų	12383287	1985044	4313372	10188424	28870127

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB SEB banko 2007 m. finansine ataskaita.

AB SEB banko pajamų spragos analizės skaičiavimo duomenys, 2006 m.

<i>Jautrūs palūkanų normai</i>					
<i>Laikotarpis</i>	<i>iki 1 metų</i>	<i>1-3 metai</i>	<i>daugiau negu 3 metai</i>	<i>nejautrūs palūkanų normai</i>	<i>iš viso</i>
Kreditų grynoji vertė	12107452	492553	701172		13301177
Skolos vertybiniai popieriai	420880	458907	1171927		2051714
Tarpbankinių indėlių ir kreditų grynoji vertė	1346112	219681	31269		1597062
Kitas turtas	5942	1795	2536		10273
Nebalansiniai turto straipsniai	3142423	180858	166282		3489563
Iš viso turto	17022809	1353794	2073186	N/d	20449789
Terminuotieji indėliai	2906653	83363	26245		3016261
Tarpbankiniai indėliai ir kreditai	5968434	242996			6211430
Kiti įsipareigojimai	531025	374698	73121		978844
Nebalansiniai įsipareigojimai	263583	60010	1146082		1469675
Iš viso įsipareigojimų	9669695	761067	1245448	N/d	11676210

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis AB SEB banko 2006 m. finansine ataskaita.

AB DnB NORD banko paraiška kreditui gauti

	skyrui		poskyriui	200	m.		mėn.		d.
--	--------	--	-----------	-----	----	--	------	--	----

PRAŠYMO ESMĖ

Kredito suma ir valiuta: m. mėn. Kredito terminas: mėn. Kredito grąžinimo metodas: Mokėjimo diena: Kredito paskirtis ir panaudojimo aprašymas:

Kredito palūkanos: Kintamos Apribotos Fiksuotos Apribotų arba fiksuotų palūkanų nustatymo terminas metais

INFORMACIJA APIE PARAIŠKOS TEIKĖJĄ

Vardas Pavardė Asmens kodas

Paso Nr. / Asmens tapatybės kortelės Nr. Valstybinio socialinio draudimo pažymėjimo Nr.

Gimimo data (pildoma jeigu klientas yra ne Lietuvos pilietis)

Išsilavinimas: Universitetinis aukštasis Aukštesnysis arba spec. vidurinis Vidurinis
 Neuniversitetinis aukštasis Nebaigtas vidurinis arba pagrindinis

Mokslų įstaiga Specialybė

Šeiminių padėčių: Nevedęs (netekėjusi) Išsiskyręs (-usi) Gyvena kartu nesusituokę
 Vedęs (ištekęs) Našlys (-ė) Kita

Deklaruojamoji vieta Adresas Telefonas

Gyvenamoji vieta Adresas El. paštas

(pildoma, jeigu nesutampa su deklaruojamąja vieta)

Nuosavas namas Nuomojamas būstas Pas tėvus Pas gimines ar draugus

Nuosavas butas Bendrabutis Kita

Išlaikytinių, iki 18 m. amžiaus, skaičius (įskaitant alimentų mokėjimo prievolę) Suaugusiųjų skaičius šeimoje

PAGRINDINIS PAJAMŲ ŠALTINIS

Darbo užmokestis pagal darbo sutartį Autorinės veiklos pajamos Pajamos pagal verslo liudijimą Alimentai Kitos pajamos

Pajamos iš turimų neribotos civilinės atsakomybės juridinių asmenų Turto nuomos pajamos Stipendija Nėra pajamų

Pajamos iš žemės ūkio veiklos Pajamos, gaunamos užsienyje Pensija arba pašalpa Individualios profesinės veiklos pajamos

INFORMACIJA APIE PAGRINDINĘ DARBOVIETĘ

Darbovietės pavadinimas Adresas

Telefonas, faksas Užimamos pareigos Dirba nuo

Mėnesinis atlyginimas Terminuota sutartis Terminas iki

PAGRINDINĖS DARBOVIETĖS VEIKLOS POBŪDIS

Iš biudžeto finansuojama organizacija Švietimas Sveikata, socialinis darbas Kita veikla

Nefinansuojama iš biudžeto organizacija Finansinis tarpininkavimas Elektros, dujų, vandens tiekimas Kita veikla

INFORMACIJA APIE PARAIŠKOS TEIKĖJO SUTUOKTINĮ / BENDRASKOLĮ (LAIDUOTOJĄ):

Vardas Pavardė Asmens kodas

Paso Nr. / Asmens tapatybės kortelės Nr. Valstybinio socialinio draudimo pažymėjimo Nr.

Gimimo data (pildoma jeigu klientas yra ne Lietuvos pilietis)

Išsilavinimas: Universitetinis aukštasis Aukštesnysis arba spec. vidurinis Vidurinis
 Neuniversitetinis aukštasis Nebaigtas vidurinis arba pagrindinis

Mokslų įstaiga Specialybė

Deklaruojamoji vieta Adresas Telefonas

Gyvenamoji vieta Adresas El. paštas

(pildoma, jeigu nesutampa su deklaruojamąja vieta)

PAGRINDINIS SUTUOKTINIO / BENDRASKOLIO (LAIDUOTOJO) PAJAMŲ ŠALTINIS:

Darbo užmokestis pagal darbo sutartį Autorinės veiklos pajamos Pajamos pagal verslo liudijimą Alimentai Kitos pajamos

Pajamos iš turimų neribotos civilinės atsakomybės juridinių asmenų Turto nuomos pajamos Stipendija Nėra pajamų

Pajamos iš žemės ūkio veiklos Pajamos, gaunamos užsienyje Pensija arba pašalpa Individualios profesinės veiklos pajamos

INFORMACIJA APIE PAGRINDINĘ SUTUOKTINIO / BENDRASKOLIO (LAIDUOTOJO) DARBOVIETĘ

Darbovietės pavadinimas Adresas

Telefonas, faksas Užimamos pareigos Dirba nuo

Mėnesinis atlyginimas Terminuota sutartis Terminas iki

SUTUOKTINIO / BENDRASKOLIO (LAIDUOTOJO) PAGRINDINĖS DARBOVIETĖS VEIKLOS POBŪDIS

Iš biudžeto finansuojama organizacija Švietimas Sveikata, socialinis darbas Kita veikla

Nefinansuojama iš biudžeto organizacija Finansinis tarpininkavimas Elektros, dujų, vandens tiekimas Kita veikla

TURTAS (PARAIŠKOS TEIKĖJO IR/ AR JO SUTUOKTINIO / BENDRASKOLIO (LAIDUOTOJO)):			
Vertybiniai popieriai			
Įmonės (emitento) pavadinimas ir adresas			
Rinkos vertė/Valdomo akcijų paketo dydis įmonėje %			
Nekilnojamasis turtas:	Adresas		Rinkos vertė
Kitas	Aprašymas		Rinkos vertė
TURIMI KREDITAI (PARAIŠKOS TEIKĖJO IR/AR JO SUTUOKTINIO/BENDRASKOLIO (LAIDUOTOJO)):			
Skolinotojas	Kredito likutis	Palūkanų norma	Kredito išdavimo data
Kredito grąžinimo data	Mėnesinė įmoka	Kredito sugrąžinimo užtikrinimas	
Skolinotojas	Kredito likutis	Palūkanų norma	Kredito išdavimo data
Kredito grąžinimo data	Mėnesinė įmoka	Kredito sugrąžinimo užtikrinimas	
KITI ĮSIPAREIGOJIMAI			
Turimų finansiniu įsipareigojimu aprašymas			
Ar esate kieno nors laiduotojas ar garantijos teikėjas? Kam?		Suma	
SU PARAIŠKOS TEIKĖJU (SUTUOKTINIU / BENDRASKOLIU (LAIDUOTOJU)) SUSIJUSIŲ ASMENŲ ĮSIPAREIGOJIMAI AB DNB NORD BANKUI IR UAB DNB NORD LIZINGUI (PILDYTI 2 PRIEDĄ, KURIAME NURODYTAS SUSIJUSIŲ ASMENŲ SĄRAŠAS)			
ASMENS DRAUDIMAS (pildyti jei esate apsidraudę)			
☐ Pasiūlymo „SAUGI ATEITIS“ atsisakau ir žinau pasekmes: visiško ir pastovaus nedarbingumo atveju esu įpareigotas grąžinti kreditą, taip pat žinau ir sutinku, jog mirties atveju mano įsipareigojimus turės prisiimti teisėti paveldėtojai.			
Draudimo „SAUGI ATEITIS“ vienkartinė įmoka			
KLIENTO SIŪLOMAS PRIEVOLIŲ PAGAL KREDITO SUTARTĮ UŽTIKRINIMAS			
1. NEKILNOJAMOJO TURTO ĮKEITIMAS			
Objektas	Savininkas	Adresas	
Bendras plotas	Statybos metai	Rinkos vertė	
Užstatu siūlomą nekilnojamąjį turtą apdraudusios bendrovės pavadinimas (pildyti jei apdraustas)			
Draudimo bendrovės pavadinimas		Terminas	
Draudimo suma	Draudimo įmokos suma	Iki kada sumokėta draudimo įmoka	
2. VERTYBINIŲ POPIERIŲ ĮKEITIMAS			
Įmonės (emitento) pavadinimas			
Vertybinių popierių kiekis ir rinkos vertė			
3. LAIDAVIMAI			
Laiduotojas (vardas, pavardė ar įmonės pavadinimas)			
Laidavimo sąlygos			
4. LĖŠŲ BANKE ĮKEITIMAS			
Suma	Banko pavadinimas, sąskaitos Nr.		
5. Kitas įkeičiamas turtas		Rinkos vertė	
DALYVAVIMAS NUOSAVOMIS LĖŠOMIS			
Nurodyti, kokia nuosavų lėšų suma bus skiriama objektui įsigyti ar perkamai paslaugai apmokėti			
Įmonė/asmuo, rekomendavęs kreiptis į Banką:			
KLIENTO PAJAMŲ IR IŠLAIDŲ APSKAITA (LITAIŠ)			
Vidutinės šeimos pajamos per mėnesį:		Vidutinės šeimos išlaidos per mėnesį visų skolų grąžinimui ir palūkanų mokėjimui:	
1. Atlyginimas, atskaičius mokesčius		1. Išlaidos prašomo kredito grąžinimui ir palūkanų mokėjimui	
2. Sutuoktinio/bendraskolio (laiduotojo) atlyginimas, atskaičius mokesčius		2. Išlaidos kitų skolų grąžinimui ir palūkanų mokėjimui	
3. Papildomos pastovios pajamos			
Vidutinės šeimos pajamos per mėnesį iš viso:		Vidutinės šeimos išlaidos per mėnesį visų skolų grąžinimui ir palūkanų mokėjimui:	
Vidutinės šeimos pajamos per mėnesį po visų skolų grąžinimo ir palūkanų mokėjimo (iš vidutinių šeimos pajamų per mėnesį atimkite vidutinės šeimos išlaidas per mėnesį visų skolų grąžinimui ir palūkanų mokėjimui):			
PASTABOS			
Patvirtinu, kad:			
- visa paraiškoje informacija yra teisinga;			
- turiu visų paraiškoje nurodytų asmenų rašytinius sutikimus, kuriuos būtina gauti pagal įstatymus, kad Bankas galėtų aukščiau nurodytais būdais, tikslais, apimtimi ir terminais tvarkyti šių asmenų duomenis. Bankui pareikalavus įsipareigoju pateikti šių asmenų rašytinius sutikimus. Esu informuotas, kad už informacijos teisingumą atsakau Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.			
Patvirtinu, kad susipažinau ir sutinku su Banko paslaugų teikimo bendrosiomis taisyklėmis. Banko paslaugų teikimo bendrosios taisyklės bei jų pakeitimai ir papildymai skelbiami viešai banko interneto svetainėje www.dnb nord.lt			
Paraiškos teikėjo vardas ir pavardė		Parašas	
Paraiškos teikėjo sutuoktinio / bendraskolio (laiduotojo) vardas, pavardė		Parašas	

TURTAS (PARAIŠKOS TEIKĖJO IR/ AR JO SUTUOKTINIO / BENDRASKOLIO (LAIDUOTOJO)):			
Vertybinių popierių <input type="text"/>			
Įmonės (emitento) pavadinimas ir adresas <input type="text"/>			
Rinkos vertė/Valdomo akcijų paketo dydis įmonėje % <input type="text"/>			
Nekilnojamasis turtas:	<input type="text"/>	Adresas <input type="text"/>	Rinkos vertė <input type="text"/>
Kitas	<input type="text"/>	Aprašymas <input type="text"/>	Rinkos vertė <input type="text"/>
TURIMI KREDITAI (PARAIŠKOS TEIKĖJO IR/AR JO SUTUOKTINIO/BENDRASKOLIO (LAIDUOTOJO)):			
Skolintojas	<input type="text"/>	Kredito likutis	<input type="text"/>
Kredito grąžinimo data	<input type="text"/>	Mėnesinė įmoka	<input type="text"/>
Skolintojas	<input type="text"/>	Kredito likutis	<input type="text"/>
Kredito grąžinimo data	<input type="text"/>	Mėnesinė įmoka	<input type="text"/>
		Palūkanų norma	<input type="text"/>
		Kredito sugrąžinimo užtikrinimas	<input type="text"/>
		Palūkanų norma	<input type="text"/>
		Kredito išdavimo data	<input type="text"/>
		Kredito sugrąžinimo užtikrinimas	<input type="text"/>
KITI ĮSIPAREIGOJIMAI			
Turimų finansinių įsipareigojimų aprašymas <input type="text"/>			
Ar esate kieno nors laiduotojas ar garantijos teikėjas? Kam? <input type="text"/> Suma <input type="text"/>			
SU PARAIŠKOS TEIKĖJU (SUTUOKTINIU / BENDRASKOLIU (LAIDUOTOJU)) SUSIJUSIŲ ASMENŲ ĮSIPAREIGOJIMAI AB DNB NORD BANKUI IR UAB DNB NORD LIZINGUI (PILDYTI 2 PRIEDĄ, KURIAME NURODYTAS SUSIJUSIŲ ASMENŲ SĄRAŠAS)			
ASMENS DRAUDIMAS (pildyti jei esate apsidraudę)			
☐ Pasiūlymu „SAUGI ATEITIS“ atsisakau ir žinau pasekmes: visiško ir pastovaus nedarbingumo atveju esu įpareigotas grąžinti kreditą, taip pat žinau ir sutinku, jog mirties atveju mano įsipareigojimus turės prisiimti teisėti paveldėtojai.			
Draudimo „SAUGI ATEITIS“ vienkartinė įmoka <input type="text"/>			
KLIENTO SIŪLOMAS PRIEVOLIŲ PAGAL KREDITO SUTARTĮ UŽTIKRINIMAS			
1. NEKILNOJAMOJO TURTO ĮKEITIMAS			
Objektas	<input type="text"/>	Savininkas	<input type="text"/>
Bendras plotas	<input type="text"/>	Statybos metai	<input type="text"/>
		Adresas	<input type="text"/>
		Rinkos vertė	<input type="text"/>
Užstatu siūlomą nekilnojamąjį turtą apdraudusios bendrovės pavadinimas (pildyti jei apdraustas) <input type="text"/>			
Draudimo bendrovės pavadinimas	<input type="text"/>	Terminas	<input type="text"/>
Draudimo suma	<input type="text"/>	Draudimo įmokos suma	<input type="text"/>
		Iki kada sumokėta draudimo įmoka	<input type="text"/>
2. VERTYBINIŲ POPIERIŲ ĮKEITIMAS			
Įmonės (emitento) pavadinimas <input type="text"/>			
Vertybinių popierių kiekis ir rinkos vertė <input type="text"/>			
3. LAIDAVIMAI			
Laiduotojas (vardas, pavardė ar įmonės pavadinimas) <input type="text"/>			
Laidavimo sąlygos <input type="text"/>			
4. LĖŠŲ BANKE ĮKEITIMAS			
Suma	<input type="text"/>	Banko pavadinimas, sąskaitos Nr.	<input type="text"/>
5. Kitas įkeičiamas turtas	<input type="text"/>		Rinkos vertė <input type="text"/>
DALYVAVIMAS NUOSAVOMIS LĖŠOMIS			
Nurodyti, kokia nuosavų lėšų suma bus skiriama objektui įsigyti ar perkamai paslaugai apmokėti <input type="text"/>			
Įmonė/asmuo, rekomendavęs kreiptis į Banką: <input type="text"/>			
KLIENTO PAJAMŲ IR IŠLAIDŲ APSKAITA (LITAIŠ)			
Vidutinės šeimos pajamos per mėnesį:		Vidutinės šeimos išlaidos per mėnesį visų skolų grąžinimui ir palūkanų mokėjimui:	
1. Atlyginimas, atskaičius mokesčius	<input type="text"/>	1. Išlaidos prašomo kredito grąžinimui ir palūkanų mokėjimui	<input type="text"/>
2. Sutuoktinio/bendraskolio (laiduotojo) atlyginimas, atskaičius mokesčius	<input type="text"/>	2. Išlaidos kitų skolų grąžinimui ir palūkanų mokėjimui	<input type="text"/>
3. Papildomos pastovios pajamos	<input type="text"/>		<input type="text"/>
	<input type="text"/>		<input type="text"/>
	<input type="text"/>		<input type="text"/>
Vidutinės šeimos pajamos per mėnesį iš viso:	<input type="text"/>	Vidutinės šeimos išlaidos per mėnesį visų skolų grąžinimui ir palūkanų mokėjimui:	<input type="text"/>
Vidutinės šeimos pajamos per mėnesį po visų skolų grąžinimo ir palūkanų mokėjimo (iš vidutinių šeimos pajamų per mėnesį atimkite vidutinės šeimos išlaidas per mėnesį visų skolų grąžinimui ir palūkanų mokėjimui): <input type="text"/>			
PASTABOS			
Patvirtinu, kad:			
- visa paraiškoje informacija yra teisinga;			
- turiu visų paraiškoje nurodytų asmenų rašytinius sutikimus, kuriuos būtina gauti pagal įstatymus, kad Bankas galėtų aukščiau nurodytais būdais, tikslais, apimtimi ir terminais tvarkyti šių asmenų duomenis. Bankui pareikalavus įsipareigoju pateikti šių asmenų rašytinius sutikimus. Esu informuotas, kad už informacijos teisingumą atsakau Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.			
Patvirtinu, kad susipažinau ir sutinku su Banko paslaugų teikimo bendrosiomis taisyklėmis. Banko paslaugų teikimo bendrosios taisyklės bei jų pakeitimai ir papildymai skelbiami viešai banko interneto svetainėje www.dnb nord.lt			
Paraiškos teikėjo vardas ir pavardė	<input type="text"/>	Parašas	<input type="text"/>
Paraiškos teikėjo sutuoktinio / bendraskolio (laiduotojo) vardas, pavardė	<input type="text"/>	Parašas	<input type="text"/>

BANKO ATŽYMAS	
Paraišką priėmė: vardas, pavardė, parašas	<input type="text"/>
Paraiškos priėmimo data, Reg. Nr.	<input type="text"/>
Pastabos	<input type="text"/>

AB SEB banko paraiška kreditui gauti

KREDITO PARAIŠKA

Būsto kreditas
 Būstui pirkti Būstui statyti Būstui rekonstruoti Būstui remontuoti

Kreditas vartojimo poreikiams tenkinti
 Vartojimo kreditas Kreditas įkeičiant turtą Kredito limitas

Išsamus kredito paskirties paaiškinimas

Kredito suma litais Kredito valiuta Litai Eurai

Kredito terminas metai (-ų) mėnesiai (-ių)

Kredito grąžinimo metodas Linijinis Anuitetas Kitas Kredito grąžinimo atidėjimo laikotarpis metai (-ų) mėnesiai (-ių)

Palūkanų rūšis Kintamosios Pastoviosios

DUOMENYS APIE ĮSIGYJAMĄ / REKONSTRUOJAMĄ BŪSTĄ IR PRIEVOLIŲ PAGAL KREDITO SUTARTĮ ĮVYKDYMĄ UŽTIKRINANČIAS PRIEMONES (jei imamas būsto kreditas)

Pavadinimas	Adresas	Plotas (kv. m)	Statybos metai	Rinkos vertė litais	Įsigyjamo būsto kaina / samata litais	Ar tai už kreditą įsigijamas / rekonstruojamas turtas?
<input style="width: 100%;" type="text"/>	<input style="width: 100%;" type="text"/>	<input style="width: 50px;" type="text"/>	<input style="width: 50px;" type="text"/>	<input style="width: 50px;" type="text"/>	<input style="width: 100px;" type="text"/>	☐ Taip ☐ Ne
<input style="width: 100%;" type="text"/>	<input style="width: 100%;" type="text"/>	<input style="width: 50px;" type="text"/>	<input style="width: 50px;" type="text"/>	<input style="width: 50px;" type="text"/>	<input style="width: 100px;" type="text"/>	☐ Taip ☐ Ne

Ar planuojate įsigyjamame / rekonstruojamame būste gyventi? Taip Ne

Ar drausite kreditą UAB „Būsto paskolų draudimas“? Taip Ne

Įmonė, per kurią perkate būstą

LIZINGAS

Lizingo paslaugą teikia AB „SEB lizingas“ Pageidauju (-ame) lizingo ir draudimo paslaugos

DUOMENYS APIE ĮSIGYJAMĄ TURTA Pageidauju (-ame) atsiskaityti tiesioginiu debetu

Turtas

Pagaminimo metai Kaina litais (su PVM)

Pardavėjo pavadinimas, telefonas

Lizingo terminas mėnesiai (-ių) Pradinė įmoka proc. Lt

DUOMENYS APIE KLIENTĄ

Vardas Pavardė

Asmens kodas Gimimo data

Asmens tapatybę liudijantis dokumentas Nr.

Socialinio draudimo pažymėjimo serija, numeris

Gyvenamosios vietos adresas (jei gyvenamoji vieta skiriasi nuo deklaruotosios, prašom nurodyti abi)

Mobiliąjį ryšio tel. El. pašto adresas

Išsilavinimas Aukštasis Aukštesnysis Vidurinis Studijuojau aukštojoje mokykloje Neįgijęs (-usi) vidurinio išsilavinimo

Šeiminė padėtis Vedęs / Ištekėjusi Nevedęs / Netekėjusi Įregistruota partnerystė Našlys (-ė) Išsiskyęs (-usi) Gyvena skyrium (separacija)

Dabartinė (-ės) darbovietė (-ės) Pareigos Darbo stažas Darbo sutartis

<input style="width: 100%;" type="text"/>	<input style="width: 100%;" type="text"/>	<input style="width: 100%;" type="text"/>	☐ Terminuota ☐ Neterminuota ☐ Nustatytas bandomasis laikotarpis
<input style="width: 100%;" type="text"/>	<input style="width: 100%;" type="text"/>	<input style="width: 100%;" type="text"/>	☐ Terminuota ☐ Neterminuota ☐ Nustatytas bandomasis laikotarpis

Bendras darbo stažas metai (-ų) mėnesiai (-ių)

SUTUOKTINIS / BENDRASKOLIS / PARTNERIS

Vardas	<input type="text"/>	Pavardė	<input type="text"/>
Asmens kodas	<input type="text"/>	Gimimo data	<input type="text"/>
Asmens tapatybę liudijantis dokumentas	<input type="text"/>	Nr.	<input type="text"/>
Socialinio draudimo pažymėjimo serija, numeris	<input type="text"/>		
Gyvenamosios vietos adresas (jei gyvenamoji vieta skiriasi nuo deklaruotosios, prašom nurodyti abi)	<input type="text"/>		
Fiksuotojo ryšio tel.	<input type="text"/>	Mobiliojo ryšio tel.	<input type="text"/>

Išsilavinimas Aukštasis Aukštesnysis Vidurinis Studijuojau aukštojoje mokykloje Neįgijęs (-usi) vidurinio išsilavinimo

Dabartinė (-ės) darbovietė (-ės)	Pareigos	Darbo stažas	Darbo sutartis
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	☐ Terminuota ☐ Neterminuota ☐ Nustatytas bandomasis laikotarpis
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	☐ Terminuota ☐ Neterminuota ☐ Nustatytas bandomasis laikotarpis
Bendras darbo stažas	<input type="text"/>	metai (-ų)	<input type="text"/>
		mėnesiai (-ių)	

VAIKAI IR KITI IŠLAIKYTINIAI

Vardas ir pavardė	Gimimo data	Asmens kodas
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

BENDROS ŠEIMOS PAJAMOS IR IŠLAIDOS

Atlyginimas	Vidutinė mėnesio pajamos litais		Įprastinės namų ūkio išlaidos (maistui, automobilio priežiūrai, draudimo įmokoms, mokesčiai už telefoną ir kt.)	Vidutinės mėnesio išlaidos litais
	Pastovus atlyginimas	Kintama atlyginimo dalis		
Sutuoktinio / partnerio / bendraskolio atlyginimas	<input type="text"/>	<input type="text"/>	Nuomos išlaidos	<input type="text"/>
Kitų šeimos narių atlyginimas	<input type="text"/>	<input type="text"/>		Išlaidos finansinėms skoloms gražinti
Kitos pajamos (nuomos, finansinio turto, kt.)	<input type="text"/>	<input type="text"/>	Iš viso	
Iš viso	<input type="text"/>	<input type="text"/>		<input type="text"/>
Laisvos šeimos lėšos per mėnesį litais (iš vidutinių mėnesio pajamų atimti vidutinės mėnesio išlaidas)				
<input type="text"/>				

ASMENINĖS IR / AR BENDROSIOS NUOSAVYBĖS TEISE PRIKLAUSANTIS TURTAS

Apibūdinimas	Adresas	Rinkos vertė litais	Šeimos narys, kuriam priklauso nuosavybė
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

VALDOMAS FINANSINIS TURTAS

Įmonės pavadinimas	Įmonės kodas	Valdomų akcijų dalis (proc.)	Šeimos narys, kuriam priklauso nuosavybė
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

ŠEIMOS FINANSINIAI ĮSIPAREIGOJIMAI

Kreditoriaus pavadinimas	Skolos likutis litais	Per mėnesį gražinama suma litais	Sutarties data	Gražinimo terminas	Prievolių įvykdymą užtikrinančios priemonės	Rinkos vertė litais
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

DRAUDIMAS**1. Gyvybės draudimas**

Pažymiu, kad man buvo išaiškintos gyvybės draudimo sąlygos, ir suprantu, kad šio draudimo išmoka būtų dengiamas negrąžintas kredito likutis apdraustojo mirties atveju. Taip Ne

Pageidauju sumažinti riziką sudarydamas (-a) gyvybės draudimo sutartį.

Atsisakau sudaryti gyvybės draudimo sutartį. Suprantu ir prisiimu riziką, kuri atsiranda atsisakius gyvybės draudimo.

2. Kredito įmokų draudimas

Pažymiu, kad man buvo išaiškintos kredito įmokų draudimo taisyklės, ir suprantu, kad, remiantis šiomis taisyklėmis, apdraustajam priverstinai praradus darbą ar laikinai netekus darbingumo, šio draudimo išmokomis būtų dengiamos periodinės kredito įmokos. Taip Ne

Pageidauju sumažinti riziką sudarydamas (-a) kredito įmokų draudimo sutartį.

Atsisakau sudaryti kredito įmokų draudimo sutartį. Suprantu ir prisiimu riziką, kuri atsiranda atsisakius kredito įmokų draudimo.

PAPILDOMOS PASLAUGOS

1. Pageidauju apsidrausti nuo nemokumo rizikos priverstinio nedarbo ir laikino nedarbingumo atvejais Taip Ne

2. Pageidauju apsidrausti gyvybės draudimu Taip Ne

3. Pageidauju, kad bankas suorganizuotų įkeičiamo turto draudimą Taip Ne

4. Pageidauju, kad bankas sutvarkytų už mane dokumentus VĮ Registrų centre Taip Ne

5. Pageidauju gauti kredito kortelę: Taip Ne

Visa vartojimo kredito MasterCard Standard/Laisvalaikis Visa Classic Revolving

Pageidaujamas kreditas litais

Kortelės / sąskaitos, iš kurios bus nurašoma mėnesio įmoka, numeris

Pageidaujama mėnesio įmokos nurašymo iš banko sąskaitos diena

Pageidaujamas kredito limito grąžinimo terminas

Kortelės sąskaitos mėnesio ataskaita turi būti siunčiama šiuo adresu

Pildoma, jei pageidaujama įsigyti MasterCard Standard/Laisvalaikio kortelę.

Norėčiau gauti informacijos klubai kinas sportas grožio paslaugos teatras

šia / šiomis tema (-omis):

kelionės mada koncertai kavinės, restoranai kita

Senos Laisvalaikio klubo nuolaidų kortelės Nr.

Prašau mano vardu atidaryti nurodytos kortelės sąskaitą, išduoti kortelę ir suteikti asmens atpažinimo kodą (-us) PIN. Patvirtinu, kad, prieš pildydamas (-a) šį prašymą, susipažinau su kortelės (-ių) išdavimo ir sąskaitos tvarkymo įkainiais ir su jais sutinku. Taip Ne

Sutinku, kad AB SEB bankas teiktų mano duomenis, nurodytus šiame prašyme (išskyrus asmens kodą), UAB „Respublikos leidiniai“ (juridinio asmens kodas 1242 51033) ir ši įmonė tvarkytų mano asmens duomenis norėdama užtikrinti mano dalyvavimą įgyvendinamose lojalumo programose. Taip Ne

Sutinku iš UAB „Respublikos leidiniai“ ar iš jos pasirinktų asmenų gauti informacinę ir / ar reklaminę medžiagą apie jų įgyvendinamas lojalumo programas šiame prašyme nurodytų namų ir / arba kitais kortelės sąskaitos ataskaitos siuntimo adresais ir / arba SMS žinutėmis savo mobiliojo telefono numeriu. Taip Ne

PILDO PAREIŠKĖJAS

Aš, _____,

1. patvirtinu, kad paraiškoje pateikta informacija yra teisinga ir man yra žinoma, kad, nepateikus visos paraiškoje reikalaujamos informacijos, AB SEB bankas ir / ar AB „SEB lizingas“ turi teisę nesuteikti kredito; Taip Ne
2. patvirtinu, kad esu informuotas (-a) apie savo teisę susipažinti su AB SEB bankas ir / ar AB „SEB lizingas“ tvarkomais mano asmens duomenimis, reikalauti ištaisyti, sunaikinti savo asmens duomenis arba sustabdyti savo duomenų tvarkymo veiksmus, jei duomenys tvarkomi nesilaikant Lietuvos Respublikos įstatymų, nesutikti, kad būtų tvarkomi mano asmens duomenys. Patvirtinu, kad esu susipažinęs su savo teise nesutikti, kad mano asmens duomenys būtų tvarkomi tiesioginės rinkodaros tikslu; Taip Ne
3. sutinku, kad AB SEB bankas ir / ar AB „SEB lizingas“ teiktų paklausimus, gautų mano asmens duomenis iš Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos, Gyventojų registro tarnybos, VĮ Registrų centro, kreditų / finansų įstaigų, mano darbovietės, kitų įmonių, įstaigų, organizacijų ir naudotų juos įvertindamas mano mokumą, ūkinę ir finansinę veiklą kreditavimo paslaugų (kredito, lizingo ir pan.) man, mano sutuoktiniui ar asmeniui, už kurį laiduoju, teikimo ir naudojimosi jomis laikotarpiu; Taip Ne
4. sutinku, kad mano asmens duomenys būtų teikiami kreditų draudimo bendrovei, turto draudimo įmonėms ar draudimo brokerių įmonėms tam, kad jos galėtų tvarkyti įsipareigojimų pagal kredito sutartį apskaitą tuo atveju, jeigu, sudarius kredito sutartį, prievolės, atsirandančios pagal kredito sutartį, ir / ar įkeičiamas turtas būtų apdrausti banko naudai; Taip Ne
5. patvirtinu, kad, prieš pildydamas (-a) šią paraišką, buvau supažindintas (-a) su prašomo kredito suteikimo sąlygomis ir įkainiais bei įkeičiamo nekilnojamojo turto vertinimo sąlygomis ir man buvo suteikta informacija apie bankui priimtinas turto vertinimo įmones. Taip Ne

_____ (parašas, vardas ir pavardė)

_____ (data)

PILDO SUTUOKTINIS / BENDRASKOLIS / PARTNERIS

Aš, _____,

1. patvirtinu, kad paraiškoje pateikta informacija yra teisinga ir man yra žinoma, kad, nepateikus visos paraiškoje reikalaujamos informacijos, AB SEB bankas ir / ar AB „SEB lizingas“ turi teisę nesuteikti kredito; Taip Ne
2. patvirtinu, kad esu informuotas (-a) apie savo teisę susipažinti su AB SEB bankas ir / ar AB „SEB lizingas“ tvarkomais mano asmens duomenimis, reikalauti ištaisyti, sunaikinti savo asmens duomenis arba sustabdyti savo duomenų tvarkymo veiksmus, jei duomenys tvarkomi nesilaikant Lietuvos Respublikos įstatymų, nesutikti, kad būtų tvarkomi mano asmens duomenys. Patvirtinu, kad esu susipažinęs su savo teise nesutikti, kad mano asmens duomenys būtų tvarkomi tiesioginės rinkodaros tikslu; Taip Ne
3. sutinku, kad AB SEB bankas ir / ar AB „SEB lizingas“ teiktų paklausimus, gautų mano asmens duomenis iš Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos, Gyventojų registro tarnybos, VĮ Registrų centro, kreditų / finansų įstaigų, mano darbovietės, kitų įmonių, įstaigų, organizacijų ir naudotų juos įvertindamas mano mokumą, ūkinę ir finansinę veiklą kreditavimo paslaugų (kredito, lizingo ir pan.) man, mano sutuoktiniui ar asmeniui, už kurį laiduoju, teikimo ir naudojimosi jomis laikotarpiu; Taip Ne
4. sutinku, kad mano asmens duomenys būtų teikiami kreditų draudimo bendrovei, turto draudimo įmonėms ar draudimo brokerių įmonėms tam, kad jos galėtų tvarkyti įsipareigojimų pagal kredito sutartį apskaitą tuo atveju, jeigu, sudarius kredito sutartį, prievolės, atsirandančios pagal kredito sutartį, ir / ar įkeičiamas turtas būtų apdrausti banko naudai; Taip Ne
5. patvirtinu, kad, prieš pildydamas (-a) šią paraišką, buvau supažindintas (-a) su prašomo kredito suteikimo sąlygomis ir įkainiais bei įkeičiamo nekilnojamojo turto vertinimo sąlygomis ir man buvo suteikta informacija apie bankui priimtinas turto vertinimo įmones. Taip Ne

_____ (parašas, vardas ir pavardė)

_____ (data)

* PASTABA. Jei klientas nesutinka, AB SEB bankas ir / ar AB „SEB lizingas“ turi teisę nesuteikti kredito.

Pildo AB SEB banko darbuotojas

AB SEB banko _____

Paraiškos registracijos Nr. _____ Paraiškos registravimo data ir laikas _____

Paraiška priimta Paraiška atmesta

Atmetimo priežastys _____

Kredito kortelės paraiška priimta Kredito kortelės paraiška atmesta

Suteiktas kredito limitas kortelės sąskaitoje _____

Atmetimo priežastys _____

Gyvybės draudimo sutartis negali būti sudaryta

Kredito įmokų draudimo sutartis negali būti sudaryta

_____ (įgalioto darbuotojo parašas, vardas ir pavardė)

_____ (data)